

NA
SIKOLE RZEMIOSŁ
KALENDARZ
1907

Cena 40 kop.

Z KSIĘGOZBIORU
BIBLIOTEKI GŁÓWNEJ
WOJEWÓDZKIEJ
BIBLIOTEKI PUBLICZNEJ
IM. ADAMA ASNYKA
W KALISZU

*** WOJEWÓDZKIEJ BIBLIOTEKI * PUBLICZNEJ**

*** EX LIBRIS**

*** IM. ADAMA ASNYKA W KALISZU ***

NA SZKOŁĘ

RZEMIOSŁ W KALISZU.

KALENDARZ

na rok

WYDAWNICTWA ROK PIERWSZY.

Cena 40 kop.

KALISZ.
Druk „Gazety Kaliskiej”.

1907.

Req.

GW 2425

~~II 148066~~

059 (138) 1/1

Kalisz

Czcionkami i drukiem „Gazety Kaliskiej“, w Kaliszu ulica Marijanska Nr. 10.
pod zarządkiem Stanisława Rappaka.

9-66/85

PRZEDMOWA.

Wielką jest ofiarność naszego społeczeństwa. Śmiało powiedzieć możemy, że niema myśli szlachetnej, która nie znalazłaby materialnego poparcia wśród nas. Lecz pilnych potrzeb społecznych jest tak wiele, że z ofiarnością publiczną ostrożnie sobie poczynać należy, aby wyczerpaną nie została. To też postanowiliśmy na jedną z palących potrzeb społecznych, na Szkołę Rzemieślniczą w Kaliszu kapitał „zarobić“. W tym celu postanowiliśmy wydawać corocznie Kalendarz informacyjno-literacki, przeznaczony specjalnie dla gub. kaliskiej. Godny naśladowania przykład takiego „zarabiania“ na instytucję społeczną daje nam zarząd Pogotowia Ratunkowego w Warszawie, który rok rocznie wydaje kalendarz, cieszący się wielkiem uznaniem dla rzetelnej swojej wewnętrznej wartości.

Kalendarz jest niezbędnym w każdym domu, kto kupuje nasz kalendarz, spełnia jednocześnie dobry uczynek. Tuszymy też sobie, że wśród ludzi dobrej woli, pojmujących doniosłość nauki i oświaty, znajdziemy poparcie naszych skromnych usiłowań. Starać się będziemy na przyszły rok ulepszyć nasze wydawnictwo i udoskonalić pojedyncze działy; teraz prosimy o przyjęcie życzliwe naszego wydawnictwa i o pobłażanie za niedokładności, które pomimo najszczerzej chęci do wydawnictwa wkraść się mogły. Wszelką krytykę przyjmujemy wdzięcznym sercem. Aby zachęcić zaś szerszy ogół do pomocy w naszej pracy na rok przyszły, przeznaczamy nowy damski

złoty zegarek

jako nagrodę za najlepszą nadesłaną nam radę, w jaki sposób wydawnictwo naszego kalendarza w przyszłym roku uczynić pokupnem.

Zgłoszenia ofiarował się przyjmować „Hotel Europejski“ p. Lange dla „Kalendarza Kaliskiego“.

Nagroda przyznana będzie w miesiącu lipcu 1907 r. przez uproszony Komitet, składający się z siedmiu bezstronnych osób.

Poczuwamy się wreszcie do obowiązku złożenia publicznego podziękowania tym wszystkim, którzy ofiarowali bezinteresownie swoje prace literackie do naszego Kalendarza, oraz tym wszystkim, którzy czynem i słowem poparli nas w roku bieżącym.

Kalisz 1906 r.

Redakcja Kalendarza Kaliskiego.

GDZIE KUPOWAĆ?

(Dział reklamowy).

KALISZ.

- Apteki:** Piotrowski ul. Warszawska 12 str. IV.
- Składy apteczne:** P. Levittoux ul. Wrocławska str. LXXIX.
Pawłowski Główny Rynek 25, tel. 73 str. XXX.
- Bankowe domy:** Bank Handlowy str. XXXII.
L. Mamroth Warszawska str. IV.
- Bazarszkolny:** M. Gałczyńskiej Główny Rynek 15/18 str. XLIII.
- Bławatne magazyny:** M. Chmielkowska ul. Rzeźnicza str. XI.
- Browary:** Z. Anstadt str. LXVIII.
K. Weigt str. XV.
- Blacharsko-druciane wyroby:** Szczepik ul. Wrocławska, str. LXVII.
- Cukry i czekolady:** Bonbons de Varsovie, ul. Warszawska 9/10 str. III.
Cukry Warszawskie C. Plewicka ul. Warszawska 6, str. VIII.
- Czasopisma:** „Gazeta Kaliska“, „Jutrzenka“ i drukarnia, ul. Marjańska.
- Damska konfekcja:** „Spójnia“ Warszawska, str. XCIV.
- Drukarnie:** J. Kohn, ul. Sukiennicza str. XCII.
- Fortepiany:** A. Fibiger, str. LXXXI.
- Zakłady fotograficzne:** Makowiecki, Wrocławskie-Przedmieście.
M. Raczyński Al. Józefiny, str. LXXII.
- Galanteria i rekawiczki:** K. Musiałowicz, Główny Rynek, str. IX.
- Gorsety:** T. Markiewicz, ul. Lipowa str. LXVII.
„Spójnia“ ul. Warszawska str. LXVII.
- Hotele:** Hotel Europejski ul. Marjańska, str. I.
- Fabryka haftów i koronek:** J. D. Maisner, ul. Wrocław-Przed. str. V.
- Handlowe domy:** H. Walach, Warszawska, str. LXXX.
- Kamieniarskie wyroby:** Ginter, Wrocław. Przedm., str. LXVII.
- Kolonjalne towary:** H. Goliński, Gł. Rynek str. LXX.
Hammer, Kanonicka i Warszawska, str. XIII.
Rektyfikacja, Gł. Rynek, str. LXXIX.
W. Staszewski, Gł. Rynek, str. LXXXVI
Tschinkel, Główny Rynek, Filja Wrocław. Przedm. str. LXVIII.
Ziółkowski, Rzeźnicza, str. LXXIX.
- Księgarnie:** M. Gałczyńska, Gł. Rynek, str. XLIII.
M. Hofmańska, ulica Warszawska str. LXXXII.
B. Szczepankiewicz Warsz. 15/61 Filja Wrocław. Przedm. 11, str. IX.
- Komisowe domy:** L. Laskowski, Nowy Rynek 8, str. LXXI.
- Litografja i introligatornia:** J. Kohn ul. Sukiennicza, str. XCII.
- Meska konfekcja:** Jaworski i Zawartka, ul. Warszawska, str. XXXIX.
Br. Mazurek, Gł. Rynek 43, LXXVII
- Mydła i świece:** I. Kindler, Gł. Rynek 43, LXXVII.
A. Koperski, Kanonicka 2, LXXIII.
E Stark, Warszawska 9/10, VIII.
- Naczynia kuchenne, wyroby stalowe, narzędzia do rzemiosł.** Hulewicz i S-ka Warszawska LXXXIX.
- Obuwia.** J. Suleciński Marjańska 72. str. LVXII.
- Odlewnia żelaza.** R. Fibiger, Garncarska LXVII.
- Ogrodnicze zakłady.** K. Nestripke, Niecała, Skład kwiatów Warszawska, str. XII.
- Pożyczkowo - oszczędnościowe Tow.** Pożyczkowo - oszczędnościowe Towarzystwo, ul Parkowa, str. LXXXIV.
- Materiały piśmienne.** M. Gałczyńska Gł. Rynek 15/18 XLIII.

M. Hofmańska, ul. Warszawska 23, str. LXXII.

M. Grün, Gł. Rynek 25, str. LXXVII.

B. Szczepankiewicz, ul. Warszawska 15/61, Filja Wrocław.-Przedm., str. IX

Piekarnie. J. Schmidt, Wrocławskie Przedmieście 175, str. LXXIII.

Pozłotnicza i rzeźbiarska pracownia. W. Młynarski, ul. Św. Stanisława. str. LXVIII.

Rolnicze Tow. Oddział Handlowy ul Szopena, str. XVI.

Rekomendacyjno - służbowy kantor. J. Welke, Gł. Rynek 15/18, str. LXVI.

Skóry i skórzanne wyroby. W. Fulde, str. LXXI.

Spedycyjno-komisowy dom. J. Jelenkiewicz, Sukiennicza, str. XVI.

Szczotkarskie wyroby. Bernhardt ul. Warszawska 5. str. IX.

Trumien metalowych i drewnianych wieńcy żałobnych skład. T. Falkowski, ul. Kolegjalna, str. VII.

Zegarmistrzowskie wyroby. Fulde ul. Warszawska 2, str. VIII.

R. Reszke, ul, Babina 15, str. LXXVI.

SIERADZ.

Hotele. Hotel polski, str. LXX.

Kolonialne towary. Mieszczkański str. LXXI.

Rolnicze sklepy. Sklep rolniczy str. LXXIII.

W A R T A.

Narzędzia rolnicze i maszyny. P. Waniek str. IV.

Wola Droszewska p. Kalisz.

Betonowych wyrobów fabryka. St. Grabski str. LXVIII.

WIELUŃ.

Wzajemny kredyt. Tow. Wzajemnego kredytu, str. XXVII.

ZDUŃSKA WOLA.

Browary. Anstadt, str. LXVIII.

Kolonjalne Towary. G. Tschinkel ul. Łaska, str. LXVIII.

ZŁOTNIKI Małe p. Kalisz.

Ogierów Oldenburskich Hodowla, str. LXVII.

BERLIN.

Męzka konfekcja. Berkan, Leipziger str. № 103, str. XXVIII.

BRUDZYŃ p. Turek.

Obara zarodowa Oldenburgów str. LXXX.

CIECHOCINEK.

Zakład kąpielowy st. LXXXII.

Pensjonat „Zachęta“ st. XLVII.

K O Ł O.

Fabryka fajansów i majolik.

A. Freudenreich str. XII.

KRAKÓW.

Polski związek niewiast katolickich str. XII.

LISKÓW p. Ceków.

Spółka włościańska, str. XLVIII.

ŁÓDŹ.

Bielizna. Bratkowski, Piotrkowska 89, str. XLIV.

OTWOCK.

Sanatorium dr. Geislera, st. LXXIII.

POZNAŃ.

Bielizna. Karłowska, Podgórna 12, str. XXIII.

St. Koźlicki, Wilhelmowski plac str. XXXII.

Damska konfekcja. „Maison de Paris“, Kegel, Teatralna 5, str. XXIV.

„Przedsiębiorstwo współdzielcze“ Ogrodowa 19, str. XLIV.

Dom Towarowy. K. Ignatowicz, str. XLI.

Drogerja. „Uniwersum“ (Śniegocki), Rycerska 30, XLV.

Kościelne aparaty. Karłowska, Podgórna 12, str. XXIII.

Narzędzia rolnicze. St. Twardowski, Rynek, str. XXI.

Materiały piśmienne. A. Rose, Bazar, str. XXIX.

Obuwia. Zabłocki, Berlińska 16, str. XLI.

Pensjonaty dla przyjezdnych. K. Koczorowska, Wiktorja 17, str. XX.

Szulczewska, Berlińska 15, str. XXI.
Taczanowska, Teatralna, strona XXXVII.

Pisma rolnicze. „Poradnik gospodarski“, str. XL.

Dom rolniczy. W. Brodnicki, str. XXIV.

Wyroby stalowe i niklowe. Karge, ul. Nowa 7/8, str. XXXVI.

Wyroby tabaczne. „Havana“ K Małeckiej, hotel de France, str. XXXIII.

Żychliński, str. XXIX.

Węgiel, koks i cement. Brzeski, ul. Strzelecka, str. XXXVII.

WARSZAWA.

Akcyjne towarzystwo Siemens i Halske, str. XCII.

Szkoła gimnastyczna i masażu Heleny Prawdzic-Kuczalskiej, Moniuszki 3, str. XXXV.

Gospodarcze rolnicze artykuły K. Brun, Plac Teatralny, LXIX.

Fabryka kamieni młyńskich C. Skoryna i S-ka, Olszowa 14, str. LXXV.

Konfekcja damska. C. Karska, Senatorska 19, str. LXXIII.

Fabryka tektury smołowcowej i asfaltu. A. Than & Co., Leszno 86, str. LXXIV.

SPIS RZECZY.

Przedmowa		Spółka włościańska w Gadowie—	
Gdzie kupować (ogłoszenia)		Felicja Łączkowska	12
Kalendarz str. II—XLVII.		Miasto Wieluń—ks. Godorowski .	16
Jarmarki w gub. kaliskiej str. LXX.		Szkoła ogrodnicza dla kobiet w	
„ w g. warszawskiej st. LXXII.		Marienfeldzie—M. R.	18
„ w g. piotrkowskiej st. LXXII.		Ze wspomnień minionej przeszło-	
„ na pograniczu st. LXXII.		ści—Józef Łubieński.	19
DZIAŁ LITERACKI.		Zakład wychowawczy dla kobiet	
		w Sierersdorf—K. W.	21
Kartka z legendy 1794 r.—Stefan	Str.	Z podstuchanej rozmowy—M. K.	26
Opatówka	5	Wymowne cyfry—Gerwazy Janota	25
Z krakowiaków — Stefan z Opa-		Niechaj nie czuję ciężkiej dłoni	
tówka	5	czasu—Zofja Niemojowska . . .	26
Szkoła rzemioł w Oświęcimiu—		Proboszcz wiejski—E. Bohowicz-	
ks. Włodz. Jasiński	6	wa	27
Kaliskie kółka włościańskie — W		Wróbelki szare tylko po nad zie-	
Wyganowski	7	mią—Leontyna Szymańska . . .	29
Chrystus przed Piłatem — Emilja		Żona winciarza—Emilja Żywanow-	
Wodzińska	10	ska	30
Anna Naprstkowa — Melanja Par-		Człowiek z skrawków się składa	
czewska	11	—Emilja Wodzińska	33

Historyczny rozwój masażu mechaniczności — dr. Jan Brudnicki	34	Towarzystwo kredytowe ziemskie w Kaliszu.	77
Biologiczny sposób oczyszczania wód kanałowych—J. Schrajer	36	Towarzystwo kredytowe miasta Kalisza	77
Dziwolągi językowe — W. Bohowicz	39	Towarzystwo kredytowe miejskie w Zduńskiej Woli	77
Umiłowanej ziemi—F. Witold Nowicki.	40	Bank handlowy w Warszawie oddział w Kaliszu.	77
Kilka uwag o celowości ochrony szkółki—Julja Kreczunowiczowa	41	Kaliskie towarzystwo wzajemnego kredytu	77
Ułuda—Ignacja Piątkowska	43	Towarzystwa wzajemnego kredytu w gub. kaliskiej	78
Garść liczb—R. K.	44	Pierwsze towarzystwo pożyczkowo-oszczędnościowe	78
DZIAŁ INFORMACYJNY.		Drugie towarzystwo pożyczkowo-oszczędnościowe	79
Kościół rzymsko-katolicki	47	Trzecie towarzystwo pożyczkowo-oszczędnościowe	79
Wykaz alfabetyczny parafji w dekanatach gub. kaliskiej	47	Towarzystwa pożyczkowo-oszczędnościowe w gub. kaliskiej	79
Nabożeństwa odprawiane w kościołach katolickich w Kaliszu	52	Oddział towarzystwa popierania przemysłu i handlu	80
Władze	53	Zgromadzenie kupców	80
Sądownictwo	56	Kaliskie towarzystwo lekarskie	80
Komunikacja	58	Kaliski oddział warszawskiego towarzystwa higienicznego	80
Poczta i telegraf w gub. kaliskiej	58	Towarzystwo muzyczne w Kaliszu	81
Departament wyznań	59	Towarzystwa muzyczne w gub. kaliskiej	81
Zakłady naukowe.	60	Kółko miłośników sceny ludowej w Kaliszu	82
Koła macierzy polskiej w gub. kaliskiej	64	Kaliskie towarzystwo rolnicze	82
Lekarze w Kaliszu	67	Spółki handlowo-rolnicze w gub. kaliskiej	82
„ w gub. kaliskiej	68	Straż ogniowa w Kaliszu	83
Lekarze weterynaryjni w gub. kaliskiej	68	Straże ogniowe w gub. kaliskiej	83
Dentyści w Kaliszu	68	Towarzystwo cyklistów	84
Akuszerki	69	„ wioślarskie	84
Felcerzy w Kaliszu	69	„ opieki nad zwierzętami	85
Apteki w Kaliszu	69	Cechy rzemieślnicze w Kaliszu	86
Składy apteczne	69	Przemysł w gub. kaliskiej	86
Apteki w gub. kaliskiej	69	Cukrownie w gub. kaliskiej	87
Jeometry w gub. kaliskiej	70	Fabryki krochmalu	87
Szpital św. Trójcy w Kaliszu	70	Fabryki narzędzi rolniczych	87
Szpitala w gub. kaliskiej	71	Browary	88
Zakłady dobroczynne w Kaliszu	71	Cegielnie	88
Wykaz opiekunów i opiekunek towarzystwa dobroczynności z wyszczególnieniem okręgów	72	Młyny	88
Kaliskie towarzystwo wspierania biednych żydów	72	Tartaki	89
Zakłady dobroczynne w gub. kaliskiej	73		
Ochrony w gub. kaliskiej	74		

Gorzelnie	90	Piewsza pomoc w nagłych wy-	
Rektyfikacje	91	padkach zachorowania	98
Wykaz gmin z wyszczególnieniem		Doradzca praktyczny	103
stacji pocztowych	91	Przepisy kncharskie	105
Stowarzyszenia polskie akademic-		Lista abonentów telefonów kali-	
kie za granicą	94	skich.	106
Opieka dla dziewcząt poszukują-		„Gazeta Kaliska“ i „Jutrzenka Ka-	
cych pracy	94	liska“	98
Doktorzy polacy, ordynujący u		Monety	108
wód po za granicami Królestwa		Ceny biletów na kolei kaliskiej .	112
Polskiego	94	” ” w teatrze kaliskim .	112
Taksa korespondencyjna	95	Plan sali towarzystwa muzyczne-	
Kartki pocztowe	98	go	113
		Plan teatru	114

DNI GALOWE,

które należy obchodzić przez nabożeństwo i uwolnienie uczniów od lekcyj:

M A J. Dnia 23 Kwietnia (6 Maja), imieniny Jej Cesarskiej Mości Najjaśniejszej Pani **Aleksandry Teodorówny**.

Dnia 6 (19) Maja, rocznica urodzin Jego Cesarskiej Mości Najjaśniejszego Pana **Mikołaja Aleksandrowicza**.

Dnia 14 (27), rocznica Św. Koronacji Ich Cesarskich Mości Najjaśniejszego Pana **Mikołaja Aleksandrowicza** i Najjaśniejszej Pani **Aleksandry Teodorówny**.

CZERWIEC. Dnia 25 Maja (7 Czerwca), urodziny Jej Cesarskiej Mości Najjaśniejszej Pani **Aleksandry Teodorówny**.

SIERPIEŃ. Dnia 22 Lipca (4 Sierpnia), imieniny Jej Cesarskiej Mości Najjaśniejszej Pani **Maryi Teodorówny**.

Dnia 30 Lipca (12 Sierpnia), urodziny Jego Cesarskiej Wysokości Cesarzowicza Następcy Tronu i Wielkiego Księcia **Aleksego Mikołajewicza**.

PAŹDZIERNIK. Dnia 5 (18) Października, imieniny Jego Cesarskiej Wysokości Cesarzowicza Następcy Tronu i Wielkiego Księcia **Aleksego Mikołajewicza**.

Dnia 17 (30), pamiątka cudownego ocalenia od nieszczęśliwego wypadku Ich Cesarskich Mości Najjaśniejszego Pana **Aleksandra III** i Jego Najdostojniejszej Rodziny.

LISTOPAD. Dnia 21 Października (3 Listopada), rocznica wstąpienia na Tron Jego Cesarskiej Mości Najjaśniejszego Pana **Mikołaja Aleksandrowicza**.

Dnia 14 (27), rocznica urodzin Jej Cesarskiej Mości Najjaśniejszej Pani **Marji Teodorówny**.

GRUDZIEŃ. Dnia 6 (19), imieniny Jego Cesarskiej Mości Najjaśniejszego Pana **Mikołaja Aleksandrowicza**.

DOM CESARSKO-ROSSYJSKI.

Jego Cesarska Mość, Najjaśniejszy Pan **Mikołaj Aleksandrowicz**, Cesarz i Samowładca Wszech Rossyi, urodzony w dniu 6 (18) Maja 1868 roku. Imieniony w dniu 6 (19) Grudnia.

Najdostojniejsza Matka Najjaśniejszego Pana:

Jej Cesarska Mość, Najjaśniejsza Pani **Marya Teodorówna**, urodzona w dniu 14 (26) Listopada 1847 r. Imieniny w dniu 22 Lipca (4 Sierpnia). Była w stanie zamężnym z Cesarzem Aleksandrem III-m (spoczął w Bogu 20 Października (1 Listopada 1894).

Najdostojniejsza Matzonka Najjaśniejszego Pana:

Jej Cesarska Mość Najjaśniejsza Pani **Aleksandra Teodorówna**, urodzona 25 Maja (6 Czerwca) 1872 r. Imieniny 23 Kwietnia (6 Maja). W stanie zamężnym od 14 (26) Listopada 1894 r. Córka Wielkiego Księcia Heskiego Ludwika IV oraz Matzonki Jego Wielkiej Księżnej Alicji.

Najdostojniejsze Dzieci Ich Cesarskich Mości:

Jego Cesarska Wysokość, Cesarzewicz Następca Tronu i Wielki Książę **Aleksy Mikołajewicz**, urodzony w dniu 30 Lipca (12 Sierpnia) 1904 roku. Imieniny w dniu 5 (18) Października.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżniczka **Olga Mikołajówna**, urodzona 3 (15) Listopada 1895 r. Imieniny 11 (24) Lipca.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżniczka **Tatjana Mikołajówna**, urodzona 29 Maja (10 Czerwca) 1897 r. Imieniny 12 (25) Stycznia.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżniczka **Marya Mikołajówna**, urodzona d. 14 (26) Czerwca 1899 r. Imieniny d. 22 Lipca (4 Sierpnia).

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżniczka **Anastazyja Mikołajówna**, urodzona dnia 5 (18) Czerwca 1901 r. Imieniny d. 22 Grudnia (4 Stycznia).

Najdostojniejsi Brat i Siostry Najjaśniejszego Pana:

Jego Cesarska Wysokość, Wielki Książę **Michał Aleksandrowicz**, urodzony w dniu 22 Listopada (4 Grudnia) 1878 r. Imieniny w dniu 22 Listopada (5 Grudnia).

Jej Cesarska Wysokość, Wielka Księżna **Ksenia Aleksandrówna**, (patrz niżej).

Jej Cesarska Wysokość, Wielka Księżna **Olga Aleksandrówna**, urodz. d. 1 (13) Czerwca 1882 r. Imieniny dnia 11 (24) Lipca. W stanie zamężnym od 27 Lipca (9 Sierpnia) 1901 r., z Jego Wysokością, Księciem **Piotrem Aleksandrowiczem** Oldenburskim.

Najdostojniejsi Stryjowie i Ciotki Najjaśniejszego Pana:

Jego Cesarska Wysokość, Wielki Książę **Włodzimierz Aleksandrowicz**, ur. w dniu 10 (22) kwietnia 1847 r. Imieniny w dniu 15 (28) Lipca. Matzonka Jego, Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna **Marya Pawłowna**, urodzona w dniu 2 (14) Maja 1854 roku. Imieniny w dniu 22 Lipca (4 Sierpnia). Ich dzieci: Ich Cesarskie Wysokości: Wielki Książę **Cyryl Włodzimierzowicz**, urodz. w dniu 30 Września (12 Października) 1876 r. Imieniny dnia 11 (24) Maja. — Wielki Książę **Borys Włodzimierzowicz**, urodzony w dniu 12 (24) Listopada 1877 r. Imieniny 2 (15) Maja. -- Wielki Książę **Andrzej Włodzimierzowicz**, urodzony w dniu 2 (14) Maja 1879 roku. Imieniny 30 Listopada (13 Grudnia). --- Wielka Księżna **Helena Włodzimierzówna**, urodzona w d. 17 (29) Stycznia 1882 r. Imieniny d. 21 maja (3 czerwca). Matzonka Jego Królewskiej Wysokości Księcia Greckiego Mikołaja Jerzowicza, d. 16 (29) Sierpnia 1902 r.

Jego Cesarska Wyrokość Wielki Książę **Aleksy Aleksandrowicz**, urodz. w dniu 2 (14) stycznia 1850 r. Imieniny 20 maja (2 czerwca).

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę *Paweł Aleksandrowicz*, urodzony w dniu 21 Września (3 Października) 1860 roku. Imieniny w dniu 29 Czerwca (12 Lipca). Był żonaty z Jej Cesarską Wysokością Wielką Księżną Aleksandrą Jerzówną († w dniu 12 (24) września 1891 roku). Dzieci Jego: Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę *Dymitr Pawłowicz*, urodzony w dniu 6 (18) Września 1891 roku. Imieniny w dniu 21 Września (4 Października); Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżniczka *Marya Pawłówna*, urodz. w d. 6 (18) kwietnia 1890 r. Imieniny w dniu 22 lipca (4 sierpnia).
Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna *Marya Aleksandrówna*, urodzona w dniu 5 (17) października 1853 roku. Imieniny w dniu 22 lipca (4 sierpnia). Była zamężna z Jego Królewską Wysokością Księciem Alfredem Ernestem-Albertem Wielkobrytańskim, Księciem Saksen-Koburg-Gotajskim († 17 (30) lipca 1900 r.).

Jej Cesarska Wysokość, Wielka Księżna *Aleksandra Józefówna*, urodz. w d. 26 Czerwca (8 lipca) 1830 r. Imieniny 23 kwietnia (6 maja). Była zaślubiona Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiemu Księciu Konstantemu Mikołajewiczowi († d. 13 (25) stycznia 1892 r.) Jej dzieci:

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę *Mikołaj Konstantynowicz*, ur. w d. 2 (14) lutego 1850 r. Imieniny dn. 6 (19) grudnia.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę *Konstanty Konstantynowicz*, ur. w d. 10 (22) sierpnia 1858 r. Imieniny w dniu 21 maja (3 czerwca). Małżonka Jego, Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna *Elżbieta Maurycówna*, urodzona w dniu 13 (25) stycznia 1865 r. Imieniny 5 (18) września. Ich dzieci: Ich Wysokości: Książę *Jan Konstantynowicz*, urodz. dnia 23 czerwca (5 lipca) 1886 roku. Imieniny dn. 24 czerwca (7 lipca).—Książę *Gabryel Konstantynowicz*, ur. dnia 3 (15) lipca 1887 r. Imieniny d. 15 (26) lipca, Książę *Konstanty Konstantynowicz*, ur. dnia 20 grudnia 1890 roku (1 stycznia 1891 r.). Imieniny d. 21 maja (3 czerwca). — Książę *Oleg Konstantynowicz*, urodz. dnia 15 (27) listopada 1892 roku. Imieniny 20 Września (3 października). — Książę *Igor Konstantynowicz*, urodziny d. 29 maja (10 czerwca) 1894 r. Imieniny 5 (18) czerwca.—Książę *Jerzy Konstantynowicz*, ur. dn. 23 kwietnia (6 maja) 1903 r. Imieniny dnia 23-go kwietnia (6 maja).—Księżniczka *Tatjana Konstantynówna*, ur. dn. 11 (23) stycznia 1890 r. Imieniny dnia 12 (25) Stycznia.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę *Dymitr Konstantynowicz*, ur. d. 1 (13) czerwca 1860 r. Imieniny dn. 21 września (4 października).

Jej Królewska Mość. Królowa Hellenów *Olga Konstantynówna*, urodzona dnia 22 sierpnia (3 września) 1851 roku. Imieniny dnia 11 (24) lipca, małżonka Jego Królewskiej Mości Króla Hellenów Jerzego I-go.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna *Wiara Konstantynówna*, urodzona w dniu 4 (16) lutego 1854 roku. Imieniny dnia 17 (30) września, była zaślubiona Jego Królewskiej Wysokości Księciu Wilhelmowi-Eugeniuszowi Wirtemberskiemu.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę *Mikołaj Mikołajewicz*, urodz. dnia 6 (18) Listopada 1856 r., imieniny 27 lipca (9 sierpnia).

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę *Piotr Mikołajewicz*, urodzony dnia 10 (22) stycznia 1864 r., imieniny 29 czerwca (12 lipca), Małżonka Jego, Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna *Milica Mikołajówna*, urodz. dnia 14 (26) lipca 1866 r., imieniny 19 lipca (1 sierpnia). Ich dzieci: Jego

Wysokość książę *Roman Piotrowicz*, ur. 5 (17) października 1896 r., imieniny 19 lipca (1 sierpnia). Jej Wysokość Księżniczka *Maryna Piotrówna*, ur. dnia 28 lutego (12 marca) 1892 roku, imieniny 28 lutego (13 marca). Jej Wysokość Księżniczka *Nadzieja Piotrówna*, urodzona dnia 3 (15) marca 1898 r., imieniny 17 (30) września

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę *Michał Mikołajewicz*, urodz. dnia 13 (25) października 1832 r.: imieniny 8 (21) listopada; był zaślubiony z Jej Cesarską Wysokością Wielką Księżną *Olga Teodorówną* († dnia 31 marca (12 kwietnia) 1891 r. Jego dzieci:

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę *Mikołaj Michałowicz*, urodz. dnia 14 (26) kwietnia 1859 r. imieniny 6 (19) grudnia.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę *Michał Michałowicz*, urodz. 4 (16) października 1861 r., imieniny 8 (21) listopada.

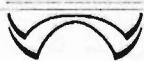
Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę *Jerzy Michałowicz*, urodzony dnia 11 (23) sierpnia 1863 r., imieniny 26 listopada (9 grudnia). Małżonka Jego, Jej Carska Wysokość Wielka Księżna *Marya Jerzówna*, urodzona 20 lutego (4 marca) 1876 r. Imieniny d. 22 Lipca (3 sierpnia). Ich córka: Jej Wysokość Wielka Księżna *Nina Jerzówna*, urodzona dn. 7 (20) czerwca 1901 r. Imieniny 14 (27) stycznia.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę *Aleksander Michałowicz*, urodz. dnia 1 (13) kwietnia 1866 r., imieniny 30 sierpnia (12 września). Małżonka Jego Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna *Ksenia Aleksandrówna*, urodz. dnia 25 marca (6 kwietnia) 1875 roku, imieniny dnia 24 stycznia (6 lutego). Ich dzieci: Jego Wysokość Książę *Andrzej Aleksandrowicz*, ur. 12 (24) stycznia 1897 r., imieniny 30 listopada (13 grudnia). Jego Wysokość Książę *Teodor Aleksandrowicz*, urodzony d. 11 (23) grudnia 1898 r. Imieniny d. 16 (29) maja. Jego Wysokość Książę *Nikita Aleksandrowicz*, urodz. 4 (17) stycznia 1900 r. Imieniny 24 czerwca (6 lipca). Jego Wysokość Książę *Dymitr Aleksandrowicz*, ur. dnia 2 (15) sierpnia 1901 roku. Imieniny 21 września (4 października). Jego Wysokość Książę *Rościszaw Aleksandrowicz*, ur. dn. 11 (24) listopada 1902 r. Imieniny 14 (27) marca. Jej Wysokość Księżniczka *Irena Aleksandrówna*, urodzona dnia 3 (15) lipca 1895 roku, imieniny 5 (18) maja.

Jego Cesarska Wysokość Wielki Książę *Sergiusz Michałowicz*, urodz. dn. (16) 28 września 1869 r., imieniny 25 września (8 października).

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna *Anastazyja Michałówna*, urodz. dnia 16 (28) lipca 1860 r., imieniny 22 grudnia (4 stycznia); była poślubioną Jego Królewskiej Wysokości Wielkiemu Księżciu Meklemburg-Szweryńskiemu Fryderykowi-Franciszkowi.

Jej Cesarska Wysokość Wielka Księżna *Elżbieta Teodorówna*, urodz. w d. 20 października (1 listopada) 1864 r. Imieniny 5 (18) września. Była zaślubiona Jego Cesarskiej Wysokości Wielkiemu Księżciu *Sergiuszowi Aleksandrowiczowi*, († dnia 4 (17) lutego 1905 r.).

ROK 1907.

LICZBA ZWROTÓW KALENDARSKICH.

Podług kalend. Gregorjańskiego (n. st.)	}	VIII	Liczba złota VIII	}	Podług kalend. Juliańskiego (st. st.)
		XVI	EpaktaXXVIII		
		XII	Okres słońca XII		
		V	Poczet rzymski V		
		F	Litera niedzielną G		

ŚWIĘTA RUCHOME RZYMSKO-KATOLICKIE.

Niedziela Starozapustna	27	Stycznia.	Niedziela palmowa . . .	24	Marca
„ Mięso-pustna . . .	3	Lutego.	Wielkanoc	31	Marca i 1 Kwietnia
„ Zapustna	10	„	Krzyżowe dni	6, 7 i 8	Maja.
Popielec	13	„	Wniebowstap. Pańskie . . .	9	„
Niedziela wstępna . . .	17	„	Zesłanie Ducha Św.	19 i 20	„
„ sucha	24	„	Trójcy Świętej	26	„
„ głucha	3	Marca	Boże Ciało	30	„
„ środopostna	10	„	Niedziela 1-a Adwentu	1	Grudnia.
„ Męki Pańskiej	17	„			

Karnawał, licząc od Nowego Roku włącznie do Popielca, tyg. 6 i dni 1.

SUCHE DNI.

Pierwsze dnia 20, 22 i 23 Lutego.	Trzecie dnia 18, 20 i 21 Września
Drugie dnia 22, 24 i 25 Maja.	Czwarte dnia 18, 20 i 21 Grudnia

CZTERY PORY ROKU ASTRONOMICZNE.

Wiosna zaczyna się dnia 20 Marca.	Jesień zaczyna się dnia 24 Września.
Lato zaczyna się dnia 21 Czerwca.	Zima zaczyna się dnia 23 Grudnia.

ŚWIĘTA ŻYDOWSKIE.

- Styczeń.** Dnia 5, 12, 19 i 26 Sabaty; d. 16 Rozchodesz, czyli 1-szy dzień miesiąca Szwat.
- Luty,** Dnia 2, 9, 16 i 23 Sabaty; dnia 14 i 15 Rozchodesz, czyli 1-sze dni miesiąca Adar; d. 27 post Estr; d. 28 Puryim (zapusty).
- Marzec.** Dnia 2, 9, 16, 23 i 30 Sabaty; dnia 1 Suszan-Puryim (zapusty); dnia 16 Rozchodesz czyli 1-szy dzień mies. Nisan; dnia 30 i 31 Pesach (Wielkanoc).
- Kwiecień.** Dnia 6, 13, 20, 27 Sabaty; dnia 1, 2, 3, 4 wolne święta wielkanocne; d. 5 i 6 ostatnie dni świąt wielkanocnych (uroczyste); dnia 14 i 15 Rozchodesz, czyli 1-sze dni m. Ijar; d. 28 Pesach szeni (dzień radosny).
- Maj.** Dnia 4, 11, 18 i 25 Sabaty; d. 2 Lagbeomer (dzień radosny); dnia 14 Rozchodesz czyli 1-szy dzień miesiąca Sivan; d. 19 i 20 Szewnos (zielone świątki).
- Czerwiec.** Dnia 1, 8, 15, 22 i 29 Sabaty; dnia 12 i 13 Rozchodesz, czyli 1-y dzień m. Thamus; d. 30 Szywe-usor betamuz (post na pam. oblężenia Jerozolimy).

Lipiec. Dnia 6, 13, 20, 27 Sabaty; dnia 12 Rozchodesz czyli 1-szy dzień miesiąca Ab; dnia 21 Tysze-beaw (post na pamiątkę zburzenia Jerozolimy).

Sierpień. Dnia 3, 10, 17, 24 i 31 Sabaty; dnia 10, 11 Rozchodesz czyli 1-sze dni miesiąca Elul.

Wrzesień. Dnia 7, 14, 21, 28 Sabaty; d. 9 Rozchodesz czyli 1-szy dzień m. Tyszry Roz-haszana (Nowy Rok 5668 od stworz. świata); dnia 10 drugi dzień now. r. (urocz.); d. 11 post Gedali; d. 18 Jom-Kipur (śądny dz.); d. 23, 24 Sukos (urocz. św. szałasów); d. 25, 26, 27 i 28 wolne święta; d. 29 Hoszana-Raba (św. palm); d. 30 Szemini-Aceres (uroczyste).

Październik. Dnia 5, 12, 19 i 26 Sabaty; dnia 1 Symchat Thora (ostatni uroczysty dzień kuczek); dzień 8 i 9 Rozchodesz czyli 1-sze dni miesiąca Cheszwan.

Listopad. Dnia 2, 9, 16, 23 i 30 Sabaty; dnia 7 Rozchodesz, czyli 1-szy dzień miesiąca Kislew.

Grudzień. Dnia 7, 14, 21 i 28 Sabaty; od d. 1 do 8 Chanuka (dni radosne na pamiątkę zwycięstwa Machabeuszów); dnia 6 i 7 Rozchodesz, czyli 1-sze dni miesiąca Tewes.

Z AĆMIENIA W ROKU 1907.

W roku 1907, przypadają 2 zaćmienia słońca i 2 księżyca.

1. Całkowite zaćmienie słońca dnia 14 stycznia. Początek zaćmienia o godz. 5 m. 27 rano. Koniec o godz. 9 m. 52 r. Widzialne we wschodniej Europie i Azji, w północno-wschodniej Afryce, tudzież w połowie północnej Syberji.

2. Częściowe zaćmienie księżyca d. 29 stycznia. Początek o godz. 1 m. 40 po poł. Koniec o godz. 4 m. 44 po połud. Widzialne w północ. Ameryce, na Oceanie Wielkim, w Australji, Azji na Oceanie Indyjskim i na wschodzie Europy.

3. Obrączkowe zaćmienie słońca d. 10 lipca. Początek o godz. 2 m. 9 ppł. Koniec o godz. 7 m. 48 wiecz.—Widzialne w południowej części Oceanu Wielkiego, w połud. Ameryce, w połudn. połowie Oceanu Atlantyckiego i w południowo-zachodniej Afryce.

5. Obrączkowe zaćmienie księżyca dnia 26 lipca. Początek o godz. 4 m. 38 r. Koniec o godz. 7 m. 15 rano. Widzialne w zachodniej połowie Europy, w Afryce, na Oceanie Atlantyckim, w Ameryce i we wschodniej połowie Oceanu Wielkiego.

E P O K I G Ł Ó W N E.

Rok 1907 Ery Chrześcijańskiej jest

1324/25 Ery Tureckiej, początek którego dnia 9 Listopada 1907 r.

5667/68 Ery Żydowskiej, którego początek d. 9 Września 1907 r.

6620 peryodu Juliańskiego.

7415/16 ery Bizantyńskiej.

1907 Kalendarza Gregoriańskiego, od 325 lat, to jest od r. 1582 4 Października zaprowadzonego, zaczynającego się 1 Stycznia n. s. Rok zaś 1907 podług kalendarza Juljańskiego zaczynający się w 14 dni później, t. j. 14 Stycznia n. s.

Wykaz alfabetyczny Świętych i Świąt

z wyrażeniem dnia i miesiąca.

Abdona męcz. 30 lipca
Adelajdy 10 grudnia
Adolfa bisk. 17 czerwca
Adryana męcz. 9 września
Agapita męcz. 18 sierpnia
Agatona pap. 10 stycznia
Agaty panny m. 5 lutego
Agnieszki p. m. 21 stycznia
Agrypiny 23 czerwca
Albina biskupa 1 marca
Albiny panny 16 grudnia
Aleksandra m. 26 lutego
Aleksandra p. i m. 3 maja
Aleksandra m. 12 grudnia
Aleksego wyzn. 17 lipca
Alfonsa 22 października
Alfreda 3 lipca
Alodyi p. m. 22 październ.
Alojzego Gonzagi 21 czerw.
Ambrożego bisk. 7 grudnia
Amelii księżnej 10 lipca
Amelii panny 2 marca
Anastazego b. w. 2 maja
Anastazego m. 22 stycznia
Anastazego pap. 27 lutego
Anastazego w. 29 marca
Anastazji p. 28 lutego
Anastazji Rzym. 26 paździer.
Anatolii męcz. 9 lipca
Anatoliusza bisk. 3 lipca
Andrzeja bisk. 4 lutego
Andrzeja pust. 6 maja
Andrzeja z Krety 7 paźdz.
Andrzeja ap. 30 listopada
Angeli 30 marca
Anny matki NMP. 26 lipca
Aniołów Stróżów 2 paźdz.
Ansgarego Bisk. 4 lutego
Antoniego opata 17 stycz.
Antoniego Pad. 13 czerwca
Antonina bisk. 10 maja
Antoniny 10 grudnia
Anzelma 21 kwietnia
Apolinarego bisk. 23 lipca
Apolonii p. m. 9 lutego
Apoloniusza m. 18 kwietnia
Arkadyusza m. 12 stycznia
Arseniusza bisk. 19 lipca
Artura bisk. 6 października
Atanazego bisk. 2 maja
Augusta wyzn. 3 sierpnia
Augustyna biskupa apostoła
Anglii 28 maja
Augustyna bisk. 28 sierpnia
Aurelii panny 25 września
Awita męcz. 12 stycznia

Balbiny panny 31 marca
Barlaama 27 listopada
Barbary panny 4 grudnia
Barnaby apost. 11 czerwca
Bartłomieja ap. 24 sierpnia
Bazylego bisk. 14 czerwca
Beaty panny 8 marca
Bedy kapłana 27 maja
Benedykta op. 21 marca
Benigny panny 19 sierpnia
Benona biskupa 16 czerwca
Bernarda opata 20 sierpnia
Bernarda Sen. 30 maja
Bibianny panny 2 grudnia
Błażeja biskupa 3 lutego
Bogumiła 10 czerwca
Bonawentury d. k. 14 lipca
Bonifacego m. 14 maja
Bonifacego b. 5 czerwca
Bonifacego biskupa Foren.
30 maja
Bony panny 24 kwietnia
Boże Ciało 30 maja
Bronisławy 3 września
Brunona wyzn. 6 paździer.
Brygidy panny 1 lutego
Brygidy wdowy 8 paździer.
Cecylii p. m. 22 listopada
Celestyna 6 kwietnia
Celsa męcz. 28 lipca
Cezaryusza bisk. 27 sierpnia
Cypryana bisk. 16 września
Cypryana m. 26 września
Cyrylla Aleksandryjsk. b. d.
k. 9 lutego
Cyrylla Jerozolimskiego b.
d. k. 18 marca
Cyrylla biskupa 5 lipca
Cyrylla dyakona 22 marca
Cyrjaka kapłana 16 marca
Cyrjaka męcz. 8 sierpnia
Czesława wyznaw. 20 lipca
Czerdziestu męcz. 10 marca
Czterech koronat. 8 listop.

Damazego pap. 11 grudnia
Damiana męcz. 27 września
Daniela męcz. 3 stycznia
Daniela proroka 21 lipca
Dawida króla 30 grudnia
Delfiny 26 listopada
Dezyderyusza b. 23 maja
Domiceli panny 7 maja
Dominika wyzn. 4 sierpnia
Dominiki panny 6 lipca
Donata męcz. 17 lutego

Donata biskupa 7 sierpnia
Doroteusza męcz. 28 marca
Doroty panny 6 lutego
Dydaka wyzn. 13 listopada
Dygny 11 sierpnia
Dyonizego bisk. 8 kwietnia
Dyonizego m. 9 października
Dzień Zaduszny 2 listopada

Edmunda bisk. 16 listopada
Edyty królowy 15 grudnia
Edwarda króla 13 paździer.
Eliasa proroka 20 lipca
Eligiusza biskupa 1 grudnia
Elizeusza proroka 2 paźdz.
Elżbiety wdowy 8 lipca
Elżbiety panny 5 listopada
Elżbiety król. 19 listopada
Emeryka króla 5 listopada
Emiliana bisk. 11 września
Emiliauny panny 5 stycznia
Emilii 30 czerwca
Engelberta 7 listopada
Epifaniasza bisk. 7 kwietnia
Erazma biskupa 3 czerwca
Estery królowej 18 listopada
Eucheryusza bisk. 20 lutego
Eudoxysza m. 5 września
Eufemii panny 16 września
Eufrozyny męcz. 3 września
Eufrozyny panny 13 lutego
Eugenii p. m. 24 grudnia
Eugeniusza m. 14 sierpnia
Eugeniusza 18 listopada
Eulalii panny 10 grudnia
Eustachiusza m. 20 września
Euzebiei p. m. 29 paździer.
Euzebieusza b. m. 16 grudnia
Ewerysta papieża 26 paźdz.
Ezechiasza króla 30 paźdz.
dziernika
Ezechiela pror. 10 kwietnia

Fabiana 20 stycznia
Faustyna męcz. 15 lutego
Fausty wdowy 19 grudnia
Felicjana bisk. 24 stycznia
Felicjana męcz. 9 czerwca
Felixa kapucyna 18 maja
Felixa z Noli 14 stycznia
Felixa męcz. 30 sierpnia
Felixa Walezyusza 20 listop.
Ferdynanda króla 30 maja
Filipa apostoła 1 maja
Filipa Nereusza 26 maja
Filipa Benic. 23 sierpnia
Filomeny p. m. 5 lipca

Flawiana męcz. 28 lutego
Flawii panny 5 października
Florentyna bisk. 16 paźdz.
Florentyna męcz. 4 maja
Floryana męcz. 4 maja
Fortunata męcz. 26 lutego
Franciszka Borg. 10 paźdz.
Franciszka Salez. 29 stycz.
Franciszka a Paulo 2 kw.
Franciszka Serafic. 4 paźdz.
Franciszka Ksaw. 3 grudnia
Franciszki wdowy 9 marca
Fryderyka opata 5 marca
Fulgencjusza bisk. 1 stycz.

Gabryela Arch. 18 marca
Gaudencyi panny 30 sierpnia
Gaudentego b. 12 lutego
Gawła opata 16 paźdz.
Gedeona sędz. 18 czerwca
Genowefy panny 3 stycznia
Gerarda b. 24 września
Germana biskupa 28 maja
Gertrudy panny 17 marca
Gerwazego 19 czerwca
Gotfreda i Bogumiła 13 st.
Gotfryda biskupa 8 listopada
Gracyana bisk. 18 grudnia
Grobu Chrystusa 14 kwietnia
Grzegorza bisk. 4 stycznia
Grzegorza papieża 12 marca
Grzegorza Nazyan. 9 maja
Grzegorza Cud. 18 listopada
Gustawa 2 sierpnia
Gwidona wyzn. 12 września

Heleny cesarzowej 2 marca
Heleny królowej 21 maja
Heliodora 3 lipca
Henryka cesarza 15 lipca
Henryka 19 stycznia
Hermenegilda m. 13 kwiet.
Hermogenesa 10 kwietnia
Hiacyncy panny 30 stycznia
Higina papieża 11 stycznia
Hilarego 14 stycznia
Hieronima doktora Kościoła
30 września
Hipolita 13 sierpnia
Honoraty panny 11 stycznia
Huberta biskupa 3 listopada
Hugona biskupa 1 kwietnia

Idy panny 13 kwietnia
Idziego opata 1 września
Ignacego biskupa 1 lutego
Ignacego wyznawcy 31 lipca
Ildelfonsa 23 stycznia
Imienia Jezus 20 stycznia
Imienia Maryi 15 września
Inocentego papieża 28 lipca
Ireneusza Smyrn. 25 marca
Ireneusza m. 15 grudnia

Ireny panny 20 października
Iwona wyznawcy 19 maja
Izabeli panny 15 marca
Izabeli królowej 3 września
Izajasz proroka 6 lipca
Izydora biskupa 4 kwietnia
Izydora Oracza 10 maja

Jacka wyznawcy 18 sierpnia
Jadwigi wdowy 15 paźdz.
Jakóba apostoła 1 maja
Jakóba apostoła 25 lipca
Jakóba patryar. 21 kwietnia
Jakóba z Nizybu 15 lipca
Jakóba pustelnika 17 lutego
Jana jałmużnika 23 stycznia
Jana Chryzostoma 27 st.
Jana Franciszka 16 czerwca
Jana z Matty w. 8 lutego
Jana Bożego 8 marca
Jana w oleju 6 maja
Jana Nepomucena 16 maja
Jana papieża 27 maja
Jana Chrzciiciela 24 czerwca
Jana męcz. 26 czerwca
Jana Gwalberta 12 lipca
Jana Kantego 20 paźdz.
Jana z Dukli 7 lipca
Jana Kapistrana wyz. 23 paźdz.

Jana od Krzyża 24 listopada
Jana Ewangel. 27 grudnia
Januariusza b. m. 19 wrz.
Jego męcz. 24 kwietnia
Jochima ojca N. M. P. 1 wrz.
Joanny wdowy 24 maja
Joanny Fremiot 21 sierpnia
Jordana wyzn. 15 lutego
Jowity męcz. 15 lutego
Józefa Oblubieńca N. M. P.
19 marca
Józefa Kalas. w. 4 lipca
Józefa z Kopert. 18 września
Judy Tadeusza ap. 28 paźdz.
Judyty wdowy 19 listopada
Juliana męcz. 13 lutego
Julianny panny 16 lutego
Julii panny m. 22 maja
Juliusza papieża 12 kwietnia
Julity panny m. 30 lipca
Justa biskupa 2 września
Justyna filoz. m. 14 kwietnia
Justyna męcz. 17 września
Justyniana b. 5 września
Justyny p. m. 7 października
Juwencjusza m. 1 czerwca

Kaja męcz. 22 kwietnia
Kajetana wyzn. 7 sierpnia
Kalixta papieża. 14 paźdz.
Kamila wyzn. 18 lipca
Kandyda m. 3 października
Kanuta króla 19 stycznia

Karola W. ces. 28 stycznia
Karola Boromeusza 4 list.
Karoliny 5 lipca
Kasjana męcz. 13 sierpnia
Kasyldy 15 kwietnia
Katarzyny Szew. 23 marca
Katarzyny Senefskiej 30 kw.
Katarzyny p. m. 25 listopada
Katarzyny św. Piotra w Rzymie 18 stycznia

Katedy św. Piotra w Antyochii 22 lutego
Kazimierza króla 4 marca
Kiliane biskupa 8 lipca
Klary panny 12 sierpnia
Kleta papieża 23 listopada
Klemensa biskupa m. 13 lut.
Klemensa papieża 23 listop.
Kleofasa męcz. 25 września
Klotyldy królowej 6 czerwca
Kolety panny 6 marca
Konstancyi p. m. 18 lutego
Konstantyna w. 11 marca
Konrada wyz. 19 lutego
Konrada bisk. 26 listopada
Konradi panny 22 paźdz.
Kornelii męcz. 31 marca
Kozmy męcz. 27 września
Kryspina i Kryspianina 25 października
Krystyny panny 24 lipca
Krzysztofa męcz. 24 lipca
Kunegundy ces. 3 marca
Kunegundy królowej 28 lipca
Kwiryna męcz. 20 marca

Lamberta 16 kwietnia
Larga męcz. 8 sierpnia
Leandra b. w. 27 lutego
Leokadyi panny 9 grudnia
Leona papieża 11 kwietnia
Leona II papieża 28 czerwca
Leonarda wyzn. 6 listopada
Leonilil p. męcz. 18 stycznia
Leontyny panny 15 marca
Leopolda margr. 15 listop.
Longina męcz. 15 marca
Lucyana męcz. 7 stycznia
Lucyny panny 30 czerwca
Lucyny męcz. 17 paźdz.
Ludgardy p. m. 16 czerwca
Ludgera biskupa 26 marca
Ludomira 3 października
Ludwika wyz. 12 lutego
Ludwika króla syc. 19 sierp.
Ludwika króla 19 sierpnia
Ludwiki panny 15 kwietnia

Ladysława z Gielniowa 22 września
Łazarza biskupa 17 grudnia
Łucyi panny 13 grudnia
Łukasza Ewangel. 18 paźdz.

Macieja apostoła 24 lutego
Magdaleny 27 maja i 22 lip.
Makarego opata 2 stycznia
Makryny m. 21 lipca
Małgorzaty kr. węg. 13 lipca
Małgorzaty kr. Sz. 10 czer.
Małgorzaty p. m. 20 lipca
Mamerta biskupa 11 maja
Mansfeta bisk. 28 listopada
Marcella papieża 16 stycznia
Marcelli wdowy 31 stycznia
Marcelina m. 18 czerwca
Marcellina pap. 26 kwietnia
Marcina biskupa 11 listop.
Marcina pap. 11 listopada
Marcyana męcz. 17 kwietnia
Marcyanny p. m. 9 stycznia
Marka Ewang. 30 stycznia
Marka męcz. 24 marca
Marka z Rzym. m. 18 czer.
Marty panny 29 lipca
Marty męcz. 9 stycznia
Martynty panny 30 stycznia
Maryi Egipcyanki 10 kwiet.
Maryi z Angii 23 czerwca
Maryi Kleofy 2 kwietnia
Maryi Magd. we Fl. 31 maja
Maryi Magd. w Jer. 22 lipca
Maryusza 19 stycznia
Mateusza Apost. 21 września
Matyldy królowej 14 marca
Mauryliusza 13 września
Maurycyego 22 września
Maksymiliana b. 12 paźdz.
Maxymina b. 8 czerwca
Medarda biskupa 8 czerwca
Melanii p. m. 18 lutego
Metodego 5 lipca
Michała arch. 29 września
Mikołaja z Tolent. 10 wrz.
Mikołaja biskupa 6 grudnia
Mirona męcz. 17 sierpnia
Młodzianków 28 grudnia
Modesty panny 15 czerwca
Moniki wdowy 4 maja

Narcyza biskupa 12 paźdz.
Narodzenie Chrystusa 25 grudnia
Narodzenie N. M. P. 8 września
Natalii panny 27 lipca
Nawrócenie św. Pawła 25 st.
Nazaryusza b. 12 czerwca
N. M. P. Anielskiej 2 sierpnia
N. M. P. Bolesnej 15 września
N. M. P. od wykup. niewol.
24 września
N. M. P. Loretańskiej 10 gr.
N. M. P. Łaskawej 12 maja
N. M. P. Różańcowej 6 p.
N. M. P. Śnieżnej 5 sierpnia
N. M. P. Szkaplerznej 16 lip.
N. M. P. Niewstaj. Pomocy
23 czerwca

Nawiedzenia N. M. P. 2 lipca
Nemezyusza m. 19 grudnia
Nicefora biskupa 13 marca
Niepokalane Poczęcie N. M. P.
8 grudnia
Nikodema męcz. 15 września
Norberta biskupa 6 czerwca

Oczyszczenie N. M. P. 2 lutego
Oftarowanie N. M. P. 21 list.
Oktawiana męcz. 22 marca
Olimpii 26 marca
Onufrego pust. 12 czerwca
Opieki św. Józefa 21 kwietnia
Opieki N. M. P. 10 listopada
Opata biskupa 24 lipca
Ottona biskupa 24 lipca
Ottona męcz. 16 stycznia
Otylii p. m. 13 grudnia

Pafnucego m. 19 kwietnia
Pankracego 12 maja
Pantaleona m. 27 lipca
Paschalisa 17 maja
Pascharego b. 22 lutego
Patrycyi męcz. 13 marca
Paulina biskupa 22 czerwca
Pauliny wdowy 26 stycznia
Pawła biskupa 22 marca
Pawła męcz. 26 czerwca
Pawła I pust. 15 stycznia
Pawła apostoła 29 czerwca
Pelagii panny 11 lipca
Pelagii pokutnicy 12 paźdz.
Petroneli 31 maja
Pięć blizn św. Franciszka
17 września

Piotra Chryzologa 5 grudnia
Piotra eksorcysty 2 kwietnia
Piotra Nolasko 31 stycznia
Piotra męcz. 29 kwietnia
Piotra Celestyna 19 maja
Piotra z Werony m. 20 kw.
Piotra i Pawła 29 czerwca
Piotra w okowach 1 sierpnia
Piotra z Alkantary 19 paźdz.
Piusa papieża 5 maja
Placyda męcz. 5 paźdz. 1890.
Placydy panny 11 paźdz.
Podwyższenie św. Krzyża
14 września
Poleukta męcz. 21 maja
Polikarpa b. m. 26 stycznia
Popielec 13 lutego
Praxedy panny 2 lipca
Prokopa męcz. 4 lipca
Prokula męcz. 1 czerwca
Prospera bisk. 25 czerwca
Protę męcz. 11 września
Protazego 19 czerwca
Pryma męcz. 9 czerwca
Pryski panny 18 stycznia
Przemienienie Pań. 6 stycz.

Przeniesienie św. Kazimierza
27 sierpnia
Przeniesienie św. Wojciecha
20 paźdz. 1890.
Pulcherii męcz. 7 lipca
Pulcherii panny 16 września

Rafała archanioła 24 paźdz.
Rajmunda 28 stycznia
Rajmunda kard. 31 sierpnia
Reginy panny 7 września
Remigiusza b. 1 paźdz. 1890.
Roberta opata 7 czerwca
Rocha wyzn. 16 sierpnia
Romana opata 28 lutego
Romana męcz. 9 sierpnia
Romany panny 23 lutego
Romualda ap. 7 lutego
Rozalii panny 4 września
Rozesłanie apost. 15 lipca
Róży panny 26 sierpnia
Rudolfa 17 kwietnia
Rufy męcz. 28 listopada
Rufina wyzn. 19 sierpnia
Rufiny panny 31 sierpnia
Ruperta bisk. 27 marca
Ryszarda biskupa 3 kwietnia

Sabby opata 5 grudnia
Sabina wyznawcy 11 lipca
Sabiny panny 29 sierpnia
Salezego męcz. 12 sierpnia
Salomei panny 17 listopada
Salwiana 17 marca
Saturnina męcz. 29 listopada
Saturniny p. m. 4 marca
Scholastyki p. 10 lutego
Ściegie św. Jana Chrzyciciela
29 sierpnia
Serapiona wyz. m. 14 listop.
Serca P. Jezusa 7 czerwca
Sergiusza męcz. 24 lutego
Serwacego bisk. 13 maja
Serwiliانا m. 20 kwietnia
Seweryna opata 8 stycznia
Siedmiu braci śpiących
10 maja

Sebastjana 20 stycznia
Senneny męcz. 30 lipca
Sotera papiera 22 kwietnia
Spirydona biskupa 14 grud.
Stanisława biskupa 8 maja.
Stanisława Kostki 17 listop.
Stefana kr. węg. 2 września
Sulpicjusza m. 20 kwietnia
Sylfryda b. m. 26 lutego
Sylweryusza 20 czerwca
Sylwestra pap. 31 grudnia
Sylwiana biskupa 17 lutego
Symfonyana m. 22 sierpnia
Synezyusza m. 12 grudnia
Syxta papieża 28 marca
Szczepana I m. 26 grudnia

Szczepana papieża 2 sierpn.
Szymona z Lipnicy 28 lipca
Szymona apostoła 28 paźdz.
Szymona z Edesy 5 lipca

Tadeusza apostoła 28 paźdz.
Tarsylii panny 24 grudnia
Tekli panny 23 września
Telesfora pap. m. 5 stycznia
Teobalda pustelnika 1 lipca
Teodora męż. 1 listopada
Teodora zakon 7 stycznia.
Teodory męż. 1 kwietnia
Teodory pokut. 11 września
Teodozji p. m. 29 maja
Teodozysza wyz. 11 stycz.
Teodoryka 1 lipca
Teofila biskupa 27 kwietnia
Teofila męż. 20 grudnia
Teofila 6 lutego
Teresy panny 15 paździer.
Tomasza z Akwinu 7 marca
Tomasza z Wilanowa 18 wrz.
Tomasza apost. 21 grudnia
Tomasza Kantuaryjskiego
29 grudnia
Trójcy Św. 26 maja
Trzech Króli 6 stycznia

Tuburcyusza 14 kwietnia
Tymoteusza b. m. 24 stycz.
Tytusa biskupa 4 stycznia

Ubalda biskupa 16 maja
Urbana 25 maja
Urszuli panny 21 paździer.

Wacława króla 28 września
Walentego kapł. m. 14 lut.
Walerego biskupa 12 grud.
Walerego męż. 12 września
Walerii męż. 5 czerwca
Walerii panny 9 grudnia
Waleriana m. 14 marca
Wawrzyńca m. 10 sierpnia
Wenantego m. 18 maja
Wenefrydy p. 3 listopada
Weroniki panny 13 stycznia
Wielkanoc 31 marca
Wiktora 1 września
Wiktorii panny 23 grudnia
Wiktoryna m. 6 marca
Wiktoryna b. 5 września
Wilhelma arcyb. 10 stycznia
Wilhelma opata 6 kwietnia
Wilhelma księcia 28 maja
Wilbalda biskupa 7 lipca

Wilbranda b. 7 listopada
Wincentego b. 20 marca
Wincentego m. 22 stycznia
Wincentego Fer. w. 5 kw.
Wincentego a Paulo 19 lipca
Wincentego Kapł. 13 paźdz.
Wita 15 czerwca
Witalisa męż. 28 kwietnia
Władysława króla 27 czerw.
Wniebowstąpienie Pańskie 9 maja
Wniebowzięcie N. M. P. 15 sierp.
Wojciecha b. m. 23 kwietnia
Wolfganga bisk. 31 paźdz.
Wszystkich Św. 1 listopada

Zacharyasza pr. 6 września
Zacharyasza pap. 5 listop.
Zaślubiny N. M. P. 93 stycz.
Zofiryne pap. 26 sierpnia
Zenobii p. 30 października
Zenobiusza 30 października
Zenona żołn. 22 grudnia
Zesłanie Ducha Świętego 19 maja
Znalezienie św. Krzyża 3 maja
Zofii z 3 córkami 15 maja
Zuzanny m. 11 sierpnia
Zwiastowanie N. M. P. 8 kwietnia
Zygmunta króla 9 maja

Zakład Artystyczno-Fotograficzny

W. MAKOWIECKIEGO

w KALISZU, ulica Wrocławska róg Alei Józefiny.

Wykonywa po cenach najniższych portrety, grupy, kopje, widoki; koloruje od najmniejszych formatów do wielkich portretów; na miejscu pracownia do powiększeń, naturalnej wielkości z natury i wszelkich fotografii.

Na szkołę rzemiosł w Kaliszu

Kalendarz na rok 1908

Wyjdzie w początkach Października 1907 roku.

ZAKŁADY DRUKARSKIE
GAZETY KALISKIEJ

w KALISZU, plac św. Józefa, dom Rozena.

Wykonywa wszelkie roboty w zakresie
sztuki drukarskiej wchodzące jako to:

Zaproszenia ślubne, bilety wizytowe, menu, karty
zareczynowe, dzieła ilustrowane, cenniki, zawiadomienia żałobne, klepsydry, afisze, rachunki,
koperty i papiery firmowe, książeczki robotnicze, sprawozdania, druki tabelaryczne, oraz posiada na składzie
druki dla pp. Rejentów, Wójtów, sądów gminnych
i rejestry gospodarcze.

Wielki wybór papierów listowych, zwykłych i żałobnych. Zakłady zaopatrzone w wielki wybór czelonek krajowych i zagranicznych. Bilety i zaproszenia wykonywają się w ciągu godziny. Koszta rozklejania afiszów, klepsydr, plakat drukarnia przyjmuje na swój rachunek.

Wykończenie staranne. Ceny niskie.

Rok XV.

„GAZETA KALISKA”

JEDYNY ORGAN ZIEMI KALISKIEJ

w roku 1907-ym, piętastym istnienia będzie pismem niezależnem i bezpartyjnym służyć będzie wyłącznie interesom Ziemi Kaliskiej, stojąc jak dotąd na gruncie miłości dla Ojczyzny i wiary w lepszą przyszłość.

„Gazeta Kaliska” idąc za postępem, bronić będzie ideałów narodowych, nie schodząc z drogi demokratyzacji naszego społeczeństwa.

„Gazeta Kaliska”, jako organ Towarzystw Rolniczych, kółek i spółek włościańskich, stowarzyszeń kulturalnych i ekonomicznych, oprócz szczegółowych sprawozdań z tych instytucji pomieszczać będzie artykuły treści kulturalnej, rolniczej i ekonomicznej; nie zapominając o za-
bytkach przeszłości Kalisza i Ziemi Kaliskiej.

Wreszcie „Gazeta Kaliska” starać się będzie odzwierciedlać życie społeczne naszej Ziemi, unikając walk partyjnych, które zamiast budować, burzą podwaliny społeczne

Rok XV.

Oprócz depesz agencyjnych i własnych, w feljetonie „Gazety Kaliskiej” drukowane będą utwory oryginalne, z tłumaczonych zaś najlepsze.

W tece redakcyjnej posiadamy powieść oryginalną jednej z Kaliszanek, opowiadanie z roku 1865 Bolestawity: „KOCHAJMY SIĘ”, oraz dwa nadzwyczaj wesołe OBRAZKI Maurycego Kisielnickiego.

Korzystając z koncesji i nie szczędząc wydatków od 1-go Grudnia „Gazetę Kaliską” wydajemy w dwóch oddzielnych wydaniach: 1) RANNE—dla miasta Kalisza oraz powiatów: sieradzkiego i wieluńskiego; 2) WIECZORNE dla powiatów: konińskiego, tureckiego, kołskiego, słupeckiego i łączyckiego. W ten sposób wszyscy prenumeratorowie odbierać będą „Gazetę Kaliską” prawie jednocześnie.

Cena „Gazety Kaliskiej” pozostaje bez zmiany
rubli 6 rocznie, zagranicą 25 marek.

Nakład Gazety 2,500 egzemplarzy dziennie.

REDAKTOR I WYDAWCA

Józef Radwan.

Od 1-go Stycznia 1907 roku wychodzić
będzie ponownie w Kaliszu

„Jutrzenka

Kaliska

PISMO
TYGODNIO-
WE DLA LU-
DU WIEJS-
KIEGO i
MIEJSKIEGO

Pismo to *szczerze narodowe i prawdziwie de-
mokratyczne* drukować będzie jak dotąd artykuły
treści historycznej, ekonomicznej i rolnej. Ten
ostatni dział będzie opracowywany przez Kaliskie
Powiatowe Towarzystwo Rolnicze. W kronice bie-
żącej pomieszczać będziemy treściwe zestawienie
najważniejszych wydażeń z tygodnia, sprawozdania
z kółek i spółek rolniczych, związków zawodo-
wych chrześcijańskich, kół Macierzy parafialnych
i t. d. „Jutrzenka“ wraz z przesyłką kosztować
będzie rb. **2 rocznie.**

Prenumeratorem „GAZETY KALISKIEJ“ opłacający pre-
numeratę za cały rok z góry za „JUTRZENKĘ“ dopłacać bę-
dą tylko 1 rubla rocznie, bez względu na ilość prenumerowa-
nych egzemplarzy „JUTRZENKI“.

Redaktor i Wydawca Józef Radwan.

Kalisz
HOTEL EUROPEJSKI

W śródmieściu, ulica MARJAŃSKA Nr. 5.

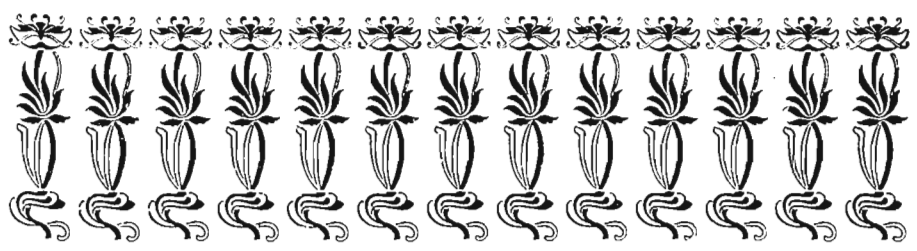
ZAKŁAD PIERWSZORZĘDNY O 43
 POKOJACH, W CENIE OD 80 K.
 DO 2.75 KOP. URZĄDZONY
 Z KOMFORTEM, WANNA I PRY-
 SZNIC NA MIEJSCU. DWIE SALE
 BALOWE. TELEFON Nr. 74.

~ Omnibus hotelowy na każdym pociągu. ~

POWSZECHNIE ZNANA ZE SWEJ DOBROCI KUCHNIA ORAZ
 WIELKI ZAPAS NAJROZMAITSZYCH WIN Z WŁASNYCH
 PIWNIC. CENY PRZYSTĘPNE.

JAN PRZYBYLSKI.

Styczeń ma dni 31.

День	Православный календарь	Dzień	Święta Kościoła Rz.-Katolickiego	Kalendarz słowiański	NOTATKI.
19	Дек. Мч. Вонифатій	1 W	Nowy Rok. Fulgenty	Mieczysław	
20	Св. мч. Ігнатій	2 Ś	Makarego op.	Strzeżysław	
21	Мч. Іуліаній	3 C	Genow. p., Daniela m.	Włastyміла	
22	Вмчц. Анастасій	4 P	† Tytusa b., Grzeg. b.	Dobromir	
23	Пр. Павла	5 S	† Emiljanny p., Tel. m.	Włastybór	
Ewangelia u Mateusza św. w r. 2 „0 św. Trzech Królach“.					
24	Мч. Евгеніи	6 N	Trzech Króli	Bojomir	
25	Рож. Гос. І. Хр.	7 P	Lucjana m., Teod. w.	Swiatosław	
26	Соб. Прес. Бог.	8 W	Seweryna op.	Mścisław	
27	Св. Ап. Стефана	9 Ś	Juljana m., Marcjana w.	Władymira	
28	Св. Ап. Никанора	10 C	Wilhelma b.	Dobrosław	
29	Св. 14.000 млад.	11 P	† Hygina m., Teod. w.	Krzesimir	
30	Мчц. Анисей	12 S	Arkadiusza Honorata	Czesława	
Ewangelia u św. Łukasza w r. 2 „0 Jezusie w 12 latach“.					
31	Прп. Меланій	13 N	1 po 3 Kr. Weroniki p.	Bogumir	
1	1907 Н. Годъ	14 P	Feliksa m., Eufr. p.	Radogost	
2	Св. Сильвестра	15 W	Pawła I pust.	Domosław	
3	Прр. Малахія	16 Ś	Marcela pap.	Włodzimierz	
4	Собор. 70 Апост.	17 C	Antoniego op.	Rościsław	
5	Мч. Θεопемита	18 P	† Kat. św. Piotra w Rz.	Jaropełk	
6	Богояв. Госп.	19 S	Henryka b., Marty m.	Ratymir	
Ewangelia u św. Jana w r. 2: „0 godach w Kanie Galilejskiej“.					
7	Соб. Св. Іоанна	20 N	2 po 3 Kr. Fabiana	Przeżdзіслава	
8	Прп. Георгія Хоз.	21 P	Agnieszki p. m.	Jaroslawa	
9	Св. Филиппа	22 W	Wincentego-Anastaz.	Wityслава	
10	Св. Григорія еп.	23 S	<i>Zasłubiny N. M. P.</i>	Wrócisława	
11	Прп. Θεодосія	24 C	Tymoteusza b.	Chwalibóg	
12	Мч. Татіаны	25 P	† Nawróc, św. Pawła	Miłosz.	
13	Мч. Ерміла	26 S	Polikarpa b. i Pauli	Skarbimira	
Ewangelia u Mateusza w r. 8: „Oczyszcz. trędowatego i służi Setnika“.					
14	Прп. Отець въ С.	27 N	3 po 3 Kr. Sw. Rodziny	Przybysław	
15	Прп. Павла Θ.	28 P	Ildefonsa b., Karola w.	Radomir	
16	П. ч. в. Ап. Петра	29 W	Franciszka Sal.	Zdzisław	
17	Пр. Антонія В.	30 S	Martyna, Ludwika pp.	Dobrogniewa	
18	Св. Анастасія	31 C	Piotra w., Marcella w.	Spitogniew.	

Wschód słońca dnia 1 g. 8 m. 14—Zachód g. 3 m. 53
 „ „ dnia 6 g. 8 m. 13— „ g. 3 m. 59
 „ „ dnia 14 g. 8 m. 8— „ g. 4 m. 10
 „ „ dnia 21 g. 8 m. 1— „ g. 4 m. 22
 „ „ dnia 27 g. 7 m. 53— „ g. 4 m. 33

STYCZEN.

Kalendarz historyczny. 1467 r. Narodziny Króla Zygmunta I. 1656 r. Jan Kazimierz przystępuje do Konfederacji tyszwowieckiej. 1698 r. Pierwsze przybycie Króla Augusta II do Warszawy.

Kalendarz myśliwski. W styczniu wolno polować na: losie, samce jelenie samce, sarny-kozły, zające, dziki, zwierzęta drapieżne, głuszce i cietrzewie samce i samice, kuropatwy, przepiórki gołębie, kwiczoły, gęsi samce i samice, ptactwo błotne i wodne.

Terminy wnoszenia podatków skarbowych i różnych opłat. Główny podatek dworski gruntowy 1-szy termin w Styczniu 2-gi w Lipcu. Podatek podymny z właścicieli dworskich z domów mieszkalnych fabrycznych i handlowych zakładów 1-szy termin od $\frac{1}{11}$ stycznia do 31 marca (14 kwietnia); 2-gi termin od $\frac{1}{11}$ lipca do 30 września (14 października). Dodatkowy podatek podymny podług szacunku asekuracyjnego 1-szy termin od $\frac{1}{14}$ stycznia do 31 marca (14 kwietnia); 2-gi termin od $\frac{1}{14}$ lipca do 30 września (14 października). Podatek transportowy w styczniu. Opłata za prawo trzymania broni od 31 grudnia (13 stycznia), na rok następnny.

Spostrzeżenia ludowe. Grzmoty w zimie zwiastują mróz. Jeżeli noc noworoczna będzie cicha i pogodna zapowiada się rok urodzajny. Będzie pogoda, gdy rano wieje wiatr wschodni, a w południe południowy. Po łagodnym styczniu następuje ostra wiosna i upalne lato. Taka będzie pogoda we wrześniu, jaka będzie pogoda w dzień św. Makarego. Mgły w styczniu zapowiadają wilgotną wiosnę. Gdy krety wyrzucają kretowiny w styczniu, zima do maja trwać będzie.

Odmiany księżycy. Dnia 1-go ☾ pełnia. Dnia 8-go ☾ ost. kwadra. Dnia 15-go ☾ pół. Dnia 23-go ☾ pierwsza kwadra. Dnia 30-go ☾ pełnia.

Przypuszczalny stan powietrza podług 100 kalendarza. Od 1—7 zimno. Dnia 8-go śnieg, poczem znowu zimno aż do 15-go następnie deszcz i śniegi aż do 23-go. Do 30-go zimna złagodnieją.

Wyborowe zawsze świeże

Lukry Deserowe

z pierwszorzędnych fabryk warszawskich poleca firma

„BONBONS de VARSOVIE“

w Kaliszu

ulica Warszawska Nr. 9 10
(pierwszy dom od Rynku).

DOM BANKOWY
„Louis Mamroth”

ZAŁOŻONY w 1828 r.

Właściciel **Maurycy Mamroth.**

Prokurent **Michał Mamroth.**

APTEKA

S. Piotrowskiego

w KALISZU, ulica Warszawska Nr. 12.

Poleca: wszelkie nowe środki lekarskie, wina lecznicze, lekarstwa specjalne krajowe i zagraniczne, wody mineralne naturalne, sole, ługi i wyciągi igliwa sosnowego do kąpeli, środki opatrunkowe, środki odżywcze (Sanatogen, Somatosa, Mączka Nestlé, Mączka Knorr'a Fosfatyna i t. d.).

Wody mineralne sztuczne

przyrządzane jaknajstaranniej pod osobistym kierunkiem właściciela apteki.

Piotr Waniek w Warcie

fabryka maszyn i narzędzi rolniczych.

Przyjmuje wszelkie reperacje narzędzi rolniczych i urządza dzwonki elektryczne tanio i punktualnie.

Hotel Residenz

❁ ❁ WROCLAW, Tausntzienplatz. ❁ ❁

Piękne położenie, 80 pokoi urządzone z komfortem.
Sentralne ogrzewanie, elektryczne oświetlenie, 2 Lift'y.

Telefon Nr. 1006.

Ceny umiarkowane.

Zarząd, Maks Żernik.

Usługa polska.

I. D. MAISNER

~ KALISZ. ~

Fabryka Haftów i Koronek.

Luty ma dni 28.

День	Православный календарь	Dzień	Święta Kościoła Rz -Katolickiego	Kalendarz słowiański	NOTATKI.
19	Прп. Макарія	1 P	†† Wig. Ignacego B.	Zegota	
20	Прп. Евонмія	2 S	Очyszczenie N. M. P.	Miłostawa	
Ewangelia u Mateusza ś. w r. 13 „0 ziarnie gorczyczem“.					
21	Прп. Максима	3 N	4 po 3 Kr. Błażeja B. M.	Scibora	
22	Ап. Тимоея	4 P	Angar. i And.	Witostawa	
23	Св. Вч. Климента	5 W	Agaty P. M.	Dobrochna	
24	Прп. Кеєнін	6 Ś	Doroty P. M.	Bohdana	
25	Св. Григорія	7 C	Romualda Op.	Sulisław bł.	
26	Прп. Кеєнофонта	8 P	†Jana z Matty W.	Gniewomir	
27	П. м. Св. Іоанна	9 S	Apolonii P. M.	Gorystawa	
Ewangelia u Mateusza św. w r. 13 „0 pszenicy i kąkolu“.					
28	Прп. Ефрема	10 N	Scholastyki P.	Tomila bł.	
29	П. м. св. Ігнатія	11 P	Saturnina Kapł.	Świętochna	
30	Св. Василя В.	12 W	Eulalii P. M.	Radzyn św.	
31	Св. Кира и Іоан.	13 Ś	†† Pop. Juljana	Jordan ś.	
	1 Мч. Трифона	14 C	†† Walentego Kapł.	Niemir,	
	2 Сретен. Госп.	15 P	†† Faustyna i Jow.	Szczęstaw.	
	3 Св. Прав. Сум.	16 S	†† Juljanny P. M.	Milada bł.	
Ewangelia u Mateusza św. w r. 4 „0 kuszeniu Pana Jezusa na puszczy“.					
4	Прп. Исидора	17 N	† Patrycjusza B. W.	Świętorad.	
5	Св. Θεодосія	18 P	† Symeona B. M.	Wielostawa	
6	Св. Вукола	19 W	† Konrada W.	Czcistawa bł.	
7	Прп. Парөөнія	20 Ś	†† Leona i Eucher.	Lubomiła	
8	Вмч. Θεодора	21 C	† Maksym B.	Onostawa	
9	Мч. Никифора	22 P	†† Kat. Św. Piotra	Wróciślaw.	
10	Св. мч. Харал.	23 S	†† Piotra Damiana	Przędzistawa	
Ewangelia u Mateusza św. w r. 7 „0 przeniesieniu się Jezusowem“.					
11	Св. мч. Власія	24 N	† Macieja Ap.	Bogusz	
12	Св. Мелетія	25 P	† Zygfryda B. W.	Sławobój	
13	Прп. Мартиніана	26 W	† Aleksandra i Nes.	Miroślaw	
14	Прп. Кирила	27 Ś	†† Leandra B. W.	Wiarostawa	
15	Св. Ап. Оніеяма	28 C	† Romana Op.	Tworzymir	

Wschód słońca dnia 1 g. 7 m. 46—Zachód g. 4 m. 42

„ „ dnia 3 g. 7 m. 43— „ g. 4 m. 46

„ „ dnia 10 g. 7 m. 30— „ g. 4 m. 59

„ „ dnia 17 g. 7 m. 17— „ g. 5 m. 13

„ „ dnia 24 g. 7 m. 2— „ g. 5 m. 26

L U T Y.

Kalendarz historyczny. 3 lutego 1018 r. Bolesław W. zawiera pokój z Niemcami w Budyszynie, mocą którego aż pod Elbę posunęły się granice Polski. 6 Przemysław zabity w Rogoźnie 1296 r. za sprawą margrabiów brandenb 14 Chrzest Jagiełły i zaślubienie Jadwigi w Krakowie 1386 r., skutkiem czego Litwa przyjęła chrześcijaństwo i połączyła się z Polską. 19 Urodziny sławnego Mikołaja Kopernika 1473 r. w Toruniu.

Kalendarz myśliwski. W lutym polować wolno na: łosie samce, jelenie samce, sarny kozły, zające, dziki, zwierzęta drapieżne, głuszcze i cietrzewie samce i samice, dropie, kuropatwy, przepiórki, gołębie, kwiczoły, gęsi samce i samice, ptactwo wodne i błotne.

Terminy wnoszenia podatków skarbowych i różnych opłat. Kontyngens liwerunkowy z miast 1-szy termin w lutym 2-gi termin w listopadzie. Podatek drogowy pobierany jest jednocześnie z głównym podatkiem gruntowym, podatkiem podymnym i kontyngensem liwerunkowym 1-szy termin w lutym 2-gi w listopadzie. Podatek od psów w lutym.

Spostrzeżenia ludowe. Silny wiatr przy wschodzie słońca zapowiada pogodę; silny wiatr przy zachodzie słońca zapowiada deszcz Gromniczna śnieżna i wietrzna, wiosnę przybliży, słoneczna oddala. Luty mglisty, lato dżyste. Będzie urodzaj pewny. Mroźny luty, upalny sierpień.

Odmiany księżyca. Dnia 6-go ☾ ost. kwadra. Dnia 14-go ☽ now. Dnia 21-go ☾ pierwsza kwadra. Dnia 28-go ☽ pełnia.

Przypuszczalny stan powietrza podług 100 kalendarza. Z początkiem miesiąca czas pogodny, następnie niepogoda 9-ty i 10-ty zimne dni, od 11-go do 17-go silne mrozy, pod koniec zaś miesiąca wiatr ze śniegiem.

Skład Trumien Metalowych i Drewnianych

ORAZ

Wieńcy Metalowych

T. T. Falkowski w Kaliszu

ul. KOLLEGIJALNA vis-a-vis Korpusu Nr. 74/5.

Egzystujący od 1864 roku.

Sklep z Cukrami

Z PIERWSZORZĘDNYCH FIRM WARSZAWSKICH,
a mianowicie; „Riese & Piotrowskiego“, „Fruzuńskiego“, „An-
czewskiego“, „Wedla“, ze „Złotego Uła“, „Zjednoczonych Cu-
kierników Warszawskich“ i z wielu innych firm.

C. Plewicka

Kalisz, ulica Warszawska Nr. 6.

Fabryka Mydła, Świec i Sody

ORAZ

HURTOWY SKŁAD ŚWIEC NEWSKICH

Emila Sztark

w KALISZU (ul. Nowa dom własny). SKLEP ul. Warszawska Nr. 9/10.

POLECA HURTOWO I DETALICZNIE:

MYDŁO DO PRANIA,
MYDŁO TOALETOWE,
ŚWIECE KOŚCIELNE,
PERFUMY KOSMETYKI,
ŚWIECE STOŁOWE,
WOSKOWE I Stearynowe,
KROCHMALE RÓŻNE,
FARBKI DO BIELIZNY,
ZAPAŁKI. SZUWAKS.

POMADKĘ „Amor“ do czyszczenia,
KNÓTKI DO PALENIA,
WOSK,
PARAFINĘ
IMMALIN,
GUTALIN,
ESSENCE OCTOWA,
OLEJ SŁONECZNIKOWY,
OLEJ RZEPAKOWY.

Naftę. Oliwę do palenia i do potraw.

ZAKŁAD ZEGARMISTRZOWSKI

E. FULDE w KALISZU, ul. Warszawska Nr. 2
1-sze piętro

Poleca wielki wybór Zegarków i Regulatorów z naj-
lepszych fabryk oraz przedmiotów optycznych i plate-
rowanych, Biżuterje srebrne, złote i brylantowe.

Reparacje zegarmistrzowskie i jubilerskie wykonywa-
ją się w krótkim czasie i po przystępnych cenach.

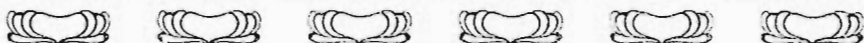
≡ Główny Skład Szczotek ≡

Egzystujący od roku 1860

E. BERNHARDT

~~~~~ ulica Warszawska Nr. 5. ~~~~~

Poleca po cenach przystępnych szczotki wszelkiego rodzaju, do użytku domowego i stajennego. Szczotki i grzebienie toaletowe, mydła, perfumerja i galanterja.

B. SZCZEPANKIEWICZ

w Kaliszu, ul. Warszawska Nr. 15/61.— Filja Wrocławskie Przedmieście Nr. 11.

~~~~~ Księgarnia ~~~~~

SKŁAD NUT, MATERJAŁÓW PIŚMIENNYCH I RAM.

Agentura Towarzystwa Ubezpieczeń „ROSSJA”.

Jeneralna Reprezentacja na gubernię Kaliską maszyn do pisania „HAMMOND” i „UNDERWOOD”, oraz amerykańskich gramofonów i płyt.

Na składzie wielki wybór książek do nabożeństwa, od najskromniejszych do najwykwintniejszych. Wielki wybór artykułów dewocyjnych: krzyży obrazów, obrazków medalików i t. p. hurtownie i detalicznie.

Przyjmuje prenumeratę na wszystkie pisma perjodyczne krajowe i zagraniczne.

Książki, ryciny, nuty objęte jakimikolwiek katalogami o ile takowe na składzie się nie znajdują, sprowadza po cenie katalogowej.

Warszawski Magazyn Galanteryjny

≡ PRACOWNIA RĘKAWICZEK ≡

Kazimierza Musiałowicza

w KALISZU, Główny-Rynek obok W-go Tschinkla.

≡ Poleca dobry wybór towarów gwarantowanych. ≡

Marzec ma dni 31.

Cień	Православный календарь	Dzień	Święta Kościoła Rz.-Katolickiego	Kalendarz słowiański	NOTATKI.
16	Мч. Памфила	1 P	†† Albina B. W.	Budzisław	
17	Св. Вмч. Феодора	2 S	†† Heleny Ces.	Radosław	
Ewangelia u Łukasza św. w r. 11. „0 wyrzuceniu czartów“.					
18	Св. Льва п. Рим.	3 N	† 3 post. Głucha Kung C.	Sławomiła	
19	Ап. Архимна	4 P	† Kazimierza K.	Kazimierza św	
20	Св. Льва еп. Кат.	5 W	† Adrjana i Euz.	Pakosław	
21	Прп. Тимофея	6 Ś	†† Wiktora i Wikt.	Wojstaw	
22	Прп. Аванасія	7 C	† Tom. z Ak.	Bogowit bł.	
23	Св. мч. Поликар.	8 P	†† Jana Bożego	Miłogost	
24	Обр. ч. гл. Іоанна	9 S	†† Franciszki Rz.	Mścislawa	
Ewangelia u Jana św. w r. 6 „0 nakarmieniu 5,000 ludu“.					
25	Св. Тарасія	10 N	† 4 post. Srodop. 40 Мечз.	Bożesław	
26	Св. Порфирія	11 P	† Konstantego W.	Ludosława.	
27	Пр. Проконія	12 W	† Grzegorza W.	Światosz	
28	Прп. Василя	13 Ś	†† Krystyny P. M	Niecisław	
1	Прп. мч. Евдокии	14 C	† Matyl. Kr. Wd.	Bożena	
2	Св. мч. Феодота	15 P	†† Klemensa Hof.	Długomir	
3	Мч. Евтропія	16 S	†† Abrahama Pus.	Ojcostaw	
Ewangelia u Jana św. w r. 8. „0 żydach chcących ukamienować Jezusa“.					
4	Пр. Герасима	17 N	† 5 post Мѣки Паѣск. Józ.	Zbigniewa	
5	Мч. Ковона	18 P	† Gabryela Arch.	Boguchwał	
6	Мч. Константина	19 W	† Józefa Oblubieńca	Bohdan	
7	Св. мч. Василя	20 Ś	†† Wolframa	Polemir	
8	Прп. Теофилакта	21 C	† Benedykta Op.	Błogosław	
9	Св. 40 мч. Севас.	22 P	†† S. b. N. M. P.	Godysław	
10	Мч. Кадрата	23 S	†† Katarzyny Król.	Czcmisław	
Ewangelia u Mateusza w r. 21. „0 wjeździe Chrystusa do Jerozolimy“.					
11	Св. Софонія патр.	24 N	† 6 post Palmowa Marka	Zbisław	
12	Прп. Теофаца	25 P	†† Ireneusza B.	Lubomira	
13	Св. Никифора	26 W	†† Ludgera B. W.	Więcysława	
14	Св. Теогноста	27 Ś	†† Jana Damas.	Święтобój	
15	Мч. Агапія	28 C	†† Wiel. Jana K.	Bohdar bł.	
16	Мч. Савина	29 P	†† Wiel. Eustaz.	Krzesław	
17	Прп. Алексія	30 S	†† Wiel. Anieli	Szukosław	
Ewangelia u Marka św. w r. 16. „0 Zmartwychwstaniu Chrystusa Pana“.					
18	Св. Кирилла	31 N	Zmartwychw. Chrystusa P.	Dobromira	

Wschód słońca	dnia	1 g. 6 m. 51—	Zachód	g. 5 m. 36
"	"	dnia 3 g. 6 m. 47	"	g. 5 m. 39
"	"	dnia 10 g. 6 m. 31	"	g. 5 m. 52
"	"	dnia 17 g. 6 m. 15—	"	g. 6 m. 04
"	"	dnia 24 g. 5 m. 58	"	g. 6 m. 16
"	"	dnia 31 g. 5 m. 41	"	g. 6 m. 29

M A R Z E C.

Kalendarz historyczny. 7. Zaprowadzenie chrześcijaństwa w Polsce roku 965 przez Mieczysława I. 8. Sejm w Wiślicy 1347 roku na którym Kazimierz W. pierwszy raz zebrane i uporządkowane prawa narodowi przedkłada. 15. Utworzenie się w Poznaniu 1848 r. komitetu narodowego.

Kalendarz myśliwski. W marcu wolno polować na: łosie samce, sarny kozły, dziki i zwierzęta drapieżne, guszce i cietrzewie samce, jarząbki samce, gęsi samce.

Terminy wnoszenia podatków skarbowych i różnych opłat. Podatek podymny od nieruchomości miejskich 1-szy termin w marcu 2-gi termin w listopadzie.

Spostrzeżenia ludowe. Marcowy śnieg jest szkodliwy dla urodzaju na owoc. Marcowe wiatry, kwietniowe deszcze, zapowiadają pomyślny maj. Gdy św. Józef jest pogodny, można się spodziewać urodzajnego roku. Po śnieżnej zimie zboża bywają obfite w słomie, lecz chude w ziarno. Zapowiada się pogoda gdy przed pełnią księżyca wschód słońca był mglisty. Jeżeli przed majem dębina puszcza pędy, zapewniony jest rok urodzajny. Jeden dzień rehotania żab przed Zwiastowaniem równa się tygodniowi zimna po Zwiastowaniu.

Odmiany księżyca. Dnia 7-go ☾ ostatnia kwadra. Dnia 14-go ☽ now. Dnia 22-go ☾ pierwsza kwadra. Dnia 30-go ☽ pełnia.

Przypuszczalny stan powietrza podług 100 kalendarza. Od 1-go do 21-go, po większej części zimna, 22 ciepły deszcz, 26 czas się wypogodzi, jednakże 31-szy będzie dniem chłodnym.

MAGAZYN BŁAWATNY

M. Chmielikowskiej

— w KALISZU —

przy ulicy Rzeźniczej obok sklepu Mystkowskiego.

Poleca Szanownej Publiczności wełny od 30 kop. barchany, flanele, białe materiały na bieliznę, płótna Kostromskie, hafty, wszelkie podszewki, fartuchy duże i dziecinne, od najskromniejszych, do eleganckich.

Ceny najniższe ale stałe.

Zakład Ogrodniczy

KAROLA NESTRIKKE

w Kaliszu, ul. Niecała dom własny. -- Sklep kwiatowy ul. Warszawska 5.

Poleca w wielkim wyborze drzewka owocowe, krzaki parkowe, ozdobne i konifery, kwiaty dekoracyjne i kwitnące.

Obstalunki w zakres ogrodnicy wchodzące wykonywa się w krótkim czasie i po przystępnych cenach.

Polski Związek niewiast Kalolickich KRAKÓW, Starowiślna I. 14.

Internat (pensjonat) dla pań chcących się kształcić w wyższych zakładach naukowych i uniwersytecie. Za mieszkanie i całkowite utrzymanie opłata miesięczna wynosi 70, 80, do 100 koron w razie osobnego pokoju; (według bieżącego kursu 28 rb. 32 rb. do 40 rb.).

ZGŁOSZENIA PRZYJMUJE:

Biuro informacyjnego Polskiego Związku niewiast Katolickich
Kraków, Pałac Spiski 34.

FABRYKA FAJANSU I MAJOLIKI A. Freudenreich w Kole

ZAŁOŻONA w 1842 ROKU.

Poleca: Cegłę szamotową wytrzymującą 3000° C. gorąca po Rub. 50—za 1000 sztuk. Zaprawę szamotową po R. 1 za centnar.

Skład Win,
Wódek, Rumu, Koniaków
Krajowych i Zagranicznych

ORAZ

Towarów Kolonialnych

I DELIKATESÓW

A. HAMMERA

W KALISZU.

róg ulic: Kanonickiej i Warszawskiej.

TELEFONU Nr. 92.

Kwiecień ma dni 30.

Цень	Православний календарь	Dzień	Święta Kościoła Rz.-Katolickiego	Kalendarz słowiański	NOTATKI.
19	Мч. Хрисанѡа	1 P	Wielkanocny Teod.	Zbigniew	
20	При. Іоанна	2 W	<i>Wiel.</i> Franciszka	Sudomir	
21	При. Іакова	3 Ś	Ryszarda B. W.	Mnożystaw	
22	Св. мч. Василя	4 C	Izydora B. W.	Wratisław	
23	При. мч. Никона	5 P	† Wincent. F.	Bożywój	
24	Св. Артемона	6 S	Wilhelma Op.	Świętobór	
Ewangelia u Jana św. w r. 20 „0 pokazaniu się Chrystusa uczniom“.					
25	Благ. Пр. Бог.	7 N	Przewodnia Epifaniusza	Przesław	
26	Соб. Арх. Тавр.	8 P	Zwiastowanie N. M. P.	Radosław	
27	Мч. Матроны	9 W	Maryi Kleofas.	Dobrosława	
28	При. Пларіона	10 Ś	Ezechiela Pr. M.	Gorysław	
29	Св. Марга	11 C	Leona Wielk.	Jaromir	
30	При. Іоанна	12 P	† Wiktora M.	Lubosław	
31	Св. Аполлонія п.	13 S	Hermenegildy K.	Przemysław	
Ewangelia u Jana św. w r. 10. „0 Chrystusie dobrym Pasterzu“.					
1	При. Марія	14 N	<i>2 po Wielk. Grobu Chr.</i>	Myślimir	
2	При. Тита	15 P	Anastazego M.	Waclaw bł.	
3	При. Никиты	16 W	Marceljana i Lam.	Nosisław bł.	
4	При. Іосифа	17 Ś	Aniceta P. M.	Krasisław	
5	Мч. Теодула	18 C	Bogumiła W.	Gościsław	
6	Св. Меодія	19 P	Tymona i Herm.	Władymir	
7	Св. Георгия	20 S	Sulpicjusza i Ser.	Czesław m.	
Ewangelia u Jana św. w r. 16. „0 odejściu Chrystusa Pana do Ojca“.					
8	Ап. Нродіона	21 N	<i>3 po Wielk. Op. św. Јóz.</i>	Drogomil	
9	При. Вадима	22 P	Sotera i Kaja P.	Strzeżymir	
10	Мч. Макема	23 W	<i>Wojciecha B M.</i>	Wojciech św.	
11	Мч. Антвы	24 Ś	Fidelisa Kapuc.	Jerzy św.	
12	Св. Раслія	25 C	<i>Marka Ewangelisty</i>	Jarosław	
13	Св. мч. Артемона	26 P	† Kleta i Marcel	Spitymir	
14	Св. Мартина п.	27 S	Teofila i Tertul.	Bogufał	
Ewangelia u Jana św. w r. 16. „0 przyczynie odejściu Chrystusa“.					
15	Ап. Аристарха	28 N	<i>4 po Wielk. Паўла od K.</i>	Zywisław	
16	Мч. Агапія	29 P	Piotra M., Roberta	Sogosław	
17	Св. мч. Сумеона	30 W	Katarzyny Sen.	Chwałsława	

Wschód słońca dnia 1 g. 5 m. 39—Zachód g. 6 m. 30
 „ „ dnia 7 g. 5 m. 25—Zachód g. 6 m. 41
 „ „ dnia 14 g. 5 m. 09—Zachód g. 6 m. 53
 „ „ dnia 21 g. 4 m. 54—Zachód g. 7 m. 03
 „ „ dnia 28 g. 4 m. 39—Zachód g. 7 m. 17

KWIECIEŃ.

Kalendarz historyczny. 7. Stefan Czarniecki zwycięża Szwedów pod Warką 1656 r. 8. Krwawa bitwa z Tatarami pod Lignicą 1241 roku, w której poległ Henryk Pobożny.

Kalendarz myśliwski. W kwietniu wolno polować na: łosie-samce, jelenie-samce, sarny-kozły, dziki, zwierzęta drapieżne, głuszcze i cietrzewie samce, jarząbki-samce, gęsi-samce.

Terminy wnoszenia podatków skarbowych i różnych opłat. Dodatkowy podatek dworski gruntowy 1-szy termin w kwietniu 2-gi w październiku. Główny podatek gruntowy w osadach 1-szy termin od 3/16 kwietnia do 3/16 maja 2-gi od 20 października (2 listopada), do 19 grudnia (1 stycznia). Dodatkowy podatek grunt. w osadach 1-szy termin od 3/16 kwietnia do 3/16 maja, 2-gi termin od 20 października (2 listopada), do 19 grudnia (1 stycznia). Podatek podymny w osadach 1-szy termin od 3/16 kwietnia do 3/16 maja, 2-gi od 20 października (2 listopada) do 19 grudnia (1 stycznia). Główny podatek gruntowy z osad włościańskich od 3/16 kwietnia do 3/16 maja 2-gi termin od 20 października (2 listopada) do 19 grudnia (1 stycznia). Dodatkowy podatek gruntowy z osad włościańskich jak wyżej daty. Podymny podatek z osad włościańskich 1-szy termin od 3/16 kwietnia do 3/16 maja, 2-gi termin od 20 października (2 listopada) do 19 grudnia (1 stycznia). Państwowy podatek od mieszkań 15/28 kwietnia. Podatek księgosuszowy w kwietniu. Składka ogniowa normalna w kwietniu. Składka ogniowa dodatkowa w kwietniu.

Spostrzeżenia ludowe. Jeżeli kwiecień jest pogodny,—maj będzie niepogodny. Im wcześniej ciernie zakwitną, tem wcześniej rozpoczną się żniwa. Gdy kwiecień będzie słotny, należy przypuszczać, że czerwiec będzie suchy. Obficie kwitnące czereśnie — zapowiadają obficie kwitnące żyta. Jeżeli na św. Grzegorza żyto tak wyrosło, że wrona może się w nim ukryć, spodziewajmy się obfitego plonu. Gdy ciernie późno zakwitnie—trawy i zboża będą liche.

Odmiany księżycy. Dnia 5 ☾ ostatnia kwadra. Dnia 13 ☽ nów. Dnia 21 ☾ pierwsza kwadra. Dnia 28 ☽ pełnia.

Przypuszczalny stan powietrza podług 100 kalendarza. Aż do 15-go powietrze suche i zimne, 16 i 17 dnie bardzo zimne, od 18 do 24 powietrze ostre, później jednakże się wypogodzi i od 25-go do końca miesiąca dnie będą ciepłe.

— Browar Parowy —

Karola Weigt w Kaliszu.

Dom spedycyjno-komisowy
Józefa Jelenkiewicz w Kaliszu

Podje muje się wszelkiego rodzaju ekspedycje w zakresie elenia towarów na komorze w Szypio rnie.

ODDZIAŁ HANDLOWY

Towarzystwa Rolniczego Kaliskiego.

P O L E C A: =====

Renomowanych fabryk garnitury parowe oraz motory dla celów rolniczych. Żniwiarki, Kosiarki, Grabie, Brony sprężynowe, Kultywatory, Siewniki oraz Pługi najnowszych systemów i pierwszorzędných fabryk.

Nawozy sztuczne stale na składzie. Węgiel kamienny, Wapno oraz Miał wapienny rolniczy w partjach wagononowych na zamówienia.

Na składzie również wszelkie artykuły rolnicze.

Biuro i Składy przy ul. Szopena, dom własny.

===== **S K Ł A D W I N** =====

KONIAKÓW, LIKIERÓW, TOWARÓW KOLONIANYCH,
HERBATY, KAWY I DELIKATESÓW

Władysław Ziółkowski

===== w KALISZU, ulica Rzeźnicza. =====

Poleca: Wina Węgierskie, Francuskie, Reńskie, Krymskie i Kaukazkie, wielki wybór wódek i likierów krajowych i zagranicznych. Konserwy, Sery, oraz wszelkie Towary Kolonialne w najlepszych gatunkach

J. L. NOWICKI

W OSTROWIE.

Utrzymuję na składzie w wielkim wyborze
i poleca:

OKRYCIA DAMSKIE I DLA DZIECI

KOSTJUMY I SPÓDNICE GOTOWE

BLUZKI. HALKI. MATERIAŁY NA

TUALETY BALOWE I KOSTIUMOWE

PRZYBORY DO SUKIEN. BIELIZNĘ

DAMSKĄ I DLA DZIECI. STOŁOWIZNĘ,

KOŁDRY, WYPRAWY, KOBIERCE

BIELIZNĘ MĘSKA, KRAWATY, PARASOLE,

TRYKOTAŻE, LINOLEUM.

Maj ma dni 31.

День	Православный календарь	Dzień	Święta Kościoła Rz.-Katolickiego	Kalendarz słowiański	NOTATKI.
18	Прп. Иоанна	1	<i>Filipa i Jak. Ap.</i>	Lubomir	
19	Вел. Св. Георгия	2	C Zygmunta Kr. M.	Witymir	
20	Вел. Прп. Θεод.	3	P † <i>Znal. Krz. Św.</i>	Świętosława	
21	Вел. Мч. Θεодора	4	S Florjana M.	Wienczysław	
Ewangelia u Jana św. w r. 16. „0 skutkach prośby w Imię Chrystusa“.					
22	Свѣт Хр Вос.	5	N 5 po W. Piusa V P. W.	Chocisław	
23	Св. мч. Георгия	6	P †† <i>Jana Apost.</i>	Gościwid bł.	
24	Мч. Савы	7	W †† Domiceli i Euf.	Ludomiła ś.	
25	Ап. и Ев. Марка	8	Ś Stanisława B.	Stanisław ś.	
26	Св. мч. Василия	9	C Wniebowstąpienie Pańskie	Bożerad bł.	
27	Ап. и Смч. Сум.	10	P † Antonina B. W.	Cierpimir	
28	Мч. Максима	11	S Mamerta B. W.	Ludowit	
Ewangelia u Jana św. w r. 15 i 16. „0 przyjściu pociechy Духа św.“.					
29	Сп. 9 мч. Кизич.	12	N 6 po W. N. M. P. <i>Łask.</i>	Wszemił	
20	Св. Ап. Якова	13	P Serwacego B. W.	Cichosław	
1	Св. Прп. Иеремія	14	W Bonifacego M.	Dobiesław	
2	Св. Аванасія	15	S Zofii Wd.	Strzeżysława	
3	Мч. Тимофея	16	C Jana Nepomucena	Ślawomił	
4	Мч. Целасія	17	P † Paschalisa W.	Wszesław	
5	Вмч. Пршты	18	S Feliksa kapuc. M.		
Ewangelia u Jana św. w r. 14. „0 zesłaniu Духа św.“.					
6	Прв. Јова мног.	19	N Zesłanie Духа Śв.	Krzesomyśl	
7	Мч. Акакія	20	P Świąт. Bernarda	Bronimir	
8	Ап. и Еван. Јоан.	21	W Świąт. Wiktora	Przesława bł.	
9	П.м.Св Ник. Ч.	22	Ś †† Julji P. M.	Wisława bł.	
10	Св. Ап. Симона	23	C Dezydерего B. M.	Budziwój	
11	Прп. Меѳодія	24	P †† Joanny i Afry	Tomira	
12	Св. Елифавія	25	S †† Grzegorza VII	Boryslawa	
Ewangelia u Mateusza św. w r. 28. „0 mocy danej Chrystusowi“.					
13	Мч. Александра	26	N Тројцы Святеј	Więcymił	
14	Мч. Педора	27	P Беды W. D. K.	Rusław	
15	Прп. Пахомія	28	W Augustyna B.	Jaromir	
16	Прп. Θεодора	29	Ś Teodozyi P. M.	Boguchwała	
17	Св. Стефана	30	C Boże Ciało	Sulimir	
18	Мч. Θεодота	31	P † Anieli P.	Bożesława	

Wschód słońca dnia	1 g. 4 m. 33	Zachód g. 7 m. 22
„	„ dnia 5 g. 4 m. 25	„ g. 7 m. 29
„	„ dnia 12 g. 4 m. 13	„ g. 7 m. 41
„	„ dnia 19 g. 4 m. 12	„ g. 7 m. 51
„	„ dnia 26 g. 3 m. 53	„ g. 8 m. 02

M A J.

Kalendarz historyczny. 1791 r. Ogłoszenie nowej ustawy konstytucyjnej. 1561 r. Zgon hetmana Jana Tarnowskiego. 1674 r. Jabłonowski stawia kandydaturę Jana Sobieskiego na króla.

Kalendarz myśliwski. W maju polować wolno na: łosie-samce, jelenie-samce, sarny-kozły, dziki, zwierzęta drapieżne, głuszcze i cietrzewie-samce, jarząbki-samce, gęsi-samce.

Terminy wnoszenia podatków skarbowych i różnych opłat. Podatek na utrzymanie sądów gminnych: od fabryk i zakładów przemysłowych od 1/14 maja.

Spostrzenia ludowe. Burze w maju, są przepowiednią obfitego roku. Na św. Pankracego, Serwacego i Bonifacego powinien ogrodnik zwrócić uwagę; jeżeli przejdą bez deszczu, będzie obfity rok na wino. Boże Ciało pogodne, urodzajny rok. Jeżeli w maju dęby kwitną obficie, będzie rok obfity. Jaka pogoda na św. Urbana, taka będzie jesień. Robaki św. Jańskie świecą na pogodę. Pająki przedą na pogodę.

Odmiany księżyca Dnia 5 ☾ ostatnia kwadra. Dnia 13 ☽ now. Dnia 21 ☽ pierwsza kwadra. Dnia 28 ☽ pełnia.

Przypuszczalny stan powietrza podług 100 kalendarza. Do 6-go pogodnie, później nastąpi czas wietrzny, od 12-go zaś do 18-go czas pogodny, 25-go ciepły deszcz.

S. Żychliński w Poznaniu

POLECA:

Znane z dobroci papierosy i tytonie fabryki
„Sulima“ F. L. Wolff w Dreźnie.

ORAZ

Wyborowe cygara hamburkie, bremeńskie

JAKO TEŻ

importowane hawańskie w wielkim wyborze
po cenach przystępnych.

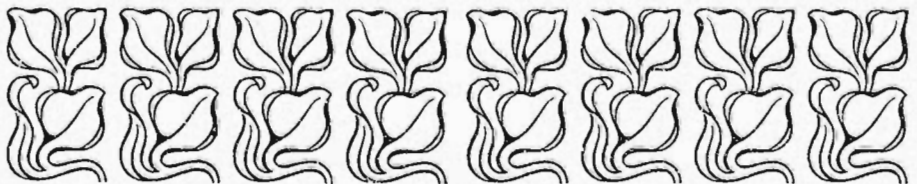
Pierwszorzędny Pensjonat
    dla przyjezdnych
Zofii Koczorowskiej

❁ w POZNANIU, ulica Wiktoryi Nr. 17. ❁

Poleca pokoje na czas dłuższy i krótszy od
1 Mk. 50 fen. — 4 Mk. dziennie z całodziennem
utrzymaniem lub bez utrzymania. Kuchnia
smaczna i zdrowa. Usługa skora. Przystanek
kolei elektrycznej przed domem. Odległość od
dworca kolejowego 8 minut. Dzwonek na służbę
w bramie.

==== Telefon Nr. 938. ====

Pensjonat dla przyjezdnych ≡≡≡

≡≡≡ **M. Szulczewskiej**

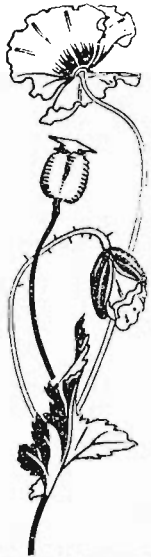
POZNAŃ, Berlińska ulica Nr. 15 I piętro.

POLECA WYGODNE POKOJE NA DNIĘ I CZAS

DŁUŻSZY, USŁUGA SKORA. TELEFON Nr. 1508.

☞ Adres dla telegramów: Szulczewska Berlinerstrasse 15. ☞

===== DZWONEK NOCNY Z ULICY. =====

Stefan Twardowski

☞ ☞ ☞ Poznań, Rynek. ☞ ☞ ☞

Skład żelaza sztabowego, osi, podków, gwoździ
 etc. i towarów krótkich. Skład sprzętów
 kuchennych i domowych. Skład machin i
 narzędzi rolniczych krajowego i zagranicznego
 wyrobu. Skład części zapasowych do wszelkiego
 rodzaju pługów piętrowych i dwuskibowych.

Czerwiec ma dni 30.

День	Православный календарь	Дzień	Święta Kościoła Rz.-Katolickiego	Kalendarz słowiański	NOTATKI.
19	Св. мч. Патрлв.	1 S	Jakóba B. W.	Swiatopelk	
Ewangelia u Łukasza św. w r. 14. „0 wezwaniu na wielką wieczerzę“.					
20	Св. Алексія	2 N	2 po ś. Marcelina i Blan.	Ratysław	
21	Св. рав. Конст.	3 P	Erazma B. M.	Bratumiła	
22	Мч. Василиска	4 W	Franciszka Car.	Litomił	
23	Св. Михаила	5 Ś	Bonifacego B. M.	Dobromił	
24	Пр. Сумеопа	6 C	Norberta i Klaud.	Cichomir	
25	3-гоб. г. г. Св. Іоа.	7 P	† <i>Serca Jezus.</i>	Wisław bł.	
26	Ап. Карпа и Аур.	8 S	Maksyma B.	Wyszosław	
Ewangelia u Łuk. w r. 15. „0 zgubionej owcy i groszu“.					
27	Смч. Геранопта	9 N	3 po ś Pryma i Felic.	Sławój	
28	Св. Пикиты	10 P	Małgorzaty Kr.	Bogumił	
29	Мч. Осодоси	11 W	Barnaby Ap.	Radomił	
30	Пр. Неаакія	12 Ś	Jana W.	Wyszomir	
31	Вознес. Госп	13 C	Antoniego Pad.	Chotymir	
1	Мч. Іустима	14 P	† Bazylego Wielk.	Przedzimir	
2	Св. Пикифора	15 S	Wita i Modesta	Wit św.	
Ewang. u Łuk. św. w r. 5. „0 obłitym Piotra połowie ryb“.					
3	Мч. Клавдій	16 N	4 po ś Bennona B. W.	Bodzimir	
4	Св. Митрофана	17 P	Jolenty W.	Drogomyśl	
5	Св. мч. Дороев	18 W	Marka i Marcel.	Długosław	
6	Прп. Паріона	19 Ś	Gerwazego Prot.	Bożysław	
7	Мч. Осодота	20 C	Sylwerjusza P. M.	Bogna św.	
8	Вмч. Теодора	21 P	† Alojzego Gonz.	Domysław	
9	Св. Кирила	22 S	Paulina B. W.	Broniwój	
Ewang. u Mat. św. w r. 5. „0 sprawiedl. i pojednaniu się z bratem“.					
10	День Св. Трой.	23 N	5 po ś. N. M. P. nieust. p.	Wanda	
11	День Св. Духа	24 P	<i>Narodz. św. Jana</i>	Janisław	
12	Онуфрія Вел.	25 W	Prospera B. W.	Włastymit	
13	Прп. Анны	26 Ś	Jana i Pawła M.	Rozmysław	
14	Прп. Елисея	27 C	Władysława Kr.	Władysław	
15	Прп. Амоса	28 P	†† Wig. Leona	Zbroisław	
16	Св. Тихона	29 S	Piotra i Pawła	Wyszomir	
Ewang. u Marka św. w r. 8. „0 nakarmieniu 4000 ludzi“.					
17	Мч. Мануїла	30 N	6 po ś. Wsp. św. Pawła	Cichoślawa	

Wschód słońca	dnia	1 g. 3 m. 46	Zachód	g. 7 m. 22
„	„	dnia 4 g. 3 m. 44	„	g. 7 m. 40
„	„	dnia 9 g. 3 m. 41	„	g. 8 m. 17
„	„	dnia 16 g. 3 m. 39	„	g. 8 m. 22
„	„	dnia 23 g. 3 m. 39	„	g. 8 m. 24
„	„	dnia 30 g. 3 m. 42	„	g. 8 m. 24

CZERWIEC.

Kalendarz historyczny. 1434 r. Zgon Władysława Jagiełły. 1496 r. Statuta Sejmu piotrkowskiego. 1669 r. Elekcya Michała Korybuta na króla.

Kalendarz myśliwski. W czerwcu wolno polować na: łosie-samce, jelenie-samce, sarny-kozły, dziki, zwierzęta drapieżne, głuszcze i cietrzewie samce, jarzabki-samce, gęsi-samce.

Terminy wnoszenia podatków skarbowych i różnych opłat. Spłata długu majątków poduchownych 1-szy termin w czerwcu. Dzierżawa wieczysta wiejska 1-szy termin od 1/14 do 12 26 czerwca, 2-gi termin od 1/14 do 12/26 listopada. Dzierżawy wieczyste i inne w miastach 1-szy termin w czerwcu 2-gi termin w grudniu. Od sprzedaży poduchownych majątków w guberniach Królestwa Polskiego 1-szy termin w czerwcu 2-gi termin w grudniu.

Spostrzeżenia ludowe. Gdy ma nastąpić pogoda, skowronki wysoko latają. Jaka jest pogoda w piątek w południe, taka pogoda będzie w niedzielę. Jeżeli czerwiec jest łagodny, to i grudzień będzie łagodny. Jeżeli w św. Medarda deszcz pada, będą żniwa przekropne. Burzę w czerwcu poprzedza wiatr północny. Jeżeli w dzień św. Małgorzaty deszcz pada, będzie utrudniony sprzęt siana. Jeżeli kukułka kuka długo po św. Janie, spodziewać się należy głodnego roku. Jeżeli w św. Piotra i Pawła deszcz pada, spodziewaj się 30 dni słotnych.

Odmiany księżyca. Dnia 4 ☾ ostatnia kwadra. Dnia 11 ☽ now. Dnia 19 ☾ pierwsza kwadra. Dnia 25 ☽ pełnia.

Przypuszczalny stan powietrza podług 100 kalendarza. Początek miesiąca pogodny, 9 i 10 deszcz, następnie od rana mgła później deszcze aż do 21. Od tego dnia czas pogodny do końca miesiąca.

Zakład Przemysłowy

POZNAŃ, ul. Podgórna Nr. 12a.

Poleca: kapy ornaty, chorągwie, bursy, stuły i t. p. Materye w kolorach, jedwabne i wełniane. Bieliznę kościelną. Znaczny wybór stołowizny, płótna, szyrtyngi, barchany, hafty, koronki niciane, chustki do nosa i t. p.

==== **Po nader niskich cenach.** ====

Przyjmuję zamówienia na pojedyncze przedmioty i na całkowite wyprawy.

W. Karłowska.

===== WIELCE SZANOWNYM PANIOM =====

☙ ☙ ☙ ☙ ☙ POLECAM ☙ ☙ ☙ ☙ ☙

Magazyn mój Konfekecyi Damskiej

POD FIRMA:

„Maison de Paris”

Zaopatrzone w najświeższe żurnale i eleganckie przystroje. Balowe tuelaty bywają u mnie wykonywane tak z własnych, jak z obcych materiałów, nadzwyczaj lekkie i gustowne. Suknie w razie potrzeby wykończą się w 24-ch godzinach. Próby materiałów francuskich i angielskich na składzie. Ceny przystępne.

Marya Kegel.

POZNAŃ, Teatralna Nr. 5.

Kupuję ZBOZE, KARTOFLE FABRYCZNE,
NASIONA, MĄCZKĘ SUROWĄ ☙ ☙

===== i proszę o opróbkowane oferty.

Polecam ARTYKUŁY PASTEWNE ☙ ☙
Sztuczne Nawozy, Węgle, Wapno

===== na życzenie służę ofertami.

Witold Brodnicki

Dom Rolniczy.

Poznań.

Hotel Kornobisa

 w Ostrowie.

=== Na miejscu jedyny Polski. ===

POLECA SZANOWNEJ PUBLICZNOŚCI
 OBSZERNY, WYGODNIE URZĄDZONY
 HOTEL Z WYBOROWĄ KUCHNIĄ; ORAZ
 WIELKI SKŁAD ROZMAITYCH
 WYBOROWYCH WIN, CYGAR
 I PAPIEROSÓW PO BARDZO
 PRZYSTĘPNYCH CENACH.

Powóz i służący na każdym pociągu.

Lipiec ma dni 31.

День	Православный календарь	Dzień	Święta Kościoła Rz.-Katolickiego	Kalendarz słowiański	NOTATKI.
18	Мч. Леонтія	1 P	Teodoryka kapł.	Bogusław	
19	Ап. Св. Іуды	2 W	<i>Naw. N. M. P.</i>	Ojcomir	
20	Мчч. Аванасія	3 Ś	Anatol. i Hel.	Miłosław	
21	Св. мч. Терентія	4 C	Józefa Kalasantego	Wielisław	
22	Св. мч. Евсевія	5 P	† Antoniego Zak.	Prokop	
23	Мч. Агриппина	6 S	Izajasza Pr.	Izasław	
Ewangelia u Mat. św. w r. 7. „0 fałszywych prorokach“.					
24	Рож. Госп. Іоан.	7 N	<i>7 po ś. N. K. P. J. Chr.</i>	Krasnoroda	
25	Пр. и Феврон.	8 P	Elżbiety Kr. Wd.	Chwalimir	
26	Прп. Давида	9 W	Weroniki P.	Strachota	
27	Прп. Самсона	10 Ś	7-іu braci męcz.	Radziwój	
28	Св. Кира и Іоан.	11 C	Pelagij M.	Olcha ś.	
29	Ап. Пет. и Пав.	12 P	† Jana Gwalberta	Tolimir bł.	
30	Соб. 12 Апост.	13 S	Małgorzaty P. M.	Radomiła	
Ewang. u Łuk. św. w r. 16. „0 niesprawiedлиwym szafarzu“.					
1	Св. Космы и Дим.	14 N	<i>8 po ś. Bonawentury</i>	Dobrogost	
2	П. Р. П. Богор.	15 P	Rozesłanie Apost.	Radosław	
3	Св. Филиппа	16 W	<i>N. M. P. Szkaplerz.</i>	Dzierżysława	
4	Св. Андрея	17 Ś	Aleksego W.	Dzierżyкраj	
5	Пр. Аванасія	18 C	Szymona z Lip.	Unisław	
6	Пр. Сисоя	19 P	† Wincentego	Wodzisław	
7	Прп. Оомы	20 S	Czesława W.	Czesław	
Ewangelia u Łuk. św. w r. 19. „0 zburzeniu Jerozolimy“.					
8	Яв. Б. ик. Б. М.	21 N	<i>9 po ś. Praksedy P. M.</i>	Stosław	
9	Пмч. Паикратія	22 P	Marji Magdaleny	Bolesława	
10	Пол. Ризы Хр.	23 W	Apolinarego B. M.	Zelisław	
11	Вмчч. Евониміи	24 Ś	Krystyny P. M.	Lubomira	
12	Мч. Провла	25 C	Jakóba Ap.	Sławosz	
13	Соб. Ар. Гавриіла	26 P	† <i>Anny Matki</i>	Mirosława	
14	Св. Ап. Авила	27 S	Natalji M., Pant.	Wszebór	
Ewangelia u Łuk. św. w r. 18. „0 faryzeuszu i ceинику“.					
15	Св. Блудиміра	28 N	<i>10 po ś. Bl. Kunegundy</i>	Święтомір	
16	Св. мч. Аонног.	29 P	Marty P., Olawa	Cierpiстава	
17	Вел. мч. Марииы	30 W	Julitty i Donatylii	Ludomir	
18	Мч. Емилиана	31 Ś	Ignacego Loyoli	Zdobysław	

Wschód słońca dnia	1 g. 3 m. 43	Zachód g. 8 m. 24
„	„ dnia 7 g. 3 m. 47	„ g. 8 m. 21
„	„ dnia 14 g. 3 m. 54	„ g. 8 m. 16
„	„ dnia 21 g. 4 m. 03	„ g. 8 m. 08
„	„ dnia 28 g. 4 m. 13	„ g. 7 m. 58

LIPIEC.

Kalendarz historyczny. 3 lipca Konrad, książę mazowiecki, sprowadza w 1228 r. na nasze nieszczęście Krzyżaków. 7 Napoleon I. tworzy 1807 roku Księstwo Warszawskie. 12 Giełgud wprowadza 1831 r. wojsko polskie do Prus. 15 Sławne zwycięstwo Władysława Jagiełły nad Krzyżakami pod Grunwaldem 1410 r.

Kalendarz myśliwski. W lipcu wolno polować na: losie-samce, jelenie-samce, sarny-kozy, dziki, zwierzęta drapieżne, głuszcze i cietrzewie-samce, jarząbki-samce, gęsi-samce.

Terminy wnoszenia podatków skarbowych i różnych opłat. Główny podatek gruntowy dworski 2-gi termin w lipcu.

Spostrzeżenia ludowe. Jeżeli po burzy parują strzechy, burza powróci, jeżeli wieczorem parują łąki i rzeki, zapowiada się długa pogoda. Gdy księżyc w kapturze, nastąpi drugiego dnia wiatr z deszczem. Będzie zima ostra, jeżeli św. Jakób upalny. Urodzaj na kartofle pewien, jeżeli kartofle okwitną przed św. Jakóbem. Deszcz będzie długotrwałym jeżeli pada w drugiej połowie czerwca.

Odmiany księżycy. Dnia 3 ☾ ostatnia kwadra. Dnia 11 ☽ now. Dnia 18 ☾ pierwsza kwadra. Dnia 25 ☽ pełnia.

Przypuszczalny stan powietrza podług 100 kalendarza. Do 15 wielkie upały, po których nastąpią dni słotne aż do 20, koniec zaś miesiąca będzie pogodny.

Towarzystwo Wzajemnego Kredytu w Wieluniu.

===== ZAŁOŻONE w 1893 ROKU. =====

Podaje do wiadomości, że płaci:

Od lokacji rocznych i od rachunków przekazowych z 12 miesięcznym wypowiedzeniem 6 $\frac{0}{0}$. Od rachunków przekazowych z 6 miesięcznym wypowiedzeniem 5 $\frac{0}{0}$. Od takichże rachunków z 3 miesięcznym wypowiedzeniem 4 $\frac{0}{0}$. Od rachunków przekazowych a vista 3 $\frac{0}{0}$.

♡ ZAKŁADY KRAWIECKIE ♡

Władysława Berkana

♡ **W BERLINIE.** ♡

Leipzigerstr. 103, róg Friedrichstr.

Skład zaopatrzony stale w angielskie i francuskie nowości. Pierwszorzędna obsługa przy cenach umiarkowanych. Na życzenie wykonuje się zamówienia w ciągu jednej doby. Położenie w najdogodniejszym dla przyjezdnych gości punkcie miasta, poblizu głównych dworców kolejowych i hoteli. — — — — —

🌸 🌸 🌸 TELEFON I 3455. 🌸 🌸 🌸

*** POZNAŃ. ***

ANTONI ROSE

POZNAŃ — Bazar.

TELEFON 381. ——— TELEFON 381.

Poleca swój pierwszorzędny polski skład materiałów piśmieni-
nych, galanteryjnych i skórza-
nych. Fabryka rejestrów gospo-
darczych, książek kontowych
i wyrobów papierowych **ZAKŁAD
LITOGRAFICZNY i DRUKARNIA**. Najwięk-
szy skład tapet, ang. i francuz.
linoleum i rozet,

Sierpień ma dni 31.

День	Православный календарь	Дzień	Święta Kościoła Rz.-Katolickiego	Kalendarz słowiański	NOTATKI.
19	Прп. Макрины	1 C	<i>Piotra Apost.</i>	Rolisław	
20	Св. прр. Илліи	2 P	† <i>NMP. Anielskiej</i>	Swiatoslawa	
21	Прп. Сумеона	3 S	Z. rel. św. Szczepana	Letosław	
Ewangelia u Mateusza św. w r. 7. „0 głuchym i niemym“.					
22	Маріи Магд.	4 N	Ипоś. Dominika W.	Ostromir bł.	
23	Мч. Трофима	5 P	<i>NMP. Śnieżnej</i>	Stanisław ś.	
24	Мч. Хриетины	6 W	<i>Przem. Pańskie</i>	Chlebosław	
25	Успен. Св. Ашы	7 Ś	Kajetana W.	Olech ś.	
26	Св. вл. Ермолая	8 C	Cyrjaka, Larga	Niezamyśl	
27	Вмч. Навтала	9 P	† Romana M.	Borys i Chleb	
28	Апш. Прохора	10 S	<i>Wawrzyńca M.</i>	Wawrzyniec	
Ewangelia u Łuk. w r. 10. „0 zranionym samarytaninie“.					
29	Мч. Осеодотін	11 N	12 po ś. Zuzanny i Dyg.	Włodzimira	
30	Св. Ап. Слыы	12 P	Клары P., Hilarji	Stawa bł.	
31	Св. пр. Евдокіи	13 W	Hippolita i Kas.	Rosław	
1	Пронс. д. Кр. Г.	14 Ś	†† <i>Wig. Euzeb.</i>	Dobrowój	
2	Пер. м. Стефан.	15 C	Wniebowstąpienie N. M. P.	Jaśław ś.	
3	Прп. Псаакіи	16 P	† Rocha Wyz.	Domorad	
4	Св. 7 отроковъ	17 S	Mirona, Pawła	Miron ś.	
Ewang. u Łuk. św. w r. 17. „0 uzdrowieniu 10-циu trędowатых“.					
5	Мч. Евсегіи	18 N	13 po św. <i>Jacka Wyz.</i>	Bronisława	
6	Преоб. Госп.	19 P	Marjana i Rufina	Bolesław	
7	Прмч. Дометіи	20 W	Bernarda Op.	Sobiesław	
8	Св. Емилиана	21 Ś	Joanny Fremiot.	Kazimira	
9	Св. Ап. Матвеіи	22 C	Symforjana i Tym.	Radomił	
10	Мч. Лаврентіи	23 P	† Filipa Benic.	Cichomir	
11	Прп. Осеодора	24 S	<i>Bartłomieja Ap.</i>	Cieszymir	
Ew. u Mat. św. w r. 6. „0 niemożności служения Богу и мамоніе“.					
12	Мч. Фотіи	25 N	14 po ś. Ludwika Kr.	Namysław	
13	Прп. Максима	26 P	Ireneusza i Zef.	Włastymira	
14	Пер. м. Осеодос.	27 W	Prz. relik. ś. Kaz.	Przedzistaw	
15	Усп. Пр. Бог.	28 Ś	Augustyna B. W.	Wyszomir	
16	Пер. Об. Г. Іисе	29 C	<i>Śc. gł. św. Jana</i>	Racibor bł.	
17	Мч. Мирона	30 P	† Róży Lim. P.,	Szczęсны ś.	
18	Мч. Флора	31 S	Rajmunda W.,	Świętosław	

Wschód słońca	dnia	1 g. 4 m.	19—	Zachód	g. 7 m. 52
„	„	dnia 4 g. 4 m.	24—	„	g. 7 m. 47
„	„	dnia 11 g. 4 m.	35—	„	g. 7 m. 34
„	„	dnia 18 g. 4 m.	47—	„	g. 7 m. 20
„	„	dnia 25 g. 4 m.	57—	„	g. 7 m. 05

SIERPIEŃ.

Kalendarz historyczny. 6. Nad Tatarami świetne zwycięstwo pod Kleckiem 1506 r. pod wodzą Michała Gliškiego odniesione. 11. Unia tj. zjednoczenie Polski z Litwą przychodzi do skutku na sejmie w Lublinie 1569 roku za sprawą Zygmunta Augusta. Tu połączyły się wszystkie ludy Polskę i Litwę składające jako bracia jednej rodziny. 14 Bolesław Chrobry wjeżdża do Kijowa 1018 roku (Szczербіec). 22 Jan Tarnowski zwycięża 1530 r. Wołochów pod Obertynem. 24 Trębowlę bohaterskiem wystąpieniem Chrzanowska ocala; niedługo potem Jan Sobieski przybył z pomocą i Turka odpedził 1675 r.

Kalendarz myśliwski. W sierpniu wolno polować na: łosie-samce, jelenie-samce, sarny-kozły, dziki, zwierzęta drapieżne, głuszce i cietrzewie samce i samice, jarząbki samce i samice, dropie, kuropatwy, przepiórki, gołębie i kwiczoły, gęsi samce i samice, ptactwo wodne i błotne.

Spostrzeżenia ludowe. Jeżeli pierwsze dni sierpnia będą gorące, zapowiada się śnieżna zima. Północny wiatr w sierpniu, jest zwiastunem pogody. Jeżeli na Wawrzyńca i Bartłomieja pogoda — jesień pogodna będzie. Winobranie będzie znakomite, jeżeli Wniebowzięcie będzie pogodne. Jeżeli w sierpniu są burze, spodziewajmy się błotnej zimy. Północny wiatr w sierpniu zapowiada stałą pogodę. Jeżeli Bartłomiej drżysty, będzie sucha jesień i pomyślny rok na kartofle.

Odmiany księżycyca. Dnia 1 ☾ ostania kwadra. Dnia 9 ☽ now. Dnia 16 ☾ pierwsza kwadra. Dnia 23 ☽ pełnia. Dnia 31 ☾ ost. kwadra.

Przypuszczalny stan powietrza podług 100 kalendarza. Początek miesiąca nader upalny, poczem nastąpią dni słotne, 19 będzie dniem pogodnym, po którym nastąpią dni niestalej pogody.

SKŁAD MATERJAŁÓW APTECZNYCH i FARB

W. Pawłowskiego

w Kaliszu Główny Rynek Nr. 25, Telefon 73.

POLECA:

Materyały apteczne i preparaty chemiczne.

Specjalja zagraniczne. Wyroby chirurgiczne.

Perfumy. Mydła toaletowe. Pudry. Wody

kolońskie. Grzebienie i szczotki do włosów.

Glicerynę zgęszczoną. Creme Simon. Pasty

do zębów.

Bank Handlowy
☪ w Warszawie
Oddział w Kaliszu.

Zakładwia wszelkie operacje ☪
wchodzące w zakres bankowy
w kraju i zagranicą. ☪☪☪

St. Koźlicki

POZNAŃ, Plac Wilhelmowski 3.

Nr. TELEFONU 972.

Magazyn bielizny damskiej męskiej, stołowej
i na pościele. Płótna, firanki i kołdry.

WYPRAWY.

Specjalność: Koszule męskie podług miary!

Interes wysyłkowy cygar i papierosów

„HAVANA“

Kazimierz Małecki

POZNAŃ. Telefon 596. POZNAŃ.

TYLKO WYBOROWE GATUNKI CYGAR.

WIELKI WYBÓR!

Adres list: Havana-Poznań-Posen (Hotel de France).

SKŁAD GŁÓWNY: ulica Wilhelmowska Nr. 13,
(w Hotelu Francuskim).

FILIA: Ulica Jadwigi 2. (Narożnik Rynku).

Wrzesień ma dni 30.

День	Православный календарь	Dzień	Święta Kościoła Rz.-Katolickiego	Kalendarz słowiański	NOTATKI.
Ewangelia u Łukasza św. w r. 7. „0 wskrzeszeniu syna wdowy“.					
19 Мч. Андрея		1 N	15 po ś. Poc. N. M. P.	Dzierżysław	
20 Прр. Самуила		2 P	Stefana Kr. W.	Czсібóg	
21 Св. Ап. Фаддея		3 W	Bronisławy P.	Przesława ś.	
22 Мч. Агафониса		4 Ś	Rozalii P.	Rościsława	
23 Прп. Евтихий		5 C	Wawrzyńca Just.	Wodzisław	
24 Пер. м. С. Петра		6 P	† Zacharjasza Pr.	Drogowit	
25 Пер. м. А. Варо.		7 S	†† Wig. Jana M.	Domoslawa	
Ewangelia u Łukasza św. w r. 14. „0 uzdrowieniu opuchłego“.					
26 Мч. Адриана		8 N	16 po św. Narodz. N. M. P.	Radostawa	
27 Прп. Пимея		9 P	Sergiusza P. W.	Sobiebór	
28 Прп. Мовсея		10 W	Mikołaja z Pol.	Władybój	
29 У. Г. Иоан. Пр.		11 Ś	Prota i Jacka	Iścisław	
30 П. к. Алексе. II.		12 C	Gwidona W.	Radzimir	
31 П. Н. Пр. Бог.		13 P	† Eugenii P.	Chronisław	
1 Прп. Сумеона		14 S	Podw. Krz. Święт.	Ziemonysł	
Ewangelia u Mateusza św. w r. 22. „0 miłości Boga i bliźniego“.					
2 Мч. Мамонта		15 N	17 po ś. Imienia NMP.	Budzimil	
3 Пр. Феоктиста		16 P	Eufemii P. M.	Sędzisław	
4 Свч. Вавила		17 W	Stygм. św. Francisz.	Drogosław	
5 Прр. Захарии		18 Ś	†† Józefa W.	Dobrowit	
6 Арх. Михаила		19 C	Januarjusza B. M.	Krzepimir	
7 Мч. Созонта		20 P	†† Eustach. M	Myślisław	
8 Рож. Пр. Бог.		21 S	†† Mateusza Ap.	Bożydar	
Ewangelia u Mateusza św. w r. 9. „0 uzdrowieniu paralityke“.					
9 Свв. Иоак. и Анны		22 N	18 po ś. Ładysł. z Giełn.	Zelimir	
10 Мч. Мисодоры		23 P	Tekli P. M.	Bogusława	
11 Прп. Феодоры		24 W	N. M. P. odw. niew.	Homir	
12 Св. мч. Автонома		25 Ś	Firmina B. W.	Święтопелк	
13 Обп. Хр. Воскр.		26 C	Cyprjana i Justyny	Ładysław bł.	
14 Воз. Ч. Кр. Гос.		27 P	† Kozmy i Damiana	Damian	
15 мч. Никиты		28 S	Wacława Kr. M.	Wacława ś.	
Ewangelia u Mateusza św. w r. 22. „0 wezwaniu na gody weselne“.					
16 Вмчц. Евоним		29 N	19 po ś. Michła Arch.	Dadzibóg	
17 Соф., В. Н. и Л.		30 P	Heronima kapł.	Imisław	

Wschód słońca dnia 1 g. 5 m. 10—Zachód g. 6 m. 49
 „ „ dnia 8 g. 5 m. 22—Zachód g. 6 m. 33
 „ „ dnia 15 g. 5 m. 34—Zachód g. 6 m. 16
 „ „ dnia 22 g. 5 m. 45—Zachód g. 6 m. 00
 „ „ dnia 29 g. 5 m. 57—Zachód g. 5 m. 43

WRZESIEŃ.

Kalendarz historyczny. 12 Stanowcze zwycięstwo nad Turkami pod Wiedniem 1683 roku przez Jana Sobieskiego. 21 Turcy na mocy pokoju karłowickiego 1699 r. oddają Polsce Kamieniec, utracony za panowania króla Michała. 27 Władysław Łokietek pod Płowcami 1331 roku świetnie odnosi zwycięstwo nad Krzyżakami, a 1605 roku Karol Chodkiewicz nad Szwedami pod Kircholmem. 28 Światne zwycięstwo nad Turkiem pod Chocimem 1621 roku.

Kalendarz myśliwski. We wrześniu polować wolno na: losie samce i samice, jelenie samce i samice, sarny kozły i kozy, zające, dziki, zwierzęta drapieżne, głuszce i cietrzewie samce i samice, dropie, kuropatwy i przepiórki, gołębie, kwiczoły, gęsi samce i samice, ptactwo wodne i błotne.

Terminy wnoszenia podatków skarbowych i różnych opłat. Podatek podymny od nieruchomości miejskich 2-gi termin we wrześniu. Opłata szkolna 1-szy termin we wrześniu 2-gi w lutym.

Spostrzenia ludowe. Burze we wrześniu są przepowiednią dużych wiatrów. Jeżeli po św. Michale ptaki przelotne nie odleciały, będzie łagodne Boże Narodzenie. Jeżeli jesień jest mglista, zima będzie śnieżysta. Jeżeli na Jakóba niebo jest pokryte blademi obłoczkami zima będzie śnieżysta; jeżeli na Jakóba silnie świeci słońce, będzie Boże Narodzenie mroźne. Jeżeli we wrześniu liście z drzew spadły, będzie piękna jesień i łagodna zima, lecz jeżeli liście pozostały do listopada zima będzie ostra i długa. Jaki będzie wrzesień, taki będzie marzec w następnym roku.

Odmiany księżyca. Dnia 9-go ☽ now. Dnia 14 ☾ pierwsza kwadra. Dnia 22 ☽ pełnia. Dnia 30 ☾ ostatnia kwadra.

Przypuszczalny stan pogody podług 100 kalendarza. Do 4-go upały, następnie pioruny z silnymi deszczami, od 7 do 20 czas pogodny, do końca miesiąca deszcze przepadają.

Zatwierdzona przez Minist. Spr. Wew.

👑 Pierwsza Polska Szkoła gimnastyki i massażu 👑

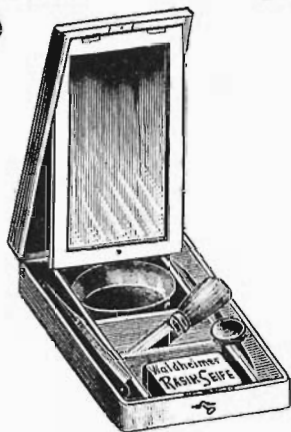
DLA OBU PŁCI

Heleny Prawdźic Kuczalskiej

Warszawa, Moniuszki 9.

Kurs gimn. leczniczy i massażu jednoroczny opłata 120 rb. Kurs gimn. w całkowitym zakresie (gimnast. szwedzka wychowawcza i gimn. sokolska), dwuletni po 125 rubli rocznie. Eksterniści mogą zdawać na — — — świadectwa w grudniu i maju. — — —

DYREKTOR SZKOŁY dr. med. Bartoszewicz.

Brzytwy!!

Prawdziwe angielskie, szwedzkie i niemieckie, tylko pierwszorzędnej jakości pod gwarancją po 1.75—2.50—3.00—3.50—4.00—5.00—6.00 do 12 Marek.

Aparaty do golenia.

„Comfort“—„Rose“—„Mandarin“ przy użyciu których skaleczenie się jest zupełnie wykluczone.

Brzytwy „Monopol“ z przyrządem ochronnym przeciw okaleczeniu się.

Maszynki do strzyżenia włosów ^{któremi} strzyż można na wysokość 3, 5 i 7 m/m po 4,50—5,50—6,50 i 7,50 Marek.

Maszynki do strzyżenia brody ^{po 5,00—6,50 i 7,50.}

Nożyce do strzyżenia koni i owiec.

Całkowite garnitury do golenia ^{(vide klisz).}

po 2,50—3,00—3,50—4,00 do 10 Mk. excl. brzytwy.

PRÓCZ TEGO:

Nożyczki kieszonkowe, nożyczki, noże stołowe i widelce etc. poleca po znanych niskich cenach.

Ed. Karge,

Skład towarów Stałowych w POZNANIU, Nowa ul. 7/8 (Bazar).

W ślifierni mej pędzonej siłą elektryczną jedynej w rękach polskich i zaopatrzonej w maszyny i przyrządy najnowszej konstrukcyi wykonuje się wszelkie reparacye dobrze, szybko i tanio.

Ceny podane są w walcie niemieckiej.

Pierwszorzędny Pensjonat-Hotel Zofji Taczanowskiej.

POZNAŃ, Teatralna 7.

Kuchnia wyborowa.

Ceny bardzo przystępne.

Węgiel Szlązki, Jaworznicki, Kowalski,

BRYKET z węgla brunatnego, BRYKET z pyłu węgla kamiennego, — ANTRACYT, — KOKS górnoszlązki, — CEMENT opolski, — WAPNO gogolinskie, poleca po najniższych cenach, w ładunkach wagonowych. — —

  W. Brzeski

POZNAŃ, 1. Ulica Strzelecka 31.

TELEFON 706.

Generalny reprezentant Jaworznickiego Gwarectwa
Węglowego w Jaworznie (Galicja).

Październik ma dni 31.

День	Православный календарь	Dzień	Święta Kościoła Rz.-Katolickiego	Kalendarz słowiański	NOTATKI.
18	Св. Евменія	1 W	Remigiusza B. W.	Znatystaw	
19	Мч. Трофима	2 Ś	Aniołów Stróżów	Stanimir	
20	Вел. мч. Евставій	3 C	Kandyda i Ewal.	Siemian	
21	Св. Ан. Кодрата	4 P	† Franciszka Ser.	Bratystaw	
22	Св. мч. Фоки	5 S	Placyda M.	Zasław	
Ewangelia u Jana św. w r. 4. „0 chorym synie królewskim“.					
23	Зач. К. Г. Иоан.	6 N	20 po ś. N. M. P. Roż.	Bronisław	
24	Перв. Феоды	7 P	Marka P. W.	Roslawa	
25	Пр. Сергия Рад.	8 W	Pelagii, Brig. Wd.	Wojstawa	
26	Св. Иоан. Бор.	9 Ś	Dyonizegó B. M.	Dogomost	
27	Мч. Каллистрата	10 C	Franciszka Borg.	Tomil	
28	Прп. Харитона	11 P	† Placydy i Zenaj.	Dobromiła	
29	Прп. Кириака	12 S	Mnksymiliana B.	Grzmisław	
Ewangelia u Mateusza św. w r. 18. „0 dłużniku i złośliwym studze“.					
30	Св. мч. Григор.	13 N	21 po ś. Wincent. Kadł.	Ziemisław	
1	Покр. Пр. Бор.	14 P	Kaliksta P. M.	Dzierzymir	
2	Св. мч. Кириака	15 W	Jadwigi Wd.	Długosława	
3	Св. мч. Дионис	16 Ś	Martyniana i Sat.	Radzisław	
4	Св. мч. Геродея	17 C	Wiktora M.	Zytysława	
5	Св. Петра, Алек.	18 P	† <i>Łukasza Ewang.</i>	Bratumil	
6	Св. Ан. Оомы	19 S	Piotra z Alkant.	Ziemowit	
Ewangelia u Mateusza św. w r. 22. „0 oddawaniu czynszowej monety“.					
7	Мч. Сергия	20 N	22 po ś. Jana Kantego	Budzisława	
8	Прп. Пелагия	21 P	Urszuli P. M.	Daromiła	
9	Св. Ан. Якова	22 W	Korduli i Alodji	Przybysława	
10	Мч. Евлампий	23 S	Seweryna i Rom.	Wlastymir	
11	Св. Ан. Филиппа	24 C	<i>Rafala Archaniоła</i>	Siemisław	
12	Св. Космы	25 P	† Kryspina i Kr.	Samomysl	
13	Мч. Вариа	26 S	Ewaryста P. M.	Lutosław	
Ewangelia u Mateusza św. w r. 9. „0 wskrzeszeniu córki księcia“.					
14	Мч. Назарія	27 N	23 po ś. Sabiny P. M.	Witomil	
15	Прп. Еволапий	28 P	<i>Szymona i Тад.</i>	Włabybóg	
16	Мч. Лонгина	29 W	Narcyza B. W.	Dalelil	
17	Прп. Осей	30 S	Germana i Ser.	Przemysława	
18	Св. Ан. Луки	31 C	† <i>Wig. Symfronjusza</i>	Godzimir	

Wschód słońca dnia 1 g. 6 m. 01 - Zachód g. 5 m. 38
 " " dnia 6 g. 6 m. 09— " g. 5 m. 27
 " " dnia 13 g. 6 m. 22— " g. 5 m. 10
 " " dnia 20 g. 6 m. 34— " g. 4 m. 55
 " " dnia 27 g. 6 m. 47— " g. 4 m. 40

PAŹDZIERNIK.

Kalendarz historyczny. 6 Października 1788 roku zaczyna się sejm czteroletni, zapowiadający lepszą przyszłość. 7 Klęska pod Cecorą 1620 r.; śmierć Żółkiewskiego. 9 Zwycięstwo Jana Sobieskiego pod Parkanami 1683,

Kalendarz myśliwski. W październiku polować wolno na: łosie samce i samice, sarny kozły i kozy, zające, dziki, zwierzęta drapieżne, głuszce, i cietrzewie samce i samice, dropie, kuropatwy, przepiórki, gołębie, kwi-
zoły, gęsi-samce i samice, ptactwo wodne i błotne.

Terminy wnoszenia podatków skarbowych i różnych opłat. Dodatko-
wy podatek dworski gruntowy 2-gi termin w październiku. Składka ognio-
wa dodatkowa 2-gi termin w październiku. Podatek dodatkowy od przed-
siębiorstw nieobowiązanych do sprawozdań publicznych w październiku.

Spostrzeżenia ludowe. Jeżeli październik jest ciepły, to luty bardzo mroźny. Jeżeli październik mroźny lub śnieżysty, to styczeń będzie łagodny. Zima będzie zmienna, jeżeli w październiku są burze. Gdy śnieg padnie na błotną ziemię, będzie łagodna zima. Deszcze w październiku przepowiadają urodzaje. Jeżeli Szymon i Juda jest pogodny, to ciepło będzie do św. Cecylji. Jeżeli w św. Gallusa deszcz pada, będzie dzysta pogoda do Bożego Narodzenia.

Odmiany księżyca. Dnia 7 ☽ now. Dnia 14 ☾ pierwsza kwadra. Dnia 21 ☽ pełnia. Dnia 30 ☾ ostatnia kwadra.

Przypuszczalny stan powietrza podług 100 kalendarza. Do 13 desz-
cze, 15 i 16 dnie pogodne, od 18 do 24 deszcze. od 28 do 31 czas mgli-
sty i zimny.

❁ MAGAZYN UBIORÓW MĘZKICH ❁

Jaworski i Zawartka

w Kaliszu, ulica Warszawska Nr. 2.

Zawsze zaopatrzone w najświeższe nowości krajowe i zagraniczne w wielkim wyborze, krój najmodniejszy podług żurnali Fracuskich, Angielskich i Amerykańskich.

==== Robota i wykończenie bardzo staranne. ====

~ ~ ~ Ceny nader przystępne. ~ ~ ~

Zakład leczniczy w Poznaniu

❧ ❧ Rycerska 15. ❧ ❧

Przyjmuje chorych na cierpienia nerwowe, reumatyzmy, na cierpienia przewodu pokarmowego (połyku, żołądka, kiszki, wątroby, kamienie żółciowe). W zakres wskazań leczniczych zakładu wchodzi także nieprawidłowe przetwarzanie się materji (cukrzyca, podagra, otyłość, bladaczka). — Kuracje na przytycie (Mastkur). Zakład posiada urządzenia zupełne do wodolecznictwa, do wszelkich kąpiei leczniczych; kąpiele elektryczne z prądem przerywanym (farndycznym) i z prądem przerywanym sinusoidealnym, kąpiele świetlne elektryczne. **Massaż** ręczny i wibracyjny elektryczny. **Gimnastyka** szwedzka. **Gabinet Roentgenowski**. Leczenie kliniczne, zastosowane do poszczególnych, indywidualnych potrzeb chorych.

❧ ❧ ❧ Ceny umiarkowane. ❧ ❧ ❧

Poradnik Gospodarski pismo rolnicze tygodniowe, --

organ kółek rolniczych w **Poznańskim** — już przeszło 600 abonentów w Królestwie i Cesarstwie — poleca się Szanownym Ziemianom, którzy nie abonują go dotąd. Najlepiej zamawiać pismo wprost z Redakcyi, adres: „**Poradnik Gospodarski**”, (Posen). **Cena rocznej prenumeraty 4 rb.**, dostarcza się zawsze numer a od Nowego Roku począwszy.

W Redakcyi „**Poradnika Gospodarskiego**“ wychodzi corocznie

Kalendarz Rolniczy opracowany corocznie wedle najnowszej nauki rolniczej. Dział informacyjny zaspakaja także potrzeby rolników Królestwa, zawierając wskazówki, odnoszące się do tamtejszych stosunków miejscowych.

CENY KALENDARZA: Dla większych rolników oprawny w płótno z dodatkiem naukowym 1 rb. 20 kop. włącznie przesyłki, ten sam oprawny w skórkę 1 rb. 70 kop. włącznie przesyłki, ten sam oprawny w płótno i przekładany próżnemi kartkami 1 rb. 70 kop. włącznie przesyłki. Dla włościan 50 kop. porto 20 kop.

FABRYKA I SKŁAD OBUWIA M. ZABŁOCKI

POZNAŃ, ulica Berlińska 16.—Telefon 1239.

Pierwszorzędny i największy zakład do zamówień podług miary. Poleca wszelkie nowości sezonowe w wielkim wyborze dla pań, panów i dzieci w najnowszych fasonach.

K. Ignatowicz

≡≡≡ Poznań. ≡≡≡

 Największy Dom Towarowy.

   OGROMNY WYBÓR.

Materye
na suknie

Towary
wełniane.

Bielizna
damska i męska.

OBUWIE. ❁ **GALANTERYA.** ❁ **ZABAWKI.**

Kapelusze
damskie i męskie.

Konfekcya
damska i męska.

Towary
krótkie i białe.

Listopad ma dni 30.

День	Православный календарь	Dzień	Święta Kościoła Rz.-Katolickiego	Kalendarz słowiański	NOTATKI.
19	Прр. Іовля	1 P	† Wszystkich Świętych	Warcisław	
20	Вел. мч. Артемія	2 S	<i>Dzień Zaduszny</i>	Witymir	
Ewangelia u Mateusza św. w r. 13. „0 siejbiarzu i nasieniu“.					
21	Прр. Пларіона	3 N	☩ 24 po ś. Huberta B. W.	Chwalisław	
22	К. И. Бож. Мар.	4 P	Karola Boromeusza	Mściwój	
23	Св. Ап. Іакова	5 W	Zacharjasza i Elżbiety	Sławomir bł.	
24	Мч. Аребы	6 Ś	Leandra W.	Wszewład	
25	Мч. Маркіана	7 C	Nikandra i Kar.	Zytomir	
26	Св. Влч. Димитрія	8 P	† Gotfryda i Waura	Sędziwój	
27	Мч. Нестора	9 S	Teodora i Oresta	Bogodar	
Ewangelia u Mateusza św. w r. 13. „0 sądzie ostatecznym“.					
28	Мч. Трентія	10 N	25 po ś. <i>Opieki N.M.P.</i>	Ludomir	
29	Прмч. Анастасія	11 P	Marcina B. W.	Spitosław	
30	Св. мч. Зиновія	12 W	Marcina P. M.	Nowosław	
31	Св. Ап. Стахія	13 Ś	Dydaka W.	Wszerad	
1	Св. Босмы и Дам.	14 C	Jukunda P. W.	Wodzimир	
2	Мч. Акиндина	15 P	† Leopolda W.	Przebysław	
3	Мч. Акевсіма	16 S	Edmunda P. W.	Radomir	
Ewangelia u Mateusza św. w r. 24. „0 okropnem spustoszeniu“.					
4	Прр. Іоаннiвiя	17 N	26 po ś. <i>Stanisl. Kostki</i>	Zbisiława	
5	Мч. Галактіона	18 P	Odon P.	Stanisław	
6	Пр. Павла	19 W	Elżbiety Kr. Wd.	Drogomira	
7	Мч. Іерона	20 Ś	Feliksa Walezjusza	Sędzimir	
8	С. Арх. Михаїла	21 C	<i>Ofiarowanie N. M. P.</i>	Sław	
9	Мч. Описфора	22 P	† Cecylii P. M.	Wszemiła	
10	Св. Ап. Олімпа	23 S	Klemensa P. M.	Miływój	
Ewangelia u Łukasza św. w r. 21. „0 znakach na niebie i ziemi“.					
11	Вмч. Мины	24 N	27 po ś. Јана od Krzyża	Darosław	
12	Св. Іоанна мпл.	25 P	Katarzyny P. M.	Chwalimira	
13	Св. Іоанна Зл.	26 W	Piotra P. M.	Lechosław	
14	☩ Св. Ап. Филиппа	27 Ś	☩ Wirgiljusza B. W.	Tomir	
15	Мч. Гурія	28 C	Mansweta B. M.	Gościsław	
16	С. А. и Е. Матося	29 P	† Saturnina i Filipa	Przemysł	
17	Св. Григорія	30 S	<i>Andrzeja Apostoła</i>	Ludosław	

Wschód słońca dnia 1 g. 6 m. 56—Zachód g. 4 m. 31

„ „ dnia 4 g. 7 m. 00— „ g. 4 m. 26

„ „ dnia 10 g. 7 m. 13— „ g. 4 m. 14

„ „ dnia 17 g. 7 m. 26— „ g. 4 m. 04

„ „ dnia 24 g. 7 m. 38— „ g. 3 m. 55

LISTOPAD.

Kalendarz historyczny. 7 Henryk Dąbrowski, na czele wojska polskiego, wchodzi do Poznania 1806 roku. 11 Władysław III, król polski i węgierski, ginie pod Warną 1444 r. — Jan Sobieski, jako hetman, odnosi pod Chocimem 1673 r. świetne nad Turkami zwycięstwo, wskutek którego królem wybrany został. 16 Wolna Rzeczpospolita Krakowska ustanowiona na kongresie wiedeńskim, zostaje wcieloną do Austrii 1846. 25 Stanisław Poniatowski koronowany królem 1764 r. składa koronę 1795 r. 29 Pokój toruński 1466 r., na mocy którego Prusy zachodnie wracają do Polski.

Kalendarz myśliwski. W listopadzie polować wolno na: losie samce, jelenie samce, sarny-kozły, zające, dziki, zwierzęta drapieżne, głuszce i cietrzewie samce i samice, ptactwo wodne i błotne, jarząbki samce i samice, dropie kuropatwy, przepiórki, gołębie, kwiczoły, samce i samice, gęsi samce i samice.

Terminy wnoszenia podatków skarbowych i różnych opłat. Główny podatek gruntowy w osadach 2-gi termin od 20 października (2 listopada), do 19 grudnia (1 stycznia). Kontyngens liwerunkowy z miast 2-gi termin w listopadzie. Dzierżawa wieczysta wiejska 2-gi termin od 1/14 do 12/26 listopada. Podatek na utrzymanie sądów gminnych od nieruchomości 2-gi termin od 20 października (2 listopada), do 19 listopada (2 grudnia).

Spostrzeżenia ludowe. Jeżeli na Katarzynę będzie ciepło, zima nadchodzi. Jeżeli św. Marcin jest mglisty, będzie zima łagodna. Jeżeli dzień Ofiarowania N. M. Panny, jest drżysty, będzie zima zmienna, jeżeli zaś pogodny, zima będzie ostra. Jaka pogoda będzie na św. Katarzynę, taka pogoda będzie w styczniu roku przyszłego. Śnieg na św. Antoniego jest szkodliwy oziminom.

Odmiany księżyca. Dnia 6 ☾ now. Dnia 12 ☾ pierwsza kwadra. Dnia 20 ☽ pełnia. Dnia 28 ☾ ostatnia kwadra.

Przypuszczalny stan powietrza podług 100 kalendarza. Początek listopada pogodny, 5 i 6 deszcz, później pogoda aż do 16 od 17 do 28-go dnie pochmurne, deszcze do końca miesiąca.

Bazar Szkolny M. Gałczyńskiej

W Kaliszu, ^{Stary} Stary Rynek 15/18.

POLECA: Książki szkolne i dla bibliotek ludowych, utensylja do ochron. Wyroby platerowane: Frageta, Henneberga i Plekwiczca po cenach fabrycznych. Gry i zabawy dziecinne. Tytonie wszystkich fabryk.

Pracownia Sukien

Przedsiębiorstwo Współdzielcze

Przyjmuje obstalunki na wszelkiego rodzaju bluzki, spódnice, szlafroczy, matynki, mundurki pensyonarskie, kostiumy angielskie, suknie wizytowe, toalety balowe.

Ceny umiarkowane. Wykonanie szybkie i dokładne. Dobre warunki ekonomiczne, w jakich dzięki poparciu koła osób życzliwych przedsiębiorstwo powstało i dobór krawczyń wykształconych zawodowo w obcych akademjach, pozwala Pracowni Sukien współzawodniczyć z pierwszorzędnymi magazynami zagranicznymi.

Poznań, Ogrodowa Nr 19.

Przystanek kolei elektrycznej plac Piotra.

Skład wyrobów płóciennych i magazyn bielizny Wiktora Bratkowskiego w Łodzi

Ulica Piotrkowska Nr. 89.

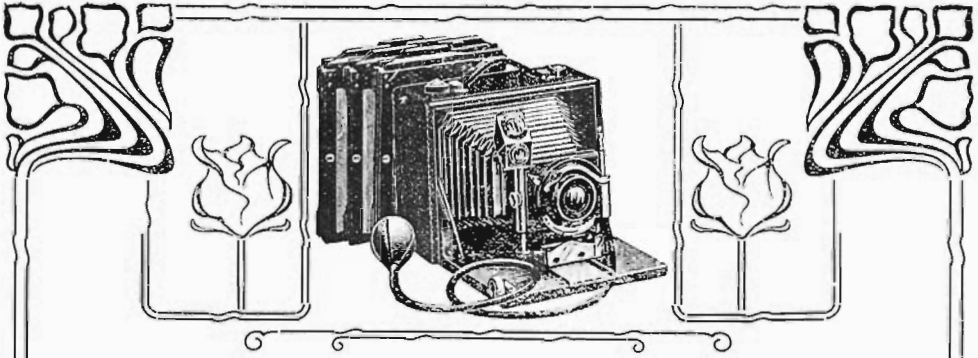
POLECA: płótna na koszule, prześcieradła, stołową bieliznę, ręczniki, ścierki do szklanek i kurzu, chustki do nosa białe i kolorowe, płótna na fartuchy i gotowe fartuszki. Białe stołowe garnitury z szerokim i à jour szlakiem. Kolorowe garnitury do kawy i herbaty. Serwety w nowych kolorach i deseniach. Materiały na materace, płótna na wyspy, maglowniki, Sienniki gotowe. Wyroby bawełniane, barchany etc.

Gotowa bielizna damska, męska i pościelowa. Wyroby pończosznicze.

Koldry Watowe własnego wyrobu wełniane i jedwabne. Koldry pluszowe, kapy na łóżka białe i kolorowe. Prześcieradła i ręczniki kąpielowe. Płótna surowe, brezenty, wałtu-chy, worki do zboża.

Wszelkie wyroby z fabryki **Żyrardów.**

CENY PODŁUG CENNIKA FABRYCZNEGO.

Drogerya **Universum**

   (Właśc. B. Śniegocki).

POZNAŃ, Ulica Rycerska 38.

== **NAJWIĘKSZY SKŁAD** ==

aparatów i wszelkich przyborów fotograficznych. Latarnie magiczne, aparaty powiększające, obrazki do projekcyi, między innymi: obrazy Grottgera, Matejki, Poznań, Kraków, Katedra i zamek na Wawelu, Zakopane i nasze Tatry z gotowemi odczytami.

Największy wybór w perfumach, mydlach i przyborach toaletowych, francuskich, angielskich, włoskich.

Farby, płótna belgijskie pędzle, ramki klinkowe i wszelkie inne potrzebne przybory do malowania artystycznego.

Aparaty platynowe i przedmioty z drzew, papy, skóry i t. d. do wypalania i wyrzeźbiania.

Sztuczna węża i wszelkie narzędzia dla pszczelarzy.

Wszelkie towary **tylko w najlepszych** gatunkach, i **zawsze świeże**, gdyż **bardzo wielki** odbyt.

Cenniki fotograficzny, pszczelniczy i gospodarczy za nadesłaniem 30 kop. w znaczkach listowych.

Grudzień ma dni 31.

День	Православный календарь	Dzień	Święta Kościoła Rz.-Katolickiego	Kalendarz słowiański	NOTATKI.
Ewangelia u Łukasza św. w r. 21. „0 znakach dnia sądnego“.					
18 Мч. Платона		1 N	1 Adw. Eligiusza B. W.	Samosław	
19 Св. Прр. Авдия		2 P	Bibianny P. M.	Szulisława	
20 Прп. Григорія		3 W	Franciszka Ksaw. W.	Wiślimir	
21 В. во Хр. Пр. Б.		4 Ś	†† Barbary P. M.	Lubomiła	
22 Св. Ап. Филим.		5 C	Sabby Op.	Spitosława	
23 Св. Амфилохія		6 P	†† Mikołaja B. W.	Jarogniew	
24 Мч. Еватерини		7 S	†† Wig. Ambrożego	Ludomyśl	
Ewangelia u Mateusza św. w r. 11. „0 poselstwie Jana do Chrystusa“.					
25 Мч. Климента		8 N	2 Adw. Niep. P. N. M. P.	Boguwola	
26 Прп. Аппія		9 P	Walerji i Leokadji	Wyszosława	
27 Вмч. Іакова		10 W	<i>Najświęt. M. P. Lor.</i>	Radzisława	
28 Прмч. Стефана		11 Ś	†† Damazego P. W.	Woźmir	
29 Мч. Парамона		12 C	Aleksandra M.	Wolidar	
30 Св. Ап. Андрей		13 P	†† Łucji P. M.	Władysława	
1 Прр. Паула		14 S	† Dyoskora i Her.	Sławibor	
Ewangelia u Jana św. w r. 1. „0 poselstwie żydów do Jana“.					
2 Прр. Аввакума		15 N	3 Adw. Walerjana i Iren.	Wolimir	
3 Св. Прр. Сифон.		16 P	Euzebiusza B. M.	Zdzisława	
4 Вмч. Варвары		17 W	Łazarza B.	Zyroslaw	
5 Прп. Саввы		18 Ś	†† <i>Oczek. N. M. P.</i>	Wszemir	
6 Св. Ник. М. Чуд.		19 C	Darjusza i Nem.	Mścigniew	
7 Кв. Амвросія		20 P	†† Teofila i Zenona	Bogumiła	
8 Св. Ап. Сосвєна		21 S	†† <i>Tomasza Apost.</i>	Tomisław bł.	
Ewangelia u Łukasza św. w r. 3. „0 Janie opowiadającym Chrzest“.					
9 Зач. св. Анны		22 N	4 Adw. Herona M., Zen.	Dogomir	
10 Мч. Мишы		23 P	Wiktorji P.	Słowomira	
11 Прп. Даниїла		24 W	†† Wig. Irminy P.	Godysława	
12 Св. Спиридона		25 Ś	<i>Narodzenie Chrystusa Pana</i>	Grzymisława	
13 Мч. Евстратія		26 C	<i>Szczepана i Мęczеника</i>	Wróciwój	
14 Мч. Оурса		27 P	† <i>Jana Apost. i Ew.</i>	Radomyśl	
15 Св. мч. Елевверія		28 S	<i>Młodzianków</i>	Godzisław	
Ew. u Łuk. św. w r. 2. „0 proroctwie Symeona i Anny stwierdz. przyjęcie Mess.“					
16 Св. Прп. Агген		29 N	<i>Po Nar. Chr. Tomasza B.</i>	Gosław bł.	
17 Св. Пр. Даниїла		30 P	Eugeniusza B. W.	Ludomił	
18 Мч. Севастіана		31 W	Sylwestra P. W.	Lasota	

Wschód słońca dnia	1 g. 7 m. 47—	Zachód g. 3 m. 48
„	„ dnia 8 g. 7 m. 58—	„ g. 3 m. 45
„	„ dnia 15 g. 8 m. 06—	„ g. 3 m. 44
„	„ dnia 22 g. 8 m. 11—	„ g. 3 m. 45
„	„ dnia 29 g. 8 m. 16—	„ g. 3 m. 48

GRUDZIEŃ.

Kalendarz historyczny. 16 Czarniecki bije Szwedów 1658 roku na wyspie Alsen. 24 Adam Mickiewicz, największy poeta polski, urodził się 1798 r. 26 Szwedzi ustępują z pod Częstochowy 1655 r., duch narodu się budzi i za sprawą Stefana Czarnieckiego, dzielnego obrońcy ojczyzny, zawiązuje się 29 grudnia t. z. Konfederacja Tyszowiecka w obronie króla, wiary i wolności.

Kalendarz myśliwski. W grudniu polować wolno na: łosie-samce, jelenie-samce, sarny-kozy, zające, dziki, zwierzęta drapieżne, głuszce i cietrzewie samce i samice, jarzabki samce i samice, dropie, kuropatwy, przepiórki, gołębie, kwiczoły, gęsi samce i samice, ptactwo wodne i błotne.

Terminy wnoszenia podatków skarbowych i różnych opłat. Dzierżawy wieczyste i inne w miastach, 2-gi termin w grudniu. Od sprzedaży poduchownych majątków w gub. Królestwa Polskiego 2-gi termin w grudniu.

Spostrzeżenia ludowe. Jeżeli owoc obrodził się, grudzień będzie zimny. Po śnieżnym grudniu zapowiada się urodzajne lato. Jeżeli pierwszego grudnia wieją silne wiatry, spodziewać się należy czterotygodniowych silnych wiatrów. Jeżeli kto chce wiedzieć jaka będzie pogoda w roku następnym, niechaj uważa na pogodę przed Bożem Narodzeniem do Trzech Króli; dwanaście dni równa się 12 miesiącom. Jeżeli jest wietrzno podczas Bożego Narodzenia należy spodziewać się urodzajnego roku na owoce. Suchy grudzień jest zapowiedzią suchej wiosny i upalnego lata. Jaka pogoda w dzień Bożego Narodzenia taki będzie styczeń.

Odmiany księżycy. Dnia 5 ☽ now. Dnia 12 ☾ pierwsza kwadra. Dnia 20 ☽ pełnia. Dnia 28 ☾ ostatnia kwadra.

Przypuszczalny stan pogody podług 100 kalendarza. Pierwsze dni miesiąca będą ciepłe, do 15 niepogoda, od 16 do 20 zimna, od 21 do 29 dni pochmurne, śnieg i mrozy.

W Ciechocinku

— Pierwszorzędnem miejscu kuracyjnem —

== Pensjonat „ZACHĘTA“ ==

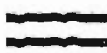
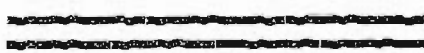
Heleny Prawdzic Kuczalskiej.

Znany od lat sześciu z dobrej swej kuchni, porządku i trokliwości i wygodę gości. Młodzież i dzieci mają zapewnioną opiekę. Ceny od 2 rb. do 4,50 od osoby, mieszkanie i całodzienne utrzymanie, stosownie do pokoju i sezonu. Zamawiać można do 15-go Maja Warszawa, Moniuszki 9, a od 15 Ciechocinek „Zachęta“.

Włościańska Spółka LISKOWSKA.

Poleca swoje wyroby
 tkackie, lniane,
 wełniane i bawełniane
 z własnych
 warsztatów

Zgłoszenia i zamówienia
 adresować:

Spółka w Liskowie poczta Ceków,
 Gub. Kaliska, Skład główny
 u pani Chmielikowskiej w Kaliszu,
 ulica Browarna.

Artykuły Gospodarsko-Rolnicze

PIECE żelazne do węgla i nafty.

Towary żelazne narzędzia.

» **Łyżwy** »

Zamki, zatrzaski, OKUCIA do drzwi i okien.

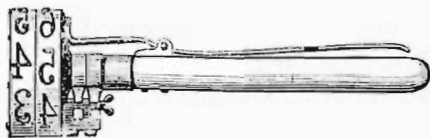

Hacele H do podków

oryginalne „Leonhardt'a” z marką
fabryczną.

Numeratory

rewolwerowe do drzewa, patent Gochler'a.

Krzysztof Brun i Syn

w Warszawie, plac Teatralny.

HOTEL POLSKI i Restauracya

Bolesława Mieszczkańskiego

 w Sieradzu.

Sprzedaż win węgierskich oraz wszelkich zagranicznych i trunków.
Omnibus hotelowy dla wygody gości, wysyła się na każdy pociąg na stację D. Ż.

❖ Zakład Fotochemigraficzny ❖

Roman Sawicki

w Warszawie,

ulica Wspólna № 45. Telefon 65-76.

Wykonuje wszelkiego rodzaju klisze: na cynku, miedzi i mosiądzu, do pism: ilustrowanych, książek, katalogów oraz zdjęcia fotograficzne, do celów przemysłowych, technicznych i artystycznych.

Ceny klisz na cynku:

Kreskowe od 2 kop. za 1 ctm.

Siatkowe od 3 kop. za 1 ctm.

Handel Win, Wódek i Towarów Kolonialnych

Henryka Golińskiego

w KALISZU, Główny Rynek, róg Warszawskiej.

Poleca towary po cenach umiarkowanych.

L. Laskowski i S-ka

KALISZ, Nowy Rynek № 8.

Jeneralna reprezentacja na gub. Kaliską kaucjonowanego (15,000 rb)
 Pierwszorzędnego „RUŚ” w Rostowie
 domu komisowego n/D.

Pośrednictwo kupna, sprzedaży, dzierżawy nieruchomości i ruchomości, lokata kapitałów, reprezentacje firm handlowych i przemysłowych w kraju i zagranicą oraz towarzystw asekuracyjnych, wyjednywanie pożyczek, referencje firm handlowych i załatwianie wszelkich czynności w instytucjach rządowych i prywatnych.

Fabryka skór i pasów do maszyn

Wilhelma Fulde

w KALISZU, egzystuje od 1838 roku.

HANDEL win wszelkich gatunków, oraz starych węgierskich, towarów kolonialnych, wódek, likierów krajowych i zagranicznych, wszelkich bakalji i cukrów, tytoni, szczotek Feista Warszawskich i potrzebnych artykułów do gospodarstwa domowego.

POD FIRMA:

A. MIESZCZAŃSKIEGO w Sieradzu.

Egzystujący od 1877 roku.

Fotografja Artystyczna

M. Raczyńskiego

Aleja Józefina obok Teatru w Kaliszu.

Wykonywa po cenach najniższych portrety, grupy, kopje, widoki; koloruje od najmniejszych formatów do wielkich portretów; na miejscu specjalna pracownia do wielkich powiększeń, choćby naturalnej wielkości z natury i wszelkich fotografii — od 20 lat zakład mający zawsze poparcie Szanownej Publiczności z czem się i nadal poleca.

M. Hofmańska

w KALISZU, ul. Warszawska
Nr. 23, obok poczty.

FIRMA EGZYSTUJE OD 1881 ROKU.

Księgarnia. Prenumerata pism krajowych i zagranicznych. Czytelnia polska i niemiecka. Skład nut i wypożyczalnia. Materiały piśmiennogalanteryjne. Dewocjonalja, wyroby srebrne, niklowe, gipsowe platero i t. d. Herbata, Galanterje papierowe. Tytonie, gilzy i papierosy. Ceny przystępne. Wszystko zawsze w wielkim wyborze.

ZAKŁAD KRAWIECKI

p. f. Bracia Mazurek dawniej Lewicki

Główny Rynek Nr. 43.

Wykonywa ubiory dla Sz. Duchowieństwa oraz po odpowiednim wydoskonaleniu się fachowo w Warszawie wykonywa wszelkie ubiory cywilne, podług ostatniej mody z czem ma zaszczyt polecić się Szanownej Publiczności.

Magazyn Obuwia Męskiego i Damskiego

Petersburskie kalosze gumowe i buty filcowe

J. Sulecińskiego

w Kaliszu, ulica Marjańska Nr. 72.

Sklep Rolniczy w Sieradzu.

Poleca zawsze świeże i w wyborowym gatunku nasiona
leśne, ogrodowe i warzywne, sztuczne nawozy, narzędzia
rolnicze, maszyny parowe i wszelkie w zakres galanteryi
wchodzące towary.

Sanatorium dla chorób dróg oddechowych

D-ra Geislera w Otwocku.

Od Warszawy godzina drogi koleją Nadwiślańską.

Sanatorium rok cały otwarte. Leczenie metodą Brehmera.

Przy Sanatorium Zakład hydropatyczny. Sanatorium istnieje
od roku 1892. Nagrodzone 2 wielkimi złotymi medalami (Kra-
ków i Łódź).

Koszt utrzymania chorego w oddzielnym pokoju z usługą,
opałem i opieką lekarską, wynosi 2 rb. 75 kop. do 4 rb. 15 kop.
dziennie: różnicę w cenie stanowi li tylko wielkość pokoju.

Osoby niezamożne, polecane przez lekarzy, ucząca się mło-
dzież i rodziny lekarzy otrzymują ustępstwa.

LEKARZE SANATORJUM:

Dr. J. Geisler, Dr. W. Wroński i Dr. Fr. Erbrich.

PIEKARNIA PAROWA

Juliusza Schmidt

w Kaliszu, ulica Wrocławska Nr. 175.

— Rok założenia 1877. —

ODZNACZENIA NA WYSTAWACH:

w Lublinie — Dowód uznania w 1901 r.

w Rostowie n/D. — Złoty medal w r. 1905 r.

A. Than & Co.

dawniej „F. Pietschmann“

Fabryka Tektury, Smółcowej
Asfaltu i Izolacji Korkowej.

W WARSZAWIE, Leszno 86.

Poleca znane ze swej dobroci: Tekturę smółcową z dodatkami. Lak asfaltowy, smołę z węgla kamiennego. Asfalty różnego rodzaju. Płyty i łupiny korkowe, masę azbestową i t. d.

Wykonywa wszelkie roboty tekturowo-dekarskie, asfaltowe i korkowo-izolacyjne.

Cenniki, próby, objaśnienia wysyłamy
bezzwłocznie.

Druga fabryka w Rostowie n. D.

Skład fabryczny w Łodzi, Mikołajewska 58.

Egzystuje od 1794 roku.

C. Skoryna i S-ka

Warszawa-Praga, ulica Olszowa Nr. 14.

Fabryka maszyn i kamieni młyńskich,

oraz skład wszelkich przyrządów młynarskich

Budowa Młynów.

Nagrodzona wieloma nagrodami w Rosji i zagranicą, a ostatnio na wszechrossyjskiej wystawie w 1896 r. w Niżnim-Nowogrodzie pierwszą nagrodą w dziale młynarstwa dużym złotym medalem — wyrabia:

Wialnie (tarary), Eureka. Nowe maszyny szmerglowe. Maszyny szczotkowe, perlaki, jagielniki, kaszowniki, śrutowniki, krajalnice do kaszy, Cylindry odśrodkowe, Młynki przenośne, etc. etc.

Turbiny systemu Francis z gwarantowaną największą wydajnością pracy.

Postawy walcowe własnej konstrukcyi z wałkami hartgussowymi fabryki Ganz & Co. Budapeszt Raciborz.

Kamienie: wielki wybór i skład kamieni francuskich, szląskich, saskich i t. d. do mielenia zboża, minerałów, farb, kości i t. p.

Stale na składzie postawy walcowe fabryki Ganz & Co.

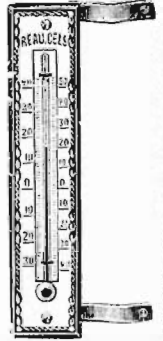
Postawy walcowe z porcelanowymi, wałami fabryki Fr. Wegman w Zurichu.

Gaza jedwabna szwajcarska oryginalna najslynniejszej fabryki Dufour & Co w Thal.

Ceny, kosztorysy wszelkie objaśnienia oraz porady techniczne w zakresie naszej specjalności gratis.

Zakład
Zegarmistrzowski
**Romana
Reszke**

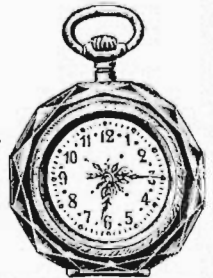
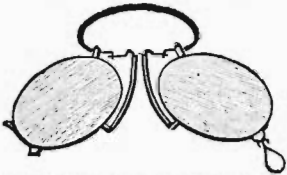
w Kaliszu, ul. Babina 15.

Absolwenta szkoły zegarmistrzowskiej
w Glashutte

POLECA: Zegary, biżuterję, okulary
i binokle ściśle podług przepisów
lekarskich.

OBRĄCZKI ŚLUBNE.

Reperacye pod osobistym kierun-
kiem z gwarancją roczną.

Skłao Win, Trunków krajowych i zagranicznych,
Delikatesów i Towarów kolonialnych

Wacława Staszewskiego
w Kaliszu, Rynek Główny.

POLECA: Wina węgierskie, nagrodzone w Paryżu wielką nagrodą
„Grand Prix“, wina szampańskie, francuzkie białe i czerwone,
reńskie, hiszpańskie jak również krymskie i z winnic Cesarskich
Apanżay.

Miody, Porter i Piwo angielskie. Wszelkie towary branży kolo-
njalnej w gatunkach wyborowych. Wyłączna sprzedaż: 1) kon-
serw z warzyw, owoców i mięs, warszawskiej fabryki p. f. Józef
Werner, Cyrański i S-ka; 2) słynnych makaronów ryzkich fabry-
ki Starr & C-ie.

Kantor Rekomendacyjno - Służbowy

  J. WELKE

w Kaliszu, Główny Rynek Nr. 15/18 Isze piętro.

Umieszcza specjalistów fachowo wykwalifikowanych. Osoby z wyższym wykształceniem i muzyką, bony różnych narodowości, oraz wszelkiego rodzaju doborową służbę wiejską i miejską, jak również spełnia wszelkie zlecenia domów komisowych i wskazuje wolne do wynajęcia lokale.

Skład Papieru i Materiałów Piśmiennych

Maurycego Grün

w Kaliszu, Główny Rynek Nr. 25.

Specjalny oddział własnego wydawnictwa kart pocztowych z widokami Kalisza i kart rodzajowych,

ISTNIEJĄCA OD ROKU 1856 FIRMA

I. KINDLER w Kaliszu, Główny Rynek 43.

Właściciel Ludwik Kindler.

POLECA mydła toaletowe i do prania, świece salonowe, stołowe i kościelne stearynowe i woskowe, krochmal, czernidla do obuwia oraz wszelkie artykuły w zakresie mydlarski wchodzące.

Sprzedaż odbywa się hurtowo i detalicznie.

A. Koperski

W KALISZU, ulica Kanonicka Nr. 2.

POLECA: mydła do prania i toaletowe, świece stearynowe krótkie i kościelne, świece woskowe, świeczki choinkowe, krochmal, farbkę, sodę, bielidło, naftę, oliwę do palenia, szuwaks, wosk, parafinę, benzynę i t. p.

Towarzystwo Akcyjne Browaru Parowego
Haberbusch i Schiele

— **w WARSZAWIE.** —

POLECA Piwa: Bawarskie, Pilzeńskie, Monachijskie
 i Kulmbachskie.

Skład piwa Główny Rynek 15
dom Grüna.

Zwraca się uwagę Sz. Publiczności na korki zaopatrzone
 we firmę i w znak fabryczny oraz na etykiety.

C. Karska

Pracownia Sukien i Okryć Damskich

Warszawa, Senatorska 19 m. 2.

SKŁAD WIN, WÓDEK, KONIAKÓW, LIKIERÓW, TOWARÓW
KOLONIALNYCH, HERBATY, KAWY i DELIKATESÓW

Rektyfikacyi Warszawskiej

w Kaliszu.

POLECA: Wina węgierskie. Maślacze, Tokaje stolowe, Francuzkie białe i czerwone, Reńskie, Hiszpańskie, Krymskie i Kaukazkie, wielki wybór wódek i likierów krajowych i zagranicznych oraz wszelkie Towary kolonialne.

— Łyżwy w wielkim wyborze. —

Hulewicz i S-ka, Kalisz

Skład Żelaza, Wyrobów Stalowych

    i Narzędzi do Rzemiosł.

POLECAJĄ: Piece żelazne do węgla, nafty i spirytusu.

Hacele H do podków. Przybory myśliwskie i dla straży ogniowych ochotniczych i fabrycznych. Maszyny do prania, wyżymaczki amarykańskie. Naczynia kuchenne i domowe. Łóżka żelazne pasy angielskie i zwyczajne. Wyroby stalowe krajowe i solingeńskie i t.d.

— Maszyny do szycia. —

Skład Materiałów Aptecznych

 Piotra Levittoux

w KALISZU, ulica Wrocławska.

POLECA: Możliwie wszystkie środki lekarskie, wody mineralne, wina lecznicze, mydła toaletowe i lekarskie, wielki wybór perfumeryi krajowej i zagranicznej, wody kolońskie i t. p.

Francuska perfumowana najlepsza pomadu do czyszczenia metali:

„La Japonaise“

Przewyższa dobrocią swą dotychczas istniejące niemieckie pomady i po użyciu daje wspaniały połysk wszystkim metalom.

Pierwsza próba skłoni wszystkich do stałego używania tylko tej prawdziwie wypróbowanej pomady do czyszczenia metali

Ządać we wszystkich składach aptecznych, handlach kolonialnych, mydlarniach itd. Wyłączna sprzedaż na Królestwo i Cesarstwo.

DOM HANDLOWY

Henryk Walach Kalisz.

UWAGA. Do pierwszego próbnego oblatunku dołącza się pewną ilość bezpłatnych pudełek pomady.

Obora Zarodowa

 Oldenburgów

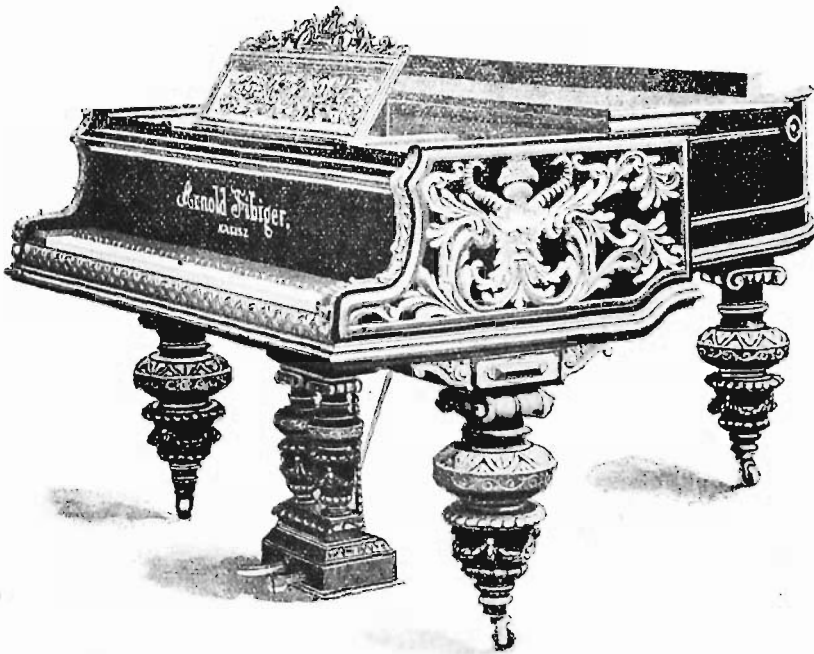
w Brudziniu przez Turek.

Sprzedaje jałowice i byczki, księgi mleczości do obejrzenia na miejscu.

Parowa Fabryka Fortepianów i Pianin

Arnolda Fibigera

Źnagrodzona na międzynarodowych wystawach w Londynie i Paryżu, najwyższą nagrodą GRAND-PRIX i 2-ma wielkimi złotymi medalami, oraz złotymi i srebrnymi medalami na wystawach w Warszawie.

Dobroć instrumentów uznana została, przez pierwszorzędnych artystów: Józefa Wieniawskiego, Józefa Śliwińskiego, Harry Fremont Hatch, Alfreda Reisenauera, — — — Maryę Wąsowską i wielu innych. — — —

Ciechociński Zakład

Kapiewo-Zdrojowy.

Jest otwarty od dnia 8/21 Maja, do 8/21 Września włącznie I sezon trwa od 21 Maja do 30 Czerwca, II-gi od 1 Lipca do 13 Sierpnia i III-ci od 14 Sierpnia do 21-go Września. Mieszkanie w I i III sezonach są znacznie tańsze.

Wody Ciechocińskie **jodo-bromo-słone**, szczególnie są pożyteczne w cierpieniach **skrofulicznych, reumatycznych, kobiecych i wielu innych**. Nie ma **dziecka które nie potrzebowałoby kąpiei Ciechocińskich**.

Zakład posiada 10 źródeł z różną koncentracją solanki od 6‰ do 1/3‰ (artezyjskie do picia). W razie potrzeby, dla wzmocnienia solankowej kąpiei dodawany bywa Ciechociński szlam i ług, produkta lecznicze, wytwarzane na miejscu przy warzeniu soli.

W celu przyrządzenia sztucznej Ciechocińskiej kąpiei dla dorosłej osoby trzeba wziąć na każde 10 litrów wody 1 1/2 fun. szlamu i 1/4 litra ługu, wysyłanych przez Zakład wszędzie na każde zapotrzebowanie, jak również w 1/2 litrowych butelkach sztucznie gazową solankę do picia 1/3‰ i 1‰ po następujących cenach: 1 pud szlamu 80 kop. z workiem, 1 litr ługu 15 kop. z butelką i 1/2 litra solanki 11 kop. z butelką. Aptekarzom ustępuje się znaczny rabat.

W Ciechocinku można brać kąpiele **solankowe, błotne, kwasowęglowe, elektryczne, świetlne, łaźnie, tuszówki, inhalacje, oraz zabiegi hydrotatyczne**.

Roczny zjazd kuracjuszków do 12,000 osób.

Ciechocinek łączy się z odnogą Dr. Warszawsko-Wiedeńskiej z pograniczną stacją Aleksandrowo. Komunikacja ze wszystkimi pociągami warszawskimi i zagranicznymi.

Tania komunikacja statkami parowymi.

LUBIEŃ.

Najsilniejsze wody siarczane w Europie i wzo-
rowo urządony zakład hydropatyczny, w po-
bliżu Lwowa. Zakład kąpielowy położony
w pięknym 50-cio morgowym parku tuż przy
stacji kolei Lwów-Sambor. Jazda kolejowa
z Lwowa trwa 40 minut.

Zakład posiada z komfortem urządzone miesz-
kania, łazienki z centralnym ogrzewaniem, tak domy
jako też park elektrycznie oświetlone. W Lubieniu
wydaje się: kąpiele siarczane, kąpiele siarczane z kwa-
sem węglowym (CO₂), igliwiowe i kąpiele borowinowe
przyczem się zaznacza, że borowina posiadająca na
1 klgr. 60 gr. soli leczniczych nieposiada sobie równej.
To też kąpiele w Lubieniu prawdziwych cudów doka-
zują w chorobach jak: Reumatyzm, Ischias, Dna (Ar-
tretyzm), choroby skórne i kobiece, po złamaniach
i zwichnięciach, w zapaleniach stawów i okostnej na
tle skrofulicznym lub gruźlicznem.

Ceny mieszkań 1 kor. — 4 kor. 40 hal. dziennie
a kąpiele po 1 k. 20, 1 k. 40 i 1 k. 60. Wikt cało-
dzienny od 2 k. 40 dziennie. Stacja kolejowa, Poczta,
telegraf i apteka w miejscu. Do każdego pociągu
omnibus zakładowy.

Bliższych informacji udziela odwrotnie

Zarząd kąpielowy.

Kaliskie Towarzystwo Pożyczkowo-Oszczędnościowe

ulica Parkowa, dom Towarzystwa Muzycznego, parter.

1. Przyjmuje członków (przez balotowanie). Udział 100 rb. (może być wpłacany częściowo).

2. Udziela pożyczki do wysokości sześciokrotnego udziału: a) za poręczeniem osób nawet do Towarzystwa nienależących; b) na osobistą odpowiedzialność i c) na zastaw papierów publicznych (%-owych).

3. Pośredniczy przy kupnie przedmiotów niezbędnych dla potrzeb gospodarczych członków.

S. Przyjmuje wkłady, to jest oszczędności, w sumach dowolnych na różne terminy **obecnie z mocy art. 31 Ustawy dochodzić mogące do 780,000 rub.**; procenty wypłaca co pół roku (1-go Lipca i 1-go Stycznia) podług stopy: 1) od wkładów bezterminowych (oszczędności) na każde żądanie 4%; 2) od wkładów terminowych (oszczędności); a) półrocznych $4\frac{1}{2}\%$, b) na rok i dłużej 5%.

Ponieważ wszystkie operacje Towarzystwa, na mocy Ustawy nadawczej są zwolnione od wszystkich opłat stemplowych, dział ten jest najkorzystniejszą lokacją dla osób, pragnących gromadzić oszczędności.

Procenty od wkładów wypłacają się co pół roku z dołu (1-go Stycznia i 1-go Lipca) i nie podlegają opłacie podatku dochodowego.

Biuro otwarte codziennie z wyjątkiem niedziel i świąt od godziny 9-tej rano do 2-giej popołudniu.

Głównym celem Towarzystwa, które się cieszy wielkim uznaniem i liczy przeszło 1500 członków, jest udzielanie pożyczek na warunkach przystępnych drobnym kupcom i rzemieślnikom, oraz przyjmowanie drobnych oszczędności.

Towarzystwo w ciągu 4-ch lat wydało pożyczek w sumie 2,300,000 rub.; przyjęło wkładów, to jest oszczędności 2,200,000 rub.

Wszelkie obroty pieniężne uskuteczniają się na zwyczajnym papierze i nie podlegają opłacie stemplowej.

Spójnia.

**Nowo założony sklep w Kaliszu
ulica Warszawska № 17, przez
grono pracujących kobiet.**

POLECA KONFEKCJĘ DAMSKĄ i MĘŻKĄ
ZAOPATRZONĄ STAŁE W ŚWIEŻE TO-
WARY, Z ODDZIELNYM DZIAŁEM KAPE-
LUSZY DAMSKICH Z PIERWSZORZĘD-
NYCH FIRM. NA SKŁADZIE SĄ CIĄGLE
KWIATY i PIÓRA PARYZKIE, WSTAŻKI,
KRAWATY, GORSETY, POŃCZOCHY, PA-
SKI, WIELKI WYBÓR GOTOWYCH RZE-
CZY JAKO TO: BLUZEK, HALEK, SPÓ-
DNIC ANGIELSKICH, FARTUCHÓW, PO-
CZĄWSZY OD NAJTAŃSZYCH DO NAJ-
DROŻSZYCH. CENY STAŁE.

Pracownia Robót Pozłotniczych Rzeźbiarskich

 W. Młynarski

w KALISZU, ulica Św. Stanisława dom W. Kulisiewicza.

==== Wykonywa wszelkie roboty kościelne i salonowe. ====

Sklep blacharski i wyrobów drucianych

I. Szczepika w Kaliszu,

ul. Wrocławska, dom p. Trzebuchowskiego.

Wykonuję ogrodzenia wszelkiego rodzaju, jako to: parkany druciane, kurniki, kraty do okien, cylindry do oczyszczania zboża, tkaniny, arfy do węgla, piasku i dla p. młynarzy i t. p. przyjmuje również wszelkie reperacje kuchenne i pobielanie.

Ceny przystępne. Cenniki wysyłam na żądanie.

==== Tapicer i Dekorator ====

 Roman Szmyt

w Kaliszu, ul. Sukiennicza Nr. 18, dom p. Blochowej.

Przyjmuje w zakres tapicerstwa wchodzące przerabianie mebli, materacy, zakładanie firanek. Roboty gustowne.

==== CENY PRZYSTĘPNE. ====

Hodowla Ogierów Oldenburskich

 Złotniki Małe p. Kalisz

Skrzynka pocztowa № 4, połączenie telefoniczne przez Stawiszyn.

ODLEWNIA ŻELAZA

 Rudolfa Fibiger

≡ w KALISZU, ulica Garncarska. ≡

Pracownia Gorsetów

Teodozji MARKIEWICZ

w KALISZU, ul. Lipowa (daw. Wydory), dom Kamińskiej.

Przyjmuje wszelkie obstalunki oraz
reperacje po cenach umiarkowanych.

Bracia Ginter w Kaliszu.

Fabryka Robót, Artystyczno - Rzeźbiarsko - Kamieniarskich.

Wykonywa figury, kaplice, groby, pomniki, marmury meblowe, chrzcielnice, kropielnice i roboty ślusarskie-kraty, balustrady, drzwi i okna. Za gotówkę i na raty.

===== HANDEL WIN, =====
 DELIKATESÓW i TOWARÓW KOLONIALNYCH

Gustawa Tschinkla w KALISZU.

POLECA: jako specjalność każdodziennie świeżo paloną kawę „Rapid“.

CENTRALA Główny Rynek 12. Filja I Wrocławskie-Przedmieście, dom Blümla. Filja II Zduńska-Wola ulica Łaska obok Poczty.

BROWAR PAROWY

 Zenona Anstadta

===== **w Zduńskiej-Woli.** =====

Produkuje następujące gatunki: Piwo Pilzeńskie, Krystall, Bawarskie, Jałowcowe, Bock i Porter. Posiada otwarte hurtowe składy z detaliczną sprzedażą:

W Kaliszu, Błazkach, Warcie, Sieradzu, Wieluniu,
 ===== Łasku, Pabjanicach i Łodzi. =====

Fabryka Wyrobów Betonowych

St. GRABSKIEGO

===== **w Woli Proszewskiej p. Kalisz.**

Wyrabia: Dachówkę żłobkowaną, gąsiory rury na studnie, rury pod mosty, pokrywy na stopnie pod pompy, wyloty drenowe, żłoby dla koni i bydła, koryta dla jałowizny i trzody, korytka dla drobiu i prosiąt, podstawy pod żłoby, słupy do płotów, podrynniki, ścieki i płyty chodnikowe.

Litografja, Drukarnia i Introligatornia Jakóba Kohn w Kaliszu

ulica Sukiennicza dom Wegnera.

Przyjmuje wszelkie roboty w zakres litografji i drukarni wchodzące po cenach przystępnych.

WARSZAWSKIE BIURO TECHNICZNE

Właściciel Kazimierz Matecki, Inżynier

w WARSZAWIE, Sienna 39. Telefon Nr. 192.

Fabryka mechaniczna, wyrabiająca: Specjalne maszyny i aparaty dla kuchni parowych i pralni mechanicznych. Kamery dezynfekcyjne. Dźwigi (windy) osobowe i towarowe z napędem wodnym lub elektrycznym. Przewietrzniki (wentylatory). Blachy wzorzyste dziurkowane dla cukrowni, urządzeń ogrzewalno-wentylacyjnych i innych celów technicznych.

Cenniki na żądanie bezpłatnie.

Firma podejmuje się opracowania projektów i kosztorysów oraz wykonania urządzeń, ogrzewań centralnych, wentylacji, kanalizacji, wodociągów, kuchni parowych, pralni mechanicznych i t. p.

Najwyższa nagroda na wystawie higienicznej w 1887 r. w Warszawie, Medal srebrny na wystawie w Niżn. Nowg. 1896 r. Dyplom honorowy na wystawie przyrodniczo-lekarskiej w Krakowie.

Filja w Tyflisie ul. Petersburska 7.

Reprezentacja w Petersburgu, Inżynier K. Staniszewski, ul. Jamska № 2.

Tow. Akcyjne SIEMENS i HALSKE

Zakłady SIEMENS-SCHUCKERT

Własne fabryki: Petersburg, Berlin, Charlottenburg, Wiedeń i Londyn.

Oświetlenie elektryczne. Elektryczna transmisja sily. Koleje elektryczne. Instalacje elektrochemiczne. Instalacje elektromedyczne. Instalacje telegraficzne i telefoniczne. Elektryczna blokada i sygnalizacja na kolejach. Centralizacja zwrotnic. Sygnalizacja przeciw pożarowa. Wodomiarzy.

Reprezentanci na Kalisz i Ziemię Kaliską

Hordliczka i Stamirowski w ŁODZI, Piotrkowska Nr. 150.

Posiadają wielki skład artykułów elektrotechnicznych.

JARMARKI W GUB. KALISKIEJ.

POW. KALISKI. Kalisz. Jarmarków 7: dwa tygodnie przed Wielkanocą, trzydniowy na konie i inwentarz; dwa tygodnie po św. Michale, trzydniowy na konie, inwentarz i chmiel; we wtorki: po Ocz. N. M. P., przed św. Markiem, po św. Idzim, po św. Jadwidze, po św. Marcynie.

Błaszki. Jarmarków 6: we wtorki: po Ocz. N. M. P., po Przewodniej Niedzieli, po św. Antonim, po św. Rochu na weinę, przed św. Michałem, po św. Katarzynie.

Chocz. Jarmarków 4: we wtorki: przed św. Filipem i Jakóblem, po św. Bartłomieju, po św. Jadwidze, po św. Marcynie.

Godziesze. Jarmarków 12, w czwartki po 1/14 każdego miesiąca.

Iwanowice. Jarmarków 7: we wtorki: po Trzech Królach, po św. Kazimierzu, po św. Trójcy, po św. Jakóbie, po Przemienieniu Pańskim, po Narodz. P. M., po św. Katarzynie.

Koźminek. Jarmarków 6: w środy: po św. Agnieszce, po św. Grzegorz, po św. Piotrze i Pawle, przed św. Wawrzyńcem, po Narodz. N. M. P., przed Wszyst. Św.

Opatówek. Jarmarków 6: w czwartki: po św. Dorocie, po św. Piotrze i Pawle, po Narodz. N. M. P., po św. Łukaszu, po Wszyst. Św., po Niepokalanem Poczęciu N. M. P.

Staw. Jarmarków 6: we wtorki: po św. Macieju, po św. Stanisławie, po św. Jakóbie, przed św. Idzim, po św. Jadwidze, po Wszyst. Św.

Stawiszyn. Jarmarków 6: w poniedziałki: po Trzech Królach, po niedzieli Środopostnej, po Wniebowstąpieniu Pańskim, po Nawiedzeniu N. M. P., po św. Bartłomieju, po Niepok. Pocz. N. M. P.

POW. TURECKI. Turek. Jarmarków 6: we wtorki: po Trzech Królach, po niedzieli Kwietniej, po Bożem Ciele, po Niebowzięciu N. M. P., po św. Łukaszu, po Niepokalanem Pocz. N. M. P.

Dobra. Jarmarków 6: w poniedziałki: po św. Walentym, po Niedzieli Przewodniej, po św. Mateuszu, po Wszyst. Św., przed św. Tomaszem.

Uniejów. Jarmarków 6: we wtorki: po św. Macieju, po Niedzieli Przewodniej, po Zielonych Świątkach, przed św. Wawrzyńcem, po św. Michał, po św. Andrzeju.

Warta. Jarmarków 6: w czwartki: po Nawróc. św. Pawła, przed Wielkanocą, w środę przed św. Stanisławem, w czwartki po Nawiedzeniu N. M. P., po św. Franciszku Seraf., po św. Łucji.

Jeziersko, gm. Ostrów Warcki, pow.

Turecki, jarmarki we wtorki po pierwszym każdego miesiąca.

POW. ŁĘCZYCKI. Łęczycza. Jarmarków 6: we wtorki: po św. Franciszku a Paulo, po św. Aleksandrze Bisk. (czyli po 4 VI), po św. Aleksym (czyli po 17 lipca), po św. Jadwidze, po św. Katarzynie, po Niepokal. Poczęciu N. M. P.

Grabów. Jarmarków 6: we czwartki: po Trzech Królach, po Niedzieli Środopostnej, po św. Piotrze i Pawle, po św. Michał, po Wszyst. Św., po Niepokal. Poczęciu N. M. P.

Ozorków. Jarmarków 6: w środy: po Oczyszcz. N. M. P., przed Wielkanocą, przed św. Janem Chrzcicielem, przed Wniebowzięciem N. M. P., po św. Michał, po św. Andrzeju z Awelinu.

Parzęczew. Jarmarków 6: w poniedziałki: po Trzech Królach, po Zwiastowaniu N. M. P., przed św. Janem Chrzcicielem, po Przemienieniu Pańskim, po św. Michał, po Wszyst. Św.

Piątek. Jarmarków 6: w poniedziałki: po św. Agnieszce, po św. Kazimierzu, po Niedzieli Kwietniej, po św. Trójcy, po św. Koźmie i Damianie, po św. Andrzeju Apost.

Poddębice. Jarmarków 6: we wtorki: po Trzech Królach, po św. Józefie, po św. Stanisławie, po św. Marji Magdalenie, po św. Tekli, po św. Marcynie.

POW. KOLSKI. Koło. Jarmarków 6: we wtorki: po Oczyszczeniu N. M. P., po Niedzieli Środopostnej, po św. Stanisławie, po Podwyższeniu św. Krzyża, przed św. Szymonem i Judą, po św. Katarzynie.

Babiak. Jarmarków 6: we wtorki: po Trzech Królach, po św. Janie Bożym, po św. Zofji, po św. Małgorzacie, po Narodzeniu N. M. P., po św. Teodorze.

Brdów. Jarmarków 6: w poniedziałki: po św. Pawle Pustelniku, po św. Kazimierzu; we wtorki po św. Stanisławie, w poniedziałki: po Nawiedzeniu N. M. P., po św. Michał, po św. Marcynie.

Brudzew. Jarmarków 6: we wtorki: po św. Konstancji, przed Wielkanocą, po św. Stanisławie, po Przemienieniu Pańskim, po w. Franciszku Borg., przed Bożem Narodzeniem

Dąbie. Jarmarków 6: we wtorki: po św. Grzegorz, po św. Stanisławie Biskupie. po św. Jakóbie, po św. Jadwidze, po św. Marcynie po w. Łucji.

Grzegorzew. Jarmarków 6: w środy: po św. Agnieszce, po św. Józefie, po św. Wojciechu, po św. Małgorzacie, po św. Jadwidze, przed św. Barbarą.

Izbica. Jarmarków 6: w środy: po Trzech Królach, po św. Kazimierzu, po św. Stanisławie, po Nawiedz. N. M. P., po św. Franciszku Borg., przed św. Mikołajem.

Kłodawa. Jarmarków 6: we wtorki: po Trzech Królach, po Niedzieli Środopostnej, po św. Wojciechu, po św. Jakóbie, przed św. Idzim, po św. Klemensie.

Sompolno. Jarmarków 6: w środy: po Oczyszcz. N. M. P., po Niedzieli Kwietniej, po Zielonych Świątkach, przed św. Janem, po Podwyższeniu św. Krzyża, przed Bożem Narodzeniem.

POW. SIERADZKI. Sieradz. Jarmarków 6: we wtorki: po Trzech Królach, po św. Józefie, po św. Stanisławie, po św. Annie, po Wszyst. Św., po Niepokal. Poczęciu N. M. P.

Burzenin. Jarmarków 6: w środy: po Trzech Królach, po św. Macieju, po Niedzieli Kwietniej, po św. Marji Magdalenie, po św. Bartłomieju, po św. Łukaszu.

Szadek. Jarmarków 6: we wtorki: po św. Walentym, po Niedzieli Kwietniej, po Zielonych Świątkach, po św. Jakóbie, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem Apost.

Zduńska-Wola. Jarmarków 6: we wtorki: po Niedzieli Środopostnej, po św. Wojciechu, po św. Tekli, po św. Janie Kapistranie, po św. Klemensie, przed św. Wiktorją.

Złoczew. Jarmarków 6: we wtorki: po św. Zofji, po św. Antonim; w czwartki: po Trzech Królach, po N. M. P. Szkaplerznej, po Wniebowzięciu N. M. P., po Wszyst. Św.

POW. WIELUŃSKI. Wieluń. Jarmarków 6: we wtorki: po św. Agnieszce, po Niedzieli Białej, po Zielonych Świątkach, po Nawieźpieniu N. M. P., po św. Michale, przed św. Barbarą.

Bolestawiec. Jarmarków 6; w poniedziałki: po N. M. P. Gromnicznej, po Wielkanocy, po św. Trójcy, po św. Małgorzacie, po św. Mateuszu, po św. Łucji.

Działoszyn. Jarmarków 8: w czwartki: po Trzech Królach, przed św. Tomaszem Apostołem.

Lututów. Jarmarków 6: we wtorki: przed św. Franciszkiem Salezym, po św. Józefie, po św. Urbanie, po św. Annie, po św. Mateuszu, po Niepokal. Pocz. N. M. P.

Praszka. Jarmarków 6: w poniedziałek po św. Grzegorz; we wtorek po św. Stanisławie; w poniedziałki: po św. Jakóbie, po Narodzeniu N. M. P., po św. Katarzynie, przed św. Tomaszem Apost.

Wieruszew. Jarmarków 6: w poniedziałek po św. Agacie; we wtorek po św. Wojciechu; w poniedziałki: po św. Piotrze i Pawle, po św. Bartłomieju, przed św. Szymonem i Judą, przed Bożem Narodzeniem.

POW. KONIŃSKI. Konin. Jarmarków 6, w czwartki: przed Niedzielą Mięso pustną, przed Niedzielą Palmową, przed Wniebowstąpieniem Pańskim, po św. Bartłomieju, po św. Łukaszu Apost., przed 3-cią Niedzielą Adwentu.

Golina. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Niedzieli Zapustnej, przed Wielkanocą, przed Zielonemi Świątkami, przed św. Wawrzyńcem, przed św. Marcinem, przed Bożem Narodzeniem

Rychwał. Jarmarków 6, we wtorki: po Niedzieli Starozapustnej, przed Wielkanocą, po św. Trójcy, po św. Bartłomieju, po Wszyst. Święt., przed Bożem Narodzeniem.

Ślesin. Jarmarków 6, w czwartki: po św. Walentym, po Niedzieli Kwietniej, przed św. Filipem i Jakóbem, po św. Jakóbie Apostole, po św. Aniołach Stróżach, po Niepokal. Poczęciu N. M. P.

Tuliszków. Jarmarków 6, w środy: przed Oczyszcz. N. M. P., przed Niedzielą Środopostną, przed św. Stanisławem, przed św. Mateuszem, przed Wszyst. Św., przed Niepokal. Poczęciem N. M. P.

Władystawów. Jarmarków 6, w środy: przed św. Józefem, przed św. Piotrem i Pawłem, przed św. Bartłomiejem, przed Wszyst. Św., przed św. Barbarą.

POW. ŚLUPSKI. Słupca. Jarmarków 6, w poniedziałki: po Trzech Królach, po Niedzieli Środopostnej, przed Zielonemi Świątkami, po Wniebowzięciu N. M. P., po św. Mateuszu, po św. Katarzynie.

Kazimierz. Jarmarków 6: w poniedziałek, po Trzech Królach; we wtorki: po św. Józefie, po św. Wojciechu; w poniedziałki: przed św. Janem Chrzcicielem, po Wniebowzięciu N. M. P., po św. Marcinie.

Kleczew. Jarmarków 6, we wtorki: po Trzech Królach, po Niedzieli Kwietniej, po św. Piotrze i Pawle, przed św. Idzim, po św. Łukaszu, po św. Andrzeju Apost.

Pyzdry. Jarmarków 6, w czwartki: po Trzech Królach, po św. Teofilu (czyli po dniu 5/III); w środę po św. Stanisławie; w czwartki: po Nawieźpieniu N. M. P., po św. Michale, po Wszyst. Świętych.

Skulsk. Jarmarków 3, w poniedziałki: po Oczyszczeniu N. M. P., przed św. Janem Chrzcicielem, po Wszyst. Świętych.

Wilczyn. Jarmarków 6: w poniedziałek przed Niedzielą Zapustną, w środy: przed Wielkanocą, przed Zielonemi Świątkami, przed św. Jakóbem; w poniedziałek przed św. Michałem, w środę przed Bożem Narodzeniem.

Zagórow. Jarmarków 6, w drugie środy: po 13/I, 13/III, 13/V, 13/VII, 13/IX, 13/XI.

JARMARKI W GUB. WARSZAWSKIEJ.

Warszawa. W maju: w drugi poniedz. po św. Filipie i Jakóbie, w listopadzie w poniedz. po Wszystkich Świętych, każdy trwa 3 tygodnie; pierwszy tydzień wstępny, drugi właściwy targowy, a trzeci tydzień wyplat się zowie. Prócz tego jarmark na wełnę od d. 15 czerwca do 18 czerwca. Jarmark chmielny od 25 września 10 dni trwający.

Skiernewice. Jarmarków 6: w czwartek po Trzech Królach i po Niedzieli Śro-

dopostnej; w środę przed św. Filipem i Jakóbem; w czwartek po św. Jakóbie Apost., po św. Franciszku Serafickim, po św. Elżbiecie.

Kowicz. Jarmarków 6: w poniedziałek po Niedzieli Starozapustnej; we wtorek po Niedzieli Kwietnej, na św. Jana Chrzciciela 3 dniowy; w poniedziałek po Wniebowzięciu N. M. P., na św. Mateusza 8 dniowy; w poniedziałek po św. Andrzeju.

JARMARKI W GUB. PIOTRKOWSKIEJ.

Piotrków. Jarmarków 6: we wtorek po św. Stanisławie; w poniedziałek przed św. Janem Chrzcicielem, po św. Jakóbie Apost., po św. Marcynie.

Łódź. Jarmarków 6, we wtorki przed

Oczyszczeniem N. M. P., przed Niedziela Kwietnią, przed św. Antonim, przed św. Hipolitem, przed św. Szymonem i Judą, przed św. Tomaszem.

JARMARKI NA POGRANICZU.

Objaśnienia skróceń: kr kramy, k konie, ż zrebce, b bydło, pł płótno, l len, w wełna, b-op—bydło opasowe, chm chmiel, zb zboże, św świnię, ow owce, g garnki.

Katowice. 11 stycznia, 8 marca, 10 maja, 8 maja, 5 lipca, 13 września, 15 listopada.

Kluczborek. 6 lutego kr-b, 3 kwiet. b, 12 czerwca b, 17 lipca b, 11 wrześ. kr-b, 27 listopada kr-b.

Wrocław. 26-go marca (4) garnki, 26 marca skóra, 8 czerwca (2) weł., 25 czerwca skóra, 27 sierpnia skóra, 10 września (4) g., 19 listopada skóra, 11 grudnia len. Główny targ na bydło do rzezi w środę, na drób, kozy, cielęta w poniedziałek każdego tygodnia. Każdego pierwszego piątku w miesiącu targ na konie i bydło robocze. Gdy na pierwszy piątek miesiąca przypada święto, targ odbywa się tydzień później, w piątek.

Jarocin. 10 stycznia kr-b-k, 9 maja, 8 sierpnia kr-b-k, 7 listopada kr-b-k.

Kępno. 5-go stycznia bydło, 9 lutego b, 1 marca kr-b-k, 30 marca b, 27 kwiet. b, 3 maja kr-b-k, 18 maja b, 22 czerw. b, 27 lipca b, 9 sierpnia kr-b-k, 31 sierpnia b, 14 września b, 26 paźdz. b 23 listopada b, 6 grudnia kr-b-k, 21 grudnia b.

Ostrowo. 25 stycz., 22 marca b, 1 maja kr-b, 17 maja b, 24 lipca kr-b.

Pleszew. 8 lutego kr-b, 1 marca b, 10 maja b, 16 sierpnia b, 25 października b, 4 grudnia kr-b.

Poznań. 9 marca bydło, 12 czerw. (2) w., 15 czerwca b-k, 6 lipca b, 7 wrześ.

b, 7 grudnia b, 14 grudnia (11) jarmark gwiazdkowy. Targi na bydło na rzeż: 3, 5, 8, 10, 11, 12, 15, 17, 19, 22, 24, 26, 29, 31 stycznia, 2, 5, 7, 9, 12, 14, 16, 19, 21, 23, 26, 28, lutego, 2, 5, 7, 9, 12, 14, 16, 19, 21, 23, 26, 28, 30 marca, 2, 4, 6, 9, 11, 18, 20, 23, 25, 27, 30 kwietnia, 2, 4, 7, 9, 11, 14, 16, 18, 21, 23, 25, 28, 30 maja, 1, 6, 8, 11, 13, 15, 18, 20, 22, 25, 27, 29 czerwca, 2, 4, 6, 9, 11, 13, 16, 18, 20, 23, 25, 27, 30 lipca, 1, 3, 6, 8, 10, 13, 15, 17, 20, 22, 24, 27, 29, 31 sierpnia, 3, 5, 7, 10, 12, 14, 17, 19, 21, 24, 26, 28, września, 1, 3, 5, 8, 10, 12, 15, 17, 19, 22, 24, 26, 29, 31 października, 2, 5, 7, 9, 12, 14, 16, 19, 23, 26, 28, 30 listopada, 3, 5, 7, 10, 12, 14, 17, 19, 21, 24, 28, 31 grudnia.

Bydgoszcz. 3 kwietnia (5) kr, (2) k, 3 lipca (5) kr, (2) k, 16 paźdz. (5) kr, (2) k, 27 listop. (5) kr, (2) k. Co środę i sobotę targ na bydło w miejskim szlachtuzie; w razie święta dzień przedtem.

Września. 3 kwietnia, 26 czerw., 9 październ., 11 grud. kr-b.

Żerków. 13 marca kr-b, 3 lipca b, 25 września kr-b, 27 listopada b.

Gniezno. 7-go lutego (2), kr-b-k, 14 marca b, 25 kwiet. (8) kr-b-k, 11 lipca b, 22 sierp. (2) kr-b-k, 26 wrześ. b, 14 listop. (2) kr-b-k, 19 grud. b.

Inowrocław. 4 kwiet., 4 lipca, 3 paźdz., 12 grudnia kr-b-k.

DZIAŁ LITERACKI.

Kartka z Legendy 1794 roku.

POWIEŚĆ EPOPEICZNA

Stefana z Opatówka.

Boski, cudny był ranek... Z po-za czarnej góry
Płonął ogniem ożywczym, a blaskiem purpury
Powlekał: igły świerków, skal zrębów i szczytów
W złotowzorą, przedziwną koronkę granitów
Wielkiej gotyckiej świątyni.

Zamrok nocy cienia
W jej wnętrzu to się w szafir, to w fiolet zmienia...
Z świegotem ptasich dziobków i z porykiem bydła
Wznoszą się mgły różowe, jak wonne kadzidła,
I wnet na świat zieleni, na trawy i drzewa
Spada rosy tęczowej rześista ulewa...
Kropelkami słońc płynnych w kielichy się chowa,
A w każdej łśni kropelce — wielka słońca głowa...

Zieloną w zbożu miedzą, samym środkiem łąnu,
Co falował kłosami pieśń poranną Panu,
Wtórując skowronkowi na wysokim niebie,
Jechało dwóch Polaków konno obok siebie.
Podobieństwo krwi w twarzy lat powaga dzieli...
Pierwszy — starzec wspaniały w srebrnych włosów bieli;
Zorane wiekiem czoło, krew mu blizn natęża...
Drugiemu się zaś puścił już wąs bujny męża.
Oboje równi wzrostem i potęgą ręki,
Co tnie na śmierć od razu, bez bólu i męki.

— „Jak daleko na północ widać świata końce,
Jedna Polska wolnością świeci, jak to słońce,
Budząc zawiść i trwogę ciemieżykich sąsiadów...

To też była, jest, będzie — zbrodniczych napadów
Pokusą, co spać nie da i drażniącym strachem...“
Tak począł mówić żywo z swoim wnukiem Stachem
Ów dziadek, niegdyś króla młodzutki chorąży,
I bez przerwy do wniosków z końcem mowy dąży...
„Przetoż kto kocha Polskę mocno a statecznie,
Nie tylko służyć wiernie, lecz powinien wiecznie...
Nie tylko być gotowym w północ na armaty,
Lecz powinien swą śmiercią nie przyczyniać straty.
Aby szereg, gdy zginie, nie miał po nim luki,
By ją zając spieszyły synowie i wnuki...
Aby za krwi kropelkę, przelaną w obronie,
Dziesięć szabel we wroga zatoneło łonie!!
Nim zatem pożar wojny znowu kraj ogarnie,
Czas się żenić, mój Stachu, byś nie zginął marnie...”

Jest tu o miedzę dziewczę, jak w maju wiosenka!
Liczko z rumieńcem róży, gdy z obślonek pęka,
Oczy, jak kwiaty bobru, w wielkich białkach czarne,
Żywe, lśniące, strzeliste, łask pełne, ofiarne...
W kościele, gdy na ołtarz wzrok wzniesie do góry,
Śmieje się Matka Boska, jakby do Swej córy,
Gdy zaś głowę pochyli i dłońmi osłoni,
Widać, jak gwiazdki lecą do czyścowej toni...
Boże odpuść! ach! wtedy serce mi się kruszy,
I ja, do żywej świętej wzdycham z całej duszy,
Zwłaszcza, że anioł nad nią rozpościera skrzydła,
A ja w twarz jej się patrzę przez wonne kadzidła,
Bo dotąd ją widuję jedynie w kościele,
I to tylko raz jeden, na summie w niedzielę,
Albowiem pani matka męża swego straty
Wciąż jeszcze opłakuje, czarne nosi szaty,
Żywot spędza przy grobie, klęcząc na kamieniu,
A córka przy niej wędnie, jak lilijka w cieniu...”

Z KRAKOWIAKÓW

Stefana z Opatówka.

Słowiczek.

Słowiczek, szaraczek w krzaku u źródelka,
Wytrysk dzwicznych pereł wyrzuca z garelka...
Dziobek wciąż otwiera, piosnką pierś przewierca
I, kwiląc, wyciąga słodką boleść z serca...

Gdy mam ci się zwierzyć — pierś mi cisną kłoce,
I jak koło młyńskie coś język bełkoce...
— Z tysięcy jedyna! nie słuchaj mej wargi,
Ale nadstaw uszka na słowicze skargi...
Cichą mą boleścią — pieśń jego doniosła!
Bo go serce moje obrało za posta.

R ó ż a.

Róża jest wśród kwiatów, jako śliczna pani...
Barwą, wonią neći, a kolcami rani...
„Nie przystępuj!” — grozi, a chwyta haczykiem,
I nie da go wyrwać, chyba z krwi ponikiem...
Życ z jej kolcem w sercu nie sposób! nie można!
Radbyś się więc skreślił, niby żywiec z różną...
Lecz wszystko to za nic, nawet w bólach pacierz!
Rany ludzkiej róży goi ziemia macierz...
Tylko ona gasi ten ogień w swem łonie,
Co od róży kolca wiecznie w sercu płonie...

W r o n a.

Z ZACHODNICH KRESÓW.

Z tamtej strony stawu skubie gąsię wrona...
Co żywiec zapiśnie, to zakracze ona,
Co dziób krwią zabroczy, to ociera w trawie,
Potem z plam się myje i kąpie się w stawie...

Hej! wrono ty straszna! co na własną szkodę
Skubiesz na żer żywcem polskie serca młode...
Plam tej krwi szlachetnej, co ci z dzioba ścieka,
Nie wymyje z piersi żadna świata rzeka!
A kąsek, drgający, nie pokrzepić brzucha...
Od serc bohaterskich pęknie, jak ropucha!!

T w a r d o s k i.

Wszystko — fraszka, fracha! kosztur, czy buława!
Panna, czy rozwódka! klejnoty, czy sława!
Wszystko — fraszka, fracha! mała, albo wielka!
Rzecz jedna poważna: u boku szabelka!
Rzecz jedna skuteczna: jej pisma nauka!
Rzecz jedna zbawienna: krzyżowa jej sztuka!
A chociaż ja djabeł, przecz nie ladajaki!
Więc wierzę jedynie: w cięte krzyża znaki!!

Szkoła rzemiosł w Oświęcimiu.

Dzisiaj cicha i dość brudna miłościna galicyjska, ongi moŝna stolica ksiąŝąt oświęcimskich, przechodziła różne koleje dziejowe i to przykre. Czego nie dokonały zakusy band husyckich XV wieku, co ostało się przemocą Arjanów XVI wieku, co przetrwało najazdy Szwedów w połowie XVII wieku, to zniszczył żąb czasu przy braku naleŝnej opieki. Nie mówiąc o zamku ksiąŝęcym, który uległ zagładzie, nawet i wspaniała świątynia gotycka z początku XIV wieku, dzieło ks. Władysława, stała w gruzach, bez dachu, z zaledwie sterczącemi ścianami. Smutny ten stan trwał dość długo, bo od 1816 roku aż do 1894, kiedy św. pamięci ks. prałat Andrzej Knych odkupił resztki świątyni z rąk akatolickich. W cztery lata potem sprowadzono OO. Salezjanów do Oświęcimia i im oddano ruiny w posiadanie. Odtąd z dniem kaŝdym dzieło odnowienia świątyni postępuje naprzód, tak że teraz już kościół, zewnętrznie skończony, przyozdabia się wewnętrznie.

Salezianie, wierni tradycjom i regule swego zakonodawcy, ks. Bosko, nie zadawalniają się pracą około świątyni pańskiej i w niej tylko, ale powołują do życia uczelnię, której zadaniem nietylko podawać kaganiec oświaty biednym i bezdomnym młodzieńcom, ale i dać im fachowe dokładne wykształcenie i to na biednej ziemi naszej.

Synowie wielkiego wychowawcy chrześcijańskiego, Salezianie, mają swoją kolebkę i główny teren pracy we Włoszech. Zbliŝenie ich z naszym krajem nastąpiło dopiero od 1887 r., kiedy to sukienkę tego zgromadzenia przywdział ks. August Czartoryski, a za jego przykładem i kilku polaków zapisało się w poczet cichych pracowników salezjańskich. To dało okazję utworzenia domów tegoż zgromadzenia u nas. Pierwszą ich siedzibą jest Miejsce Piastowe, gdzie istnieje dotąd zakład na wzór salezjańskich szkół prowadzony, ale obecnie zostający pod kierownictwem kapłana świeckiego, ks. Bronisława Markiewicza. Prawdziwie salezjańskim jest zakład w Oświęcimiu i drugi w Daszawie, założony w r. 1904. Przy wspaniałej świątyni oświęcimskiej, w kształcie zabudowań klasztornych, wzniesiono nowy budynek, który obecnie daje naukę, pracę i mieszkanie około 250 młodzieńcom wraz z ich przewodnikami.

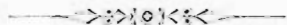
Zakład urządzony wzorowo, posiada warunki higieniczne, oświetlenie elektryczne, a przytem praktyczność niezwykłą w rozkładzie. Parter zajmuje sala muzyczna, sala rekreacyjna, biuro zakładu, refektarz, kuchnia i mieszkanie dyrektora. Pierwsze piętro sale wykładowe, zaopatrzone dość dostatnio w pomoce naukowe, sala dla przygotowywania lekcji przez uczniów, biblioteka, warsztaty stolarskie i kilka mieszkań Salezjanów, będących nauczycielami szkoły, która obecnie ma 4 klasy gimnazjalne i cztery kursy rzemieślnicze. Drugie piętro jest internatem, gdzie umieszczono sypialnie, przeznaczone dla młodzieŝy i ich wychowawców. Jest tu infirmerja, apteka i mieszkania dla majstrów, prowadzących pracę warsztatową. Zakłady szewcki, krawiecki i ślusarski mieszczą się w oficynach. W rzemiośle stosują tu

wszystkie zdobycze techniczne, a doprowadzono je do tego stopnia, iż zarobki w warsztatach w zupełności wystarczają na utrzymanie takowych. Przy zakładzie założono ogród i przybory gimnastyczne. Kierownikami zakładu i nauczycielami są stowarzyszeni salezjanie, duchowni i świeccy w liczbie 26. Tu trzeba zauważyć, że stowarzyszeni sami spełniają i posługują domowe łącznie z wychowawcami. Zakład stale się rozwija, gdyż statystyka wykazuje, że w 1901, który jest pierwszym rokiem istnienia tej uczelni, było 30, w 1902 r. — 105, w 1903 — 189, w 1904 — 216, w 1905—249 osób. Oprócz tego OO. Salezjanie w niedziele i święta licznie gromadzą u siebie miejską dźwiatwę, dając jej elementarną naukę, skromny posiłek i godziwą rozrywkę. 70 wychowawców żadnego wpisu nie płaci, reszta składa od 3 do 20 koron miesięcznie na naukę i utrzymanie. Naturalnie że zakład bez pomocy i ofiar społeczeństwa istnieć by nie mógł, ale, że rzecz sama za siebie mówi, to też ze wszystkich stron kraju uświadomieni chętnie spieszą z datkami i dają możność rozszerzania zbożnego dzieła.

Podobnej instytucji nam trzeba i na jej urzeczywistnienie warto złożyć nasz grosz wdowi, a samą uczelnię otoczyć opieką społeczeństwa całego. Przygotowania się czynią, a i dochód z kalendarza naszego na ten cel przeznaczamy. Spieszmy tylko co rychlej dokonać dzieła.

Ks. Włodzimierz Jasiński.

Kalisz.

Kaliskie Kółka Włościańskie.

Z chwilą, gdy zostało nam pozwolone zrzeszanie się w celach społecznych, powstała niezliczona ilość rozmaitych wzniosłych mniej lub więcej praktycznych projektów i myśli. Żaden jednak projekt ani myśl nie zostały tak prędko w formę konkretną przyobleczone, jak myśl prezesa H. Chrzanowskiego zawiązania Kółek włościańskich.

Niema jeszcze roku, jak pierwsze 3 kółka zostały zaprojektowane, a dziś nietylko w Kaliskiem, miejscu inicjatywy, lecz w całym kraju powstają, jak grzyby po deszczu, Kółka włościańskie, wzorowane na pierwotnej naszej ustawie. Niema dnia, bym zapytań o szczegóły zakładania i funkcjonowania Kółek włościańskich nie odbierał—i te zapytania raz po raz nawet z nad Dźwiny i Dniepru przychodzą. I nie dziw, gdyż jest to praca tak wdzięczna, pożyteczna i przyjemna, jak żadna na polu społecznem. Dziwię się tylko, że tu w naszej najbliższej okolicy, gdzie każdy z bliska może się przyjrzeć dodatnim stronom działalności Kółek, niema ich jeszcze co druga wieś.

Piszę więc te parę słów, by zachęcić jeszcze więcej ogół do zakładania Kółek, a szczególnie by dowieść, że trudności w zakładaniu i prowadzeniu Kółek nie są wcale tak wielkie, jak ogółowi się zdaje.

Po przedstawieniu celów Kółka i zachęceniu z ambony przez miejscowego księdza proboszcza, zwołuje się włościan dobrze myślących czy to na plebanję, czy do szkoły, czy gminy i tam przedstawia się praktyczność

zadania Kółek. Następują zapisy. Wybory Zarządu; z 7 członków zarządu upatruje się kogoś chętnego i odpowiednio uzdolnionego na sekretarza (ten urząd jest najważniejszy i najpracowitszy w Kółku). Wybiera się jakieś lokum na zebrania, postanawia kupno pieczątki, książki kassowej, książki do protokołów, kwitarjusza, kupno biblijoteki (na początek p. Sikorskiej, Warszawa, Warecka, za 17 rb.), zaprenumerowania kilku pism, jak „Świątecznej“, „Gospodarza“, „Poradnika“, „Posiewu“ i t. p. Przy gospodarce można upoważnić jaką kobietę do sprzedawania herbaty po jakie 3—4 gr. szklankę. Tam jest biblijoteka, są pisma, tak że kto przyjdzie zawczasu do kościoła, może sobie posiedzieć, poczytać, pogawędzić

Dla zachęcenia włościan, którzy muszą w Kółku korzyść widzieć, zapisują się najpotrzebniejsze narzędzia, jak np. drille, brony osborne, młocarnie, grabie konne i t. p., które to narzędzia Dział Handl. Towarz. Roln. chętnie daje na rozpłaty. Wynajmowaniem tych narzędzi, małemi zarobkami na komisowo dla członków sprowadzonych produktach, składkami członków stałych i honorowych, narzędzia te się splecają powoli. O ile są fundusze, kupuje się niektóre narzędzia i rozlosowuje między członków. W Kółkach członkowie sprowadzają sobie komisowo nasiona, słoninę, wędliny i mąkę na święta, węgiel, naftę, śledzie i t. p., dostają na kredyt sztuczne nawozy po zniżonych cenach. Największa korzyść na nasionach, gdyż mają i o jakie 30% taniej i lepsze, jak od miasteczkowych detalistów. Nabywanie zbóż do siewu. Naturalnie, że przy tych operacjach inicjatorzy i członkowie Kółek, właściciele większej posiadłości coś ze siebie zrobić **na początek muszą**, póki Kółka nie dojdą do jakiegoś kapitaliku obrotowego, — czy to kredytem swoim, czy wyłożeniem pieniędzy, czy też małą ofiarą ze swego śpichlerza. Na tem ostatniem wiele nikt nie straci, gdy weźmie pod uwagę, że sprzedaje choć trochę taniej na miejscu produkt, który musiałby odstawiać często daleko do miasta. Trzeba biedniejszym wyznaczać czasami zboża do siewu z małą dopłatą; trzeba pomódz Kółku w nabyciu reproduktora i t. p. rozmaite dogodności, które właściciele większych nic nie kosztują, a dla członków Kółka są wielkiem dobrodziejstwem.

Jednem z zadań Kółek powinno być zakładanie wz. pomocy od ognia i gradu, póki nie doprowadzi się członków Kółka do asekurowania krescencji i dobytku. To ostatnie też znakomicie gospodarzom ułatwia należenie do Kółka, gdyż Tow. asekuracyjne upraszczają i ułatwiają członkom Kółek ubezpieczenie się.

To kwestja materjalna. Strona zaś umysłowa i moralna działalności Kółek również jest łatwiejszą, jak się napozór zdaje. Trzeba, by Kółko co miesiąc zbierało się w celu obmówienia spraw bieżących, wysłuchania sprawozdania kasowego, odczytu lub wykładu jakiego i celem pogawędzenia o rolniczych kwestjach.

Kwestja odczytu nie jest tak trudną, jak się wydaje. W każdej parafji prawie są właściciele ziemscy, rządcowie, dzierżawcy—specjaliści rolni. Ci mogą mieć zawsze jakiś ciekawy odczyt (czyli wykład — czytanego włościanie niechętnie słuchają—wołą żywe słowo). Jeżeli zaś w parafji niema przypuszczam specjalisty-rolnika, to każdy nie rolnik, zaprenumerowawszy sobie „Poradnika“, lub lwowski „Przewodnik Kółek Rolniczych“, sprowadziwszy sobie broszur z odczytami z Poznania, może mieć znakomite wykłady. Z czasem zaś ośmielają się sami gospodarze i miewają doskonałe

odczyty i wykłady, z którymi chętnie chodzą i na zebrania sąsiednich Kółek, o ile są zaproszeni.

Z tych kilku słów widzicie li, co trudności upatrują, że te trudności nie są tak wielkie. Jakie spostrzeżenia z działalności Kółek? Niecałoroczne doświadczenie nie może być bardzo jeszcze gruntowne. To tylko zkonstatować można, że do Kółek należą tylko gospodarze i koloniści. Małorolni i bezrolnej nietylko należeć nie chcą, lecz nawet nie chcą korzystać z tańszych zakupów Kółek. Może być najlepszy stosunek z dworem, zaufanie, ochronka, szkółka—nic nie pomoże. Unikają Kółka, jak ognia. Korzyści jakie z Kółek? Za krótki czas, by mózdz to cyframi wykazać. Podam tylko cyfry z działalności Kółek w księstwie Poznańskim — mianowicie Ostrowskim powiecie. Na 637 członków na zebrania powiatowe zjechało się 296. Z tych 296 było 200 zabezpieczonych od ognia, 150 od gradu, 26 miało drenowane pola, 30 separatory własne, 39 drille, 21 rasowe stadniki, 200 prowadziło rachunkowość: I to wszystko, jak sami uczestnicy zebrania twierdzili, zawdzięczają Kółkom. Czy nie są to cyfry, które każdego do zakładania Kółek zapalić powinny? Szczególniej dziś, gdy zakładanie Kółek jest tak ułatwione, gdyż, jak wiadomo chyba wszystkim, że zostało założone przez H. Chrzanowskiego, P. Karśnickiego, B. Lissowskiego i nimi podpisanego centralne Towarzystwo dla zakładania Kółek włościańskich dla całej gubernji bez odnoszenia się do władzy o zatwierdzenie. Potrzeba tylko zawiadomić niżej podpisanego, na ręce i na nazwisko którego władze gubernjalne wydały pozwolenie zawiązywania Kółek, że tam a tam zawiązuje się Kółko z takim a takim składem zarządu, w tem a tem miejscu stałem zebrania. Władze zaś miejscowe policyjne zawiadomić o stałym terminie zebrania.

Na zakończenie podam listę założonych i zakładających się Kółek w gubernji kaliskiej.

Powiat kaliski: Jastrzębniki, Piątek, Kamień, Rajsko, Koźminek, Tykadłów, Zborów, Woleń, Wola - Droszewska, Saczyn (założył włościanin Piechota), Opatówek, Stawiszyn (miejscowy pastor dla swych parafjan ewangelików).

Powiat kolski: Blizna, Biazków, Janiszew, Wieś Górna, Wieś Nagórna, Bierzwienna, Osiek, Dobrowa.

Pow. koniński: Tuliszków, Grzymiszew, Kawnice, Batyń, Gosławice, Rychwał.

Pow. łęczycki: Piątek (sami mieszczenie założyli), Dalików, Rogoźno Kółko gieczyńskie (tam jest znacznie więcej, lecz nie mogłem wydestać adresów).

Pow. sieradzki: Wróblew, Tubędzin, Szadek, Bogumiłów, Dęboleka.

Pow. słupecki: Daszków, Przewóz, Młodojew, Koszuty.

Pow. turecki: Kospa, Turek, Zakrzew, Zbylczyce, Niemysłów.

Pow. wieluński: Skomlin, Siemkowice, Naramnice, Osyaków, Lututów, Rudlice, Mokrsko i Wielgie W. Kokczyńskiego, który w najbliższej okolicy założył **5 Kółek**.

To są nie wszystkie Kółka jeszcze, gdyż 1) jest kilkanaście takich, które są założone dawniej, przez władze gubernjalne, a o których nie wiem; 2) część oddana do władzy gubernjalnej przed uzyskaniem naszego pozwolenia na centralne Towarzystwo, zatem jeszcze nam niewiadome, 3) takie, które się zawiązują i jeszcze nam nie przysłały zawiadomienia.

W każdym razie przyjąć można, że prócz 50 ujawnionych nam, jest jeszcze ze 30. Zatem, jak na 10 miesięcy, to poważna liczba!

Pokazuje się, że ziarno było dobre, rzucone na rolę bogatą i świetnie doprawioną. Wątpić więc nie można, że plony wyda piękne i obfite!

Pietrzyków, 14 października 1906 roku.

W. Wyganowski.

Chrystus przed Pitatem.

(Pod wrażeniem obrazu Murkaczego).

Stanął, otoczony wrzaskiem rozwścieczonej zgrai
I wyznawców Zakonu twarzami groźnemi.
On Bogiem — lecz Swe Bóstwo dobrowolnie tai
On Królem — lecz Królestwo Jego nie z tej ziemi.
I wobec tej wściekłości motłochu plugawej,
I wobec tej poważnej rabinów dysputy,
I wobec wachającej sędziego postawy
Stanął taki spokojny, jak z głazu wykuty.
Wie naprzód, jaki wyrok rzymski sędzia wyda,
Wie, do jakich pospólstwo zbrodni rozszałeje —
On z twarzy poganina i każdego żyda
Sledzi przyszłych pokoleń najsmutniejsze dzieje.
Widzi Siebie powtórnie przez tłumy zelżonym
Zwierzęcych namiętności milcząca ofiara,
Słyszy, jak ludy zabrzmią okrzyków miljonem:
„Jeśli Go uniewinnisz, — Tyś wrogiem Cezara.
Widzi te walki w mrokach przyszłości drzemiące,
Gdzie własna korzyść szaleń ludzkich sądów waży: —
„Lepiej wydać na męki niewinnych tysiące,
Niż siebie na niełaskę narażać mocarzy!“
Widzi to, i choć spokój pokrywa twarz bladą,
Do serca Mu napływa łez najkrwawszych strumień
Na widok czoł wytartych i najemnych sumień,
Co korząc się przed siłą, prawdy są zagładą.
On mógłby, wystąpiwszy w Bóstwa Majestacie,
Przy odgłosie piorunów, blaskiem słońca odziany,
Do ziemi przygiąć dumne swych sędziów postacie
I w drżących niewolników zamienić tyrany!...
Lecz musi się wypełnić Odkupienia dzieło! —
A ta krwawa tragedia ledwo się zaczyna —
Jeszcze sprawiedliwości nie przyszła godzina,
I bezprawie swobodnie sztandar rozwinęło...
Do czasu. Wkrótce wszechmoc tej prawicy Bożej,
Co żywych w groby wtrąca, a umarłych wskrzesza,
Wygłosi anatemę wyznawcom Mojżesza,
A służalców Cezara do Swych stóp ukorzy.

Emilja Wodzińska.

ANNA NAPRSTKOWA.

SYLWETKA.

Jak wielkim czynnikiem w życiu może być dobra wola i wytrwałość jednostki, stwierdza najlepiej życie zmarłej przed 30 laty w Pradze czeskiej, Anny Naprstkowej. Imię jej u nas jest bardzo mało znane, a jednak warto się zastanowić nad sylwetką tej niezwyklej kobiety.

Nie była ona artystką ani uczoną, nie glosiła z trybuny wielkich ideowych haseł, kochała tylko ziemię czeską i lud czeski i przez tę miłość stała się głośną i kochaną w całych Czechach. Epoka jej dzieciństwa — to wszechwładne panowanie niemczyzny w Czechach. Czeši nie mieli jeszcze wówczas Macierzy szkolnej, która dzisiaj całą siecią swoich świetlanych promieni obejmuje szkolnictwo czeskie. Naukę, nawet w elementarnych szkołkach, zdobywano wówczas z trudem. Mała Anusia, córka ubogiej wdowy, śmiało stawia czoło zaporom. Dziesięcioletnie dziecko, widząc, że ubóstwo ta nieodstępna towarzyska jej dzieciństwa, idzie za nią wszędzie, zamyka nawet przed nią wrota elementarnej szkółki, robi układ z nauczycielem i w zamian za bezpłatną naukę, obowiązuje się zamiatać szkołę i posługiwać rodzinie nauczyciela. Obowiązki swoje, jak piszą jej biografowie, spełnia tak dobrze i tak dobrze się przy tem uczy, że nie omijają jej pochwały. Mała pracownica znajduje nawet czas na wyręczenie matki w doglądaniu młodszego rodzeństwa. Ale te pierwsze wrażenia, wyniesione z niemieckiej szkółki, w której za odrobinę światła mała dziecina spełniała rozliczne obowiązki służącej nauczyciela, wpoily się tak głęboko w duszę dziecka, że po wielu latach, gdy mała Anusia wyrosła na rozumną kobietę, gdy z ubogiej stała się znaną i bogatą, mianiem swoim dzieliła się z dziatwą szkolną. Przedewszystkiem dzieci niezamożnych rodziców, synowie i córki klasy robotniczej i rzemieślniczej, znajdowały w jej domu pomoc, opiekę i przyjemności. Opłacała za nie wpisy szkolne, wyposażała, gdy szły w świat dalej po naukę, lub wreszcie urządzała im zabawy, majówki i spacery. Anna Naprstkowa majątek zdobyła nie przez jakie nadzwyczajne wypadki i zbiegi szczęścia, lecz pracą i oszczędnością. Po skończeniu elementarnej szkółki, jako prosta służąca pracowała w domu krewnych swoich zamożnych młynarzów i, oszczędzając każdy zapracowany grosz, złożyła sobie niewielki zapas, tak, że wychodząc za mąż za Józefa Nowaka, kelnera z restauracji pod „złotym Aniołem“, mężowi swemu wniosła w posagu 70 reńskich gotówki, dwa sznurki czeskich granatów i obrazek święty. To były podwaliny przyszłego bogactwa, o których lubiła wspominać „Pani Mama“, miano, pod jakim znano powszechnie w Pradze Annę Naprstkową. Nowakowie założyli małą restaurację, następnie browar, a na każdym stanowisku Anna pracowała szczerze i równie szczerze dzieliła się z drugimi. A kiedy w kilka lat po śmierci pierwszego męża, wyszła powtórnie za Antoniego Naprstka, nabyty przez obojga małżonków dom na placu Betleemskim, „u Hálanku“ zwany, stał się wkrótce ogniskiem, z którego na całą Pragę były promienie światła i miłości. Cała Praga, całe Czechy znały tę cichą, skromną postać Anny Naprstkowej, która każdy dzień rozpoczynała o szóstej rano modlitwą w kościele, a przepędzała go na pracy i spełnianiu wzorowo obowiązków

pani domu, czeski i obywatelki kraju. Dom Naprstków nie nęcił zbytkiem i przepychem, do ostatniej chwili życia jego zacnej właścicielki, nosił on piętno drobno mieszczańskiego domu. Zamiast błyskotliwych ozdób, piętrzyły się książki i wydawnictwa narodowe, a jak głęboko rozwinięte było w Annie Naprstkowej ukochanie dobra ojczystego, najlepiej mówi fakt, iż mając syna, a więc spadkobiercę, jeszcze za życia swego 150,000 guldenów ofiarowała na założenie „Czeskiego Muzeum przemysłowego“. Anna Naprstkowa kochała lud roboczy, kochała przemysł czeski, bogatą już będąc, nie wstydziła się stać cały dzień przy pracy, sprzedawać i nalewać kupującym piwo, i dlatego też uczyniła świetny zapis, aby widzieć zebrane pod jednym dachem, wszystkie utwory rąk, kochanych przez nią robotników i przemysłowców czeskich. Anna Naprstkowa, tym hojnym darem nie lękała się zubożyć syna, bo syn takiej kobiety, znany w Pradze „pan Wojciech“, dziś już nieżyjący, poszedł śladem matki. Gdy burza polityczna wygnała go swego czasu z ojczystej ziemi, chociaż w tece nosił stopień doktora prawa, spełniając życzenie ukochanej matki, w Ameryce pracował jako prosty robotnik. Powróciwszy do kraju i osiadłszy w znanej kamienicy „u Halanku“, znów nie wstydził się zwyczajnej piwowara pracy, a jednocześnie wspólnie z żoną, panią Józefą, gromadził pod dach swego domu skarby przemysłu i wiedzy czeskiej. A wszystko to schodziło się do wspólnego mianownika, nie przez czcze zamiłowanie kolekcjonizmu, lecz przez ukochanie ziemi ojczystej i dobre zrozumienie obowiązków społecznych. Zapoczątkowane przez Annę Naprstkową Muzeum czeskie, mieści dziś w sobie bogate i niezwykłe zbiory, księżnica również bogata, przez syna Anny, Wojciecha, założona, obejmuje bardzo wielki dział prac, specjalnie kwestji kobiecej poświęconych. Za życia „pani Mamy“ i jej syna, dom „u Halanku“ był środowiskiem, w którym gromadziło się duchowe życie Pragi. Szlachetność i podniosłość Anny Naprstkowej, jedna jej serca wielkich i małych, dziś czesi i czeski ze czcią wspominają pamięć kobiety, która żyła i pracowała dla dobra swej ojczystej ziemi.

Melanja Parczewska.

Kalisz, 22 października 1906 roku.

Spółka włościańska w Gadowie.

Solidarność i jedność jest olbrzymią siłą tak w dorobku społecznym, jako i materialnym, siłą, której mu dotąd brakowało, a o którą wszelkimi środkami starać się należy. Łączność i pomoc wzajemna — to prawdziwa potęga w stosunkach ludzkich, to dobrze zrozumiany interes gospodarczy. Odczuła to ludność nietylko w mieście, ale też na wsi, łącząc się chętnie w stowarzyszenia i spółki, o ile znalazła zachętę i inicjatywę w inteligencji.

Spółki włościańskie mają donioślejsze znaczenie niż zrzeszenia miejskie, gdyż włościanin może być w swej spółce nietylko kupującym czyli spożywcą, ale zarazem wytwórcą, gdyż nietylko kupuje, ale też sprzedaje spółce swoje produkta. Handlem tym zamiennym zyskuje włościanin podwójnie na czasie, cenie i wartości towarów, samopomoc zbiorowa ma bo-

wiem tę wielką korzyść, że usuwa pośredników w dostawie artykułów codziennego użytku, że dostarcza towar w lepszym gatunku, niefałszowany i tańszy niż ten, jaki bywa dostarczany przez drobnych przekupniów. Prócz tego zysk, który szedł na rzecz dostawcy, teraz staje się własnością spółki.

Ważnem także dla włościan jest zrzeszenie ze względów zawodowych. Wieśniacy zrozumieli, że dawne eksploatacyjne gospodarstwa małorolne upaść muszą, o ile nie uwzględnią nowoczesnych wymagań gospodarczych. To pociąga jednak za sobą liczne koszty, którym tylko spółka zadość uczynić może, kupując wspólnie zboża na zasiew, nasiona, warzywy, nawozy sztuczne, maszyny do wspólnego użytku i t. d. Zresztą spółka prędzej dostanie kredyt, niż pojedynczy człowiek, łatwiej wyjedna ceny niższe, kupując w większej ilości, nabywa gatunki lepsze, bo kupuje z pierwszej ręki.

Spółki włościańskie są już tak rozpowszechnione zagranicą, tak umiały zainteresować cały ogół, iż liczą dziesiątki tysięcy członków. Na wsiach powstają spółkowe młeczarnie, piekarnie, rzeźnie, spółki oszczędnościowe, sklepy, syndykaty chowu bydła, hodowli drobiu, stowarzyszenie maszyn. Dbają też o kulturalne cele, zakładając czytelnie, biblioteki, szkoły i ochrony, przytułki, a nawet wzajemną pomoc prawną.

W Galicji i Ks. Poznańskim stowarzyszenia włościańskie noszą nazwę Kółek rolniczych. Należą do nich nie tylko włościanie, ale także księża i obywatele, którzy zwykle organizują stowarzyszenia — w imię tej zacnej myśli, że zadaniem stowarzyszeń jest podniesienie dobrobytu, oświaty i moralności ludu. Obecnie w Galicji jest około 1000 kółek włościańskich, liczących w przybliżeniu 40,000 członków. Każde Kółko ma nieodłączny własny sklepik, w którym wieśniak potrzeby swe zaspokaja, i gdzie zwykle schodzą się wieczorami i w święta na narady gospodarskie i czytanie gazet. W kilkunastu gminach urządzono już nawet orkiestry chóralne i przedstawienia teatralne. Można śmiało powiedzieć, że główną i silną dźwignią gospodarstwa i uobyczajenia włościan są istniejące tam kółka.

Stowarzyszenia rolnicze w Ks. Poznańskim, istniejące od 30 lat, postawiły sobie za cel wyłącznie podniesienie gospodarstwa rolnego. Urządzają odczyty i pogadanki li tylko gospodarskie, dopomagają członkom do skupu wszelkich potrzebnych przedmiotów do gospodarstwa po cenach znacznie niższych niż targowe. Kółka te jednak nie zakładają wcale sklepików z artykułami żywności. Stowarzyszeń jest około 300, a liczba członków przechodzi 10,000. Przewodniczy im wspólny patronat, do którego odwołują się we wszystkich ważniejszych sprawach. Patronat posiada swój organ: „Poradnik kółek rolniczych“. Przez dwadzieścia kilka lat patronem był p. Jackowski, główny organizator tych kółek. Coraz więcej wykształconych włościan i doskonale prowadzonych drobnych gospodarstw, a także umiejętnej rachunkowość — oto rezultaty pracy kółek włościańskich.

I u nas w czasach ostatnich ruch współdzielczy objął szersze masy, dzięki gorliwej działalności niektórych proboszczów i obywateli ziemskich. Dobry przykład i widoczne zyski, jakie spółka przynosi, zachęca sąsiednie wioski do zakładania nowych stowarzyszeń, ale zawsze konieczna w takim razie jest prawna rada i czynna pomoc inteligentniejszych jednostek.

Korzystając z uprzejmych objaśnień p. B. Lisowskiego, właściciela Smaszewa, czynnego inicjatora i założyciela świeżo zrzeszonej spółki włościańskiej w Gadowie, w pow. konińskim, mogę się podzielić z szanownymi czytelnikami opisem działalności tej spółki i jej pomyślnego rozwoju.

W dniu 2 sierpnia 1905 roku została zawiązana spółka handlowa włościańska we wsi Gadowie. Spółników przystąpiło 31 z kapitałem zakładowym 480 rubli. Udziały były 10-cio rublowe. Spólnicy zapisywali się na różną ilość udziałów. Zaraz na pierwszym zebraniu wybrano Zarząd, składający się z prezesa, dwóch członków i skarbnika, a także z komisji rewizyjnej. Zarząd rozpoczął zaraz swą działalność od zakupienia książek rachunkowych i pieczętki firmowej, wyjednał sobie od Towarzystwa rolniczego kredyt sześciomiesięczny i znaczny rabat na rzecz spółki za nawozy sztuczne i narzędzia rolnicze. Korzystając z dogodnych warunków, spółka zakupiła zaraz ziarno do zasiewów, nawozy sztuczne i kilka narzędzi rolniczych.

Z narzędzi rolniczych nabyła wialnię „Ideal“ za 75 rb. i śrótownik z maneżem za 215 rb., a także siewnik „Dryl“. Narzędzia te pożyczano kolejno, ale tylko spółnikom, odpowiednio do zamówienia po umówionej cenie (za użycie wialni w jesieni 2 kop., w zimie 1½ kop. od korca, za śrótownanie 15 kop. od korca zboża). Narzędzia te były w ciągłym ruchu.

Drugim dowodem zainteresowania się spółką była znaczna ilość sprzedanych dostaw. Już w jesieni tegoż roku sprowadzono superfosfatu 750 centn., żuźli Thomasa 80 centn., kanitu 38 centn. i 80 korcy zboża do siewu. Spółka zadawała się tylko procentem wyjednanym od Towarzystwa rolniczego i sprzedawała swym spółnikom sztuczny nawóz po cenie kaliskiej plus kosztu sprowadzenia. Tak unormowana cena jako i dobroć towaru skutecznie konkurowały z cenami różnych drobnych małomiasteczkowych przekupniów. Nie członkowie płacili 5 kop. na centn. drożej. W roku bieżącym (1906) już zapotrzebowanie nawozów sztucznych jest znacznie większe, bo pod oźminy będzie sprzedane około 1,600 centn. superfosfatu i żuźla, mimo, że sąsiednia wieś Grochowy (stały i najpoważniejszy odpiorca spółki) założyła w lipcu w roku bież. własną spółkę handlową, tem samem odpadła jako odbiorca od Gadowa.

Po zrobieniu bilansu w styczniu 1906 roku, po potrąceniu kosztów założenia spółki, okazało się, że wygospodarowano 43 rb. 22 kop. czystego zysku przez czas 5-cio miesięczny, nie licząc dochodów za wypożyczenie narzędzi rolnych, co wypada 24% od włożonych wkładów. To jednak nadmienić wypada, że Zarząd w pierwszym roku nie przyjął żadnego wynagrodzenia, pracując zupełnie bezinteresownie.

Po ukończonym obrachunku członkowie jednogłośnie zrzekli się dywidendy, przeznaczając takową na założenie sklepu udziałowego, co też udało się Zarządowi dokonać przy pomocy pieniężnej, uzyskanej od osoby prywatnej i dopożyczenia 300 rb. na 7%. Rozporządzając 500 rb. gotówką, Zarząd otworzył sklep we wsi Gadowie 14 lutego 1906 roku. Patent sklepowy został wykupiony na imię M. Przybyłowicza, jednego ze spółników, któremu powierzono prowadzenie sklepu. Za zajęcie się sprzedażą oraz za wynajęcie domu przeznaczono mu 250 rb. rocznie. Sto kilkadziesiąt rubli kosztowało same urządzenie sklepu, pozostała sumka była tak niewielka, że nie można było na razie zakupić wszystkich potrzebnych towarów, ograniczono się tylko do najniezbędniejszych. Powoli dopiero dopełniano braki.

Obecnie sklep posiada wszystkie artykuły spożywcze, jako to: herbatę, kawę, cukier, sól, śledzie, ryż, mąkę, korzenie, chleb i t. p.; trochę żelaza i galanterji żelaznej, lampki, cylindry, smary, oliwę, a nawet koszule, krawaty, parasole, kapelusze, papierosy, baty, biczyska, materjały piśmienne, jednym słowem wszystko, co gospodarz na wsi potrzebować może. Prócz

tego, w czasie sezonów wiosennych sprzedaje się tu różne nasiona, jak marchew, buraki pastewne, koński ząb, saradełę i t. d., a także nasionka pospolitszych kwiatów ogrodowych. Najlepszy dowód, że wszystko to bywa chętnie nabywane, iż literalnie nic się nigdy na wstępny sezon nie zostaje, i że stosunkowo w sklepie obrót jest bardzo duży, gdyż od 14 lutego do 1 października 1906 r. osiągnął poważnej sumy 2,735 rb., nie licząc sztucznych nawozów i zboża.

Zainteresowanie sklepem było ogromne, ale i uczynność spółników godna naśladowania, ofiarowali się bowiem jeździć pokolei swemi furmankami po towary i pieczywo bez żadnego wynagrodzenia, co dotąd w porządku i bez szemrania spełniają.

Dla udogodnienia spółnikom, towar w sklepie sprzedaje się nietylko za gotówkę, ale także wzamian za produkta wiejskie, jak masło, ser, jaja, które przyjmuje się po cenie targowej. Przy spieniężeniu tych produktów najczęściej nie zarabia się nic, albo bardzo mało, nawet był czas, że się traciło wskutek wyśrubowania cen przez konkurenta, właściciela drugiego sklepu w Gadowie, który umyślnie płacił drożej, aby ludzi przeciągnąć do swego sklepu. Spółka wyszła jednak z tej walki konkurencyjnej obronną ręką i obecnie konkurent chciałby zlikwidować interes i odstąpić spółce swój dom i sklep cały za bardzo małe wynagrodzenie. Jest to jeden dowód więcej, jaką siłą jest korporacja w pracy społecznej.

Ujemną stroną spółki jest prowadzenie ksiąg rachunkowych. Kontrola książkowa, choć niezmiernie uproszczona, i tak pozostawia wiele do życzenia. Konta dłużników prowadzone są przez sklepowego; a dzienny targ, zwany „z szufladki“, odbierany jest codziennie przez skarbnika, który oddaje pieniądze za pokwitowaniem jednemu z członków Zarządu. Pieniądże te ma prawo podnieść tylko prezes Zarządu, który akceptuje zapotrzebowania sklepowego, przyjmuje od niego rachunki i towary, przywiezione z miasta.

Ponieważ nie było dotąd zrobionego bilansu z obrotu sklepowego, trudno określić zysk od włożonych pieniędzy. Sądząc po obrocie i zapotrzebowaniu, będzie dość znaczny. Ważniejsze jednak jest to, że ludzie dostają dobry i tani towar, miarę i wagę rzetelną, że nafta staniała o 1 kop., a chleb o $\frac{1}{2}$ kop. na funcie, zapałki aż o $2\frac{1}{2}$ kop. na paczce. W takim stosunku mniej więcej obniżyło się wszystko w cenie, i choć to wydaje się minimalnymi groszowymi oszczędnościami, ale „ziarnko do ziarnka—będzie miarka“. Oceniają to włościanie i nieraz z okolicznych wiosek idą po zakupy do spółki, choć mają sklepiki u siebie.

Ważniejsza jeszcze od materialnej jest tu korzyść moralna i kulturalna. Bo spółkę i sklep ludzie przyzwyczaili się uważać za swą resursę, gdzie odbywają się wszelkie narady. Tu zbierają się na wspólne czytanie gazet, zaprenumerowanych przez siebie, jako to: „Goniec“, „Poradnik gosp.“, „Zorza“ i „Gazeta Kaliska“. Starzy analfabeci, których poprzednio zgółta nic nie interesowało, bardzo regularnie przychodzą wieczorami i słuchają czytających. Po przeczytaniu następuje dysputa i tłumaczenie spraw bieżących tym, którzy czego nie zrozumieli. Na jednym z takich wieczorów uchwalono otworzyć własnym kosztem szkołkę wiejską i w tym celu wysłano odpowiednie podanie do Zarządu Macierzy Szkolnej w Koninie.

Z tego krótkiego sprawozdania o spółce Gadowskiej mamy najlepszy dowód, jak korzystne dla wsi naszych są tego rodzaju zrzeszenia i jak chętnym i podatnym jest dla pracy społecznej nasz wieśniak, pelen niespo-

żytej energii życiowej. Ale niestety brakuje mu jeszcze odpowiedniej oświaty i należytego przygotowania, dlatego inicjatywa każdej spółki wyjść musi od inteligencji okolicznej, od proboszcza lub dziedzica. Jest to ich doniosły obowiązek społeczno-narodowy, wytwarza bowiem pewną sympatyczną spójnię między dworem a włościanami, niweczy zadawniony antagonizm klasowy, bo wszakże nic tak ludzi nie jednoczy, jak wspólna praca i cel wspólny.

Tylko w zgodzie i łączności znajdziemy nasze narodowe i społeczne odrodzenie, zatem z prawdziwym uznaniem zwrócić się możemy do tych jednostek, które już w tej pracy położyli zasługi, życząc im z serca:

Szczęść Boże Wam, bracia, na gbie rodzinnej, *Szczęść Boże!!*

F. Łączkowska.

Miasto Wieluń.

Na trakcie Kalisko-Częstochowskim, w odległości 9-ciu mil od Kalisza, leży miasto Wieluń, obecnie stolica powiatu wieluńskiego. Miasto piękne i zabudowane dobrze, mile i czysto się przedstawia. Znajdują tu pomieszczenie władze: powiatowa, sąd pokoju, urzędy: akcyzny i celny, szkoła 4-o klasowa z kierunkiem realnym, wspaniały szpital, obsługiwany przez siostry miłosierdzia, szkoły: 2-klasowa męzka i żeński pensjonat 6-klasowy.

Do osobliwości tego miasta należy woda, jakiej lepszej w powiecie niema, a której dostarcza źródło nieustannie bijące.

Ze do starożytniejszych grodów dawnej Rzeczypospolitej polskiej należy, dowodem tego są sterczące około miasta szczątki murów fortecznych, i do dziś dnia zachowana w całości wieża, Kazimierzowska zwana. Staruszka ta wieki przeżyła, a mimo to w objęciach swoich trzyma młody teraźniejszy magistrat.

Na fundamentach dawnego zamku królewskiego stoi okazały dom, który i zamek przypomina i jego historję, w nim bowiem arcyksiążę Maksymiljan, konkurent do Korony Polskiej, odpoczywał, idąc na Szląsk dla złamania potęgi Zamoyskiego. Tu na jednej szybie, jako tryumfator, napisał djamentem po łacinie: „Veni, veniamet non tardabo Maximiljanus electus Rex Poloniae“. Słowa te odniosły skutek, bo pod miastem Byczyną, o 3 mile od Wielunia, zwyciężkie dotąd jego wojska przez Zamoyskiego Jana pobite, a on sam do niewoli wzięty, złotymi łańcuchami okuty, przywiezionym napowrót został do zamku wieluńskiego. Miasto Byczyna do dziś dnia wciąż otacza miejsce, w którym spoczywają ciała poległych rycerzy, a w środku krzyż, godło zbawienia.

Z tej ważnej bitwy w sąsiednim kościele w Łubnicach są ślady i pamiątki tej walki germanizmu ze Słowiańszczyzną, która nigdy nie ustaje, owszem po te dni dla nas mocno się wzmożyła.

Starożytności Wielunia i to dowodzi, że tu dotychczas istnieje reszta palacu arcybiskupa gnieźnieńskiego Jarosława Bogoryi Skotnickiego, a która

w roku 1844 na dom proboszczowski przemieniona, stanowi mieszkanie proboszcza wieluńskiego.

Miasto Wieluń nie jest wielkiem ani ludnem, bo zaledwie 7,000 mieszkańców liczy — ale ilość znaczna, to jest pięć kościołów, nadaje mu charakter czysto katolickiego miasta. Oprócz kościołów katolickich, jest jeszcze dawniejszy pp. Bernardynek (dziś ewangelików), jedna cerkiew, wybudowana w 1900 roku i synagoga żydowska.

Kościół parafjalny, czyli farny, w Wieluniu murowany o 3-ch nawach z sklepieniami w stylu romańskim mieszanym, fundowany, jak podają kroniki, w XIII wieku. Pierwotnie była tu kaplica książąt szląskich, przyjeżdżających na łowy do olbrzymich borów. Następnie fundowano tu kolegiatę w r. 1420, która przez Mikołaja Trąbę, arcybiskupa gnieźnieńskiego, przeniesioną z Rudy tu została i tu też w tej świątyni odbywał się Synod Wielkopolski, przeniesiony i dokończony w Kaliszu.

Prawo parafjalne kościół posiadał i posiada na 3 wsie: Dąbrowę, Gaszyn i Niedzielsko, sławne urodzeniem historyka naszego Jana Długosza. Dokumenta kościelne splonęły w pożarze, jaki miasto nawiedził w 1644 roku.

Z osobliwości, pozostałych ze świetnych lat kolegiaty, są: ambona wspaniała o 3-ch kondygnacjach, chrzcielnica, fundowana przez Jawornicką w 1632 roku. Dwa wspaniałe pomniki w stylu renesansowym wojewodów Radoszewskich herbu Boxa czyli Oksza, w kaplicy M. B. Bolesnej; 2 starożytne kielichy: jeden z XIII wieku z napisem: „Calicem comparavit M. Martinus de Velun—ora. (Kielich ofiarował I. W. Marcin z Wielunia; módl się); drugi z XV wieku, arcydzieło sztuki kościelnej, mogący się porównać z takimiż okazami, w Wilnie znajdującymi się lub w Częstochowie; dalej przepyszne aparaty czyli szaty kościelne wszelkich kolorów. Dżban miedziany z 1713 roku z orłem dwugłowym; nakoniec tablice cynkowe z portretami mieszczan wieluńskich z XVI i XVII wieku. Dalej obraz dużych rozmiarów Ukrzyżowania świętego Piotra, prawdopodobnie Rembrandta, szkoły holenderskiej. U proboszcza zaś w mieszkaniu obraz Chrystusa, złożenie do grobu, szkoły flamandzkiej, wielkiej wartości. U wejścia zaś do świątyni, w kruchcie, płaskorzeźba Chrystusa z piaskowca z XII wieku. Tak więc kościół parafjalny wieluński posiada pamiątki cenne; oby tylko następcy z pietyzmem i czcią mogli je przechować dalszej potomności. (Wspomnieć należy jeszcze o obrazie M. B. Nieustającej Pomocy, malowanym w Rzymie na drzewie machoniowem, a poświęconym przez samego Piusa X).

Kolegiata wieluńska zniesiona została przez arcybiskupa Raczyńskiego w 1824 roku, a kościół na parafjalny zamieniony. Żyjący proboszcz jest piątym z rzędu proboszczem tej prastarej świątyni.

Drugi kościół Augustjanów, fundowany w 1215 roku, według tradycji, Władysław Plwacz, książę kaliski, polując w lesistych okolicach Wielunia, ujrzał jelenia, który między rogami unosił monstrancję z utajonym Zbawicielem. Od tego czasu stanął w Wieluniu pierwszy w Polsce klasztor XX. Augustjanów, herb jelenia mający.

Trzeci kościół OO. Paulinów, w którym wiekopomny Kordecki, obrońca częstochowy, święcenia kapłańskie odbierał, jest dzisiejszy pp. Bernardynek, fundowany przez Jagiełłę w 1396 roku. Dziś na całą Polskę wstawia się, gdyż po latach 40-tu nowicjat otworzony, nowe latorośle, Bogu poświęcone, przynajmniej i obrócone zostają.

II - 1480 66
17

Czwarty, OO. Reformatów, fundowany w 1620 roku, przez Wierusz-Kowalskiego, sławne miał dni swoje przez szereg lat istnienia Rzeczypospolitej. Ma pomnik Szembeka z XVII wieku.

Piąty po-pijarski, fundowany w 1680 roku przez Niemojewskich i Bolkowskich w stylu odrodzenia, ma to szczęście, że doczekał nowych szkół, odrodzonych po pogromach 1868 roku, gdzie młodzież korzysta i dziękuje Bogu za polską szkołę i ojczysty język.

Tak więc miasto niewielkie poszczycić się może pamiątkami osobliwymi minionej wielkiej przeszłości. Nie nawiedzane przez turystów, gdyż odległość od kolei dawniej Częstochowskiej, a dziś Sieradzkiej, niejednego żądno wiedzy i pamiątek historycznych, odstraszało przykrą i kosztowną podróżą. Mamy w Bogu nadzieję, że projektowana kolej z Częstochowy do Sieradza na Wieluń, ożywi to miasto, doda mu uroku, podniesie z zaniedbania i zbliży do świata. Być może i fabryki przy obfitości wód powstaną, a wtedy powiemy turystom, niebacznie pomijającym starożytność w Rzeczypospolitej miasto.

„Cudze chwalicie,
Swego nie znacie,
Sami nie wiecie,
Co posiadacie“.

Miłość ojczystych pamiątek, miłość przeszłości jasnej i świetlanej niech zapali serca do czynów w odrodzeniu szkół, przemysłu i rzemiosł... Pracy więc i czynów... czynów... i czynów do odrodzenia, podniesienia i wskrzeszenia tego, co nam drogie i święte z przeszłości miłej ojczyzny!...

X. Godorowski.

Wieluń, w dzień świętego Michała, patrona parafii wieluńskiej.

Szkoła ogrodnicza dla kobiet w Marienfeldzie.

(Wrażenia osobiste).

W Marienfeldzie pod Berlinem założona została niedawno szkoła ogrodnicza wyższa, której kierowniczką jest kobieta, dr. Castner. Z zawodu nauczycielka, straciwszy głos za młodu, wyjechała do Ameryki na studia uniwersyteckie i tam na medycynie, uzbierawszy mały kapitalik, postanowiła założyć w Niemczech pierwszą szkołę ogrodniczą dla kobiet na wzór angielski. Zadaniem szkoły tej jest kształcenie fachowe teoretyczne i praktyczne, by uczennice mogły następnie obejmować posady samodzielnych ogrodniczek.

Kurs jest dwuletni, patent otrzymuje się po zdaniu egzaminu, odbywają się też kursa specjalne na wiosnę, kursa 4-tygodniowe dla właścielek ogrodów (cięcie drzew), oraz na wiosnę i jesienią w czasie ferji, dla nauczycielek ludowych. Młode osoby od lat 16, pragnące zahartować się pracą fizyczną na świeżym powietrzu, co jest dzisiaj na anemję lub nerwy przez wielu lekarzy zalecane, mogą praktykować bez słuchania kursów i przyjmo-

wane są 2 razy do roku, w kwietniu i październiku za niższą opłatą. Utrzymanie w zakładzie kosztuje 75 mk., wpis na wykłady 25 mk., t. j. 300 mk. kwartalnie.

Uczennice wykonują same wszystkie prace w ogrodzie pod kierunkiem jednego głównego ogrodnika. Na sześć klas podzielone, każda ma swojego chefa, drugoletnią uczennicę. Założycielka i właścicielka dr. Castner, wyklada sama niektóre przedmioty, do wykładu innych przyjeżdżają profesorowie i nauczycielki z Berlina. Program kursów obejmuje: Botanikę, Chemję, Zoologję, Pomologję, Deudrologję, Geometrię, mierzenie i niwelowanie, planowanie parków, hodowlę wina, warzywnictwo, kwaciarstwo, wiązanie kwiatów, pszczelnictwo, główne zasady prawa, buchalterję i korespondencję handlową.

Roboty w ogrodzie od 7-ej z rana do 12-ej, z pauzą pół godziny o 10-ej; wykłady po południu od 2-ej do 6-ej—od 6-ej do 7-ej wieczorem Podlewanie, przykrywanie i t. p. Umundurowanie stanowią krótkie suknie reformowane, na ramionach zapięte, bez pasków i gorsetów, buty z cholewkami, fartuchy granatowe i dowolne kapelusze. W drugim roku kursów uczennice wysyłane bywają, na żądanie okolicznych właścicieli ziemskich, do wycinania drzew, wina, róż, urządzania kłębów i t. p.

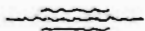
Ogród owocowy i warzywny tworzą jedną całość; drzewa zwyczajne i niskopienne, karły i sznury są wzorowo utrzymane. W doniczkach chodują się małe kwiaty, poszukiwane w handlu do ozdoby stołów. Winogrono kultywują pod szkłem. We wspaniałych piwnicach z półkami przechowuje się owoc zimowy. Konserwy z owoców i warzyw wyrabiają się systemem Wocka, jednym słowem w każdym dziale można się dużo nauczyć.

Kończące kurs z patentem otrzymują z łatwością posady ogrodniczek stałych lub objazdowych, także jako nauczycielki przy szkołach, uwzględniających coraz więcej praktyczne zajęcia. Panie zaś, posiadające własne ogrody, po przejściu kursów, potrafią je należycie eksploatować, specjalizując niektóre gałęzie ogrodnictwa dochodowego. W liczbie 70-ciu uczennic, jest obecnie 5 polek i kilka innych narodowości. Język w obrębie zakładu dozwolony jest tylko niemiecki, co nie powinno jednak odstępować od tak dobrze prowadzonej szkoły, gdyż polki, jak nas zapewniano, żadnych przykrości nie doznają. Zakład ma charakterystyczną maksymę, wypisaną nad wejściem: „Ohne Fleiss kein Preis“. Na każdym kroku znać energję i wytrwałość p. Castner, która umie jak dowódca, nakazać posłuszeństwo swemu otoczeniu. Najwięcej ceni w swych uczennicach pilność i obowiązkowość, sama bowiem tylko pracą zdobyła swe obecne stanowisko i mienie.

Dla polek szczególniejszym jest ów rygor i porządek—uczmy się u Niemców; wobec rosnącego zamiłowania do ogrodnictwa, praca nad ziemią, tak długo zaniedbana przez sfery inteligentne, oby przyniosła jaknajprędzej korzyść u nas na gruncie własnym.

M. R.

Ze wspomnień minionej przeszłości.

Każdemu zapewne z ludzi już obecnie starszych stoi żywo w pamięci ów tak doniosły w następstwach swych dla kraju naszego „rok 1863“.

Z górą lat czterdzieści upłynęło od owej epoki, wielu uczestników, działaczy i świadków naocznych tego dziejowego dramatu ułożyło się stopniowo do wiecznego spoczynku; powstali nowi ludzie, narosła świeża, młoda generacja, która tylko z opowiadań starszych i rozrzuconych historycznych urywków, może mieć zaledwie słabe i niejasne wyobrażenie o przyczynach, całkowitym rozwoju i smutnych następstwach dla kraju tego niewczesnego ruchu?

Wypadki polityczne owej epoki, idea narodowości, popierana przez stojącego wówczas u szczytu potęgi i wpływu cesarza francuzów Napoleona III, zjednoczenie przez tegoż przy pomocy wojsk francuzkich królestwa Włoskiego, zapoczątkowana interwencja not dyplomatycznych w sprawie polskiej, wreszcie różnorodne inne przyjazne warunki natury państwowej i politycznej, wpływały wyjątkowo korzystnie na poprawę stosunków narodowościowych, ekonomicznych i społecznych kraju tutejszego. Margrabia Wielopolski przywiózł z Petersburga daleko sięgające reformy: Rada stanu, rady powiatowe, udział żywiotu miejscowego w zarządzie lokalnym i administracji kraju, dopuszczenie elementu polskiego do wszelkich posad rządowych, swoboda wyznania i prasy, wreszcie język polski jako urzędowy w szkole, uniwersytecie i administracji, były nader cennym nabytkiem dla rozwoju pomyślnego narodowości tutejszej. To też znaczna część społeczeństwa naszego, rachująca się należycie z możliwością osiągnięcia stawianych życzeń i nie dążąca do zerwania naprężonej struny, pragnęła korzystać z udzielanych ustępstw i reform, nie zrzekając się możliwego rozszerzenia takowych, gdyby potemu nadarzyła się odpowiednia sposobność.

Inaczej jednak na tę kwestję zapatrywała się partja rewolucyjna, tak zwana „partja ruchu“, która, negując wszelkie udzielane z góry reformy, przyjmując nawet z brutalną bezwzględnością ujawniane pojedyncze kroki władzy państwowej, dążyła rozmyślnie do spalenia mostów po za sobą, do pogrzebania wszelkiego możliwego porozumienia. Podżegana przez wychowawców szkół wojskowych w Cunico, Genui i t. p. oraz zagraniczną emigrację—przeważnie paryzką, która, żyjąc dostatnio i bezpiecznie z wyciąganych z kraju zapomóg i składek, nie znając nadto zmienionych przez długi szereg lat miejscowych warunków, popychała kraj bezwiednie do coraz burzliwszej awantury. Żądano Polski niezależnej od morza do morza, Polski przedrozbiorowej z przed 1772 roku, wypowiediano naraz walkę trzem sąsiednim mocarstwom, bo wszystkie trzy z kolei pobić by należało, aby osiągnąć postawiony z góry rezultat? „Rzucano się zatem, jak to mówią, „z motyką na słońce“; jaki był rezultat tej fantastycznej walki, minioną smutną przeszłość dostatecznie wykazała; naród utracił wszystko, co, postępując legalną drogą, zostało mu przyznane, zwyciężeni zostali się na łasce i dowolności zwycięzców. Od owego czasu minęło już lat kilkadziesiąt, naród polski przeżył i przeboleł wiele, stał się wdzięcznym polem różnorodnych prób i wyniszczających eksperymentów; coraz ciaśniejszym stawał się dla niego zakres życia publicznego i ekonomicznego, prawo do pracy produkcyjnej i osiągnięcia niezależnego stanowiska w kraju stawało się coraz trudniejszym, na dalekich krańcowych przestrzeniach obszernego państwa, lub też na obczyźnie musiał wielokrotnie wyszukiwać sobie możliwego bytu i utrzymania.

Pomimo jednak braku owej odrębności politycznej i państwowej, pomimo ciężkich długoletnich zmiennego losu kolei, naród polski nie upadł, przeciwnie, wytrwała, zjednoczoną, organiczną pracą dochodził stopniowo

do coraz poważniejszego wyróżnienia swej narodowości na polu naukowym, społecznym, artystycznym, ekonomicznym, gospodarskim, przemysłowym i innych, przekonywając dowodnie o swej żywotności i cywilizacyjnym postępie. Z górą 20 milionów jest jeszcze tego polskiego narodu, które, rozrzucone po wszystkich prawie krańcach świata całego, pomimo utraty bytu politycznego, przechowują jednak wszędzie swój charakter i odrębność narodową, a jak w Ameryce nawet oddzielne kolonie i prowincje stanowią.

Gdy zatem obecnie zmiennego losu kolejną otwiera nam się znowu niejakię pole narodowej i państwowej pracy, w chwili zapoczątkowanych i projektowanych reform w państwie, powołując się na tyloletnie lojalne postępowanie, na sumienne i produkcyjne spełnianie powierzanych obowiązków państwowych, wreszcie na świeżo obficie przelaną krew polską na polach Mandżurji i falach oceanu Spokojnego, naród polski może mieć słuszne prawo do poprawy dotychczasowego bytu i uwzględnienia jego różnorodnych narodowościowych potrzeb.

Droga legalnych podań, petycji, memorjałów, jak dla innych narodowości w państwie, tak i dla narodu polskiego pozostaje otwartą. Tylko na tej drodze spokojnej i wytrwałej pracy kulturalnej i narodowej może osiągnąć poprawę i możliwą zmianę na lepsze dotychczasowych stosunków. Wszelkie burzliwe manifestacje, wszelki zbrojny opór lub też rozrzucone próby popierania siłą swych legalnych żądań, a tem więcej praktykowane obecnie pod różnym pozorem mordy i grabieże, nie mające z ruchem wolnościowym żadnej styczności, mogą tylko zaszkodzić samej sprawie i nowe dla kraju naszego zgotować nieszczęście.

To też obowiązkiem jest ludzi, dobro i przyszłość kraju miłujących, nietylko działać w tym wytkniętym kierunku, lecz nadto starać się przeciwdziałać możliwie skutecznie wszelkim krańcowym popędom i dążnościom, któreby przyszłość narodową naszego kraju na nowo cofnąć i stracić mogły?

Owa zatem podniosła starożytnych rzymian dewiza, „Caveant consulas“, powinna nam obecnie stać zawsze w żywej pamięci.

Józef Łubietzki.

Zakład wychowawczy dla dziewcząt w Sieversdorf.

Nowy ruch pedagogiczny, jaki zapoczątkowała Anglja, zakładając pierwszą szkołę dla chłopców na wsi, w Abbotsholm—znalazł naśladowców w Niemczech, Francji i Szwajcarji. W różnych miejscowościach na zachodzie istnieją szkoły nowego typu; wyłączna dla chłopców, koedukacyjna i wyłączna dla dziewcząt, jak w Gaisenhofen nad jeziorem Rodeńskim i w Sieversdorf niedaleko Berlina. Zadaniem tych szkół jest wychować jednostki szlachetne, o samodzielnym charakterze, zdrowe i silne, umięjące górażco odczuwać, odważnie chcieć i trzeźwo myśleć.

Aby rozwinąć w dzieciach samodzielność, energję, zamiłowanie i poszanowanie pracy — trzeba je zbliżyć do natury; więc szkoły takie powstają na wsi, wśród pól, lasów, łąk i jezior. Każdy zakład mieści się w ogrodzie, uprawianym przez uczniów lub uczennice; z otoczenia zbierają dzieci praktyczne wiadomości, uczą się obserwować, czerpią zamiłowanie natury, a przez odpowiednie zajęcie rozwijają siły fizyczne.

Czytając opisy tych „Nowych szkół“ (tak je nazywają w Anglii i Francji — w Niemczech dano im właściwszą nazwę „Landerziehunghheim“) — pragnąłem zapoznać się z nimi bliżej. Sposobność nadarzyła mi się w tym roku; będąc w Berlinie, postanowiłem zwiedzić Sieversdorf.

Z Berlina jedzie się 1½ godziny koleją do stacji Damsdorf-Münchenberg, skąd kolejką wązkotorową lub powozem pół godziny na miejsce. Okolica ładna, lesista — położenie wzgórzyste — zakład świeżo wybudowany na wzgórzu, otoczony ogrodem — u stóp roztacza się jezioro. Na wstępie doznaję się miłego wrażenia: śliczna natura, spokój i cisza, szarmonizowane w doskonałą całość. Przełożona, p. Bollert, uprzejmie objaśniła i udzieliła, pokazując zakład.

W jednym domu mieszczą się sypialnia, jadalnia i kuchnia, w drugim — klasy i mieszkanie nauczycielek.

Sypialnie ładne, ale skromne, mieszczą po 2 — 3 łóżek, uczennice same je uprzątają, ścielą łóżka, rzeczy swoje czyszczą i utrzymują w porządku. Uczennic jest 18 w wieku od lat 8 — 17, wyglądają zdrowo i wesoło, ubrane swobodnie podług miejscowych przepisów; między nimi są różne narodowości — jest nawet jedna polka i parę rosjanek.

Klas właściwych niema, dzielą uczennice podług stopnia uzdolnienia. Lekcji udzielają 3 nauczycielki miejscowe, między nimi jedna szwajcarka, posiadająca język angielski; prócz tego przyjeżdża nauczycielka muzyki z Berlina i 2 profesorów do arytmetyki i fizyki.

Lekcji jest 4 — 6 po 45 min. każda, w rannych i popołudniowych godzinach, przeplatane zajęciami praktycznymi w ogrodzie, kuchni i t. d.

Dwa razy tygodniowo, w lecie, parogodzinny spacer w dalszą okolicę. W zimie przybywają zajęcia domowe, introligatorstwo, tańce. Wychowawczynie i wychowanki żyją, pracują i bawią się razem, jak młodsze i starsze towarzyski. Nauczycielka więc nietylko uczy, ale wychowuje, a dobrym przykładem, zamiłowaniem swego zawodu, zachęca uczennice do pracy i wypełniania obowiązków.

W zajęciach niema przymusu, tylko zachęta. Stosunek z przełożonymi naturalny i swobodny, atmosfera domu rodzinnego.

Nauka ściśle odpowiada warunkom pedagogicznym, nie ogranicza na suchym wykładzie, ale przedstawia dziecku świat rzeczywisty za pomocą kart geograficznych, modeli, rysunków, a więc wykład interesuje, pobudza do myślenia, zmusza niejako do czynnego udziału, gdyż dziecko nauczone obserwować świat otaczający, samo wnioski wyprowadza.

Jako punkt środkowy nauk stoi język niemiecki; w 9-tym roku dziewczęta rozpoczynają naukę języka francuzkiego, po 12-tym roku — angielskiego.

Muzyka, śpiew, rysunek, malownicze położenie zakładu, wyrabiają poczucie piękna.

Obcowanie z przełożonymi, rozmowy odpowiednio kierowane, dobrane książki, wyrabiają uczucie religijne, moralne i obyczajowe, podnoszą uczucia patriotyczne, zaszczepiają zamiłowanie do pracy.

Dla rozwinięcia sił fizycznych przyczyniają się zabawy na świeżem powietrzu, gimnastyka, pływanie, wiosłowanie, wreszcie odpowiednie hartowanie przez kąpiele w jeziorze i zimne oblewanie.

Odżywianie obfite i smaczne, zastosowane do wymagań higieny. Kierunek moralny i praktyczny, w stosunku do przyszłych obowiązków, stale zachowany dla wyrobienia samodzielnych jednostek na każdym polu pracy.

Przy tak szerokiem traktowaniu części praktycznej, cierpieć musi strona naukowa. Trzeba jednak uwzględnić, że zakład w Sieversdorf nosi tylko nazwę „domu wychowawczego“, a dziewczęta, przygotowane do życia w tej zdrowej atmosferze, posiadają wszelkie warunki do wyższego kształcenia.

K. W.

z podsłuchanej rozmowy.

Przy jasno oświetlonym stole grono osób prowadziło ożywioną rozmowę.

... Nie, nie uwierzę nigdy — mówił siwiejący już mężczyzna — w pożyteczność waszej pracy, te uspołeczniające pogadanki chybają wprost celu, bo starych już nie zmienicie, choćbyście ich zmusili do chwilowego posłuszeństwa, a sobie gotujecie cały szereg gorzkich rozczarowań. Wolałbym zająć się dziećmi, przynajmniej złudzenie trwa dłużej.

— I dla czegoż to, proszę, nie można przekonać starszych, a dzieci wychować na rozumnych i dzielnych ludzi?

— Nauczyć możecie ich dużo przy pewnej wprawie i wytrwałości. Wszak tresują się nawet i dzikie zwierzęta, chodzi mi tylko o to, czy dzięki waszej wymowie zdołacie przekonać pijaka, hulakę, złodzieja, sobka lub tchórza, żeby złożył swe wady na ołtarzu dobra społeczeństwa i dla tegoż społeczeństwa począł nagle przykładne i wzorowe życie. Społeczeństwo? — zapyta was Maciek — co to jest? czy to się je, czy to pije, czy może daje grunt lub pieniądze?

— Oóż właśnie trzeba dowieść zysku, jaki osiąga pijak, hulaka, sobek i tchórz, łącząc się w stowarzyszenia ludzi uczciwych, mogących im wrócić miłość i szacunek, jednym słowem przekonać, że *to właśnie* daje pieniądze i grunt. Jeśli w wykład ten włożymy szczerze zainteresowanie się ich dolą, jasne dowody słów naszych, można być pewnym skutku.

— O tak, przytakiwać będą, wzdychać nabożnie i swoje robić. — Mylisz się pan, trzeba tylko gorącym słowem i czynem przedrzeć zewnętrzną powłokę obojętności, bo wielu z nich zacina się tylko w oporze; spotkawszy jednak przyjazną rękę, dźwiga szybko i chętnie.

— Frazesy!

— Moi państwo, oboje walczyście frazesami. Pozwólcie, że choć najstarsza z was wiekiem, popre całą duszą dążenia młodych i opowiem fakt z lat minionych, który was może przekona.

Byłam młodziutką męczatką, kiedy służył u nas za fornała chłop 30-kilkoletni, nałogowy pijak, utracjusz, awanturnik, i to co się nazywa mauvais sujet. Życie prowadził wprost zwierzęce, twarz miał napuchłą, spojrzanie ponure, odzież poszarpaną i brudną.

Raz w nieobecności naszej zawiózł służącą z różnemi prowiantami na jarmark. Z powrotem, upiwszy się, rozpedził konie z góry, potłukł kobietę, wóz, pokaleczył konie, znacząc swą drogę resztkami owoców, potłuczonych garnków i t. d. W końcu zrobił awanturę z drugim fornałem, zakończoną podbitem okiem i siniakami.

Zastałam go po wypowiedzeniu służby, siedzącego w czeladnej kuchni, ze wściekłością w oczach, zbiedzonego. Serce mi wezbrało ogromnym żalem. Podeszłam szybko. — „Słuchaj, Tomek, czy ci to potrzebne, żebyś był bity, żeby ludzie patrzeli na **ciebie** jak na złe zwierzę, — czy ci kto da dobre słowo? czy kto dba o ciebie, — patrz, koszulę masz brudną, sukmanę porwaną, twarz pijanicy, na starość skończysz pod płotem i nikt się nad tobą nie ulituje i dlaczego? Słuchaj, tak być nie może, przeżegnaj się i rzuć to życie, wyrzecz się wódki, towarzystwa złych ludzi — wszyscy cię uszanują. Bóg pobłogosławi, ten Bóg, o którym zapomniałeś, a który cię przecie kocha i czeka na ciebie.

Dzisiaj już nie pamiętam słów, widać jednak rozżalenie nad jego niedolą i gorącą chęć uratowania tej duszy, podsuwało mi przekonywające wyrazy, kiedy chłop, który z początku nie wstał nawet, runął mi do stóp z głośnym jękiem i płaczem. Porwał się jednak po chwili z gniewem.

„Płacę jak dzieciak, jak głupiec, śmiać się tylko ze mnie będą. Ja nie chcę, żeby dziedziczka tak do mnie mówiła — wolę iść gdzie oczy poniosą — świat szeroki“.

Położyłam mu rękę na głowie. „Płacz, płacz, żałuj i nie wstyż się łez, już jesteś innym człowiekiem, kropli wódki w usta nie weźmiesz, rzucisz i zapomnisz co złe było, — przyrzecz mi“.

A jego zmoгло wzruszenie, powtarzał tylko wśród łkań: „Do mnie nigdy tak nikt nie mówił“.

I co powiecie? — ożenił się, żył pocziwie i dobrze, tylko prosił, by go na inny przeniesić folwark.

Widzicie więc, że nie tyle wymową, co serdecznem zainteresowaniem się dużo zdziałać możecie. Oby nigdy wokół was nie zadźwięczała żalosa skarga.

„Do mnie nigdy tak nikt nie mówił“.

— Sentymenty, nic więcej. Jakże nie miał się poprawić, kiedy zamiast wypędzenia, szanowna pani obiecała mu opiekę, czystą bieliznę etc. Tylko filut chłop, wołał być na osobnym folwarku, daleki od kontroli.

— Dawne to czasy, nikt już nie żyje ze świadków tej sprawy dla poparcia słów moich. Do was więc, młodzi, należy przykładem, zaczerpniętym z ostatnich czasów, dowieść, że fakt, za prawdziwość którego ręczę, nie jest odosobnionem zdarzeniem.

M. K.

WYMOWNE CYFRY.

W piękny dzień jesienny wyruszamy z Krakowa powozem w kierunku południowo - zachodnim, mijamy klasztor Kamedułów na Bielanach, jaśniejący na wierzchołku góry, odzianej ciemnozieloną szatą lasu, przejeżdżamy przez Liszki, miasteczko, zabudowane parterowymi domkami o drewnianych zrębach, pomalowanych w niebieskie pasy i po dwugodzinnej drodze zjeżdżamy z ostro spadzistej góry do Czernichowa, wioski ogólnie znanej z powodu znajdującej się tam średniej szkoły rolniczej.

Zaraz na wstępie spotyka nas szanowny ksiądz Jelonek i zaprasza do zwiedzenia spółki oszczędności i pożyczek, coś w rodzaju naszego Towarzystwa pożyczkowo-oszczędnościowego. Mieści się ono w dwóch schludnych pokoikach, prowadzi wzorowo swoje książki rachunkowe; zarząd przy opuszczaniu przez nas tej skromnej instytucji doręczył nam czysto i starannie wydane sprawozdanie ze swej działalności za XVI rok istnienia, za czas od 1 stycznia do 31 grudnia 1905 roku.

Mając chwilę wolnego czasu, przeglądamy owo sprawozdanie i znajdujemy, co następuje: a) radę nadzyczajną stanowią: 1) dr. Gustaw Malinowski (lekarz), 2) Ignacy Guratowski (kierownik szkoły), 3) ksiądz Edward Królikowski (proboszcz), 4) Paweł Cichoń (organista), 5) Antoni Balwierz, właściciel realności (włościanin), 6) Jan Figuła (kowal) w Czernichowie; b) Zarząd składają: 1) ks. Władysław Jelonek (kapelan szkoły), 2) Jan Topolski (rewizor bydła), 3) Franciszek Michno, właściciel realności (włościanin), 4) Franciszek Topolski (pisarz gminny), 5) Filip Zabagło, właściciel realności (włościanin).

Spółka operuje w jednej tylko parafii, mającej 7,000 dusz, a posiada członków 1,161.

Udziały członków wynoszą 2,314 koron 50 hal. Wkładki oszczędności 302,672 kor. 74 hal.; od wkładek płacono $4\frac{1}{2}$ procent. Stan pożyczek przedstawia cyfrę: 258,995 kor. 42 hal.; spółka pobiera od pożyczek $6\frac{1}{2}$ procent. Fundusz rezerwowy stanowi 24,693 kor. 58 hal. Koszta administracji wynoszą 1,598 kor. 42 hal. Czystego zysku otrzymano 2,663 kor. 47 hal. Obrót kasowy równał się 504,969 kor. 34 hal.

Na rok 1906 ogólne zebranie członków postanowiło oznaczyć procent od wkładek na 4, a od pożyczek na 6°.

Wracając z wycieczki, długo zastanawialiśmy się nad tem, że przecież Czernichów od naszej granicy w prostym kierunku nie dalej, jak o dwie mile odległy, a jak daleko posunął się naprzód w porównaniu z naszymi wioskami i miasteczkami, najwymowniej wskazują nam powyżej przytoczone cyfry.

Nie traćmy jednakże nadziei — u nas też nastąpi zmiana na lepsze, ale potrzeba, żeby do pracy społecznej wzięli się obywatele ziemscy i miejscy, księża, organisci, urzędnicy, doktorzy, isprawnicy, włościanie i rzemieślnicy, jednym słowem wszyscy bez wyjątku i, naturalnie bez różnicy płci, bo tylko w pracy wszystkich mieści się szczęście i powodzenie wszystkich.

Gerwazy Janola.

Kalisz, w październiku 1906 roku.

1.

Niechaj nie czuję ciężkiej dłoni czasu,
Co bez litości do ziemi przygniata;
Niech wczesnie przyjdzie po mnie śmierć skrzydlata
Przy śpiewie ptaków i przy szumie lasu.

2.

Obsyp mą trumnę wiosennymi kwiaty,
Niech na mym grobie wonne fiołki rosną,
Niechaj rozbrzmiewa świat wkoło mnie wiosną
I niech się stroi w barwne kwietne szaty.

3.

Niech nie doczekam smutnych chwil starości,
Kiedy kobieta wędnie i okwita,
Gdy jesień życia, mgłą smutku spowita,
Zwiastuje koniec szczęścia i miłości.

4.

Starość — to smutków bezdenna kopalnia;
Niech sron siwizny włosów mych nie prószy,
Niechaj śmierć wyrwie mnie z życiowej głuszy —
Wszak od starości jedna śmierć uwalnia.

5.

A gdy nadejdzie godzina konania,
Ręką krzepnącą ujmę twoją rękę,
Jeszcze w mych oczach wyczytasz podziękę
Za chwile błogie szczęścia i kochania.

6.

Lecz gdy się zamknie trumny mojej wieko,
Czy w twym wspomnieniu będę szczęściem, wiosną,
Chwilą pogody krótką, lecz radośną,
Czy też przebrzmiałą, obcą i daleką?...

7.

Błogie wspomnienia czas prędko zaciera,
Czas wszystko gładzi, zabija i niszczy;
Tęcza, co pełnią barw precudnych błyszczycy,
Wszak w jednej chwili gaśnie i zamiera.

8.

Nie! Śmierć mą pamięć na zawsze uświęci,
Myśli ci często mój obraz przywiodą
I pozostanę w twym wspomnieniu młoda,
I pozostanę ci wiecznie w pamięci.

Zofia Niemojowska.

Proboszcz wiejski.

Szkic z natury.

Przez E. Bohowiczową.

Ciepły dzień letni chyli się ku zachodowi.

Ostatnie smugi światła słonecznych wpadają po przez barwne szyby świątyni, napelniając ją blaskiem kolorów rozlicznych, drgnieniami pyłków, snujących się sznurami ku wysokim zgięciom luków gotyku. Sklepienie świątyni wznosi się wysoko. Wiązaniem strzelistych promieni zdobne, unosi na swych barkach wieżycę wysmukłą, lekką, zdała już wabiącą myśl i oko wędrowca.

Wzdłuż bocznej nawy kościoła krokiem powolnym chodzi kapłan. Skończył pacierze i wzrokiem troskliwym wodzi po gzymsach, lukach, przystawkach, a myśli znać snują się żywo, uprzytomniając historję niemal każdej wmurowanej tu cegły.

Dusza w nim rosła, gdy przebiegając po rusztowaniach, co dnia po step roboty badał. Gmach potężniał, wznosił się zabiegami, energją podniecany, energją jednostki możnej, bo silnej, bo wiernej, bo Bożej pracy oddanej, bo ufnej w rozkwit dobrej siejby, bo mężnej na trudy, bo cieplej miłości bliźniego tchnieniem, rozgrzewającej obojętność, zasklepienie i beczyn.

Gdy na wiązaniach z desek, posuwano się co raz wyżej, wyżej, a mularze przy pieśni i gawędce z proboszczem pracowali żwawo, nie ustawano w pracy nawet gdy brak funduszków groził zawieszeniem wypłat. Dziś pleban patrzy na ukończony monument, na ten dom Boży taki wielki, harmonją linii i rysunku radujący oko, świadczący o usilności, ofiarach i poczuciu piękna. Do wewnętrznego wykończenia potrzeba jednak jeszcze bardzo wiele!

„Czy stanie mu siła na resztę? Ależ tak, tak, mówi mu moc jakaś uparta i siłą obejmująca stroskane myśli. To praca mozolna, lecz wdzięczna. Śladem widomym zostaje po długie czasy.

„Kamień, mur, glina, martwy kruszec, a chęci, uczucia, porywy ludzkie zamyka wyrazem na długie, wieczne pamiętki.

„Ten gotyk wielki stać może, a ślady siejby moich serdecznych, moich starań gorących, moich prośb ustawicznych, gdzież one są?...

Oparty o kazalnicę, stoi, zwiesiwszy głowę. Głęboka zmarszczka osiada na młodem czole. Pogodna, pełna siły i stanowczości twarz, teraz zasepiona i smutna, wyraża ból i troskę.

Oczy utkwione w szarą kamienną posadzkę, widzą tam całe mrowie starganych upadków, jęczących boleśnie słabych istnień ludzkich, pelzających ślimaczo po wielkiej fali życia w bezradności, niemocy, męce i jękach, ku balsamom pociechy, a w więzach tej fali jak w więzach hydry dogorywających, a w ciemnocie bezbrzeżnej szarpiących swe biedne zmęczone istnienia.

„Tak, przyznają nam moc wpływów. Mówią – ot szerokie pole prac! Lecz czy rozumieją te całe otchłanie pustynne, czekające rąk i czynu, serc i woli?... Czy znają tę ciemnotę i otamowania? Czy znają te odłogi nieuprawne i zachwaszczone? Czy znają ich ubóstwa?

„Czuję się zgnębiomym widokiem piętrzących się ran ludzkości. Balsomów zkąd czerpać tyle?...

Nieufność w siły własne, bo bezbronność w walce z wrogiem, a on jej nie chce, choć walkę mu przeznaczono. Czy jednak wytrwa?... Czy nie wybierze spełnienia ścisłej powinności w matematycznie określonych formułkach obowiązków człowieka, tej wygodnej miary, gdzie ocena „bez zarzutu“ zadawalnia tyle istnień?... Czy nie lepiej iść tą małą, wąską i prostą w dolinach wygodną ścieżyną?

Czemu dusza jego ogarnia takie dalekie pola? Czemu skalpelem sięga do subtelných owocnych głębin? Czemu rwie go żądza czynu, czynu tu i tam, tu dla chwały Boga, i tam dla tej nawy świata? Czemu chciał, by uleczyć i poprowadzić tę masę na równe, wielkie gościńce wielkich zadań?... Czemu marmurów czarnych i twardych stali szuka, kiedy gruda zalega świat, a gliniane wole ulepi zły podszept zarówno z zakłęciami szlachetnych podnień?

Tu w tej świątyni on chciałby, on mógłby zdziałać tyle! tyle! Te dusze prostacze on by ująć pragnął, ogrzać tchnienia piersi własnej, wyzwolić, wyrwać ciemnocie i złym korzeniom!

— Czy ambicja pcha go tak silnie, czy pragnienie dobra?...

Troska rysą coraz większą osiada na bładem czole. Postać kapłana stoi sztywna, jakby zaskrzepla w tym przegładzie bied ludzkich po rachunku sił własnych. W drzwiach wchodowych, pochylona postać kobieca badawczo i upornie patrzy na plebana, a niepostrzeżona, oddała się zwolna.

— Mamusiu, a gdzie jest ksiądz brat... i kwitnącą młodością dziewczyna podbiega do wracającej z kościoła kobiety.

— Ksiądz się jeszcze modli. Jest dzisiaj jakiś zmęczony i smutny, niech Zocha nie nudzi go swemi pytaniami, gdy powróci.

— Lecz czemuż nie wraca?... już wszyscy czekamy i kartofle gotowe, a dziaduś i ojczulek głodni.

Powiedziałam ci, modli się i jest bardzo zaszępiiony.

Ksiądz brat zaszępiiony! a to coś nowego! jeszcze go takim nigdy nie widziałam. A zawsze mówi, że służyć Bogu trzeba z weselem, bo służba Boża—to szczęście, wszak mówił, że Bóg nie lubi skrzywionych twarzy i płaczkliwie piszczących dewotek.

To też Zochna będzie zawsze wesołym trzpiotem i zostanie na służbie Bożej, jako pogodna moja siostrzyczka i gospodyni — odzywa się głos proboszcza z po za drzew. Tak, tak, trzeba zacząć tylko poważną praktykę u matki, już pora, pora...

Nie prawda, ksiądz-brat wyda Zosię za mąż, tak jak Marychnę — woła przekornie podłotek i znika w głębiach małej plebanji.

Rozmowa łatwo zawiązana, toczy się wesoło wśród brzęku talerzy i szklanek. Matka jednak badawczo i troskliwie śledzi pobladałą twarz syna.

Jako duch bratni dzieli jego troski, podtrzymuje lot myśli i dążeń, jest jego powiernikiem i przyjacielem, trzyma dłoń wrażliwą na pulsie uczuć swego jedynaka, intuicyjnie odgadując zakątki tej bogatej, twórczej, szlachetnej duszy.

Nie jesz, synu, dla czego?

— Nie mogę, matko, ale to nic. Zochna niech także wybaczy, że dziś grać z nią wieczorem nie będę, ale za to sama zaśpiewa dla mnie, czy dobrze?

— A co mam śpiewać?

— Co chcesz, mała, byle dobre, byle moje ulubione melodie.

Zosia z powagą badacza patrzy w twarz brata i po chwili w dźwięcznym prostotą i szczerością głósie rozbrzmiewa pieśń Szumana: „Nie ronię łez“.

Niewystłowny ból drga w każdej nucie tej pieśni. Zraniona dusza wmawia, że bólu w sobie już niema, „że przebacza, choćby serce pękło“ i smutek tylko olbrzymieje, do punktu rozpaczcy dochodząc, a ona, jakby za doznane krzywdy, wznieść się w górę chciała, a spowita ciężarami, po ziemi tarzać się musi.

„Zochna, nie to, nie to—woła pleban z pod gęstej lipy ogródka—to za smutne, za rozpaczliwe.

Więc znowu płynie „Pieśń wiosenna“, ciepła, przejrzysta, oddająca cudownie spokój nocy księżycowej.

Z oświetlonych okien plebanji padają blaski na mały ogródek, na rabaty werben, astrów i malw barwnych a wyniosłych. Pod rozłożyste konary starej lipy, lecą tony muzyki, z głębszego, szlachetniejszego czerpane źródła, tony z promieni jednej z najświetniejszych genjuszów ludzkich, tony pieśni Szumana.

Na zasłuchaną postać syna patrzą długo miłosne a stroskane oczy matki. I ona w tej chwili szybuje myślą po środkach dusz-leczniczych, po balsamach i otuchodajnych drogach.

— Synu, czy wiesz, że byli tutaj Marcinowie... płakali z radości... zapomniałam ci powiedzieć. Dziecko podobno będzie zdrowe.

— Co matka mówi—Józka wyleczą?

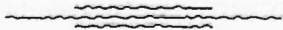
— Doktor robi nadzieję, a to dzięki twojej natychmiastowej umiejętnej pomocy, no i odesłanie pod opiekę lekarską. Dziecko ma złamaną nogę i kilka żeber, przytem potłuczone jest bardzo

— Więc doktorzy robią nadzieję?

— Tak, a to dzięki twojej pomocy, synu.

— Natura to odporna i silna. Dzięki Bogu! dzięki Bogu! A wie matka, tak mi żal było dziecka, a no i tych sprawców, co go najechali, boć wyrzut sumienia mieliby na całe życie za swoje niepoprawne pijaństwo. Zaraz jutro pojedę zobaczyć malca, a myślałem, że w drodze biedak zamrze, no to i dobrą wiadomość miała matka dla mnie.

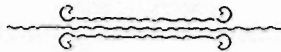
Nazajutrz ksiądz proboszcz z bardzo rozjaśnioną twarzą wracał z miasteczka. Dusza jego skąpała się w ożywczych urokach. Drgnęła leciuchno ukrytą potrzebą pociechy, pobudki, a fala energii i chęci czynu już wraca. Mały Józek na prawdę żyć będzie. Młode jego kosteczki zrosną się bez śladu.

Wróbelki szare tylko po nad ziemią, niezbyt wysoko, swoje wloty małe umią roztaczać wśród gwaru i ludzi, inaczej buja wśród przestrzeni świata ptak, co nie darmo królem jest nazwany, co w blasku słońca kąpie

się miast w wodzie, a gniazda swoje umieszcza na szczytach i na granicę hoduje pisklęta, a kiedy pora, aby orle młode popróbowowało mocy swoich skrzydeł, to wszechświat tylko takie wzloty widzi, a wiatr kołysze zataczane koła, szum orlich skrzydeł w swoje wplata dźwięki i echo słabe na doliny nosi. I duch człowieka szybuje wysoko, i jeszcze wyżej, po nad orle szlaki, nad drogi mleczne, nad eterów fale, a wśród tych wielkich bezbrzeżnych przestrzeni, jeszcze gdzieś dalej rwie się i szamoce, i za czemś jeszcze tęsknotą się poi—i kiedy orzeł złotem światłem słońca pragnienie gasi i osiąga cel, to duch człowieka chciałby z po nad słońca innego blasku zakosztować z nieba i innej wiedzy chciałby źródła znaleźć—nie te, co płyną na tym globie małym, lecz co z wszechświata tryskają krynicy, a zbiornik mają aż w krainie Boga. Lecz póki jeszcze nie nadeszła pora wraz z szarym wróblem i w trudzie i znoju, trzymać się trzeba niedaleko ziemi—dla bratnich duchów mieć słodczy dużo, pić ich, karmić harmonją z nad świata i żądać mało, dawać wzamian wiele i tak pomалу kierować ich wzloty, by wszystkie razem podnieść na wyżyny.

Leontyna Szymańska.

Żona winciarza.

(M O N O L O G).

Pani Helena wchodzi wolno, z głową spuszczoną, wyrazem smutku na twarzy, staje przed publicznością, tragicznym gestem załamuje ręce i mówi grobowym głosem:

— Jestem żoną winciarza!... jakto, państwo się śmiejecie?... nikt nie współczuje mej niedoli?... a przecież znaczenie tego haniebnego wyrazu jest tak okropne, że trzeba być żoną winciarza, trzeba mieć męża winciarza, by zrozumieć całą grozę położenia. (Nasłuchuje). Czy mi się zdaje, że słyszę jakieś stłumione westchnienie... ah! to pani—pani też jesteś żoną winciarza, rozumiem... a tam pochyła się smutnie jakaś ciemna główka... to druga ofiara... pewno ich tu nie mało jest w tej sali...

— Czy znacie życie żony winciarza?... nie— a więc pozwólcie, że wam je przedstawię. Zaczynam od soboty — to koniec tygodnia — nazajutrz jest święto, mąż w doskonałym humorze, po pracy może sobie odetchnąć. zabawić, nie licząc się z późną godziną.

— Do widzenia, aniołku...

— Bądź zdrow, mężusiu!...

— Za wspólną zgodą mąż idzie na partyjkę i... wszystko w porządku.

Niedziela!... swoboda, brak zajęć!... z tobą! ah! z tobą, tylko dla ciebie — brzmi rozczulającym głosem od samego rana — projektów tysiące, udają się wszystkie aż... do wieczora. Ktoś niebacznie zapalił duże świece i postawił na stoliku.

— Doprawdy, tak wygląda—mówi mąż, obrzucając stolik rozczo-
nem spojrzaniem—jak byście szykowali do winta.

— Do winta? z kąd znowu przychodzą ci takie myśli, kiedy wiesz,
że mamy iść do teatru.

— Do teatru?... no tak, myślałem, proponowałem, ale właściwie...
widzisz duszko, powiem ci tak szczerze, nie czuję się zupełnie dobrze,—
(mąż lekko kaszle i kładzie rękę na piersiach).

— Czemuż mi tego nie powiedziałaś wcześniej, może jaki katar,
lekkie przeziębienie, połóż się do łóżka, wypij ponczyk, spocisz się i bę-
dzie dobrze.

— Jakaś ty pocziwa, jaka anielsko dobra, ale nie kłopotz się, ja
taki znów chory nie jestem, tylko, widzisz, w teatrze są cugi, nagle zmiana
temperatury.

— Pocóż mamy koniecznie iść do teatru?—zostańmy lepiej w domu,
będziemy sobie czytać, gawędzić...

— Ależ owszem, najdroższa...

Jednocześnie słycać dzwonek, przynoszą list — w miarę czytania
kaszel ustaje, oblicze się rozjaśnia, nagle jednak zachmurza, głos staje się
twardy, o intonacji pełnej niezadowolenia.

— Wyobraź sobie, przyjechał Z, ten nieznośny nudziarz, którego
tak nie lubisz, który cię tak zawsze denerwuje, muszę go koniecznie zoba-
czyć, a niepodobna, ze względu na ciebie, prosić go do nas, nie mam więc
innej drogi, tylko...

— Tylko iść do niego? mimo choroby i zaziębienia.

— Cóż chcesz, jak trzeba, to trzeba—mówi mąż w wyglądzie ofiary,
pełnej poświęcenia... za chwileczkę wracam, i proszę mojej pani niech cze-
ka na mnie z herbatką, już dzisiejszy wieczór wyłącznie dla ciebie przezna-
czony. Brzmi to czule i wspaniale, jednocześnie następuje spieszne i gwał-
towne wejście w paltot, dyskretne dotknięcie kieszeni, czy jest klucz od bra-
my, tuzin czułych całusów i... do widzenia! Godzina 12 w nocy—samowar
czarny, mięso wystygło, lampa gaśnie, żona kładzie się do łóżka, ale nie
śpi... bije pierwsza, bije druga, bije trzecia... wolniutko, cichutko otwierają
się drzwi, mąż wchodzi na palcach, wiadomą jest bowiem rzeczą, że w tej
sytuacji każdy mąż, choćby ważył 300 funtów, robi się lekki jak piórko...
ba, zapalenie świecy, bez słoweczka wsuwa się pod koldrę i w minutę chrapie.

Poniedziałkowy ranek gorzej wygląda. Trochę wstydu, trochę żalu...
no nie gniewaj się... nie chciałem, wierz mi, mówiłem, że ci obiecałem
wrócić, wydierałem się, ale gwałtem, no gwałtem mnie zatrzymali i wróciłem...

— O której?—pytam z naciskiem.

— Zdaje mi się trochę po dwunastej—brzmi wymijająca odpowiedź...
ma rację... 3 rano to zawsze jest trochę po dwunastej.

— Pogoda cudowna, zaraz z moją panią idę po obiedzie na spacer—
takim frazesem rozpoczyna się powrót z biura... i rzeczywiście idziemy,
humorek wyśmienity, podwieczorek na Przystani, ciastek ilość bezgraniczna...
Może z kremem? może z konfiturką?...

— Widzisz jak tu ładnie, jak nam tu dobrze we dwójkę, słońce
wspaniale, świerki pachną, tu lśni się woda, tu kwiaty... tu... z ciemnej alei
wylaniają się postacie dwóch winiarzy—na razie jeszcze niebezpieczeństwa
niema. Powitanie, miłe słówka, propozycja wspólnego spaceru, w miarę

jednak zbliżania się do siedziby cyklistów, panów ogarnia jakiś niepokój, jakieś ukryte pragnienie, bez pewności, że się je w czyn zamieni.

— O! idzie czwarty... tam... tam... woła mąż z nadmiarem radości.

— Jaki czwarty? co za czwarty? na co nam czwarty? — pytam nie-spokojnie, patrząc bystro w męża oczy; mąż milczy... przyjaciele wyręczają:

— Bo to, widzi p. dobrodziejka, niespodzianie szykuje się nam partyjka — przecież pani nie ma nic przeciw temu, sądzimy, że pani pozwoli...

Faryzeusze! o pozwoleniu niema nigdy mowy, dlaczegoż więc dzisiaj... nie mnie brać na układne słówka.

— Mój mąż robi co mu się podoba — odpowiadam z godnością, ale jednocześnie czuję, że sama do domu wrócę.

— Odprowadzimy panią do domu?

— Dziękuję.

— To mężulek odprowadzi?

— Dziękuję — uważam się za odprowadzoną i... idę sama...

— *We wtorek* rano budzą nas wcześniej, jakiś list i przesyłka... mąż wstaje, wraca niedługo uśmiechnięty... aha! obiecałem ci zwierzynę i jest... są... są 3 zające, to sobie wyjesz, możesz mieć pieczone i pasztecik, jak mnie to cieszy, ja tak lubię, jak ci co smakuje...

Przy obiedzie poruszamy tę samą kwestję.

— Wystaw sobie, co za dziwny zbieg okoliczności, myśmy dostali 3 zajączki i pan Z...

— Ale także zajączki mówią duchem proroczym.

— Ale także zaj... przepraszam cię, dostał zajaca, prosił mnie dziś na winta, ja jutro mu dam rewanż — całe to twarde wymówienie jednym tchem od razu małuje sytuację — rzecz postanowiona, klamka zapadła.

Mąż idzie na zajączki, ja dysponuję kucharce z westchnieniem: A kup jutro wątróbkę, będziemy robiły paszтет.

Sroda wygląda uroczo — żona biega, szykuje, mąż plaster lipcowego miodu — duszka ustępuje miejsca aniołkowi, aniołek memu skarbowi, skarb jedynemu szczęściu i t. d. Atmosfera wintowa wisi w powietrzu — wyciągają się stoliki, szykują karty, szczoteczki, mąż próbuje krede, kreśli na zielonym suknie: W. S.; ma przeczucie na wielkiego szlema, uśmiecha się, patrzy niespokojnie na zegarek: Tak długo ich nie widać... pewno już idą, nie... to jakiś hałas, nie mam pojęcia, czemu się spóźniają nareszcie!... Dzwonek jeden, drugi i partyjka gotowa.

W czwartek żona trochę zmęczona, mniej mówi, mąż zachwycony przyjęciem, pełen miłych wrażeń. Oboje się zgadzają, że po tylu dniach używania musi nastąpić pauza, choćby ze względu na zdrowie.

Już dziś mnie nikt z domu nie wyciągnie, choćby i kijem nie wypędzi wczesna kolacyjka, wypoczynek, bo jutro mam dużo do roboty, a teraz drzemka, strasznie jestem zmęczony... Ale drzemka nie trwa długo. Słychać turkot kół, ekwipaż zatrzymuje się przed domem.

— Panowie siedzą „w landorze“ — mówi dorożkarz — i proszą, żeby się pan prędko zabrał...

— Gdzie? po co? pyta trwożliwie.

— Mąż przeciera oczy, ziewa szeroko i mówi niby z irylacją... ach! zapomniałem do śmierci, że dziś czwartek, a na czwartek już dawno prosił proboszcz na wincika i potrawę z kaczek, nie chce mi się okropnie, dałbym 10 rubli, żeby się móżdż wymówić, żeby się nie trząść po tych bocznych

drogach, ale nie wypada... obiecałem, zresztą to już na długo wystarczy i... wkrótce landor tętni po bruku, podrzuca na wybojach wincistów, unosząc ich w sferę partyjki i potrawy z kaczek.

— W piątek małżonkowie posępni, milczący, nie wiele mówią.

— Dziś post, co ci zrobić na obiad?—zapytuje.

— Mnie? przecież wiesz aniołeczku, że nie jestem wybredny, wszystko mi jedno: groch, kartofle, kluski, kapusta... W porze jednak obiadu przychodzi list: Wypadkiem jestem proszony na rybkę, nie czekaj na mnie—naturalnie po wypadku z rybką, następuje drugi wypadek z wincikiem, by zakończyć odpowiednio zaczęty tydzień.

Nie... moje panny i panienki, unikajcie winciarzy, a jeśli chcecie jako tako swą swobodę zachować, to zmieńcie ślubną przysięgę i zamiast: iż cię nie opuścisz aż do śmierci—mówcie: aż do winta.

Emilja Żywanowska.

Człowiek z skrawków się składa, jak ubiór pajaca
Jest w nim przewrotność czarta i świętość aniołów,
Wszystko się w nim cudownie odradza z popiołów,
Tylko wszechmoc lat młodych nigdy nie powraca.
Nad zmarnowaną siłą, zgaszonym zapalem,
Krażą niewczesne żale: „mogłem, nie wiedziałem“
Zmieniwszy poryw szalu na mądrości toge,
Szepcze duch na odlocie: „dziś wiem, a nie mogę“.

Dla badacza, co zgłębia ludzkich spraw znikomośc,
Co gorszem jest: niemożność, czy też niewiadomośc?!

Serce to słońce... promienista kula
Którą zbyt często zawój z chmur otula:
Myślisz że znikło i zgasło w oddali
A ono zawsze świeci i pali.
Serce to wulkan... siły niedościgłe
Ludziom nieznanie, szarpią jego wnętrze:
Gdy sądzisz, że już skrzepłe i wystygłe
Ono wybucha żywsze i gorętsze.
Serce to niwa, co w łonie zmrożonem
Nawet pod śniegiem zaród życia chowa!
Skarżysz się że to pustynia jałowa,
A ono złotym obdarza cię plonem!

Najtkliwsze skargi zranionego ducha
Żadnej nam dobrej zmiany nie wywróża:
Natura naszych uzaleń nie słucha
Skrzydeł do lotu nie wzniesie ropucha
I oset nigdy nie będzie różą.
I tak z pokoleń na pokolenia
Świat utrzymuje swój porządek prosty:
I nic w swych prawach na jotę nie zmienia.
Za to istnieją takie stworzenia
Którym od róży miłsze są osty,
A choć zdumienie głęb duszy przenika
Z kwestją poglądów trudna polemika.
Niejeden woli żabę niż słowika
Szczęśliwi którzy mają takie gusta
Dziś głos pastuszków niewyraźny, słaby
Milknie zgłuszony w modernistów chórze
Lecz nie dla wszystkich stracił swe powaby.
Wielu kwituje z ostu i z żaby
Byleby mieli słowika i różę

Emilja Wodzińska.

Radoszewice.

Historyczny rozwój masażu mechanolecznictw.

W ostatnich czasach leczenie masażem jest bardzo rozpowszechnione, lecz dość często uważane, jako metoda nowa w medycynie, tymczasem masaż należy do dawno używanych środków leczniczych. Do dziś dnia często u koczujących plemion Ameryki i Afryki masaż stanowi najważniejszy środek leczniczy w różnych cierpieniach. Jeżeli zaś zwrócimy się do literatury, to już o mechanolecznictwie znajdujemy dużo danych w starodawnych chińskich podręcznikach: dzieło „Cong-Fou“ zawiera cenne wskazówki o mechanolecznictwie przy złamaniach, zwichnięciu, a nawet przy zbroczeniach w rozwoju kręgosłupa; przeto kategorycznie można orzec, że nauka i mechanolecznictwa idzie na równi z rozwojem całej medycyny.

Grecy i rzymianie zaliczali masaż nie tylko do środków leczniczych, lecz również do wielce higienicznych: zwykle w kąpeli, w łaźniach niewolnicy rozcierali całe ciało miętosili, a potem smarowali wonnymi maściami. Wszak wielki Julian Cezar używał codziennego masażu jedynie dla utrzymania urody i siły fizycznej.

Grecy przed wielkimi igrzyskami również używali miętosienia i gimnastyki by nadać organizmowi giętkość i sprężystość.

Hypokrates radzi leczyć masażem wszystkie sprawy patologiczne w stawach i mówi wyraźnie, że wszelką ruchomą czynność upośledzoną w stawach można jedynie wzmocnić masażem.

Aselcfrades już nietylko opiera leczenie na ręcznym masażu, ale nawet wynalazł pewien przyrząd, za pomocą którego można było wykonać masaż.

Do Europy mechanolecznictwo przedostało się ze Wschodu. W wiekach średnich metoda ta, jako środek leczniczy, była przeważnie w ręku rozmaitych sztukmistrzów, szantażystów i wogóle znacznie podupadło. Dopiero w XVI wieku gdy rozpoczęły szerzyć się teorie Bacona, Descarta, Newtona, którzy wszystkie funkcje i ruchy naszego organizmu zaczęli objaśniać na zasadach matematyczno-mechanicznych; jedno ze znanych dzieł w tym kierunku było napisane w języku łacińskim „De motu animoli” przez Borello.

W tym czasie w Niemczech wystąpił ze swymi nowymi poglądami lekarz Hoffman, urodzony w roku 1660 w Saksonji. Należał on do tych, którzy pierwsi rzekli, że organ ludzki jest niczem więcej jak tylko maszyną, zbudowaną według praw mechaniki. W swoich dziełach Hoffman utrzymuje, że ruch jest najlepszym środkiem leczniczym dla organizmu, a w dziełku „Metoda długiego życia” przytacza zdanie Celzjusa: „najlepszym lekarstwem jest nic nie przyjmować”.

Największą zasługę w końcu XVIII wieku w rozwoju mechanolecznictwa zdobył sobie Piotr Henryk Ling, urodzony w Szwecji w roku 1776. Wówczas francuscy emigranci w Kopenhadze założyli szkołę lechtunku. Ling uczęszczając do takowej, dzięki ćwiczeniom, wyleczył się zupełnie od paraliżu rąk na tle reumatyzmu. Kiedy błysnęła mu myśl, że te ćwiczenia gimnastyczne, ujęte w pewien system, mogą być znakomitym środkiem leczniczym w wielu cierpieniach ludzkich, wziął się więc do pracy, przestudjował stare greckie i łacińskie medyczne podręczniki, w których zebrał rozrzucone wzmianki o gimnastyce, badał anatomję, fizjologję i będąc zupełnie przygotowanym do dziełnej pracy, założył w Sztokholmie pierwszy instytut leczniczo-gimnastyczny, gdzie tysiące cierpiących znalazło ulgę. Widząc wielkie rezultaty mechanolecznictwa, uczniowie Linga zaczęli szerzyć jego naukę po całej Europie. Główną zasadą teorii Linga były ruchy bierne i czynne, które są dziś osnową leczniczej gimnastyki. Ling właśnie jest twórcą tej słynnej i znanej już dziś wszędzie leczniczej szwedzkiej gimnastyki. W drugiej połowie zeszłego stulecia zaczynają wszyscy znani lekarze zwracać pilną uwagę na mechanolecznictwo i nietylko na ruchy lecznicze, lecz zarazem i na rękoczyn, t. j. na właściwy masaż. Znany chirurg Billroth w swej klinice wprowadza masaż jako zasadnicze leczenie, które powierzonom zostaje nie masażystom zwyczajnym, ale młodym lekarzom, asystentom Billrotha. Przytem w tym czasie mechanolecznictwo już opuszcza ramki empirji, a wchodzi na drogę prawdziwych badań i doświadczeń; te zaczynają być oparte na zasadach fizjologji i anatomji i każdy rękoczyn, wykonony na ciele ludzkim, ma ściśle swe fizjologiczne znaczenie, które drogą doświadczeń naukowych na zwierzętach jest sprawdzone i przez światło nauki sprawdzone.

Masaż racjonalny, oparty na zasadach fizjologji, daje nam najpierw szkoła chirurgów, na czele której stoi Billroth, następnie w Amsterdampie Mezger doprowadza rękoczyn do pewnego wirtuostwa i wszystko to obejmuje w ścisły system i tworzy jakby nową szkołę masażu, która w krótkim czasie zyskuje szeroki rozgłos w całym świecie lekarskim. W końcu roku 1870 zeszłego stulecia wybitni profesorzy uniwersytetów i znani

lekarze nietylko zaczęli badać i stosować masaż, ale sami nawet wykonywali takowy. Do tych znanych działaczy należą: Ginsenbauer, Esmarch, Winiwarter, Bum, Zabłudowski i inni. Dzięki postępom nowej medycyny, a przeważnie fizjologii, anatomji potologicznej i higieny, musiało upaść dawniejsze szablonowe leczenie i każdy myślący lekarz chętnie wraca do przyrodolecznictwa, t. j. hydroterapii, leczniczej gimnastyki, elektrotkrapji i masażu.

Dr. Jan Brudnicki.

Biologiczny sposób oczyszczania wód kanałowych.

Oczyszczanie miejskich wód ściekowych jest jedną z najzawilszych i najtrudniejszych do rozwiązania kwestji higieny publicznej. Z jednej strony, splawiając nieczystości miejskie do rzek, zanieczyszczamy takowe, a nadto tracimy bogactwo ekonomiczne, jakim jest nawóz miejski; z drugiej zaś strony wymagamy od wody rzecznej, aby była czystą, nie miała przykrego zapachu i nie przenosiła zarazy, w szczególności, jeżeli w braku źródlanej, używaną bywa do picia. Oczyszczanie więc wód ściekowych, wpuszczanych do rzek, ma zapobiedz, aby woda w rzece nie była gorsza, aniżeli jest powyżej dopływu ścieku—najważniejszym bywa ten warunek tam właśnie, gdzie brzeży rzeki zaludnione i woda z niej bywa używana. Czystość wody w rzece, otrzymującej dopływy ściekowe, zależy od stopnia rozcieńczenia wody ściekowej wodą rzeczną, która przy znacznej ilości dopływów czystych potoków znosi większą ilość nieczystości. Rzeka o wartkim prądzie jest również pod tym względem więcej odporna od płynącej wolno. Dlatego też dawniej do pewnego stopnia, jako zasadę, przyjęto w higienie zdanie Pettenkofera, że 15-krotne rozcieńczenie wody kanałowej i szybszy bieg wody w rzece niż w kanale wystarczy, aby rzeka była dostatecznie czysta. Obecnie higieniści wymagają daleko większego rozcieńczenia, bo 80-krotnego, a nawet 100-krotnego. W wodzie kanałowej rozróżniamy składniki stałe i rozpuszczone, które są w części organicznej, w części nie organicznej natury; do rzędu pierwsiych, między innymi, należą bakterje, najniższe rośliny, należące do gromady zielenic oraz pierwotniki i wrotki.

Te składowe części biorą rozmaity udział w zanieczyszczaniu i samoistnym oczyszczaniu się wody, główną zaś rolę pod tym względem odgrywają składniki organiczne, skłonne do gnicia. Przypatrując się potokowi w miejscu ujścia kanału i poniżej, widzimy, że części stałe wcześniej lub później, zależnie od szybkości wody, opadają na dno. Organiczne zaś składniki rozpuszczone oraz drobne ustroje zawieszane, ulegają mineralizacji już to przez zwykłe utlenienie, n. p. w rzekach o bystrym prądzie wskutek wy-

tworzenia się fał, a przez to stykania się z powietrzem, już to zawdzięczając procesom biologicznym bakterji i najniższych roślin. To też, jak twierdzą niektórzy bakterjologowie, ilość drobno-ustrojów w wodzie rzecznej poniżej wpuści kanałów miejskich nie zawsze jest dowodem zanieczyszczenia, ale nieraz świadczy o odbywającym się procesie oczyszczania. Rzeka, na pewnej przestrzeni nie otrzymująca nowych nieczystości, jest wolną od składników organicznych rozpuszczonych. Nie tak łatwo odbywa się mineralizacja części stałych organicznych, na dnie rzeki osiadłych. Utrudniony dostęp powietrza sprawia, że ciała te utleniają się wolniej w rzekach o słabym prądzie gniją i są źródłem cuchnących gazów, które wydzielają się w większej ilości, mogą zatruć nie tylko wodę, ale i okoliczne powietrze. Powyższy pogląd na oczyszczanie się wody kanałowej jest produktem wielkiej ilości badań, już to drogą doświadczeń w laboratorjach, już to metodą empiryczną, jak to miało miejsce w miastach angielskich i niemieckich. Według obecnych naszych pojęć i danych przy określaniu stopnia oczyszczania wody kanałowej do zdrowotności koniecznego, należy zawsze liczyć się z jednej strony ze zdolnością wody do samoistnego oczyszczania się, z drugiej zaś z gęstością zaludnienia ze względu na ilość zużywanej wody rzecznej, poniżej upustu kolektora miejskiego.

Przystępując do wyboru sposobu oczyszczania, o ile takowe, ze względu na istniejące warunki, okaże się koniecznym, należy dokładnie rozważyć wszystkie wyżej wymienione okoliczności, stopień zaś i system zanieczyszczenia i oczyszczania rzek, określić szeregiem rachunków, badań chemicznych wody powyżej i poniżej upustu kanału, oraz samej wody kanałowej przy najniższym stanie wody w rzece i największej ilości wody kanałowej, czyli w warunkach do samoistnego oczyszczania się wody najmniej korzystnych. Odpowiednio do stosowanych środków, rozróżniamy trzy kategorie sposobów oczyszczania wody kanałowej — sposoby mechaniczne, chemiczne i biologiczne. Największe trudności w oczyszczaniu się wody rzecznej przedstawiają ciała stałe zawieszane, powodując zamulenie dna i brzegów, rozkład gnilny na dnie rzeki i rozprzestrzenianie zarodków na dalekie nieraz metry w wypadkach wylewu. Wyłowienie zawieszanych w wodzie ciał stałych osiągnąć można bądź przepuszczeniem wody przez kwasy lub sita o rozmaitych wielkościach otworach, bądź przez zbiorniki osadnikowe. Jednym z najwięcej rozpowszechnionych systemów oczyszczania wód odpływowych jest system Schlicter'a, polegający przede wszystkim na klarowaniu wody bez użycia jakichkolwiek bądź motorów; automatycznie oddzielone cząstki zawieszane tworzą gęste, zbite masy — przez dodanie zaś odpowiednich czynników chemicznych niszczy się składniki rozpuszczone i pozostałe zawieszane. Jak widzimy, metoda Schlictera odznacza się prostotą, a co za tem idzie, zmniejszeniem kosztów eksploatacji, przyczem mul zamienia się na kompost dużej wartości, czego żaden inny system dać nam nie jest w stanie. Przystępując do głównego zadania niniejszego odczytu, mianowicie systemu oczyszczania wód ściekowych sposobem biologicznym, przypomnieć mi wypada, że zanieczyszczenie wody stanowią: 1) odpadki, w których przeważają ciała organiczne — po większej części związki azotowe i 2) odpadki, stanowiące związki mineralne. Oczyszczanie wód ściekowych winno usuwać ciała szkodliwe i bakterje chorobotwórcze, tym sposobem oczyszczona woda może być wpuszczona do zbiornika wód naturalnych, nie przynosząc szkody pod względem zdrowotnym, t. j. nie zanieczyszczając

ich. Ponieważ zaś ciała organiczne przestają być szkodliwymi z chwilą, gdy nastąpi ich mineralizacja, czyli gdy przetworzą się na ostateczne produkty utleniania—kwas węglowy, wodę i kwas azotowy, przeto wszystkie sposoby oczyszczania ścieków dążą do zmineralizowania materji organicznej. Pierwszą pobudką do badań w tej dziedzinie zawdzięczamy Pasteurowi, on bowiem stwierdził, że intryfikacja powoduje fermenty organiczne. W 1878 r. Schloesing i Müntz doświadczalnie wykazali: 1) że wody ściekowe zawierają pewien rodzaj fermentu, który może wywołać intryfikację azotu; 2) że ferment ów jest organizmem żyjącym. Dalsze badania przekonały nas, że wody ściekowe oczyszczają się dzięki działalności bakterji, a przytem stwierdzone zostało, że warunkiem niezbędnym do dobrego oczyszczenia jest z jednej strony dostęp powietrza, z drugiej zaś wolny ruch cienkiej warstwy wody w zetknięciu się z powierzchnią materiałów filtrujących, co zapewnia: 1) dostateczną ilość tlenu do życia fermentów utleniających; 2) czas, potrzebny do wytworzenia utlenienia. Angielski badacz Dibden wskazuje, że wody ściekowe należy oczyszczać za pomocą t. zw. tlenowców (akrobów). W piśmiennictwie technicznem system powyższy nosi miano filtrów Dibdena. Wody ściekowe dla oddzielenia kawałków drzewa, szkła i t. d. wpuszczamy przedewszystkiem na siatki metalowe, poczem woda przechodzi kolejno filtry o grubo i cienko ziarnistym koksu, pozostawiana na każdym około 2 godz. Po zejściu wód filtry odpoczywają 2 do 4 g.—czas konieczny do przerobienia pozostałego osadu. Gdyby oczyszczająca praca wyżej wymienionych dwóch filtrów okazała się niedostateczną, dodać możemy trzeci filtr z koksem o ziarnie grubego piasku, a otrzymane rezultaty będą zadawalniające w każdym razie. Zależnie od większego lub mniejszego zanieczyszczenia wody, filtry Dibdena o dwóch kontaktach zatrzymują 65—80% materji organicznej. System ten, uważając akroby za pierwszorzędnny element działania, jest przeciwstawieniem systemu Kamerona, opartego przeważnie właśnie na działaniu anakrobów (beztlenowców) w tak zw. jamie gnilnej. Powiadam przeważnie, bo jak jeden tak i drugi system uznaje akroby i anakroby, nie wspominając już o bakterjach obojętnych, które do każdego warunków doskonale się zastosowują. Już w 1895 r. Kameron, przekonawszy się, że ciała stałe pod wpływem bakterji rozpuszczają się, dołączył do filtru Dibdena jamę gnilną. Okazało się, że wody ściekowe, poddane powyższemu podwójnemu oddziaływaniu bakterji, wychodzą niezwykle czyste: woda jest bezbarwna, bezwonna, przezroczysta, daje się przechowywać przez czas dłuższy, nie ulegając gniciu, zawiera znaczną ilość intratów, ryby w niej przechowują się bardzo dobrze, 24-godzinne działanie bakterji powoduje zoksydowanie 50° płynu. Na całej jamy gnilnej osadzają się składniki zanieczyszczające, zamienione pod wpływem bakterji na próchnicę. Należy zwrócić uwagę, że ciała, pływające na powierzchni, wytwarzają z biegiem czasu stałą powłokę jakkolwiek tem samem anakroby zabezpieczone są od szkodliwego dla nich działania powietrza, a koszta konstrukcji zmniejszone znacznie, bo wszelkie sklepienia okazują się zbyteczne, to jednak ze względu na wydzielające się gazy, otwarte jamy możliwe są jedynie w oddaleniu od miejsc zamieszkałych. Reasumując wszystko co wyżej powiedzieliśmy, dochodzimy do wniosku, że system Kamerona składa się: 1) z oddziału do wylawiania piasku, 2) z oddziału właściwej jamy gnilnej, 3) z filtru Dibdena. Stąd też system powyższy zowiemy systemem: Kameron-Dibden. W tym samym kierunku w dalszym ciągu pracowali w Niemczech Schweder, t. melj. w Gros-

stichterfeld, Proskauer i Schmidtman; badania ich wykazały, że ciała, podlegające utlenieniu, zredukowane były w stosunku 70%, a azot w stos. 50%. Co się tyczy bakterji chorobotwórczych, a mianowicie tyfusowych, to jama gnilna niszczy 70 do 90% zarodków, filtry zaś do 88% pozostałych; reszta jest tak osłabiona, że szkody przynieść nie jest w stanie.

Kalisz.

Józef Schrajer.

DZIWOLĄGI JĘZYKOWE.

Kto wymaga dla siebie szacunku od innych, ten przedewszystkiem sam siebie szanować musi — kto żąda praw dla swego języka, temu tembardziej mowy ojczystej krzywdzić nie wolno, a krzywdą niewątpliwą dla niej są te herezje językowe, jakie w mowie, piśmie, a nawet w druku bardzo często spotykamy.

Pomijam już niezliczone mnóstwo rusycyzmów, germanizmów i innych naleciałości, które każą czystość naszej mowy; zaniedbaliśmy się pod tym względem ogromnie, ale nienormalne warunki, w jakich żyliśmy przez lat tyle, brak szkoły polskiej, uczenie dzieci języków obcych wprzód, nim swój własny dokładnie poznały, do pewnego stopnia to zaniedbanie tłumaczy, choć nie usprawiedliwia bynajmniej; gorszem jest to, że nietylko zatraciliśmy czystość naszej mowy, ale zapomnieliśmy, a może nie nauczyliśmy się mówić poprawnie, gramatycznie. Jako dowód przytoczę tylko dwa dziwolągi językowe, które na potwierdzenie tego zarzutu wystarczają. Coraz częściej zdarza się słyszeć i czytać wyrażenie: „byłem przeszkodzony“. Co to jest? Czyż słowa nijakie mają stronę bierną? Jeżeli zatem nie można powiedzieć: byłem *dziękowany*, *wierzony*, *ufany* i t. p., to na jakiej zasadzie słowo *przeszkodzić* możnaby używać w formie biernej?

Również czytamy nieraz zdanie: „Obstalunki *wykonuję*“. Jeżeli ta forma słowa ma być odmianą czasownika *wykonać*, to wszak elementarne zasady gramatyki uczą nas, że czas terażniejszy mają tylko słowa niedokonane i częstotliwe: *wykonywać* — *wykonywam*, *rozpisywać* — *rozpisuję*, słowa zaś dokonane, a takim jest czasownik *wykonać*, mają tylko czas przyszły i przeszły: *wykonam*, *wykonałem*. W obydwóch przytoczonych wypadkach nawet brak szkoły polskiej nie może być żadnym tłumaczeniem, bo i w gramatyce rosyjskiej istnieją te same prawidła, bo to są zasady ogólne, bo tego wymaga wprost logika języka; cała zatem wina i odpowiedzialność za tego rodzaju błędy spada wyłącznie i niepodzielnie na nas samych.

Czas już najwyższy, abyśmy zastanowili się poważnie nad tem, jaką krzywdę wyrządzamy mowie polskiej, kalecząc nasz piękny, bogaty i wyrobiony język, zwłaszcza, że podobne błędy popełniają w mowie i piśmie nawet osoby z wyższym wykształceniem, które dla innych — prostaczków — i w kwestjach językowych uchodzą mogą za powagę, a ich mowa — za wzór dobrego wysławiania się, skutkiem czego zło szerzy się coraz więcej.

Można być nawet uczonym i bez żadnej ujmę dla siebie nie wdać pięknym, tembardziej wytwornym stylem—to rzecz do pewnego stopnia talentu i wprawy pisarskiej, ale mówić i pisać w ojczystym języku poprawnie, gramatycznie — jest obowiązkiem każdego średnio nawet wykształconego człowieka!

W. Bohowicz.

Umiłowanej ziemi.

A kiedy sercu, co dla Ciebie biło,
Drgające życiem wszystkie znikną tętna,
I szara ziemia mnie otuli smętna,
I wielkim płaczem nad cichą mogiłą
Zabrzni pieśń dzwonów jękliwa i drżąca
I spłynie echem w szafirowe fale
Na sine bory, na pól złotych fale,
Gdzie jasne kwiaty śmieją się do słońca;
O, nie płacz po mnie! choć w ogromną ciszę
I w mrok odejdę—i porzucę Ciebie,
Jedyna moja, — i w grobie i w niebie
Ból Twój uczuję i Twój płacz dosłyszę!...

A za dni życia potargane przedze,
Za zgasłe zorze, za pryśnięte czary
I żal bez miary, i gorycz bez miary,
Za wszystkie bóle i za wszystkie nędze,
Wrócę znów duchem na te pola sine,
Na kwietne błonia, co w mgłach srebrnych stoją...
Nad wioskę cichą, zadumaną, moją,
Z wiatrem przylecę i z chmurą przypłyję;
Przypadnę piersią do tej czarnej roli,
Uciszę duszy łkanie przeogromne
I przeboleję, przebaczę, zapomnę
Wszystko, co smuci i wszystko co boli...

O, ukochałem Ciebie, ziemiol!
O, ukochałem przeogromnie
Za bóle Twoje, za łzy Twoje,
Za te mogiły, które drzemią
Pod cichych krzyżów smętną strażą,
Za wichrów szумы, co mi gwarzą
Twe przeogromne złote boje...
Za mar Twych roje, co szły do mnie
Cichą błękitnych chwil godziną.
Za pól Twych smętek i płacz borów
I nieuchwytny czar wieczorów,
Gdy rzewne głosy z dali płyną.
Za srebrne noce z marzeń rojem,
Za dni nadziei, słońcem złote,
I żal, i smętek, i tęsknotę,
I za to wszystko, co jest Twojem.

F. Witold Nowicki.

Kilka uwag o celowości ochrony—szkółki.

Celem „ochrony“, jak to sama nazwa wskazuje, jest zapewnienie dzieciom troskliwej opieki, aby nie ulegały tak częstym na wsi wypadkom rozjechania, utonięcia lub rozbiciu. Prócz tego, ochrona przez zastosowanie higieny, pielęgnuje i rozwija zdrowie. Dlatego kąpiel chociaż raz na miesiąc (niezbędny warunek utrzymania skóry w czystości), a woda, mydło i grzebień codziennie w ochronie powinny być w użyciu, dopóki dzieci i matki same nie przekonają się o korzyściach stąd wynikłych, ze względu na pociągający czystością wygląd dziecka i cel praktyczny. Dzieci codziennie myte nie podlegają, tak często chorobie powiek, oczu i liszajom, rozpowszechnionym na wsi skutkiem zaniedbania mycia. Są to bardzo ważne korzyści zdrowotne, jakie przynosi ochrona, prowadzona racjonalnie. Gimnastyka w ochronie wiejskiej jest zbyteczna, dziatwa bowiem ma na wsi wystarczającą ilość ruchu i możliwość wyrobienia mięśni i muskułów, spełniając różne drobne prace domowe.

Pod względem intelektualnym ochrona ma zadania bardzo skomplikowane, subtelne—więc trudne. Musi bowiem zwracać pilną uwagę na rozwinięcie umysłu dziecka i urobienie charakteru. Rozwinięcie umysłu zależy od wyrobienia w dziecku uwagi, myśli, pojęcia i pamięci, co się otrzymuje drogą praktyczną, aby dziecko żadnego wyrazu nie przeczytało, nie rozumiejąc jego znaczenia, żadnego zdania nie powtórzyło za nauczycielką bez pojęcia myśli w niem zawartej. Szablonowe ćwiczenia katechizmu i innych nauk, a nawet wierszy nietylko nie przynosi korzyści, lecz wprost działa szkodliwie, wyrabiając w dziecku bezmyślność. Dziecko, opuszczając ochronę w dziesiątym roku życia po trzech latach ucześnieństwa (licząc rok szkolny, ze względu na pracę w roli, siedem miesięcy), powinno mieć umysł tak wyrobiony, aby było podatne do dalszej nauki w szkole ludowej. To jest dziecko powinno umieć czytać i pisać. Z religji rozumieć i wytlómaczyć własnymi słowami znaczenie modlitwy Pańskiej skład apostołski, dziesięcioro przykazań Boskich i być przygotowanym do spowiedzi św. Z arytmetyki umieć cztery działania z zastosowaniem praktycznym podług Stefana Różańskiego. Konieczne też są pogadanki o zjawiskach przyrody, jak deszcz, tęcza, para, piorun, błyskawica, bo tem rozbudzamy myśl dziecka i duszę skierujemy ku zrozumieniu potęgi Boga. Zapoznanie dziecka za pomocą tablic poglądowych z pożytecznymi zwierzętami, mineralami, roślinami powinno mieć przedewszystkiem cel praktyczny. Z geografji wystarcza krótkie objaśnienie o kuli ziemskiej, jej biegu, ogólne pojęcie o rzekach, jeziorach, górach, o naszym kraju i szczegółowe wiadomości o miastach naszych.

W ochronie pilną uwagę zwrócić należy, na rysunki; przyswojenie dzieciom tej umiejętności jest pożądanem ze względu na wyrobienie pojęć estetycznych, co w późniejszym życiu może mieć praktyczne zastosowanie dla rolnika, przy stawianiu budynków, dla rzemieślnika — w jego fachu, czy to będzie kowal, stelmach, cieśla lub stolarz.

Co do wyrabiania charakteru, zależy ono na rozbudzeniu w dziecku samopoznania wad jego i zaszczepieniu w jego młodej duszyczce wzniosłych prawd etyki chrześcijańskiej. W tak ideowym kierunku prowadzone są ochronki w Szwajcarii, gdzie ochroniarka, odpowiednio przygotowana, łatwo się

orientuje wśród charakterów i wad dzieci i jest prawdziwą mistrzynią w ich kształceniu. Spostrzegłszy wadę dziecka, przez cały tydzień w formie zajmujących powiastek przedstawia szkaradę jakiej wady w taki sposób, że dziecko z wolna przyznaje swój błąd, z żalem przyznaje się do winy i stara się poprawić. Tak powstają owe ogólno-narodowe zalety, jak uczciwość, rzetelność, obowiązkowość, które zwracają uwagę każdego obcego przybysza. A u nas ileż to wad dziecko z chaty wyniesie, chociażby tak pospolite, jak lenistwo, kłamstwo, zawiść etc. Idźmy więc śladem Szwajcarii, porzućmy szablonową formę nauczania; dostarczajmy naszym nieprzygotowanym ochroniarcom praktycznych i dobrych podręczników. Dodać muszę, że w każdej ochronie wiejskiej powinny być zaprowadzone roboty, jak koszykarstwo, roboty sznurkowe, plecionki, chłodniki i inne, mające zawsze cel praktyczny na względzie, w ten sposób dziecko oducza się marnowania czasu na próżno i przygotowuje się do zamiłowania przemysłu ludowego, który w niektórych okolicach kraju, uboższych w glebę, byłby prawdziwym błogosławieństwem. Przykładem Wiązownica w Galicji, gdzie kilimów i haftów sprzedają rocznie za kilkanaście tysięcy guldenów. Hafty te robią nawet pastuszki za bydłem. Urządzona w Londynie wystawa przemysłu ludowego z Galicji w tym roku w maju wykazała, jak znaczny pokup miały nasze wyroby ludowe, szczególnie kilimki, zahaftowane z Wiązownicy. W tydzień był cały transport sprzedany, i poczyniono znaczne obstalunki, prawidłowy jednak rozwój handlowy jest tamowany skutkiem nieakuratności w dostawie samych wytwórców. Wzorowe prowadzenie ochrony zależy wiele od dobrych chęci ochroniarek, ale miejmy nadzieję, że ochroniarki, oceniając swoje apostołskie posłannictwo wśród ludu, starać się będą o pogłębienie swego umysłu i zalet charakteru. Traktując swoją pracę ideowo, dadzą przykład systematyczności, zaczynając lekcje punktualnie, o jednej i tej samej oznaczonej godzinie. Same obowiązkowe w nauczaniu dzieci żywym przykładem zaszczepiają w młode pokolenie te zalety rasy germańskiej, jak obowiązkowość i systematyczność, które zapewniły im w świecie stanowisko przodujące. Że umysły wyższe i dojrzałe umieją cenić pracę ochroniarek, dowodem zjazd, jaki się odbył w maju w Warszawie, gdzie ziemianka tak wielkich zasług społecznych jak p. Janowa Kleniewska, objęła protektorat nad stowarzyszeniem ochroniarek. Wszystkie na zjeździe owym obecne ziemianki postanowiły posłać swe ochroniarki do Warszawy na kursa dwutygodniowe, urządzone dla nich celem zaznajomienia ochroniarek z wymaganiami pedagogji.

Tak poważnie pojęta i sumiennie wykonana praca nad ludem wiejskim niewątpliwie zbawienny plon wydać musi i przygotowuje ojczyźnie naszej rozumnych i pożytecznych członków społeczeństwa.

Kościelna-Wieś.

Julja Kreczunowiczowa.

U Ł U D A

(FANTAZJA)

skreśliła IGNACJA PIĄTKOWSKA.

Z wysokiego nieba spłynęła na świat świetlana, uroczą postać dziewicza. Srebrzyste szaty stroiły jej wysmukłe kształty; na głowie w krucznych kędziorach widniały wieńce z przedziwnej piękności kwiatów. Bez szelestu na białych skrzydłach popłynęła posłanka niebios, a gdzie na chwilę zatrzymała krok swój, tam z piersi ludu wyrwał się okrzyk radości i z upojeniem spoglądano w twarz jej niezemską.

W wędrowce swej dziewica zwiedzała miasta tłumne, wioski zaciszne, świetne zamki magnackie i ubogie chaty nędzarzy. Lot skrzydeł uroczej dziewicy był śpieszny, a wypoczynki krótkie. Znużona wreszcie długą wędrowką zatrzymała się nagle aby dłuższą chwilę wypocząć.

Wieczór był cudny, księżycowy, woń kwiatów unosiła się w powietrzu, a w oknie białego dworku, ocienionego zwojami bluszczu, oparta na dłoni, siedziała zadumana młoda kobieta, patrzyła długo przed siebie, a myśl jej popłynęła w dal w uroczu krainy marzeń. Czar padł jej na duszę i ogarnęło ją coś niby sen, a czuwanie.

Posłanka niebios cicho bez szelestu stanęła nad ziemską mieszkaną, mgłą z tęczy zasłoniła rozmarzone jej oczy, białą dłoń swą oparła na jej ramieniu, z tkliwością patrzyła na zadumaną postać i w twarz jej pełną duchowego wyrazu.

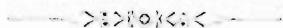
Kobieta dotknięciem zbudzona, spojrzała trwożliwie na posłankę niebios, ale po chwili lęk ją opuścił i z radością wyciągnawszy ręce zaczęła wołać: „Jesteś nareszcie — wiedziałam, że przyjdiesz, o ty moja, ty boska! świetlana! tyś szczęścia posłanką! wiedziałam że przyjdiesz, że przyjść musisz!“ Postać posłanki niebios słuchała milcząc słów kobiety i wpatrywała się z widocznym zachwytem w tą ziemską istotę, a wreszcie po długiej chwili dźwięcznym a poważnym głosem odparła: „Śnij słodko ziemskie dziecię“, śnij zanim zbudzisz się ze snu twych marzeń, ale niestety mylisz się — szczęściem nie jestem, a postać moja zwodnicza.

„Kto jesteś — mów?“ pytała natarczywie kobieta. Świetlana boginka uśmiechnęła się gorzko i z żalem spojrzała na mówiącą, westchnęła smutnie, a wreszcie ponuro odparła — jestem uludą — ale nie bój się, chwilę jeszcze pozostanę przy tobie, czarem swoim otoczę cię, a gdy odlecę w ojczyste swe światy, przygotuję cię tak, iż z sennych marzeń zbudzisz się, uzbrojona w siłę, na ukojenie zostawiam ci lzy i zwiedłe kwiaty twych marzeń.

Po tych słowach niebiańska posłanka niebios na białych srebrzystych skrzydłach uniosła się w górę, a u stóp zadumanej kobiety słać się zaczęły pęki róż szkarłatnych, złocistych storczyków, lilji dumnych i białych gwiazdzistych nenufarów.

Smardzew.

GARŚĆ LICZB.

Spisy ludności w Austro-Węgierskiej monarchji powtarzają się systematycznie co lat 10. Ostatni taki jednodniowy spis, dokonany d. 31 grudnia 1900 r., wykazał, że Galicja posiada 7,315,939 dusz.

Pierwszy jednodniowy spis ludności w państwie Rosyjskiem w r. 1897 wykazał, że gub. Kaliska liczy 840,597 mieszkańców. Doliczywszy do tego średni roczny przyrost, wynoszący 1,6 proc., otrzymamy obecną ilość ludności, wynoszącą 985,191 mieszkańców. Co zaś do samego miasta Kalisza, to jego ludność, po przyłączeniu przedmieść, można przyjąć okrągło za 45,000 mieszkańców.

Przypuściwszy teraz, że w gubernji Kaliskiej istnieją takie same stosunki pod względem oświaty, jak i w Galicji, powinniśmy posiadać w naszej gubernji niżej określony stan oświaty jak następuje. Ilość dzieci w wieku szkolnym od 6 do 15 lat wynosi w Galicji 1,595,155 dzieci. Licząc taki sam procent dzieci w gub. Kaliskiej, powinno ich być 201,511, a w samym Kaliszu 9,205. Gdyby przytem w gub. Kaliskiej chodził do szkół ludowych taki sam procent dzieci, obowiązanych do uczęszczania, jak i w Galicji, to jest 60 proc., to ilość dzieci w gub. Kaliskiej wynosić powinna 120,906, a w mieście Kaliszu 5,523, z czego 48 proc. stanowią dziewczęta.

W szkołach średnich w Galicji uczęszcza 31,152 uczniów, w tym stosunku w gub. Kaliskiej powinno ich być 3,940.

Po obliczeniu stosunku między ilością uczniów i szkół ludowych w Galicji, okazało się, że na jedną szkołkę wypada 225 dzieci. Gdyby ten sam stosunek istniał w gub. Kaliskiej, to powinniśmy posiadać w całej gubernji 896 szkółek, a w mieście Kaliszu 41.

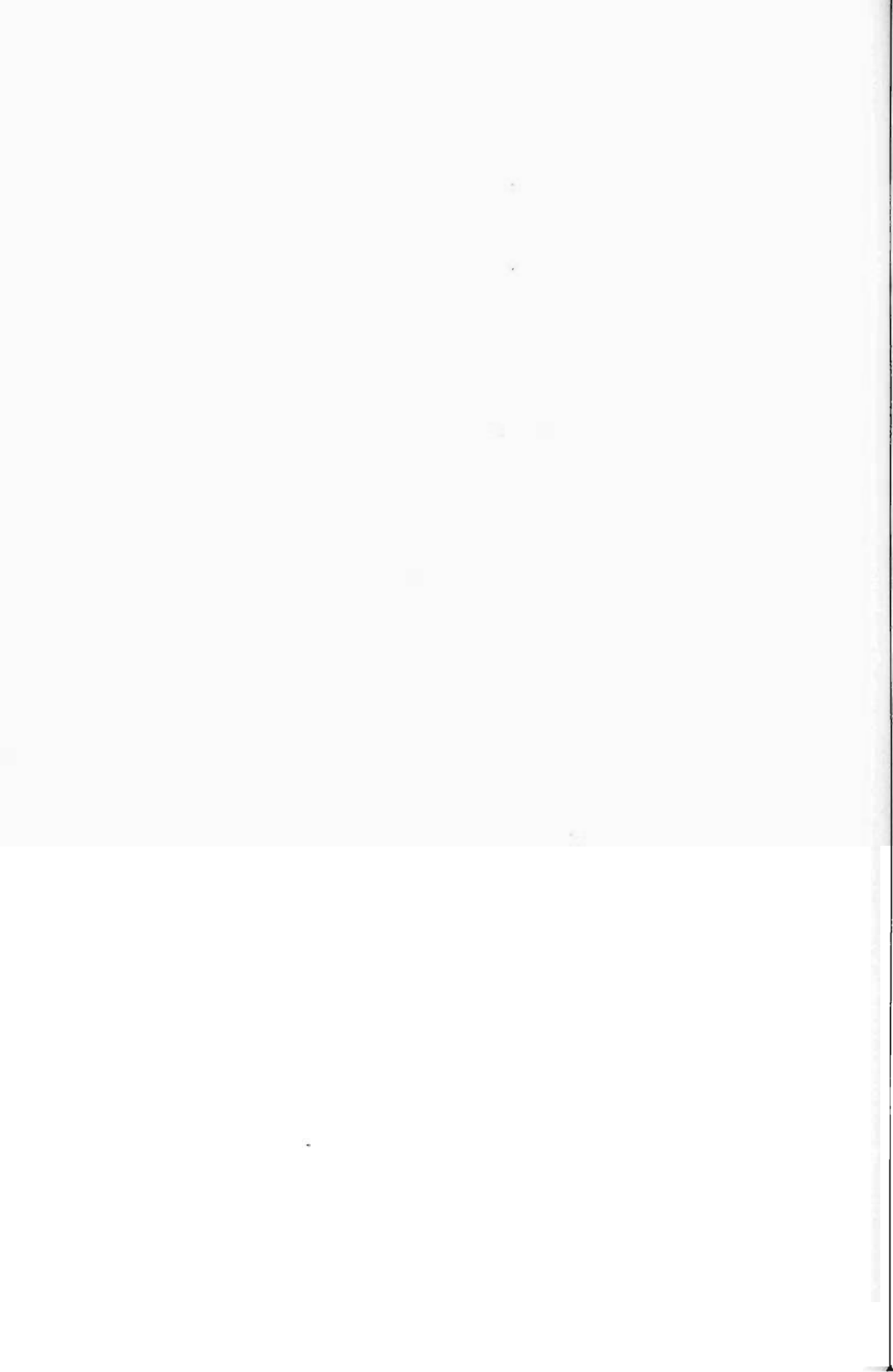
Co zaś do średnich zakładów naukowych, to obliczywszy 40 uczniów na klasę, powinniśmy posiadać 99 klas, t. j. jakieś 6 lub 7 średnich zakładów naukowych męskich, 5 gimnazjów żeńskich i 4 szkoły zawodowe.

Tak by się przedstawiać powinna nasza oświata przy stosunkach galicyjskich. A nie zapominajmy o tem, że Galicja, przy porównaniu z innymi krajami korony austriackiej, jest krajem zaoferowanym pod względem oświaty. Jak by więc powinna wyglądać nasza oświata przy stosunkach czeskich lub morawskich?

R. K.

Dział informacyjny.

Kościół Rzymsko-Katolicki.

J. E. Biskup kujawsko-kaliski ks. Stanisław Zdzitowiecki.

Kapituła Kolegiaty kaliskiej: Prezes kapituły ks. prałat M. Orzechowski, proboszcz i dziekan w Turku; Archidjakon ks. prałat E. Szulc, proboszcz w Pabjanicach; Kustosz ks. prałat I. Płoszaj, rezyduje przy Kol. kaliskiej.

Kanonicy: ks. W. Jankowski, proboszcz i dziekan w Koninie; ks. J. Szafnicki; ks. E. Narkiewicz, proboszcz i dziekan w Kole; ks. A. Sałaciński, proboszcz w Piotrkowie; wice-kustosz ks. M. Janowski; wikariusz ks. W. Gawłowski.

Kościół parafjalny św. Mikołaja: ks. kanonik J. Sobczyński proboszcz; wikariusze: ks. A. Kokczyński i ks. S. Lniski.

Kościóły po-klasztorne: po-Bernardyński rektor ks. W. Jasiński; po-Franciszkański rektor ks. J. Nowicki; po-Reformacki rektor ks. W. Sakowicz.

Kaliski konsystorz foralny: prezes ks. J. Sobczyński, proboszcz w Kaliszu; assesorowie: ks. M. Orzechowski i ks. J. Szafnicki; Notariusz ks. W. Jasiński; obrońca spraw małżeńskich ks. W. Kwarciański.

Kapelani: szpital św. Trójcy vacat; Schronienia starców: Chmielnik ks. M. Janowski, Nowy Świat ks. W. Mruk.

Prefekci szkół w Kaliszu: Gimnazjum filologicznego, Szkoły realnej Gimnazjum żeńskiego ks. W. Kwarciański. Szkół miejskich elementarnych ks. J. Nowicki. Szkoły handlowej ks. W. Jasiński. Prywatnych szkół żeńskich ks. M. Janowski.

Prefekci szkół w gub. Kaliskiej: w Kole ks. Mężnicki szkoły handlowej męskiej. W Koninie ks. Bojanowski Szkoły handlowej męskiej. W Łęczycy ks. A. Żydanowicz nauczyciel Seminarjum nauczycielskiego. W Sieradzu ks. A. Zmysłowski szkół miejskich i prywatnych. W Słupcy ks. Kobyliński Szkoły handlowej. W Pyzdrach (pow. słup.) ks. Grodek. W Turku (vacat). W Wieluniu ks. Wilczyński Szkoły handlowej męskiej.

Wykaz alfabetyczny parafji w dekanatach gub. Kaliskiej,

z wyszczególnieniem duchowieństwa katolickiego, parafji, kościołów i stacji pocztowych.

Dekanat kaliski: Dobrzec st. p. Kalisz, dziekan ks. kan. F. Jüttner.

Kalisz. Kolegiata Kaliska p. w. Wniebowzięcia N. M. P. lub św. Józefa, wybud. 1790 r. Kościół parafjalny. Kapituła: Prałat preposit ks. M. Orzechowski. Prałat archid. ks. E. Szulc. Prokurator i kust. kol. ks. kan. I. Płoszaj. Kanonicy: ks. W. Jankowski, ks. J. Szafnicki, ks. E. Narkiewicz i ks. A. Sałaciński. Wikariusze: ks. M. Janowski, ks. W. Gawłowski.

Kościół św. Stanisława (po-Franciszkański) wybud. 1257 r., rektor ks. J. Nowicki,

Kościół św. Wojciecha na Zawodziu.

Św. Mikołaja, kościół parafjalny, wyb. 1255 r. Proboszcz prep. ks. kan. J. Sobczyński. Wikariusze: ks. A. Kokczyński i ks. S. Lniski.

Kościół Nawiedzenia N. M. P. (po-Bernardyński), rektor ks. W. Jasiński.

Kościół św. Józefa (po-Reformacki) rektor ks. Wiktor Sakowicz.

Blizanów, st. p. Stawiszyn, koś. św. Mikołaja, wyb. 1532 r., prob. ks. C. Kostecki. **Błaszki**, koś. św. Anny, wyb. 1779 r., prob. ks. A. Kruczkowski, wikar. ks. K. Rojek. **Borków**, st. p. Kalisz, koś. św. Andrzeja, wyb. 1712 r., prob. ks. P. Kolczyński. **Brudzew**, st. p. Stawiszyn, koś. św. Jakóba, wyb. 1778 r., prob. ks. M. Brykowski. Kościół św. Stanisława w Lipe, wyb. 1753 r. **Chełmce**, st. p. Kalisz, koś. Narodzenia N. M. P., wyb. 1883 r., prob. ks. W. Owczarek, wik. ks. A. Miklaszewski. **Chlewo**, st. p. Błaszki, koś. św. Benedykta, prob. ks. J. Pelczyński. Koś. fil. św. Małgorzaty w Gaci. **Chocz**, st. p. Stawiszyn, koś. św. Andrzeja Apost., wyb. 1629 r., prob. ks. P. Olkiewicz, wik. ks. S. Szableski. Koś. św. Michała (po-Reformacki), wyb. 1720 r., rektor ks. S. Wołosiewicz. **Dembe**, st. p. Kalisz, koś. Zwiastowania N. M. P., wyb. 1607 r., prob. ks. E. Hornowski. Koś. fil. św. Michała w Zborowie, wyb. 1726 r. **Dobrzec**, st. p. Kalisz, koś. św. Michała Arch., wyb. 1882 r., prob. ks. F. Jüttner dziek. kalis., wik. ks. F. Balcerzak. Koś. fil. św. Gotharda na Rypinku, wyb. 1750 r. Kaplica w Szczypiornie. **Dzierżbin**, st. p. Stawiszyn, wyb. 1115 r., ks. prob. W. Bąkowski. **Giżyce**, koś. Przem. Pańskiego, wyb. 1878 r., prob. ks. L. Jaksa. **Godziesze Wielkie**, st. p. Kalisz, koś. św. Bartłomieja, wyb. 1782 r., prob. ks. L. Kempki, wik. L. Hławsa. **Goliszew**, st. p. Stawiszyn, koś. Nepokalanego Poczęcia N. M. P., wyb. 1840 r., prob. ks. A. Wolski. **Góra**, st. p. Warta, wyb. 1792 r., prob. ks. A. Kurzętkowski. **Iwanowice**, st. p. Błaszki, koś. św. Katarzyny, wyb. 1436 r., prob. ks. J. Motylewski, wik. ks. Czarnecki. **Kalinowa**, st. p. Błaszki, koś. Marji Magdaleny, wyb. 1465 r., prob. ks. A. Pawłowicz. **Kokanin**, st. p. Kalisz, koś. Marji Magdaleny, wyb. 1883 r., prob. ks. Szaflnicki. **Kościelec**, st. p. Ceków, koś. św. Wojciecha, prob. ks. M. Sawicki. **Kościelna Wieś**, st. p. Kalisz, wyb. 1123 r., prob. ks. J. Januszewski. **Kosmów**, st. p. Ceków, wyb. 1661 r., prob. ks. W. Górzyński. **Koźminek**, st. p. Kalisz, koś. św. Jana Chrzciciela, prob. ks. T. Ojrzanowski, wik. vacat. Kaplica w Złotnikach wyb. 1777 r. **Opatówek**, koś. św. Doroty, wyb. 1370 r., prob. ks. A. Marczewski, wik. ks. M. Papięski. **Pamięcin**, st. p. Kalisz, koś. św. Jana Chrzciciela, wyb. 1628 r., prob. ks. J. Brzeziński. **Piątek Wielki**, st. p. Stawiszyn, koś. św. Marcina, prob. ks. F. Januszewski. **Przespolew**, st. p. Ceków, koś. św. Katarzyny, wyb. 1900 r., prob. ks. S. Mrozowski. **Rajsko**, st. p. Opatówek, koś. św. Michała, wyb. 1607 r., prob. ks. E. Żońkowski. **Rychnów**, st. p. Kalisz, wyb. 1782 r., prob. ks. J. Krzyński. **Staw**, st. p. Błaszki, koś. św. Mikołaja, wyb. 1521 r., prob. ks. J. Komorowski. **Stawiszyn**, koś. św. Bartłomieja, wyb. 1250 r., ks. E. Esman. **Tłokinia**, st. p. Kalisz, koś. św. Jakóba, prob. ks. W. Perliński wice-dziekan. **Tykadłów**, st. p. Kalisz, koś. św. Katarzyny, prob. ks. W. Sadowy, **Zbiorsk**, koś. św. Urszuli, prob. ks. J. Szadkowski.

Dekanat Kolski. Dziekan ks. kan. E. Narkiewicz. **Koło**, koś. św. Krzyża, wyb. 1407 r., parafjalny. Dziekani: prob. ks. kan. E. Narkiewicz, wik. ks. W. Potrzebski. Kościół OO. Bernadynów, Gwardjan O. F. Szortyka, kaznodzieja O. Fr. Czachorowski, O. M. Marcinkowski, O. A. Żaboklicki, O. P. Skórczyński, brat G. Leszczyński, brat P. Mamanowicz. **Białków**, st. p. Koło, prob. ks. B. Zieliński. **Błenna**, st. p. Przedecz, koś. św. Małgorzaty, wyb. 1861 r., prob. ks. K. Kraszewski. **Brdów**, st. p. Kolo, koś. św. Wojciecha, prob. ks. W. Gniezdowski. **Brudzew**, st. p. Kolo, koś. św. Mikołaja, proc. ks. F. Stasiakowski, wik. ks. J. Zaborski. **Dęby Szlacheckie**, st. p. Kolo, wyb. 1737 r., prob. ks. W. Zaremba. Koś. fil. św. Michała w Dęb-

nie Królewskim. **Dobrow**, st. p. Koło, kość. św. Trójcy, wyb. 1763 r., prob. ks. K. Jurgilas. **Janiszew**, st. p. Koło, kość. św. Jadwigi, wyb. 1731 r., prob. ks. Nieznański. **Izbica**, prob. ks. W. Grabowski, wik. ks. A. Dąbrowski, kap. św. Florjana. **Kościelce**, st. p. Koło, kość. św. Andrzeja, prob. ks. D. Małecki. **Lubotyn**, st. p. Sompolno, wyb. 1620 r., prob. ks. W. Bącałski, **Lubstów**, st. p. Sompolno, kość. św. Jadwigi, wyb. 1534 r., prob. ks. M. Chytrzyński. **Małolno**, st. p. Sompolno, kość. św. Andrzeja, prob. ks. W. Żuchowski. **Modrzejewo**, st. p. Izbica, kość. św. Stanisława, wyb. 1591 r., prob. ks. Ostrowski. **Osiek Wielki**, st. p. Koło, kość. św. Bartłomieja, wyb. 1890 r., prob. ks. L. Wiśniewski, wik. ks. Meźnicki. Kość. fil. św. Michała w Dębach Królewskich. **Racięcice**, st. p. Sompolno, kość. Narodzenia N. M. P., wyb. w 1900 r., prob. ks. L. Jarosiński. **Sompolno**, kość. św. Marji Magdaleny, wyb. 1847 r., prob. ks. E. Łukaszewicz. **Wąsosze**, st. p. Konin, wyb. 1860 r., prob. ks. H. Zieliński. **Wrząca Wielka**, st. p. Koło, kość. św. Jakóba, wyb. 1888 r., prob. ks. K. Jung.

Dekanat-Koniński, dziekan ks. Władysław Jankowski. **Konin**, kość. św. Bartłomieja, wybud. 1151 r., prob. kanonik ks. Wł. Jankowski, wik. St. Plaza. Kość. św. Magdaleny (po-Reform.), 1670 r., wik. A. Borowski. **Golina**, st. p. Konin, kość. św. Jakóba, 1767 r., prob. K. Zalecki. **Gostawice**, st. p. Konin, kość. św. Andrzeja, 1418 r., prob. ks. M. Majewski. **Grabienice**, st. p. Konin, kość. św. Katarzyny, 1597 r., prob. ks. L. Stawicki. **Grochowy**, st. p. Rychwał, kość. św. Dorotei, 1521 r., prob. ks. W. Zgadzajewski. **Grzymiszew**, st. p. Turek, kość. Narodzenia N. M. P., 1785 r., prob. ks. A. W. Chawałkiewicz. **Kawnice**, st. p. Konin, 1779 r. **Kramsk**, st. p. Konin, kość. św. Stanisława, 1844 r., prob. ks. R. Wiśniewski, wik. ks. K. Secomski. **Krzymów**, st. p. Konin, kość. św. Marji Magdaleny, 1779 r., prob. ks. K. Kuropecki. **Buchary-Kościelne**, st. p. Konin, 1786 r., ks. F. Nowak. **Licheń**, st. p. Konin, kość. św. Dorotei, 1854 r., prob. ks. F. Mikłaszewski. **Lisice**, st. p. Konin, kość. św. Jacka, 1886 r., ks. S. Zablocki. **Morzystaw**, kość. św. Wojcieciecha, 1782 r., ks. St. Chmielewski, wik. Sobiepanek. **Myślborz**, st. p. Konin, kość. św. Mateusza, prob. ks. W. Gołębiowski. **Ostrowąż**, st. p. Konin, kość. św. Jakóba, ks. E. Kopczyński. **Russocice**, st. p. Władysławów, kość. św. Michała, ks. I. Zbirochowicz, wik. ks. Waclaw Linowiecki. **Rychwał**, kość. św. Trójcy, 1560 r., ks. A. Kalinowski. **Zgów**, st. p. Konin, kość. św. Jakóba, 1209 r., ks. Wł. Ziemiłowicz. **Ślisin**, st. p. Kleczew, kość. św. Mikołaja, 1604 r., prob. ks. A. Peterkiewicz. **Sławsk**, st. p. Konin, 1614 r., prob. ks. A. Kościelski. **Stare-Miasto**, st. p. Konin, kość. św. Piotra i Pawła, 1119 r., prob. ks. K. Ucieklak. **Tuliszków**, st. p. Konin, kość. św. Wita, 1450 r., prob. ks. St. Skulski, wik. ks. A. Gostyński. **Wyszyna**, st. p. Konin, kość. N. M. P., 1782 r., prob. ks. Fr. Klimacki.

Dekanat Łęczycki, dziekan ks. Adolf Żebrowski. **Łęczyca**, prob. ks. A. Żebrowski, wik. Lesisz; kość. po-Bernardyński, ks. A. Zdanowicz. **Bełdrzychów**, st. p. Poddębice, prob. ks. Hofman. **Błonie**, st. p. Łęczyca, prob. ks. M. Kinest. **Gieczno**, st. p. Piątek, prob. ks. W. Pawłowski. **Grabów**, st. p. Łęczyca, prob. ks. S. Żydanowicz. **Góra św. Małgorzaty**, st. p. Łęczyca, prob. ks. Urbanowicz. **Dalików**, st. p. Poddębice, prob. ks. S. Patkowski. **Domaniew**, st. p. Poddębice, prob. ks. M. Wejs. **Katów**, st. p. Poddębice, prob. ks. F. Webner. **Leźnica**, st. p. Łęczyca, prob. ks. J. Namoczyński. **Leźnica-Mała**, st. p. Łęczyca, prob. ks. M. Łęczycki. **Mazew**, st. p. Łęczyca, prob. ks. D. Linart. **Modna**, st. p. Ozorków, prob. ks. L. Mickiewicz. **Ozor-**

ków, prob. ks. I. Wypiski. **Parzęczew**, st. p. Ozorków, prob. ks. W. Narasinowicz. **Pęczniew**, st. p. Piątek, prob. ks. E. Podbielski. **Piątek**, st. p. Uniejów, prob. kan. A. Gniazdowski. **Poddebice**, prob. ks. G. Zawadzki. **Strzegocin**, st. p. Łęczyca, prob. ks. J. Budziszewski. **Sobótka**, st. p. Kłodawa, ks. Linard. **Soka-Wielka**, st. p. Ozorków, prob. ks. St. Zacharjasiewicz. **Siedlec**, st. p. Łęczyca, ks. St. Wesołowski. **Topola**, st. p. Łęczyca, prob. ks. T. Chrepiński. **Tum**, st. p. Łęczyca, ks. J. Urbanowicz. **Tur**, st. p. Gostków, ks. S. Gostkowski. **Wartkowiec**, st. p. Gostków, ks. Bączalski. **Witonice**, st. p. Łęczyca, ks. A. Brenliński.

Dekanat Sieradzki, Dziekan. kan. ks. W. Mikołajewski. **Sieradz**, wyb. 1432 r., prob. ks. W. Mikołajewski, wik.: ks. J. Godlewski i ks. E. Kempieński. Kościół (po Dominikach, św. Stanisława), rektor ks. A. Zmysłowski. **Brzeźno**, st. p. Złoczew, koś. św. Agidiusza, wyb. 1758 r., prob. ks. W. Gumowski, wik. ks. M. Koźbiał. **Burzenin**, st. p. Widawa, koś. św. Wojciecha, wyb. 1642 r., prob. ks. Szymanowski, wik. ks. I. Pawłowski. **Dzieźbin**, st. p. Szadek, koś. św. Stanisława, wyb. 1630 r., prob. ks. I. Harliński. **Godynice**, st. p. Złoczew, koś. św. Marcina, wyb. 1885 r., prob. ks. T. Żychowicz. **Gruszczyce**, st. p. Błaszki, koś. św. Stanisława, wyb. 1750 r., prob. ks. S. Frąckiewicz. **Kamionacz**, st. p. Warta, koś. św. Marcina, wyb. 1845 r., prob. ks. S. Piłcki. **Kliczków Mały**, st. p. Błaszki, koś. Narodzenia N. M. P., wyb. 1764 r., prob. ks. Rosiński. **Klonowa**, st. p. Lututów, koś. Przem. Pań., wyb. 1755 r., prob. ks. A. Kukowski, wik. ks. A. Wajs. **Korczew**, st. p. Zduńska Wola, koś. św. Katarzyny, wyb. 1729 r., prob. ks. F. Klass. **Małyń**, st. p. Szadek, koś. św. Andrzeja, wyb. 1752 r., prob. ks. F. Maciaszek, wik. vakat. **Męka**, st. p. Sieradz, koś. św. Wojciecha, wyb. 1691 r., prob. ks. F. Rusin. **Russoszyca**, st. p. Warta, koś. św. Laurentego, wyb. 1783 r., prob. ks. I. Pillich. **Stolec**, st. p. Złoczew, koś. św. Laurentego, wyb. 1768 r., prob. ks. M. Koźmierski. **Szadek**, koś. Wniebowzięcia N. M. P., prob. ks. St. Mirecki, wik.: ks. W. Szczepański i W. Kwarciański zam. w Kaliszu. **Tubądzin**, st. p. Błaszki, koś. św. Laurentego, wyb. 1900 r., prob. ks. M. Rełkowski. **Uników**, ks. p. Złoczew, koś. św. Stanisława, wyb. 1876 r., prob. ks. K. Kamieniecki. **Warta**, koś. św. Mikołaja, prob. ks. J. Drzewiecki, wik. ks. I. Lisiecki. Koś. po Bernardyński Wniebow. N. M. P., rektor S. Markowski. Koś. po Bernardyński Narodz. N. M. P., rektor vakat. **Wąglczew**, st. p. Błaszki, koś. św. Klemensa, wyb. 1626 r., prob. ks. H. Kowalski. **Wierzchy**, st. p. Szadek, koś. św. Mikołaja, wyb. 1725 r., prob. ks. A. Kozłowski. **Wojków**, st. p. Błaszki, koś. św. Małgorzaty, wyb. 1646 r., prob. ks. K. Grajewski, wik. ks. A. Brudnicki. **Wróblew**, st. p. Sieradz, koś. św. Piotra i Pawła, wyb. 1804 r., prob. ks. A. Zawadzki. **Zadzim**, st. p. Szadek, koś. św. Małgorzaty, wyb. 1642 r., prob. ks. B. Rokossowski, wik. ks. W. Chrzanowski zam. w Osiakowie. **Zduńska Wola**, koś. Wniebow. N. M. P., wyb. 1881 r., prob. ks. T. Stawowski, wik. ks. W. Orzanowski. **Złoczew**, koś. św. Andrzeja, wyb. 1601 r., prob. ks. H. Borowy. Koś. po Bernardyński, św. Krzyża, rektor ks. B. Choroszyński.

Dekanat Słupcecki, Dziekan. kan. ks. K. Kobyliński. **Słupca**, koś. św. Wawrzyńca, wybudowany 1190 r., prob. ks. K. Kobyliński, wik. ks. I. Rechrtyński. **Budziszew**, st. p. Kleczew, koś. Wniebowzięcia N. M. P., 1745 r., prob. ks. K. Książkowski. **Ciążeń**, st. p. Słupca, koś. św. Jana, 1535 r., prob. ks. D. Tryszkiewicz. **Cienin**, st. p. Słupca, koś. św. Katarzyny, 1802 r., prob. ks. A. Żórawski. **Dobrostowo**, st. p. Kleczew, koś. św.

Jakóba, 1449 r., prob. ks. J. Komorowski. **Giewartów**, st. p. Słupca, 1762 r., prob. ks. A. Perski. **Grodziec**, st. p. Rychwał, koś. św. Andrzeja, 1897 r., prob. ks. W. Górecki. **Kazimierz**, st. p. Konin, koś. św. Marcina, prob. ks. A. Groblinski. Koś. po Bernardyński, rektor ks. St. Małachowski. **Kleczew**, koś. św. Andrzeja, 1120 r., prob. ks. Ziarkowski. **Królów**, st. p. Rychwał, koś. św. Michała, prob. ks. M. Sadowski. **Łąd**, st. p. Słupca, koś. św. Mikołaja, prob. ks. Fibich. **Sądek**, st. p. Słupca, koś. św. Mikołaja, 1809 r., prob. ks. R. Puchalski, wik. ks. R. Zieliński. **Młodajewo**, st. p. Słupca, koś. św. Mikołaja, prob. ks. A. Wojciechowski, wik. ks. B. Grzemielewski. **Ostrowite**, st. p. Kleczew, koś. św. Stefana, prob. ks. A. Albin. **Pyzdry**, koś. Narodz. N. M. P., prob. ks. J. Grodek, wik. ks. F. Starkiewicz. Koś. po Franciszkański, św. Jana Chrzciciela, 1340 r., rek. Wróblewski. **Skulsk**, koś. Narodz. N. M. P., 1810 r., prob. ks. L. Ciesielski. **Szamarzewo**, st. p. Waganice, prob. ks. A. Rakowski. **Szymanowice**, st. p. Pyzdry, koś. św. Jana Chrzciciela, 1882 r., prob. ks. A. Margoński, wik. ks. Gawroński. **Trąbczyn**, st. p. Zagórów, koś. św. Marcina, prob. ks. Wtorkiewicz. **Wilczyn**, st. p. Kleczew, koś. św. Urszuli, 1375 r., prob. ks. A. Wiszniewski. **Zagórów**, koś. św. Piotra i Pawła, 1760 r., prob. K. Pecherski, wik. L. Ościk i W. Marcinia. **Złotków**, st. p. Kleczew, 1880 r., prob. ks. Galecki.

Dekanat Turecki, dziek. ks kan Michał Orzechowski. **Turek**, koś. św. Jana, prob. ks. kan. M. Orzechowski, wik. ks. G. Maternowski i ks. M. Grabowski. **Boleszczyn**, st. p. Dobra, koś. św. Piotra i Pawła, wybudowany 1818 r., prob. ks. A. Dmochowski, wik. J. Magott. **Brodnia**, st. p. Warta, koś. św. Stanisława, wyb. 1556 r., prob. ks. H. Wysokowski, koś. fil. w Gilinie. **Chwalborzyce**, st. p. Dąbie, koś. św. Marcina, wyb. 1767 r., prob. ks. J. Kuczyński. **Dobra**, prob. ks. L. Sparczyński. **Głuchów**, st. p. Dobra, koś. św. Mateusza, 1759 r., adm. ks. F. Stopierzyński. **Goszczanów**, st. p. Warta, koś. św. Marcina, prob. ks. K. Przeździecki, wik. ks. J. Połatyński. **Grodzisko**, st. p. Dąbie-Koło, koś. św. Piotra i Pawła, 1612 r., prob. ks. F. Pawelski. **Jeziorsko**, st. p. Dobra, koś. św. Krzyża, 1856 r. **Kowale-Pańskie**, st. p. Dobra, koś. M. B. Bolesnej, 1847 r., prob. ks. S. Gruchalski. **Lisków**, st. p. Ceków, prob. ks. W. Bliźniński, wik. S. Keller, koś. fil. Strzałków, 1727 r. **Malanów**, st. p. Turek, koś. św. Mikołaja, 1873 r., prob. ks. A. Keller. **Miłkowice**, st. p. Dobra, koś. św. Mikołaja, 1882 r., prob. ks. Przedworski. **Niemysłów**, st. p. Uniejów, koś. św. Michała, 1880 r., prob. ks. St. Ławiński. **Niewiesz**, st. p. Uniejów, prob. ks. J. Szybarski. **Pęczniew**, st. p. Warta, koś. św. Katarzyny, 1761 r., prob. ks. L. Wysokowski, fil. koś. Siedlątków. **Psary**, st. p. Turek, koś. Naw. M. B., 1805 r., prob. ks. Korycki, fil. koś. Słomów-Kościelny. **Skęczniew**, st. p. Dobra, koś. św. Trójcy, 1825 r., prob. ks. R. Rendschmidt. **Spicimierz**, st. p. Uniejów, koś. św. Krzyża, prob. ks. Pawłowski. **Swinica**, st. p. Dąbie, koś. św. Kazimierza, 1859 r., prob. ks. J. Chodyński. **Tokary**, st. p. Dobra, koś. św. Andrzeja, 1861 r., prob. ks. Z. Góranowski. **Uniejów**, koś. św. Florjana, 1349 r., prob. ks. S. Bukowski, wik. ks. M. Balcerowski. **Wielenin**, st. p. Uniejów, koś. św. Jakóba, prob. ks. Józef Majkowski. **Wilamów**, st. p. Uniejów, koś. św. Wojciecha, 1894 r., prob. ks. P. Romanowski.

Dekanat Wieluński, dziekan ks. Grygłewski. **Wieluń**, koś. Naw. N. M. P., prob. ks. J. Godorowski, wik. ks. F. Pruski. Kościół po Augustjanach, 1350 r., rektor ks. Bielecki. Klasztor Bernardynek, po Reformatach, rek. ks. H. Piekarczyk. Po Pijarski, rek. ks. W. Wilczyński. Koś. fil. w Gaszynie i w

Dąbrowie. **Biała**, st. p. Wieluń, prob. ks. A. Muchański, **Bolesławiec**, kość. św. Trójcy, 1522 r., prob. ks. S. Nuszkiewicz. **Chotów**, st. p. Wieluń, 1616 r., kość. św. Marcina, prob. ks. N. Krantz. **Cieszęcin**, st. p. Wierzbów, 1789 r., prob. ks. W. Głowacki, wik. ks. S. Degen. Kość. fil. Węglice. **Czarnożyły**, st. p. Wieluń, kość. św. Bartłomieja, 1726 r., prob. P. Gogolewski, kość. fil. Wydrzyn. **Czastary**, st. p. Bolesławiec, 1847 r., kość. Narodzenia N. M. P., prob. ks. Czok. **Działoszyn**, kość. św. Marii Magdaleny, 1787 r., prob. ks. Snawadzki. **Dzietrzkowice**, st. p. Bolesławiec, kość. Przem. Pańskiego, 1884 r., prob. ks. Boratyński, kość. fil. Żubnic. **Dzierzwniki**, st. p. Wieluń, kość. św. Katarzyny, prob. ks. F. Kobielski, kość. fil. Pątnów. **Komorniki**, st. p. Wieluń, kość. św. Mikołaja, 1631 r., prob. B. Zaremba. **Konopnica**, st. p. Ossyaków, kość. św. Rocha, 1644 r., prob. ks. M. Ciesielski, prefekt w Częstochowie. **Kraszewice**, st. p. Giżyce, kość. św. Katarzyny, 1886 r., prob. ks. P. Gutman, wik. ks. Jan Cesarz. **Krzywierzka**, st. p. Wieluń, kość. św. Piotra i Pawła, 1264 r., prob. ks. Jan Marchowski, kość. fil. w Kadłubie, Popowicach i Grębieńcu. **Lututów**, kość. św. Trójcy, 1760 r., prob. ks. Ap. Lutoborski, wik. ks. B. Bojanowski. **Mieloszyn**, st. p. Bolesławiec, kość. św. Marii Magdaleny, 1760 r., prob. ks. Kowalski, fil. kość. Chrościn. **Mierzycy**, st. p. Wieluń, kość. św. Katarzyny, 1837 r., prob. ks. R. Schiwelbein, wik. ks. P. Filipkiewicz. **Mokrsko**, st. p. Wieluń, kość. św. Stanisława, 1626 r., prob. ks. W. Hordyewicz. **Naramnierz**, st. p. Lututów, kość. św. Rocha, prob. ks. W. Przygodzki. **Ossyaków**, kość. św. Jadwigi, 1648 r., prob. ks. I. Madaliński, wik. ks. L. Kowalewski. **Opatów**, st. p. Wieluń, kość. św. Marii Magdaleny, prob. ks. F. Tański, kość. fil. w Wierzbie. **Praszka**, kość. Wniebowz. N. M. P., 1872 r., prob. ks. nonik W. Rusia, wik. ks. St. Gajewski, kap. w Kowale i Strojce. **Raczkowice**, st. p. Wieluń, kość. św. Mikołaja, prob. ks. K. Głowacki, kość. fil. w Łęgniwnikach, 1805 r. **Ruda**, st. p. Wieluń, kość. św. Wojciecha, 1142 r., dziekan prob. ks. W. Gumiński, kap. w Kraszkowicach. **Rudlice**, st. p. Wieluń, kość. św. Trójcy, 1807 r., prob. ks. J. Górniak. **Rudniki**, kość. św. Mikołaja, 1830 r., prob. ks. B. Michnikowski, kap. w Rudnikach. **Siemkowo**, st. p. Działoszyn, kość. św. Marcina, 1879 r., prob. ks. F. Gryglewski, wik. M. Godlewski. **Skomlin**, st. p. Wieluń, kość. św. Filipa, 1745 r., prob. ks. A. Kukulski. **Sokolniki**, st. p. Lututów, kość. św. Mikołaja, 1731 r., prob. ks. J. Łogucki, kość. fil. Ochędzyn. **Walichnowy**, st. p. Lututów, kość. św. Marcina, 1865 r., prob. ks. F. Jasiński. **Wieruszów**, kość. św. Ducha w 1676 r., (po-Pauliński 1865 r.), prob. ks. A. Jabłoński, wik. J. Kurczyński. **Wierzchniasz**, st. p. Wieluń, kość. św. Mikołaja, prob. ks. W. Głogowski. **Wierzbęcin**, st. p. Bolesławiec, kość. św. Katarzyny, 1831 r., prob. ks. A. Witulski, kość. par. Żdżary. **Żytniów**, st. p. Praszka, kość. św. Marcina, 1817 r., prob. ks. W. Grzybowski.

Nabożeństwa odprawiane w kościołach katolickich w Kaliszu.

Kollegjata (kość. św. Józefa). Msze św.: o godz. 6-ej rano codziennie o godz. 9-ej rano codziennie, (w każdy czwartek nabożeństwo z wystawieniem Najświętszego Sakramentu „Cibavit“ i procesją). O godz. 10¹/₂ rano suma z kazaniem w niedzielę. O godz. 3¹/₂ po poł. nieszpory.

Kościół św. Mikołaja (Kanoników). Msze św.: o godz. 7-ej rano codziennie, o godz. 9-ej rano codziennie. O godz. 11-ej suma z kazaniem w niedzielę. O godz. 3-ej po poł. nieszpory.

Kościół po-Bernardyński. Msze św.: o godz. 8-ej r. w poniedziałki i czwartki; o godz. 9-ej r. we wtorki, piątki i soboty; o godz. 7-ej r. w środy. O godz. 10-ej r. suma z kazaniem w niedzielę. O godz. 5-ej po poł. nieszpory.

Kościół po-Franciszkański. Msza św. o godz. 10-ej r. codziennie. O godz. 11-ej r. suma z kazaniem w niedzielę. O godz. 4-ej po poł. nieszpory.

Kościół po-Reformacki. Msza św. o godz. 8-ej r. codziennie. O godz. 11-ej r. z kazaniem w święta. O godz. 4-ej po poł. nieszpory.

Dozór kościelny parafii kaliskich: prezes prezydent Bötticher; członkowie: Drygas, Kindler, Troska, St. Herbich, Wolf, Mystkowski.

W Ł A D Z E.

Gubernator Łowczy Najwyższego Dworu, rz. r. st. M. J. Nowosilcow. Przyjmuje w interesach służbowych i prywatnych codziennie od godz. 11-ej do 1-ej po poł. Telefon № 1.

Wice-Gubernator as. kol. I. Pilc.

Kancelarja Gubernatora. Naczelnik kancelarji Szutting. Pomocnik naczelnika kancelarji Znamiewski. Urzędnicy do szczególnych poruczeń (vakans).

Straż ziemska. Sztab-oficer do szczególnych poruczeń, rotmistrz P. P. Mażyrow. Oficer zapasowy straży ziemskiej Pawluk.

Rząd gubernjalny. Rada ogólna. Prezes Gubernator; członkowie: wice-gubernator i radcowie.

Kancelarja. Sekretarz Rządu Gubernjalnego Parientjew. Tłumacz i referent Przedpełski

Wydział administracyjny. Radca L. P. Wojciechowski. Starsi referenci: Rajewski i Ginter. Młodszy referent Jedyński.

Wydział wojskowo-policyjny. Radca A. P. Skorulski. Starszy referent Babrewski. Buchalter Podziemski. Młodszy referent Sokołowski.

Wydział lekarski. Inspektor lekarski dr. rz. r. st. W. N. Żabotyński. Pomocnik inspektora dr. J. Merkel. Assesor farmacji F. Piotrowski. Sekretarz Piotrowski.

Wydział weterynaryjny. Inspektor A. Krajewski. Referent Nowacki.

Wydział budowlany. Inżynier gubernjalny S. L. Pinajew. Pomocnik inżyniera W. Stachlewski.

Redaktor „Gub. wiadomości“ Bentkowski.

Magistrat w Kaliszu. Prezydent L. Bötticher. Radni: W. Formański, Czaplinski, W. Czyżewski. Sekretarze: W. Gawecki, M. Podkuliński, Rosland. Kontroler kasy F. Makowski. P. o. archit. m. Józef Schrajer, Inżynier cywilny. Lekarz miejski J. Merkel.

Pow. Kaliski. Naczelnik powiatu E. Fibich. Pomocnik naczelnika powiatu do spraw administracyjnych J. Zawadzki. Pomocnik naczelnika do spraw policyjnych i naczelnik straży ziem. W. I. Juchnowski. Sekretarz Sadowski. Sekwestrator Biernacki. Inżynier architekt J. Schrajer. Referenci: Życzowicz, Hagenmajster i Grabski. Lekarz powiatu dr. Łukaszewicz. Weterynarz J. Fedecki. Burmistrz w Błaszczkach Jan Świątecki.

Powiat kolski. Zarząd powiatowy. Naczelnik powiatu, rad. st. N. W. Lenow. Naczelnik straży ziemskiej kap. m. N. Smolak. Pom. nacz. powiatu do spraw admin., rad. dworu K. I. Dobrowolski. Architekt H. Wnukowski, inż. cywilny, Lekarz pow. A. Dąbczyński. Weterynarz W. Pietruszczyński.

Magistrat m. Koła. Burmistrz J. Jankowski. Sekretarz A. Kaliński.

Magistrat m. Dąbia. Burmistrz T. Ginter. Sekretarz A. Matyszewski.

Pow. koniński. Zarząd powiatowy. Naczelnik powiatu (vacat). Naczelnik straży ziemskiej, Nikolajew. Pom. naczelnika do spraw adm. A. Komornicki. Architekt budowl. Melchior Nestorowicz. Lekarz powiatowy W. Żywanowski. Weterynarz A. Ślepowoński.

Magistrat m. Konina. Burmistrz A. Kanicki.

Pow. Łęczycki. Zarząd powiatowy. Naczelnik powiatu Stefan Patkowski. Pom. naczeln. powiatu i nacz. str. ziem., sztabs-kapitan K. Neuman. Pom. do spraw adm. K. Miedwiediew. Architekt Edward Przanowski. Lekarz pow. S. Chrempiński. Weterynarz J. Augustynowicz.

Magistrat m. Łęczycy. Burmistrz, rad. dworu W. Zawadzki. Sekretarz J. Spławski. Burmistrz m. Ozorkowa A. Dobraczyński. Sekr W. Kulejewski.

Powiat sieradzki. Zarząd powiatowy. Naczelnik powiatu, rad. stanu A. Kowalewski. Pom. nacz. pow. i nacz. straży ziemskiej Wasilij Jakobs. Pom. nacz. powiatu w dziale administracyjnym, St. Patocki. Architekt Wł. Oraczewski. Lekarz pow. A. Podciechowski. Weterynarz K. Bortnowski.

Magistrat m. Sieradza. Burmistrz M. Libiszowski. Sekr. F. Klinkowski.

Magistrat m. Warty. Burmistrz Z. Orłowski. Sekretarz S. Zienciak.

Magistrat m. Zduńskiej Woli. Burmistrz L. Bedrykowski. Sekr. Z. Cywiński.

Pow. słupecki. Zarząd powiatowy. Naczelnik powiatu N. I. Sokołow. Pomocnik naczelnika powiatu i naczelnik straży ziem. J. Tryszatny. Pomocnik naczelnika do spraw admin. rad. dw. J. Ejsymont. Architekt Z. Młodkowski. Lekarz powiatowy B. Gutowski. Weterynarz L. Matuszewski.

Magistrat m. Słupcy. Burmistrz Ginter. Sekretarz J. Bolkowski.

Pow. turecki. Zarząd powiatowy. Naczelnik powiatu M. Zawajewski. Pomocnik naczelnika powiatu i naczelnik straży ziem. sztabs-kapitan A. Kowalewski. Pomocnik naczelnika do spraw admin. W. Lipinski. Architekt I. Miłobędzki. Lekarz powiatowy L. Łączyński.

Magistrat m. Turku. Burmistrz W. Fride. Sekretarz P. Muszyński.

Pow. wieluński. Zarząd powiatowy. Naczelnik powiatu S. Stachowicz. Pomocnik naczelnika powiatu i naczelnik straży ziem. sztabs-kapitan Babićzew. Pomocnik naczelnika do spraw admin. Wł. Aprelew. Architekt H. Jawniszko. Lekarz powiatowy St. Domagański. Weterynarz W. Kasiński.

Magistrat m. Wielunia. Burmistrz H. Kolski. Sekretarz P. Paruszewski.

Gubernjalny urząd żandarmerji. Naczelnik urzędu pułkownik A. St. Kryżanowski. Naczelnicy urzędu żandarmskiego na powiaty: kaliski, koniński

i słupecki N. R. Ketow; na powiaty: łęczycki, turecki i kolski M. A. Otso-
lig; na powiaty: wieluński i sieradzki I. I. Mikiewicz

Wydział kaliski warszawskiego zarządu żandarmskiego kolei żelaznych.
Naczelnik A. R. Szulc. Pomocnik W. E. Stecyna-Marcinowski.

Kancelarja policmajstra m. Kalisza (Telefon 112). Plac św. Józefa. Polic-
majster, kapitan W. M. Michajłowski. Referent Hilchen.

Komisja Gubernjalna do spraw włościańskich (Stawiszyńskie przedmieście).
Prezydujący—gubernator. Członkowie: Vice-Gubernator, Zarządzający kaliską
Izłą skarbową, członek stały Komisji Włościańskiej i komisarz powiatowy.
Czł. stały kom. E. Kobro. Rewizor pomiarów L. Szymański. Sekr. A. Stecki.

Komisarze do spraw włościańskich powiatowi. **Pow. kaliski:** rad. stanu
Litwinow. Referent Stecki. **Pow. kolski:** Rybnikow. Referent. P. G. Miting.
Pow. koniński: W. D. Kuzniecow. Referent Waclaw Zieliński. **Pow. Łęczycki:**
W. E. Sachs. Referent W. Libiszowski. **Pow. sieradzki:** D. J. Skriabin. Refer.
J. Gumowski. **Pow. słupecki:** dym. rot. N. A. Ponomarew. Ref. J. Janicki.
Pow. turecki: kol. ass. B. K. Müller. Referent B. Gause. **Pow. wieluński:** T.
K. Jezierski. Referent W. Markowski.

Kasa Gubernjalna kaliska. Kasjer S. A. Zieniewicz-Kaszczenko, starszy
buchalter T. Jankowski.

Oddział Banku Państwa (Al. Józefiny, telefon 29, dom własny). Zarzą-
dzający, rad. st. I. F. Tupica. Kasjer L. Chojnowski. Członkowie komitetu
dyskontowego: S. Bronikowski, W. Wyganowski, P. Karśnicki, W. Romocki,
M. Heiman, A. Hindemith, H. Fritsche, T. Fraenkel, J. Szner, A. Fibiger,
P. Deutschman, A. Fulde, B. Fibiger.

Izba skarbowa w Kaliszu. Zarządzający rad. st. W. D. Morozow. Na-
czelnicy wydziału: 1) Wodzyński, 2) Higersted, 3) I. I. Nowodieroszkina.

Gubernjalny urząd akcyzy w Kaliszu (Rowy Rynek, Telefon 8). Zarzą-
dzający rz. r. st. A. I. Kołosow. Starsi rewizorzy: rad. st. A. A. Gierba-
nowski, rad. st. A. Hyżycki, rad. st. W. W. Fenin, K. A. Romanow. Młod-
szy rewizor E. I. Oppman. Sekretarze: M. T. Antonowicz, M. T. Dubiogo.
Buchalterzy: W. D. Gierasimow, M. D. Zacharin.

Kalisz, I okręg akcyzy. Nadzorca A. A. Łunin.

Konin, II okręg akcyzy. Nadzorca W. N. Jarzyński.

Sieradz, III okręg akcyzy. Nadzorca K. P. Fiłatow.

Łęczyca, VII okręg akcyzy. Nadzorca W. W. Razumowski.

Inspekcja fabryczna. Starszy inspoktor, inż. tech. S. I. Żekow. Fa-
bryczny inspektor W. I. Kudeliński.

Kaliski Komitet ochrony leśnej w Kaliszu. Prezes Gubernator. Człon-
kowie: Vice-Gubernator, Prezes Sądu Okręgowego, H. Łączyński i W. Ro-
mocki. Referent starszy leśny rewizor R. G. Antonikowski.

Komisja gubernjalna poborowo wojskowa. Prezydujący Gubernator
Członkowie z urzędu: Vice-Gubernator, członek stały kom. gub. do spraw
włościańskich. Jako eksperci: inspektor lekarski i lekarz wojskowy. Refe-
rent E. Żywanowski.

Rada gubernjalna dobroczynności publicznej. Przewodniczący Guberna-
tor. Członkowie: wice-gubernator, prezes izby skarbowej, naczelnik dyrekcji

naukowej, inspektor lekarski, radca rządu gubernjalnego, H. Chrzanowski, W. Niemojowski, M. Mamroth, D. Zawadzki, I. Tykociner, Modelski.

Komory celne: w **Szczypiornie** dyr. W. I. Bojko, w **Praszcze** N. A. Dosuszkow; w **Wieruszowie** K. S. Fiodorow; w **Słupcy** naczelnik Ropyłow; w **Pyzdrach**—Solak.

Rogatki: w **Grodzisku** N. A. Kryżanowski; w **Goli** N. E. Afanasjew; w **Podgrabowie** E. A. Puchnarewicz; w **Bolestawcu** I. I. Bojko; w **Wilczynie** Kuzniecowa.

Punkty do przejścia: w **Borzykowicach** dyr. Tieplow, w **Potajewie** Opatowicz, w **Skulsku** Markowicz, w **Czofuchowie** Wojciedow i **Gostynicy** Protasow.

Sądownictwo.

Sąd Okręgowy kaliski. Prezes rz. r. st. A. A. Zeland. Wice-prezesi-wydziału cywilnego rz. r. st. N. M. Bechtierew, kryminalnego rz. r. st. N. A. Naumow. Członkowie sądu wydziału cywilnego: rz. r. st. N. E. Stepanow, R. W. Ostrowlew, D. N. Lermontow, K. A. Papaspiraki; wydziału kryminalnego: rz. r. st. K. L. Potieruchin, A. W. Solowcew, W. W. Werner.

Urząd prokuratorski. Prokurator N. P. Iwanow. Towarzysze prokuratora: N. G. Nauman, K. H. Szokalski, W. D. Grosmani (w Kole), W. K. Aleksejew, A. M. Marjanow. Sekretarz A. Kuliński.

Sędziowie pokoju I okręgu. Prezes r. st. M. R. Timofiejew. Kalisz. W. A. Nikolajewski. W. M. Michajłowski. Sieradz. J. P. Smiragin. Zduńska-Wola. A. W. Kostinkiewicz. Wieluń. E. P. Kiedrow

Sędziowie pokoju II okręgu. Koło. Prezes Rz. r. st. W. A. Zacharjewicz. Koło. N. L. Romański. Konin, Słupca. Rad. st. W. P. Kwasznin-Samarin. Łęczyca. M. S. Dmitriew. Turek. Rad. st. P. Oniechimowski.

Sędziowie śledczy w gub. kaliskiej. Kalisz I. I. Akimowicz, do spraw ważnych Morgajewski. Turek. M. A. Telichowski. Koło. K. R. Rzepiński. Konin. W. A. Sulikowski. Sieradz. A. A. Dierewiaszkin i J. S. Siemionowicz. Słupca. W. A. Żemczużyn. Wieluń. E. Müller i N. K. Golikow. Łęczyca. St. Brudnicki.

Sekretarze przy wydziale hipotecznym. Kalisz. Przy sądzie okręgowym J. Korycki. Kalisz. Przy sądzie pokoju W. Młynarski. Koło. J. Kościelski. Konin. M. Baciarelli. Łęczyca. W. Nowak. Sieradz. T. Rembowski. Słupca. J. Włoczkowski. Turek. F. Szaniawski. Wieluń. J. Jerysz.

Sekretarze sądu. Wydziału kryminalnego G. E. Osipienko. Wydziału cywilnego M. Wieszus-Kowalski. Pomocnicy sekretarzy p. o. M. I. Kalinowski, A. W. Fenin. Starsi kandydaci do posad sądowych J. Smogorzewski. Archiwista W. Reszko. Kasjer T. Kieszczyński.

Rejenci hipoteczni w Kaliszu przy sądzie okręgowym. St. Bzowski, dom własny, Ogrody, telefon 37. W. Bohowicz, Wrocławskie Przedmieście dom Handkego, telefon 16. F. Bruśnicki, Nowy Rynek dom Porowskiego. J. Dzierzbicki, Wrocławskie Przedmieście dom Sznera, telefon 69. J. Wyganowski, Wrocławskie Przedmieście dom Maisnera.

Rejenci przy kancelariach sądu pokoju w Kaliszu. W. Cybulski, Wrocławskie Przedmieście dom Goldsteina № 38. St. Zachwatowicz, Aleja Józefiny dom Oppenheima.

Rejenci przy kancelariach sądu pokoju w guberni Koło. J. Grabski, K. Szcześniewski; w Sompolnie L. Janowski; w Dąbiu S. Grzeboliński. **Konin.** T. Esse, E. Sikorski. **Łęczyca.** R. Białkiewicz, S. Fibich; w **Ozorkowie** E. Grzymiski. **Sieradz** W. Tymieniecki; w **Zduńskiej Woli** L. Ostrowski. **Słupca.** T. Chrempiński; **Kleczew.** J. Słomeczyński; **Pyzdrz.** W. Obuchowski. **Turek.** W. Kędzierski; **Uniejów.** J. Grabiński. **Wieluń.** K. Kaczkowski, W. Porczyński; **Działoszyn.** Z. Kaczkowski.

Adwokaci przysięgli w Kaliszu. Bley Alfred, ul. Sukiennicza, dom Strzałkowskiej. Czapski Kazimierz, Stawiszynskie Przedm. dom własny. Gross Emannel, plac św. Józefa, dom własny. Hindemith Bronisław, Główny rynek, dom Herbicha, Telefon 11. Jaruzelski Wincenty, Główny rynek, dom własny. Iwanowski Władysław, ul. Babina, dom Reszkego. Justman Zygmunt, ul. Warszawska. Królikowski Józef, ul. Kanonicka, dom Pregera, telefon 116. Kożuchowski Telesfor, Wrocł. Przedmieście, dom własny, tel. 103. Krasnodębski Aleksander, ul. Rybna, dom tow. kred. miejskiego. Landau Aleksander, ul. Kanonicka, dom Sturmowej. Lopuski Leon, aleja Józefiny, dom Kosińskiego. Parczewski Alfons, ul. Babina, dom własny. Radwan Józef, ul. Marjańska, dom Rosena, Telefon 38. Ruszkowski Kazimierz, ul. Sukiennicza, dom Drejera. Rymarkiewicz Kazimierz, ul. Marjańska, d. Tschinkla, tel. 9. Sulimierski Jacek, ul. Sukiennicza, dom Wegnera. Strzyżewski Z., ul. Kanonicka, dom Wolfa. Tymieniecki Seweryn, Aleja Józefiny, dom d-ra Drozdowskiego. Zawadzki Daniel, Wrocławskie Przedm., d. Sznera, Tel. 71.

Adwokaci przysięgli w gub. kaliskiej. Koło, Szymański Józef, Woliński Jan. **Łęczyca,** Chrempiński. **Zduńska Wola,** Kostro A.

Adwokaci prywatni w Kaliszu. H. Niwiński, Wrocławskie przedm., dom Trzebuckowskiego. Sadtowski, ul. Parkowa.

Adwokaci prywatni w guberni kaliskiej. Koło, Karliński H., Nowiński A., Rokossowski W., Rutkowski W. **Konin.** Grabowski E., telefon 19, Kociółkowski. **Łęczyca.** Wertel. **Piątek.** Bronikowski A. **Praszka.** Krajewski P. **Sieradz,** Harnasson J., Marzantowicz W. **Słupca.** Cieluch. **Turek.** Latosiński F., Uniszowski A. **Wieluń.** Jodko A., Kożuchowski L., Rudzki F.

Komisarze przy sądach pokoju. Kalisz, Akwiljanow. Koło, A. Paprocki. **Konin.** Lachowicz. **Łęczyca.** Kudrewicz. **Słupca,** Gołubkow. **Sieradz.** E. Pawczyński. **Wieluń.** Twardowski.

Komisarze sądowi. Kalisz. Przy sądzie okręgowym: Heidrich, Muller. **Łęczyca,** L. Morawski. **Wieluń,** M. Nagajewski.

Sędziowie gminni w gub. kaliskiej. Pow. kaliski (I okręg). Tyniec—Scholtz. Stawiszyn, Heizer. Morawin P. Repphan. Staw, F. Gliwicz. Godziesze, J. Milke.

Pow. kołski (II okręg). Koło, I. Kłobukowski. Brudzew, L. Maringe. Kłodawa, Higersberger. Izbica, Zaborowski. Sompolno, B. Mierzyński.

Pow. koniński (II okręg). Konin, Wierusz-Kowalski. Władysławów, F. Sielski. Rychwał, T. Kolitowski.

Pow. łęczycki (II okręg). Łęczyca, A. Tyc. Grabów, J. Karpiński. Parzęczew, K. Gryżewski. Piątek, W. Świeltlicki. Poddębice, T. Radoszewski.

Pow. sieradzki (I okreg). Sieradz, J. Kobierzycki. Bukowiec, E. Zaluskowski. Zloczew, M. Bialecki. Szadek, A. Nencki. Zadzim, E. Drecki.

Pow. slupecki (II okreg). Slupca, W. Wodzyński. Pyzdry, St. Dymecki. Kleczew, F. Chrzanowski. Zagórow, (vacat).

Pow. turecki (I okreg). Zelgoszcz, W. Dzierzbicki. Uniejów, St. Zaleski. Niemysłów, K. Kren. Kawenczyn, M. Młodzianowski. Cisów, (vacat). Warta, J. Kurcewski.

Pow. wieluński (I okreg). Wieluń, I. Bakowski. Wieruszów, Dutkowski. Bolesławiec, Kurdwanowski. Ossyaków, I. Milkowski. Działoszyn, E. Łubieński. Praszka, I. Stankowski. Lututów, Z. Taczanowski.

Więzienia: w **Kaliszu**, naczelnik podpuł. A. H. Halilecki; w **Łęczycy**, naczelnik P. Masłow; w **Sieradzu**, naczelnik M. Andrejew.

Komunikacja.

Biuro Naczelnika IX-go Oddziału drogi żelaznej Warszawsko-Wiedeńskiej w Kaliszu. Naczelnik F. Rabek, inżynier dróg i komunikacji. Pomocnik A. Zakrzewski, inżynier budowniczy. St. Grzybowski, rachmistrz. A. Mitygowski, sekretarz. E. Sobczyński, magazynier. J. Warunkiewicz, rysownik. B. Piotrowski, kancelista. Naczelnik XII kaliskiego uczątku szesowego warszawskiego okręgu dróg i komunikacji I. F. Zborin.

Inżynierowie m. Kalisza Inżynier gubernjalny S. L. Pinajew, inżynier cywilny. Pomocnik W. Stachlewski, inżynier cywilny. Inżynier miejski J. Schrajer, inżynier cywilny. Inżynier wolnopracujący J. Chrzanowski, inżynier cywilny.

Inżynierowie powiatowi. Pow. kaliski, J. Schrajer, inżynier cywilny. Pow. koński, H. Wnukowski, inż. cywil. Pow. koniński, M. Nesterowicz, inż. budowniczy. Pow. Łęczycki, E. Przanowski. Pow. sieradzki, W. Oraczewski. Pow. slupecki, Z. Młodkowski. Pow. turecki, I. Miłobęcki.

Poczta i telegraf w gub. kaliskiej.

Kalisz-dworzec, telefon № 28, poczta i telegraf.

Kalisz, telefon 45, poczta i telegraf.

Pow. kaliski: Błaszki i Stawiszyn pocz. i tel.; Giżyce, Podgrabów, Opaków i Ceków poczty.

Pow. koński: Koło, Dąbie i Sompolno pocz. i tel.; Kłodawa i Izbica poczty.

Pow. koniński: Konin, telefon 16, poczta i telegraf; Rychwał i Władysławów poczty.

Pow. łęczycki: Łęczycza i Ozorków poczta i telegraf; Gostków, Piątek i Poddębice poczty.

Pow. sieradzki: Sieradz, Zduńska Wola, Złoczew i Warta poczta i telegraf; Szadek poczta.

Pow. słupecki: Słupca, Skulsk, Pyzdry, Zagórów i Kleczew poczta i telegraf.

Pow. turecki: Turek poczta i telegraf; Dobra i Uniejów poczty.

Pow. wieluński: Wieluń, Bolesławice, Wieruszów, Lututów i Praszka poczta i telegraf; Rudniki, Osiaków i Działoszyn poczty.

Departament wyznań.

Sóbór prawosławny św. Piotra i Pawła w Kaliszu. Starszy Protojerej N. W. Siemienowski. Młodszy K. W. Szabarin. Wojskowy A. A. Jerszow. Prefekt w gimnazjum i szkole realnej K. T. Timkowski. Dyakon A. E. Kańkowski.

Wyznanie ewangelickie. Gminy ewangelicko-augsburskie w gub. kaliskiej. Kalisz pastor Edward Wende. Babiak pas. R. Paszke. Dąbie pas. Rutkowski. Grodziec pas. Busse. Konin pas. K. Henkel. Maślaki (filjalny). Koło pas. R. Paszke. Prażuchy pas. A. Gerhardt. Przedecz pas. Buszman. Sobiesęki (vacat). Stawiszyn pas. L. Sachs. Józefów (filjalny). Sompolno pas. A. Bierschenk. Turek i Władysławów pas. A. Krempin. Wieluń pas. W. Winkler. Panki (filjalny). Zagórów, Liszewo i Pyzdry pas. R. Busse. Zduńska Wola pas. D. Boerner Superintendent i pas. A. Paszke.

Pow. kaliski. Gminy: w Prażuchach, Sobiesekach i Stawiszynie; kantory: w Holendrach dębskich, Zamęcie, Joance, Nowej Kazimierce, Józefowie, Piskorach, Rudzanach i Szadokierzu.

Pow. koński. Gminy: w Kole, Sompolnie, Babiaku, Dąbiu; kantory: w Boreczu, Budkach-nowych, Szarlatowie, Górkach, Szczepanowie, Żawadce-Nowej, Daniszewie, Policach-Srednich, Turach, Zakrzewku, Lipinach, Przystojnej, Siedliskach, Kejszach, Lipiej-Górze, Mieczysławowie, Tyminiu, Nowej-Wsi, Janowie, Pogorzelcu, Wierzelinie, Półwiosku, Sarbicach, Sobótce i Lysem.

Pow. koniński. Gminy: Konin, Władysławów i Żychlin; kantory: Holendry-Brzeźniewskie, Borowa, Holendry-Drażyńskie, Paprotnia-Stara, Biela-wy, Holendry-Pątnowskie, Bolesławice, Genowefa I, Dąbrowa, Stogi, Orliny, Genowefa II, Kolonje Gadawskie, Żychlin, Czarków-Nowy, Kędziory, Patków.

Pow. łęczycki. Gmina w Ozorkowie; kantory: w Witoni, Wilczycach, Władysławowie, Wytrzyszczkach, Marjampolu, Osinach, Pustkowej Górze i Lennie.

Pow. sieradzki. Gmina w Zduńskiej Woli; kantory: w Annopolu, Wólce Będkowskiej, Wólnicy Grabowskiej, Marjanowie i Feliksowie.

Pow. słupecki. Gminy: w Grodźcu i Zagórowie; kantory: w Chruszczycach, Anielewie, Brzozowym Gaju, Dołach, Olchowie, Taraszewie, Michalinowie, Białobłotach, Lipnicy, Holendrach Wrąbczyńskich, Lisewie, Ciemirowie, Wierzchach, Oborach, Gawronach, Zagórowie, Lipce-Kiernatowskiej, Łazienku, Michalinowie, Maślakach i Pyzdrach.

Pow. turecki. Gmina w Turku; kantory: w Wielopolu, Koszewie, Leśnikach, Młynach Piekarskich, Czystem, Pęczniewie i Czachulcu.

Pow. wieluński. Gmina w Wieluniu.

Wyznanie mojżeszowe. Kalisz rabin Ejasz Singer. Koło rab. Chaim Abraham Silber; Babiak rab. Hersz Stulman; Izbica rab. Mojżesz Baruch Kohn; Kłodawa rab. Efracim Engelman; Sompolno rab. Beer Fuchs; Dąbie rab. Auerbach. Sieradz rab. Jakób Weinberg; Zduńska Wola rab. Szaja Minsberg; Warta rab. Majer Płocki. Wieluń rab. Rafał Baumgarten i rab. Lewek Rosenblum.

Dozory bóżnicze w gub. kaliskiej. W Kaliszu: Emanuel Gross, Zygmunt Danziger i B. Szymkiewicz. Pow. kaliski: w Błaszczach, Koźminku i Stawiszynie. Pow. kolski: w Kole, Izbicy, Sompolnie, Babiaku, Kłodawie i Dąbiu. Pow. koniński: Koninie, Golinie, Ślesinie, Władysławowia i Rychwale. Pow. łączycki: w Łęczycy, Grabowie, Piątku, Poddębicach, Parzęczewie i Ozorkowie. Pow. sieradzki: w Sieradzu, Warcie, Zduńskiej Woli, Szadku, Zloczewie, Burzeninie. Pow. słupecki: w Słupcy, Wilczynie, Kleczewie, Skulsku, Zagórowie i Pyzdrach. Pow. turecki: w Turku, Uniejowie, Dobrach. Pow. wieluński: w Wieluniu, Bolesławicach, Działoszynie, Lututowie, Praszce, Wieruszowie.

Zakłady naukowe.

Kaliska dyrekcja naukowa. Naczelnik dyrekcji rad. st. J. Michalski. Inspektorzy szkół: M. Gilczenko (zamieszkały w Kole), B. Dmitryewski (zam. w Kaliszu). Kancelarja dyrekcji: referent K. Byczkowski, buchalter J. Korytowski, archiwista W. Sosnowski.

Zakłady naukowe w Kaliszu. Gimnazjum męskie filologiczne. Dyrektor M. Aleksandrowski, inspektor D. Janowski, sekretarz P. Plewiński.

Gimnazjum żeński. Zarządzający P. Archangielski, nadzorczyńni Z. Licharowa, sekretarz C. Sobolewski.

Szkoła realna. Dyrektor J. Ignatienko, inspektor P. Kryżanowski, sekretarz S. Dziedzicki.

Szkoły miejskie. 2 klasowa męzka starsi nauczyciele: J. Szlekys, A. Kolałowski. 2 klasowa męzka ewangelicka star. naucz. G. Hamermeister i R. Wojak. 2 klasowa żeńska ewangelicka, naucz. H. Schatz i H. Znamieńska. 2 klasowa męzka żydowska star., naucz. T. Radziszewski i J. Salumper. 2 klasowa ogólna prawosławna, nauczycielki: S. Potiemkina, L. Szantyr. 2 klasowa żeńska, naucz. R. Kopy, S. Hejnrich. 1 klasowa żeńska naucz. H. Szlakys. 1 klasowa ogólna naucz. W. Kiernożycki. 1 klasowa męzka naucz. S. Leśniewski. 1 klasowa żeńska naucz. Z. Merkel.

Szkoły z wykładem polskim. Szkoła handlowa 7-mio klasowa męzka w Kaliszu, otwarta w dniu 9 stycznia 1906 r. (Wrocławskie Przedmieście dom p. Fraenkla). Rada Opiekuńcza: Prezes S. Bulewski; Członkowie: S. Bzowski, L. Dziewulski, E. Gross, B. Hindemith, B. Lissowski, W. Młynarski. Zarząd: dyrektor A. Sujkowski; inspektor W. Kokowski; profesoria: R. Aust, A. Buki, St. Chmieleński, J. Dąbrowski I, J. Dąbrowski II, W. Fiedorowicz, ks. W. Jasiński, M. Kryckij, W. Kubik, W. Kepke, T. Lech, M. Makow, G. Picandet, F. Rutkowski, T. Szumski; past. E. Wende, K. Westfał, dr. L. Zbierzchowski. Sekretarz szkoły R. Wesołowski. W roku szkolnym 1906/7 w Szkole handlowej uczniów 384.

Zakład naukowy żeński IV kl. H. Semadeniowej, ul. Nowogrodzka № 13.
 " " " V klas. A. Kozarskiej, ul. Babina № 1.
 " " " M. Klimaszewskiej, ul. Babina № 3.
 Szk. elem. I kl. ogólna M. Brudnickiej, Staw. Przed. d. włas.
 " " " " Blewońskiej, Wydory dom własny (szkoła macierzy).
 " " " " Tow. Dobroc., Chmielnik dom T D.
 " " " " Kolabińskiej, Chmielnik d. Pilitowskiej.
 " " " " Pilitowskiej, dom własny (szkoła macierzy).
 " " " " Piotrowskiej, ul. Łazienna d. Brokmana.
 " " " " Rędziejewskiej, Ogrody d. Kubickiego (szkoła mac.).
 " " " " Sarneckiej, Chmielnik d. Gralewskiego.
 " " " " Skąpskiej, Stary Rynek d. Gruna (szkoła macierzy).
 " " " " Steckiej, ul. ś. Stanisł. d. Mystkowskiego.

Zborów, pow. kaliski, elementarna 1 klasowa ogólna Garczyńskich.

Koło. Szkoła handlowa 3 klasowa męzka. Rada opiekuńcza: prezes W. Klimaszewski; członkowie: A. Kowalski, dr. A. Dębczyński, C. Freudenreich, Gutman, Radziejewski, Bornstein. Zarząd: dyrektor E. Kiernożycki; profesorem: Biedrzycki, Goczałkowski, ks. Mężnicki, Orzeszko, Stokowski, E. Wołiński, Wróblewski. Zakład naukowy 4 klasowy F. Jakubowskiej.

Sompolno, pow. kolski, 1 klasowa ogólna M. Sikorskiej.

Konin. Szkoła handlowa 1 klasowa. Rada opiekuńcza: prezes L. Puławski; członkowie: M. Baciarelli, W. Drygas, dr. N. Godlewski, S. Golcz, ks. kan. Jankowski, M. Nestorowicz, L. Reymond, D. Stark; komisja rewizyjna: L. Mamroth z Rychwała, Tomczyński z Kleczewa i dr. W. Ływanowski. Zakład naukowy 4 klasowy żeński Wierzchlejskiej.

" " " 2 " " J. Komornickiej.

Łęczycza. Szkoła średnia im Mickiewicza. Dyrektor H. Niedziałkowski. Profesorowie: J. Bigoszewski, B. Gutkie, K. Kirinenko, M. Kostenko, W. Matysek, ks. Zydanowicz.

Zakład naukowy 4 klasowy żeński L. Komornickiej.

" " " 2 " " ogólny "

Ozorków, pow. łęczycki. 1 klasowa żeńska.

Poddębice. 1 klasowa ogólna.

Sieradz. Szkoła 4 klasowa męzka C. Bagińskiego. Zakład naukowy żeński 4 klasowy J. Sokołowskiej.

Zduńska Wola (p. sieradzki). **Polskie stow. kursów dla analfabetów dorosłych**. Powstało na zasadzie zupełnie samoistnej własnej ustawy zarejestrowanej i zatwierdzonej w rządzie gubernjalnym w Kaliszu dnia 19 sierpnia r. b. na imię p. Apolinarego Kostro. Członków stowarzyszenie liczy 40. Lekcje odbywają się od 7-ej wieczorem, w lokalu szkoły ewangelickiej i w lokalu szkoły prywatnej p. Boernerówny. Analfabetów uczęszcza 160 osób. 120 mężczyzn i 40 kobiet. Nauka udzielaną jest bezinteresownie przez pp. A. Kostro, St. Krukowskiego, H. Przybylskiego, S. Mierzyńskiego, W. Boernerównę i M. Trunkowską. Zarząd: A. Kulwiczowa, St. Bajął, H. Przybylski, St. Krukowski, W. Boernerówna i A. Kostro.

Słupca. Szkoła handlowa męzka Szkoła 1 klasowa żeńska.

Kleczew, pow. słupecki. Szkoła Macierzy.

Zagórow (pow. słupecki). Szkoła 2 klasowa męzka udziałowa.

Turek. Szkoła 1 klasowa żeńska W. Hübner.

Wieluń. Szkoła męzka handlowa 4 klasowa. Rada opiekuńcza: prezes Z. Darewski; wice-prezes A. Kokeczyński; skarbnik K. Kaczkowski; sekretarz K. Białobrzeski; członkowie: dr. St. Domagański, ks. A. Kukulski; komisja rewizyjna: C. Adamczyk i dr. J. Kasiński. Dyrektor J. Huisson; profesorowie: W. Białkiewicz, R. Krzemieński, J. Krysztofowicz, L. Stankiewicz, S. Trzeciński, ks. Wilczyński. Zakład naukowy Zasadzińskiej 6 klasowy żeński.

Zakłady naukowe żydowskie w Kaliszu.

2 klasowa męszana G. Solnik.	1 klasowa żeńska Bubinstein.
1 „ „ żeńska Z. Biay.	„ „ męszana Cwik i Gołabek
„ „ męszana T. Chanternik.	„ „ żeńska Eiger.
„ „ żeńska M. Warska.	„ „ męzka Czarnożył.
„ „ męszana Schlumper.	

Zakłady freibłowskie. W Kaliszu: Kozarskiej, Stawiszynskie Przedm.; Z. Szymankiewicz, ul. Babina. W Kocie Wittówny. W Sieradzu: K. Marczyńskiej i S. Wagner. W Zduńskiej Woli, pow. sieradz., J. Kokowskiej.

Łęczycza. Seminarjum nauczycielskie w Łęczycy. Inspektor M. Durdziejewski.

Szkoły elementarne. Pow. kaliski: w Zbiersku (2), Dzierzbinie, Morawinie, Korzentowie, Kazalu, Rychnowie, Pamięcinie, Stawiszynie (2), na Tyńcu, w Skarszewie, Choczcu, Brudzewie, Prażuchach, Porożu, Cekowie, Godzieszach, Dobrcu, Iwanowicach, Kozminku, Opatówku (2), Ostrowie-Kaliskim, Sobiesekach, Stawie, Tiokini, Chelmach, Szczypiornie, Szczytnikach, Dębem, Kamieniu, w Nowem Lipem, Blizanowie.

Pow. kaliski: w Kocie (3), w Dąbiu (1), w Augustynowie, Babiaku, Bierzwinie, Boguszynie, Borysławicach, Brdowie, Brudzewie, Białkowie, Chelmie, Chojnem, Cicchminiu, Dębinie, Dębem Szlacheckim, Grzegorzewie, Grabinie i Izbicy (2), Lubotyńniu, Luboradzu, Majdanie, Modzerowie, Nagórnej-Wsi, Osieku, Ochlach, Piotrkowicach, Przybyłowie, Pawicach, Sompolnie (2), Straszkówku, Trzeźniewie i Kłodawie (2).

Pow. koniński: w Koninie (5), Golinie, Gosławicach, Zarlebach, Licheniu, Morzysławiu, Ratyniu, Rychwale, Siaszycach, Rozalinie, Jaroszewicach, Wilczynie (2), Władysławowie (2), Wysokiem, Grzymiszewie, Kramsku, Liścu, Międzylesie, Milnie, Pietrzykowie, Święciu, Ślesinie, Starem Mieście, Tuliszkowis, Rzgowie i Osieku.

Pow. łęczycki: w Łęczycy (4), Ozorkowie (4), Bloniu, Biesiekierach, Chorku, Grabowie, Gieczniowie, Wartkowicach, Wygorzelu, Kwilenie, Łęce, Mikołajewie, Modle, Dzierzbietowie, Parzycach, Siedlicach, Robótce, Topoli, Baldrzychowie, Wilczkowicach, Witoniu, Gaju, Górze-Baldrzychowskiej, Górze św. Małgorzaty, Górcwie, Kowalenicach, Nerze, Leśmierzu, Lubieńcu, Maleniu, Parzęczewie, Poddębicach, Pieczniewie, Sobieniu, Solcy, Strzegocinie, Tumie, Czatkowie, Jankowie, Piątku (2), Wygorzelu i Tumie.

Pow. sieradzki: w Sieradzu (3), Warcie (2), Zduńskiej Woli (4), Bartochowie, Biskupicach, Brzeźnin, Dąbrowie-Wielkiej, Gilinie, Złoczewie, Kliczkowie, Kamionaczu, Rososzycy, Tubondzinie, Unikowie, Charlupi-Wielkiej, Braszewicach, Burzeninie, Wojkowie, Wróblewie, Godynicach, Grabinie, Kło-

nowie (2), Korczewie, Łobudzicach, Męce, Bratkowie, Rzechcie, Stęszycach, Stefanowie, Chojnem, Szadku i Leliwie.

Pow. słupecki: w Słupcy (3), w Zagórowie (2), Pyzdrach (2-klasowa), Borowcu, Wilczynie, Wroniawach, Grodźcu (2), Złotkowie, Kazimierzu, Kleczewie, Kowalewie, Koconiu, Królikowie, Łądzie, Michalinowie, Młodojewie, Skulsku, Ciężniu i Szymanowicach.

Pow. turecki: w Turku jednoklasowa męzka naucz. Franciszek Hübner, jednoklasowa żeńska naucz. Marja Fesienko. W Witowie-Cieleckim, Grzybkach, Dobrej, Uniejowie, Babiaku, Boleszczynie, Brzegach, Brodni, Goszczanowie, Kawęczynie, Kotwasicach, Liskowie, Niemysławie, Obrzębinie, Ostrowie Wartkim, Skęczniewie, Słodkowie, Spicymierzu, Tokarach i Cisewie.

Pow. wieluński: w Wieluniu: 2 klasowa męzka st. naucz. L. Bigoszewski, młod. naucz. M. Koleśnik; jednoklasowa żeńska naucz. St. Nassalska; jednoklasowa żeńska naucz. M. Rosicka; jednoklasowa prawosławna mieszana naucz. E. Borysenko. W Wieruszowie: dwuklasowa ogólna i jednoklasowa żeńska. W Wieluniu (5), Drońnicy, Żytniowie, Łągiewnikach, Ossjakowie, Radoszowicach, Ciepeliowie, Czarnożyłach, Rudnikach, Bolesławcu, Bolkowie, Biadaszkach, Białej, Węglewicach, Wierzbiu, Wójcinie, Wygjełzdowie, Galewicach, Gaju, Hucie-Kielczygłowskiej, Działrkowicach, Dzierżnikach, Chorzewie, Działoszynie, Żdżarach, Kielczygłowie, Kowale, Komornikach, Kraszowicach, Strobniu, Krzyworzecze, Kurowie, Łubnice, Łyskorni, Lututowie, Mokrsku, Mieloszynie, Mierzycach, Ożarowie, Ostrówku, Osieku, Strojcu, Ochęcinie, Pichlicach, Pątnowie, Popowicach, Praszcze, Świętkowicach, Siemkowicach, Skomlinie, Skrzyńkach, Sokolnikach, Strobiniu, Ciecielowie, Sieńcu, Turowie, Chruścinie, Czastarach, Czajkowie, Skrzyńnie i Piaskach.

Spis szkół ludowych i nauczycieli w pow. kolskim. **Dąbie:** Jednoklasowa męzka szkoła, Rusin. Jednoklasowa żeńska, K. Charzyńska. Jednoklasowa ogólna niemiecka, Schmid. **Gmina Lubotyń:** Babiak polsko-niemiecka, Michelis; Brdów ogólna szkoła, Giersz; Lubotyń ogólna szkoła. **Gmina Kłodawa:** kłodawska szkoła męzka, I. Pukas; kłodawska szkoła żeńska, Marczyńska; Bierzwienna, M. Borncki; Dębina, polsko-niemiecka szkoła, Kühn. **Gmina Krzykosy:** Borysławice, J. Nowicki; Boguszyniec, T. Makowska; Grzegorzew, T. Skarbek; Chojny, T. Chłewska. **Gmina Brudzew:** brudzewska szkoła ogólna, Paszkowska. **Gmina Kościelec:** Straszków, St. Wiśniewski; Trześńew, K. Michalski; Białków, K. Lipka. **Gmina Chełmno:** Grabina, polsko-niemiecka szkoła, Wegner; Ladorudz, F. Ulatowska; Majdany, polsko-niemiecka szkoła, Rychter; Przybyłów, Fagasiński; Chełmno, Skąpski; Ciecchimiana, E. Męczyńska; Sobótka, szkoła i kantorat, Rychter. **Gmina Budziśław:** Witów, (vakans); Ochle, (vakans); **Gmina Izbica:** Pasięka, szkoła i kantorat; Modzerów, Wyganowski; Izbica, W. Drażkiewicz i Steinke. **Gmina Piotrkowice:** Piotrkowiecka szkoła w Wąsoszach, M. Śniegocka. **Gmina Sompolno:** Ignacew, Pierszlewski; Zakrzewek, Sztuń; Sompolno, W. Byczkowski. **Gmina Koźmin:** Augustynów, (vakans). **Gmina Czołowo:** Bliźna-Wieś, W. Kosmański; Osiek Wielki, R. Maciejewski.

Towarzystwo kursów popularnych im. Adama Asnyka w Kaliszu.

Założyciele: Fr. Billewicz, St. Bulewski, W. Młynarski i dr. Zbierchowski.

Wieczorne kursa dla rzemieślników (macierzy szkolnej w Kaliszu).

Towarzystwo „Pomoc“ dla niezamożnych uczniów 7-mio klasowej Szkoły Handlowej w Kaliszu.

Zarząd. Z wyboru. Prezes — Wojciech Wyganowski. Wice-prezes — Seweryn Tymieniecki. Członkowie: Bronisław Bukowiński, Feliks Bruśnicki, Samuel Maisner, Kazimierz Rymarkiewicz i Marjan Batkowski.

Ze strony rady opiekuńczej: Stanisław Bulewski i Wincenty Młynarski.

Ze strony szkoły: Antoni Sujkowski, ks. Włodzimierz Jasiński i pastor Edward Wende.

Komisja rewizyjna: Prezes — Bolesław Ebert. Członkowie: Stanisław Orzel i Leon Kryński. Zastępcy: Stanisław Bobiński i Ignacy Kindler

Stancje uczniowskie szkoły handlowej w Kaliszu. Kalisz: Bujnicka, Ogrody dom Raaba; Czerwińska, Babina dom Parczewskiego; Dobrska, Warszawska dom Lessera № 17; Dzierżawska, Nowa № 13; Drzewiecka, Wrocławskie Przedmieście dom Grąbczewskiej; Falkowska, Nowoogrodowa dom pos. suk. po A. Bogdanie; Ginter, Nowy Świat dom Sikorskiego; Grünfeld, Marjańska № 10; Jodko, Ogrody dom Owczarka; Kruszyńska, Wrocławskie Przedmieście (obok szpitala); Krajewska, Ciasna dom Witowskiego; Kaulberszowa, Wrocławskie Przedmieście № 12; Kołczkowska, Ogrody dom Szumskiego № 4; Łada, Ogrody dom Młynarskiego; Mańkowski, Nowy Świat № 6; Niniewska, Wrocławskie Przedmieście dom Langego; Opielińska, Wrocławskie Przedmieście; Rynek, Łazienna № 5; Stankowska, Nowoogrodowa dom Nowakiewicza; Skąpski, Browarna № 7; Sobolewska, Nowoogrodowa dom Kausa; Satory, Babina № 1; Sokołowska, Wrocławskie Przedmieście dom Domagałskiego; Wize, Browarna № 2; Żarski, Ogrodowa dom Fedeckiego.

Koło: Reppel, Jakubowska, Klimaszewski, J. Lutosławski, Radziejewski, Kościelska. **Łączyca:** Mitraszewska, Izdebska, Malewska. **Wieluń:** Kuczarska, Szper, K. Magnuska.

Koła macierzy polskiej w gub. Kaliskiej.

Zarząd Polskiej Macierzy Szkolnej w Warszawie, Senator-ska 8; udziela wyjaśnień osobom interesowanym codziennie od od godz. 1-ej do 3-ej po poł., oprócz świąt.

Kalisz. Zarząd: prezes T. Kożuchowski, wice-prezes M. Parczewska, sekretarz ks. Jasiński, skarbnik W. Młynarski. Członkowie: dr. A. Drozdowski i A. Sujkowski. Zastępcy: F. Łączkowska, Witych i Kisiorski.

Błaszki (pow. kaliski). Zarząd: prezes J. Kreczunowicz, wice-prezes ks. Kruczkowski, skarbnik A. Arnold, sekretarz dr. Jaroszewski. Członkowie: Górecki i Kudła. Zastępcy: B. Arnold, M. Piątkiewicz, P. Piątkiewicz. Delegaci do Warszawy: Z. Kreczunowicz, Nagórska i A. Gątkiewicz.

Dębe (pow. kaliski). Prezes ks. Hornowski; skarbniczka M. Romocka, sekretarka F. Garczyńska. Członkowie: W. Tyc, M. Olszewski i M. Gałazka. Komisja rewizyjna: I. Hansyk, P. Nowakowski i W. Witzak. Delegaci do Warszawy: W. Romocki i W. Garczyński.

Rajsko (pow. kaliski). Zarząd: prezes W. Niemojowski, skarbniczka K. Wyganowska i sekretarka Z. Niemojowska.

Staw (pow. kaliski). Zarząd: prezes ks. J. Widawski, A. Rudnicki, F. Gliwicz, A. Marszał, M. Krymarys. Komisja rewizyjna: R. Murzynowski i A. Krzyżanowski. Delegat do Warszawy ks. J. Widawski.

Stawiszyn (pow. kaliski). Prezes ks. Esman, wice-prezes W. Jaśkowski, sekretarz F. Mikusiński, skarbnik K. Kozanowska. Członkowie: M. Maslak i F. Rącki. Komisja rewizyjna: M. Maslak, J. Sobczak i F. Rącki. Delegat do Warszawy ks. Esman.

Koło. Prezes Zaborowski, wice-prezes dr. E. Kiernożycki, skarbnik Kiernożycki, sekretarz Mroźewski. Członkowie: ks. Jan Mężnicki i Jezierska.

Sompolno (pow. kolski). Prezes M. Babicka, skarbnik ks. E. Łukasiewicz. Zarząd: Pyszkowski, Kujawski i Jankowski. Delegat do Warszawy ks. Łukasiewicz.

Lubstów (pow. kolski). Prezes Z. Słubicka, wice-prezes Rawicki, skarbnik Staszczak, zastępca Wojciechowski, sekretarz Gulczyński, zastępca Drzewiecki. Komisja rewizyjna: ks. Chytrzyński, B. Smułkowski i Tycner. Delegaci do Warszawy: ks. M. Chytrzyński i B. Smułkowski.

Konin. Prezes L. Puławski, wice-prezes ks. K. Ucieklak, sekretarz Baciarelli, skarbnik dr. N. Godlewski. Członkowie: ks. M. Majewski i B. Lissowski. Delegaci do Warszawy: hr. Kwilecki, ks. Zbirochowicz. Komisja rewizyjna: M. Nestorowicz, Rachjewicz i Zakrzewski.

Russocice (pow. koniński). Prezes ks. kan. Zbirochowicz, wice-prezes J. Marszał, sekretarz Lewandowski, skarbnik A. Orlikowski, W. Kłopotciński, J. Kólski. Komisja rewizyjna: J. Kubiak, S. Siwiński i A. Jabłoński.

Łęczycza. Prezes W. Boetticher, wice-prezes S. Jędrzejowski, sekretarz dr. M. Ziemiński, skarbnik S. Nawrocki, E. Czarnowski, S. Wehr, ks. S. Wesołowski, S. Nowicki, M. Kozłowski, F. Obrębski. Komisja rewizyjna: W. Zebrowski, Werner i J. Chrempiński. Delegaci do Warszawy: W. Sommer, H. Niedziatkowski, Gryżewski, S. Witkowski i S. Jędrzejowski.

Łęczycza. Zarząd: prezes S. Jędrzejowski, M. Kozłowski, J. Chrempiński, S. Kowalski, S. Nowicki, sekretarz F. Obrębski, B. Łabecki, W. Żurawski, Korejwowa, M. Kretkowski. Komisja rewizyjna: ks. S. Wesołowski z Siedlca, dr. Nawrocki i A. Wardęski.

Ozorków (pow. łęczycki). Prezes dr. Goldenberg, skarbnik Bonikowski, sekretarz J. Pasierbiński.

Parzęczew (pow. łęczycki). Prezes ks. Harasymowicz, wice-prezes E. Stokowska, skarbnik Sroczyński. Komisja rewizyjna: Piędzicki, Chadzyński i Binder.

Poddebice (pow. łęczycki). Prezes ks. G. Zawadzki, sekretarz P. Bieluczyk.

Tur (pow. łęczycki). Prezes S. Wer, sekretarz S. Gorzeński.

Piątek (pow. łęczycki). Prezes ks. kan. Gniazdowski, wice-prezes J. Łoskowski, sekretarz A. Barczewski, skarbnik p. Kretkowska.

Wartkowice (pow. łęczycki). Zarząd: prezes J. Skrzyńska, L. Radoszewska, I. Smogorzewski, S. Grzelewski, J. Sukiennicki i S. Kowalski. Delegaci do Warszawy: F. Radoszewski i S. Kowalski.

Dalików (pow. łęczycki). Zarząd: prezes ks. Padkowski, wice-prezes Kamiński. Członkowie: Z. Szymkowski, Piętkiewicz, Jabłoński, Sytkiewicz, Warrach, Durniak, Chiewski, Stefański, Parczyński. Delegaci do Warszawy: ks. Weis i Wardyński.

Sieradz. Prezes J. Kobierzycki, sekretarz Ignatowicz.

Zduńska-Wola (pow. sieradzki). Prezes Z. Mierzyński.

Szadek (pow. sieradzki). Prezes J. Leopold.

Warta (pow. sieradzki). Prezes Łuniewski, wice-prezes dr. Chylewski, skarbnik Skarzyński, sekretarz J. Sobiesiński, J. Kwapiński, A. Kaczorowski. Zastępcy: Neuman, S. Cieslewicz, R. Tatucha. Komisja rewizyjna: ks. Gąsowski, W. Wachowski, S. Rydlewski. Zastępcy komisji rewizyjnej: J. Orczykowski, J. Maliński, J. Walerych. Delegaci do Warszawy Łuniewski, dr. Chylewski. Zastępcy: ks. Gąsowski i W. Skarzyński.

Słupca. Prezes Kurnatowski, sekretarz ks. Grzmielewski.

Klęczew (pow. ślupецki). Prezes ks. Gałeczki, skarbnik dr. A. Gruchalski, sekretarz Dybowski. Członkowie: J. Chrzanowski, W. Lutostański, J. Słomczyński. Delegaci do Warszawy: W. Lutostański, J. Chrzanowski i Magielski.

Skulsk (pow. ślupецki). Prezes C. Przyłubska z Lissewa, wice-prezes K. Kōbierski. Członkowie: A. Radke (skarbnik-sekretarz J. Nosicki, ks. J. Knorr, ks. L. Berent. Zastępcy: W. Wiechciński, W. Grochulski, J. Nowakowski. Komisja rewizyjna: ks. Ciesielski, W. Radziejewski, A. Żychliński z Popielewa. Delegaci L. Morzycki z Ruszkowa, L. Kawczyński i ks. L. Ciesielski ze Skulska

Królików (pow. ślupецki). Prezes ks. M. Sadowski, wice-prezes J. Kostrzewa, skarbnik J. Urbaniak, sekretarz E. Wojnicki.

Pyzdry (pow. ślupецki). Prezes ks. J. Grodek, J. Marjański, S. Otwinowski, ks. S. Starkiewicz, J. Głowinkowski, T. Lipiński. Zastępcy: L. Lipiński, J. Hanke, M. Pałowski. Delegaci do Warszawy: J. Głowinkowski, ks. S. Starkiewicz. Komisja rewizyjna: dr. A. Korboński, F. Lipiński i F. Marecki.

Klęczew (pow. ślupецki). Zarząd: prezes ks. Gałeczki, wice-prezes J. Chrzanowski z Sławoszewka. Członkowie: Magielski z Jabłonki, W. Lutostański z Niebożyna, skarbnik dr. A. Gruchalski, rejent J. Słomczyński. Zastępcy: S. Nakręcki, Latosiński, J. Zabierek, skarbnik T. Dybowski. Komisja rewizyjna: dr. Rostkowski, S. Magielski, F. Chrzanowski i L.

Lutostański. Delegaci do Warszawy: J. Chrzanowski, S. Magielski i W. Lutostański.

Turek. Prezes W. Orłowski, zastępca S. Mystkowski, sekretarz M. Tschirschnitz, skarbnik dr. H. Sachs. Członkowie: S. Orłowski i ks. G. Maternowski.

Uniejów (pow. turecki). Prezes J. Sobczyński, skarbnik Kołodziejski, sekretarz dr. W. Podczaski.

Psary (pow. turecki). Prezes ks. Z. Guranowski, wice-prezes C. Żuchowiczowa, skarbnik T. Żuchowicz, sekretarz A. Krupczyński. Członkowie: W. Zalewska i J. Batkowski.

Malanów (pow. turecki). Prezes A. Kokczyński, wice-prezes J. Krysztoporski, sekretarz J. Kokczyńska, skarbnik ks. A. Keller. Członkowie: M. Szykorowa i J. Popielski.

Dobra (pow. turecki). Prezes dr. K. Janowski, wice-prezes ks. Sperczyński, sekretarz R. Żuchowski.

Goszczanów (pow. turecki). Prezes ks. K. Przeździecki, wice-prezes J. Rudnicki, sekretarz J. Osowski, skarbnik T. Galewski. Członkowie: A. Kordelas i J. Ignaczak.

Strzałków (pow. turecki). Prezes ks. Błaziński, sekretarz Głębiński, kasjer S. Gerosz, S. Waliś.

Wieluń. Prezes dr. J. Kasiński, wice-prezes S. Kaczkowska. Członkowie: dr. A. Domagański i M. Nagajewski, buchalter S. Szmidel, kasjer P. Nowicki. Delegaci do Warszawy: ks. dziekan Gryglewski i K. Cierkoński.

Działoszyn (pow. wieluński). Zarząd: prezes ks. A. Snawadzki, wice-prezes J. Kaczkowska, skarbnik dr. J. Bednarski, sekretarz Z. Żurkowska, M. Karwasińska i J. Danielewicz. Zastępcy: J. Zaleski i S. Pacak. Komisja rewizyjna: Z. Kaczkowski, R. Żurkowski i K. Stawski. Delegaci do Warszawy: S. Pytlewski i W. Karwasiński.

Praszka (pow. wieluński). Prezes dr. L. Wagner, sekretarz H. Głowania.

Wieruszów (p. wieluński). Zarząd: prezes Tymiński, dr. Wiedyskiewicz, Dudkowski, C. Adamczyk, W. Niemirowski i A. Choncia. Komisja rewizyjna: J. Lardecki i J. Stamiński. Delegaci do Warszawy: C. Adamczyk i dr. W. Wiedyskiewicz.

Lekarze w Kaliszu.

Abramski A. ul. Łazienna dom Essego. Beatus E., naczelný lekarz szpitala żydowskiego, Stary Rynek № 27. Beatus J., Marjańska dom Hindemitha. Bieniecki F., starszy lekarz pułkowy, szosa Turecka dom własny. Brudnicki J., nadetatowy lekarz miejski, Stawiszyńskie Przedmieście dom własny. Brokman M., aleja Józefiny dom Koryckiego. Drecki F., Stawiszyńskie Przedmieście dom Puławskiego. Drozdowski A., naczelný lekarz szpitala św. Trójcy, aleja Józefiny dom własny. Kasprzak M., lekarz kolejowy, plac św. Józefa dom własny, telefon 64. Krzymuski F., nadetatowy ordynator szpitala św. Trójcy, ul. Browarna dom Strzałkowskiego. Łukaszewicz S., lekarz powiatowy kaliski, ul. Kanonicka. Merkel J., pomocnik

inspektora lekarskiego, lekarz miejski, Nowy Rynek № 418/133. Piestrzyński S., lekarz gimnazjalny, Główny Rynek № 31/21 dom własny. Sikorski St., ul. Babina dom Reszkiego. Wilczewski W., lekarz szpitala św. Trójcy, ul. Warszawska dom własny. Zucker M., Wrocławskie Przedmieście dom Maisnera, telefon 111. Zbierzchowski St., lekarz Szkoły handlowej, ul. Warszawska dom Topińskiej, telefon 65. Żabotyński W., inspektor lekarski, róg Szklarskiej i Grodzkiej № 354/75. Żabotyńska E., ul. Szklarska i Grodzka № 354/75.

Lekarze w gub. kaliskiej.

Pow. kaliski: Błaszki, dr. J. Jaroszewski. Stawiszyn, Z. Dukalski.

Pow. kolski: Koło, dr. A. Dębczyński, lekarz powiatowy; dr. K. Barcewicz; dr. E. Kiernożycki; dr. H. Fiałkowski. Izbica, dr. W. Hersz. Kłoda-wa, dr. A. Mysłowski. Dąbie, dr. E. Jankiewicz. Sompolno, dr. Hertik.

Pow. koniński: Konin: dr. A. Tomaszewski; dr. W. Żywanowski, lekarz powiatowy, telefon 5; dr. K. Ostrzycki; dr. Godlewski, telefon 17. Rychwał, dr. M. Gieryn.

Pow. łęczycki: Łęczyca: dr. Nawrocki, lekarz powiatowy; dr. Zawadzki; dr. Ziemiński, lekarz szpitalny; dr. Ziółkowski. Kleczew: dr. Antoni Rostkowski. Ozorków: dr. Legis; dr. Wajzman; dr. Aleksander Goldenberg. Piątek: dr. Wojciech Zieliński. Pyzdry: dr. Adam Głuchowski. Poddębice: dr. Przyborowski. Góra Bałdzychowska: dr. Stefan Mrowiński.

Pow. sieradzki: Sieradz: dr. Aleksander Podciechowski, lekarz powiatowy; dr. Aleksander Murzynowski, lekarz szpitalny; dr. Franciszek Sulikowski; dr. Kazimierz Kempński. Zduńska Wola: dr. Romuald Głodowski; dr. Zdzisław Mierzyński; dr. Dawid Kamelhar. Żłoczew: dr. Włodzimierz Dylewski. Szadek: dr. Lipiński. Warta: dr. Chylewski.

Pow. słupecki: Słupca: dr. Bronisław Gutowski, lekarz powiatowy. Zagórów: dr. K. Lidmanowski. Pyzdry: A. Korboński. Kleczew: dr. A. Rostkowski i dr. Gruchalski.

Pow. turecki: Turek: dr. Leon Łączyński, lekarz powiatowy; dr. Henryk Sachs, lekarz szpitalny; dr. Edward Mader i dr. Robert Lange. Uniejów: dr. Stanisław Podczaski. Dobra: dr. Kazimierz Janowski.

Pow. wieluński: Wieluń: dr. Stanisław Domagański, lekarz powiatowy; dr. Józef Kasiński, lekarz szpitalny; dr. Eugenjusz Sokółski, wolnopraktykujący; dr. Antoni Rokossowski. Działoszyn: dr. Bernarski. Praszka: dr. Werner. Wieruszów: dr. W. Wiedyskiewicz.

Lekarze weterynaryjni w gub. kaliskiej.

Kalisz J. Fedeci, ul. Ogrodowa, dom własny. A. Krajewski, ul. Kanonicka, dom Sturmowej. Koło Pietruszczyński. Konin A. Slepowroński. Łęczyca S. Chrempiński. Sieradz K. Bortnowski. Zduńska Wola J. Cholewiński. Słupca L. Matuszewski. Turek L. Kruszyński. Wieluń W. Kasiński.

Dentyści w Kaliszu.

Beatus, ul. Poprzeczno-Warszawska № 43/45. Dreżewski Bolesław, ul. Warszawska № 57. Ternawska, Główny Rynek. Zucker, zakład leczniczy, ul. Rybna dom Launica.

A k u s z e r k i.

J. Kunig, Główny Rynek 23. A. Kowalska, Parkowa 375. Krynicka' Wroclawske Przedmieście 541. Mazurek, Główny Rynek 43. E. Nowacka, Wroclawske Przedmieście 538. S. Neuman, Warszawska 7. Rosenfeld, Wroclawska 154. P. Tarchalska, ul. św. Stanisława 162. A. Welnic, Nowy Rynek 418.

Felczerzy w Kaliszu.

J. Gumprycht, Łazienna 106. E. Hasse, Wroclawska 171. J. Janowski, Wroclawska 178. I. Karmazyn, Wroclawska 185. Grzmiłlas-Jakubowski, ul. św. Stanisława, dom Mystkowskiego. F. Kujawski, Wroclawske Przedmieście 537. Z. Koplewicz, Warszawska 64. B. Lubelski, Główny Rynek 11. J. Szwarz, Nowy Rynek, dom Porowskiego. Szadokierski, Wroclawske Przedmieście, dom Maisnera. Remiszewski, Ogrody. K. Urbański, Kanonicka 39.

Apteki w Kaliszu.

A. Bryndza, Główny Rynek. G. Anc, Główny Rynek, telefon 33. Piotrowski, Warszawska. Rybicki, Wroclawska.

SKŁADY APTECZNE.

Anc, Wroclawske Przedmieście. Levittoux, Wroclawska. Mrowiński Kanonicka. Majeran, Warszawska. Pawłowski, Rynek, telefon 73.

Apteki w gub. kaliskiej.

Pow kaliski. Błaszki: K. Budziszewski. **Stawiszyn:** J. Leżuchowski. **Kozminek:** W. Mazurkiewicz. **Opatówek:** A. Przeniewski. **Godziesze:** M. Szaposhnik.

Pow. kolski. Koło: suk. A. Piotrowskiego. L. Krajewski. **Izbiца:** E. Kozakiewicz. **Sompolno:** Z. Babicki. **Dąbie:** L. Biedrzycki. **Brdów:** I. Jarczowski. **Kłodawa:** M. Witanowski.

Pow koniński. Konin: F. Leśkiewicz i T. Kosztulski. **Rychwał:** L. Sobocka. **Golina:** S. Szynclak. **Władystawów:** E. Jork.

Pow łęczycki. Łęczyca: Chaciński i Kozłowski. **Ozorków:** suk. Roberta Wejl. **Grabów:** Maćkiewicz. **Piątek:** suk. Polkowskiego. **Poddębice:** A. Rypiński.

Pow sieradzki. Sieradz: A. Żychlewicz i W. Obrąpalski. **Zduńska-Wola:** T. Opieliński, J. Nowiński i suk. J. Szaniawskiego. **Warta:** W. Skarzyński. **Szadek:** A. Ulanowski. **Złoczew:** suk. Moryca.

Pow słupecki. Słupca: Z. Markus. **Kleczew:** suk. Duketa. **Pyzdry:** S. Otwinowski. **Skulsk:** W. Raczyński. **Zagórów:** S. Pusson.

Powiat turecki. Turek: B. Rzęczykowski. **Uniejów:** J. Zarzecki. **Dobra:** R. Rzęczykowski.

Pow wieluński. Wieluń: Właściciel W. Godecki, dzierżawca K. Cierkoński. **Wieruszów:** M. Łączkowski. **Praszka:** właściciel suk. Świeściakowcy,

dzierżawca W. Sopoćko. **Osiaków:** J. Błażejowski. **Bolesławiec:** E. Kukulski. **Lufutów:** suk. Cieślkiego. **Rudniki:** Z. Mierzejewski. **Działoszyn:** R. Żurkowski.

Jeometry w gub. kaliskiej.

Rewizor pomiarów, urzędujący przy komisji włościańskiej, radca kol. Leon Szymański.

Etatowi przy komisjach włościańskich:

Kalisz — jeometra przysięgły Bronisław Bukowiński. Telefon 93. **Wieluń**—Aleksy Astachow. **Koło**—Stanisław Szawłowski. **Konin**—Stanisław Kłobukowski. **Łęczyca**—Antoni Słubicki. **Sępca**—Fryde. **Sieradz**—Kazimierz Walewski. **Turek**—Józef Dobrzański.

Jeometry przysięgli wolnopraktykujący.

Kalisz—Feliks Witowski. **Wieluń**—Aleksander Cieszkowski i Zygmunt Łączkowski. **Koło**—Wacław Konopacki. **Sieradz**—Włodzimierz Dymitrowicz. **Turek**—Stanisław Mystkowski.

Szpital św. Trójcy w Kaliszu.

Wrocławskie-Przedmieście. Telefon 70.

Szpital św. Trójcy w Kaliszu powstał z połączonych 2-ch instytucji: ze szpitala św. Ducha, założonego w końcu XIII wieku, (Przywilej erekcyjny Przemysława Pogrobowca 6 czerwca 1282 r.) i szpitala św. Trójcy powstałego około roku 1586.

Liczba etatowych łóżek na rok bieżący 120.

Przy wstąpieniu do szpitala, według przepisu, wymagalna opłata z góry za cały miesiąc: na sali ogólnej 15 rubli, a w oddzielnym pokoju 30 rubli. Okoliczność jednak ta bywa uwzględniona: chorzy płacą i częściowo.

Oprócz tego chorzy są przyjmowani przy deklaracjach urzędów gminnych, magistratów, jak również i osób znanych, lub zarządów fabryk. W nagłych zaś wypadkach, lub ciężkim stanie, chorzy są przyjmowani natychmiast, bez wszelkich formalności, w następstwie czego rozwija się korespondencja celem uzyskania zwrotu kosztów kuracyjnych:

Kapitał żelazny deponowany w banku państwa . . . 42589 rb. 72 k.;

a) w roku 1905 leczyło się w szpitalu chorych 1936-

b) udzielono pomocy i porady ambulatoryjny chorym 3300

Kurator szpitala: czasowo pełni obowiązki starszy lekarz A. Drozdowski.

W szpitalu św. Trójcy pracuje 5 lekarzy: starszy lekarz A. Drozdowski, młodszy lekarz W. Wilczewski. Nاداتowi ordynatorzy: M. Kasprzak, L. Zbierzchowski i F. Krzymuski, 2 felczerów starszy F. Kujawski i młodszy E. Lindner, 8 sióstr Miłosidrdzia, starsza Aniela Kędzierska, Helena Czyżewska, Apolonja Cylwich, Marianna Kucharska, Anna Kulesza, Józefa Kopyńska, Teresa Ginter i Janina Zawistowska,

Szpital żydowski założony 1833, opiekun Tykociner. Lekarz ordynujący dr. E. Beatus, nاداتowy dr. M. Zuker.

Szpitala w gub. kaliskiej.

Konin. Telefon 12. **Szpital św. Ducha.** Zał. 1835, kurator, F. Leskiewicz, lekarz Leonard Frank, nadetatowy N. Godlewski, felczer Galas.

Łęczyca. **Szpital św. Mikołaja.** Kur. Boetticher, lekarz szpitalny Ziemiński, felczer G. Janiszewski, Siostry Miłosierdzia: Eugenja Wrzechlejska, Marja Preciatkowicz, Sabina Gronkowska.

Sieradz. **Szpital św. Józefa.** Zał. 1852, kurator vakat—lekarz A. Murzynowski, felczer M. Goldstein. Siostry Miłosierdzia: Marjanna Sejp, Franciszka Studzińska i Józefa Federowicz.

Turek. **Szpital św. Pawła.** Kurator R. Miller, lekarz H. Saks, Felczer W. Leder.

Wieluń. **Szpital Wszystkich-Św.** Zał. 1840, kurator S. Szmidel, lekarz J. Kasiński, felczer Borstein. Siostry Miłosierdzia: Paulina Popławska, Helena Rudzka, Stefanja Augustyniak i Stefanja Zygmunt.

Zakłady dobroczynne w Kaliszu.

A. **Zostające pod zarządem rady gubernjalnej:** 1) Dom starców i kalek Nowy Świat, opiekun Boetticher, siostry M. Łabędź, W. Kowalska, K. Czajkowski. 2) Ochrona Stawiszyńskie-Przedmieście. Zarząd: opiekun członek rady gub. Daniel Zawadzki; opiekunki: P. Bryndzowa, Z Bogdaszewska, J. Chrzanowska, Z. Ebertowa, H. Haberkantowa, H. Kożuchowska, A. Radwanowa, F. Rymarkiewiczowa, M. Sturmowa, K. Szymańska F. Tymieniecka, J. Zawadzka. T. Żukowska, E. Żywanowska.

B. **Zostające pod zarządem Towarzystwa dobroczynności:** 1) Przytułek dla starców i sierot, tania kuchnia, sale zajęć, gmach własny Stawiszyńskie Przedmieście. Zarząd: dr. F. Drecki, A. Krajewski i siostry Miłosierdzia: Zofja Kowalczyk, Marjanna Nadolska, Anna Wiśniewska; 2) szkoła elementarna przy salach zajęć, zarząd: F. Bruśnicki, J. Wyganowski, nauczycielka p. Majerówna. 3) schronisko dzienne św. Antoniego dla małych dzieci w gmachu Reformackim Wrocławskie Przedmieście. Zarząd: ks. Włod. Jasiński, E. Bochowiczowa, M. Gałczyńska, I. Kreczunowiczowa S. Lissowska, F. Łączkowska, M. Mianowska, F. Rymarkiewiczowa oraz siostra Miłosierdzia Zofja Grabowska. 4) Sekcja rozdawnictwa odzieży biednym w gmachu Reformackim. Zarząd: przewodnicząca Jad. Wyganowska, skarbniczka F. Łączkowska; sekretarka E. Kaulberszowa; członkami pp.: Baraszkiewiczowa, Bobrowiczowa, Bryndzowa, Chrzanowska, Doruchowska, Mianowska, Sulmierska, Schrajerowa, Rymarkiewiczowa, Radwanowa, Wyganowska. 5) Biuro pośrednictwa pracy w kancelarji przy kościele św. Mikołaja otwarte codziennie od 10-ej rano do 12 i od 4 dob. zarządzający: ks. kanonik Sobczyński, pp.: Baraszkiewiczowa, Bochowiczowa, Wilczewska, sekretarka Czerwińska.

Towarzystwo Dobroczynności w Kaliszu. Istnieje od 1880 r. członków rzeczywistych liczy 101 ofiarodawców 205, składki roczne członków 8 rb. ofiarodawców najmniej 1. Rada gospodarcza: prezes ks. J. Sobczyński vice prezes A. Parczewski sekretarz Jan Wyganowski. Członkowie: Aleksander Landau, Ludwik Kindler, Feliks Bruśnicki, A. Bryndza, Feliks Drecki, Leon Dziewulski, ks. Włodzimierz Jasiński, A. Krajewski, St. Herbich. Kom. Rowizyjna: L. Chojnowski, Bobiński i Batkowski. Towarzystwo rządzi się

instrukcją z r. 1880. Majątek towarzystwa w nieruchomościach i kapitałach wynosi 46,796.

Pomoc lekarska bezpłatna przy K. T. D. Okręg 1-szy. Łazienna, Sukiennicza, Browarna, Ś-go Stanisława, Piekarska i Rybra, dr. Kasprzak.

Okręg 2-gi. Mały Dobrzec, Ogrody, Nowy-Świat, Czaszki i Wydory, dr. Krzymuski.

Okręg 3-ci. Nowy Rynek, Babina, Kanonicka, Niecała, Chmielnik i Tynec, dr. Sikorski.

Okręg 4-ty. Aleja Józefina, Wroc. Przedmieście, Grodzka, Nadwodna, Wrocławska, Złota i Piskorzewska, dr. Zbierzchowki.

Okręg 5-ty. Rynek, Warszawka, Marjańska, Kolegjalna, Parkowa, Plac Ś-go Józefa, Szewska, Ciasna, dr. Brudnicki.

Wykaz opiekunów i opiekunek towarzystwa dobroczynności z wyszczególnieniem okręgów

Okręg 1. Mały Dobrzec i Ogrody. Opiekunki: Emilja Bohowicz, Melanja Parczewska i Stefan Grzeszkiewicz.

Okręg 2. Nowy Świat, Czaszki i Wydory. Opiekunki: Emilja Żywanowska, Felicja Łączkowska i Stefan Grzeszkiewicz.

Okręg 3. Ulice: Józefina, Wrocławskie Przedmieście, część Grodzkiej i Nadwodna (naprzeciw Babinej). Opiekunki: Kazimiera Szymańska, Irena Krajewska i Karol Rybicki.

Okręg 4. Ulice: Wrocławska, Złota, Piskorzewska, część Grodzkiej i Nadwodnej. Opiekunki: Irena Krajewska, Pelagja Bryndzowa i Edward Sachs.

Okręg 5. Ulice: Łazienna, Sukiennicza, Browarna, św. Stanisława Piekarska i Rybna. Opiekunki: Emilja Kaulberszowa, Alicja Tschinkel, Roman Mrozowski i dr. Zucker.

Okręg 6. Rynek, Warszawka, Marjańska, Grodzka, Kolegjalna, Parkowa i plac św. Józefa. Opiekunki: Felicja Rymarkiewiczowa, Pelagja Bryndzowa i Rudolf Fibiger.

Okręg 7. Ulice: Szopena, Ciasna i Nowa. Opiekunki: Marja Sturmowa, Feliks Witowski i Stanisław Wolf.

Okręg 8. Nowy Rynek, Babina od mostu na ul. św. Mikołaja aż do końca na wschód, Warszawskie Przedmieście i Niecała. Opiekunki: Alicja Tschinkel, Jan Drygas i Stefan Giller

Okręg 9. Chmielnik i Tynec. Opiekunki: Marja Gałczyńska, Antonina Radwanowa, Stanisława Reutt, Józef Radwan i Łukasz Reutt.

Kaliskie towarzystwo wspierania biednych żydów, założone w r. 1899.

Członków rzeczywistych 546, honorowych 1. Składka roczna od 60 kop. do 69 rb.

Zarząd: prezes Emanuel Gross, wice-prezes dr. M. Brokman, sekretarz dr. M. Zucker, kasjer D. Abramski. **Członkowie komitetu:** I. Präger:

E. Koppel, J. Beatus, M. A. Jelenkiewicz, B. Szymkiewicz, M. Nagórski, S. D. Mozes, I. Rosenthal, S. Koppel, A. Gross i H. Szafir. **Komisja rewizyjna:** prezes J. Kohn. **Członkowie:** A. Pióro, J. Maisner, S. Hamburger i I. Vogel. I sekcja: a) biednych, b) chorych. II odłam: towarzystwo niesienia pomocy biednym położnicom. Członkiń 120. Składka od 1 rb. do 4 rb. rocznie. Przewodnicząca Ernestyna Mamrotowa. Kasjerka Lina Hejmanowa. a) sekcja rozdawnictwa odzieży.

Zakłady Dobroczynne w gub. kaliskiej.

Powiat kolski. Koło: Ochrona, Tow. Dobroczynności zał. 1901, Sala zajęć, prezes ks. kan. Narkiewicz. Zarząd W. Klimaszewski, J. Grabski, J. Kościeski, Z. Szcześniewski, J. Jankowski. Dom schronienia starców i kalek opiekun Trojanowski zał. 1419 r.

Dąbie. Przytułek dla starców.

Brdów. Przytułek dla starców.

Łęczyca. Przytułek św. Ducha, dla starców, kurator S. S. Witkowski, Tow. Dobroczynności zał. 1902. Prezes ks. kanonik Żebrowski, zarząd: E. Przanowski, dr. St. Nawrocki, J. Poradowski, J. Kozłowski.

Konin. Ochrona zostająca pod zarządem Tow. Dobroczynności, prezes, ks. kan. Jankowski.

Powiat sieradzki Sieradz. Tow. Dobroczyn. ks. W. Mikołajewski, dom przytułku starców, zał. 1852 r. prezes St. Strzeszewski.

Warta. Przytułek dla starców zał. 1867 r. kuratorka A. Popielawska.

Zduńska-Wola. Dom przytułku dla starców i ochrona.

Słupca. Dom przytułku dla starców, zarząd: Świętecki, Gutowski, Sołków, kurator Herman. Ochrona.

Turek. Dom przytułku dla starców, prezes ks. prałat Orzechowski.

Ochrony w gubernji kaliskiej.

Kalisz. Ochrona miejska (Stawiszyńskie Przedmieście, dom własny).

Pow. kaliski.

Nazwa majątku	Właściciel	Ilość dzieci	Nazwa ochroniarki
Kamień	Romoccy	50	H. Różańska.
Kościelna Wieś	Kreczunowicze	65	
Marchwacz	Niemojowscy	60	
Majków	Karśniccy	40	Karwacka
Mycielin	Doruchowscy	40	Peterkiewicz
Pietrzyków	Wyganowscy	40	Gensówna
Szczypiorno	Bronikowscy	60	N. Olszewska
Rozdżały	Gościmscy	35	J. Sawicka
Złotniki Wielkie	Łączyńscy	50	

POW. KOLSKI. Koło. Zarząd: Prezes ks. kan. Narkiewicz. Członkowie Klimaszewski, J. Grabski, J. Kościelski, K. Szcześniewski i J. Jankowski
Główna opiekunka Kościelska, ochroniarka J. Wójcicka. Dzieci 100.

Brudzyń	Kożuchowscy	40	
Dęby	Łuszczewscy	50	
Głębokie	Higersberger	40	Magdalena Szmidel
Grochowiska	Zaborowscy	54	Bronisława Kornacka
Janiszew	Sokolniccy	30	Natalja Kornacka
Lisice	Starzeńscy	35	
Osiek mały	Łuszczewscy	40	
Ponętów górny	Kosińscy	50	Reppel
Powiercie	Sokolniccy	40	
Rysiny	Kożuchowscy	40	
Smolina	Maringe	40	
Trzebuchów	Skrzyńscy	45	
Zagrodnice	Wodzińska	40	Marja Górka

POW. KONIŃSKI. Konin. Ochr. założona 1906 r. Prezes ks. kanonik Janowski, opiekunki pp.: Brylińska, Esse, Kanicka, Kryńska, Gustowska, Go-rochow, Nowierska, Leskiewicz, Ulatowska, Zywanowska, ochroniarka Fr. Wesołowska. Dzieci 36.

Grzymiszew	Puławscy	60
Smaszew	Lissowscy	60

POW. ŁĘCZYCKI. ŁĘCZYCA --założona 1883. Prezes Nowosielski.
Dzieci 40.

Nazwa majątku	Właściciel	Ilość dzieci	Nazwa ochroniarki
Byszew	Jezierscy	45	
Gostków	Skrzyńscy	45	
Goraj	Jezierscy	40	
Karśnice	Zielińska	50	
Leśmierz	Boetticher	55	
Ner	Radoszewscy	50	
Piątek		40	
Pokrzywnica	Kretkowska	35	
Pęstawice	Lebkowscy	40	

POW. SIERADZKI. SIERADZ. Opiekunka Helena Podciechowska.
Ochroniarka Julja Janas. Dzieci 30.

Małków	Pstrokońska	45	Adamczewska
Jesionna	Załuskowski	45	
Kobierzyczo	Radoński	40	Kowalewska
Męcka Wola	Siemiątkowski	50	
Małyń	Chrzanowski	40	K. Ludwik
Niechmirów	Załuskowski	40	W. Suk
Prusinowice	Czarnowscy	40	M. Brodzińska
Stolec	Murzynowscy		
Szadek	Stokowska	40	
Rzepiszew	Leopold	30	A. Mizera
Tymienice	Siemiątkowscy	40	M. Szokalska
Wojstawice	"	50	M Piotrowska
Zadzim	Jarociński	40	

ZDUŃSKA WOLA (pow. sieradzki). Opiekunki: Marja Berner i Kamila Opie-
lińska. (Przyłączona do macierzy).

POW. SŁUPECKI. SŁUPCA. Opiekunki: Włoczkowska, Świętecka i Trębacz-
kiewicz. Ochroniarka Jadwiga Borowska. Dzieci 50.

Grodziec	hr. Kwileccy	130	Miętkiewicz Szerych
Mieczownica	Chrzanowscy	40	
Marszew	hr. Stadnicki	40	
Niebożyn	Lutostański	65	
Pyzdry	ks. Starkiewicz	65	

Nazwa majątku	Właściciel	Ilość dzieci	Nazwa ochroniarki
Skulsk		60	E. Siwińska
Szymanowice	Szarzyńscy	40	
Lisewo	Przyłubska	45	

POW. TURECKI. TUREK. Opiekunka Helena Szaniawska. Opiekun St. Mystkowski. Dzieci 80.

Mikulice	Dzierżawski	60	Kremer
Lisków	ks. Bliziński	60	
Sulmów	Unrug	50	Karwacka
Zakrzew	Kurcewscy	70	

POW. WIELUŃSKI. WIELUŃ. Dzieci 30. Ochroniarka Łącka.

Niedzielsko	Morzycka	35	H. Duszyńska.
Rychłocice	Trepke	45	
Wielgie	Kokczyński	40	

Podania na otwarcie ochrony składa się na ręce naczelnika powiatu w języku urzędowym. Podajemy wzór: „Mam honor prosić o wydanie mi pozwolenia na otwarcie w swoim majątku ochrony dla dzieci moich robotników podczas ich zajęć i robót w polu. W tej ochronie podczas dnia dzieci będą się zajmowały drobnymi robotami ręcznymi, śpiewami i zabawami“.

Chcąc otworzyć szkołę ludową trzeba posłać do dyrekcji naukowej prośbę w języku urzędowym. Jeżeli szkoła ma być gminną, wówczas zwołuje się zebranie gminne i gmina podpisuje podanie. Jeżeli szkołę otwiera się pod opieką macierzy, wtenczas macierz wprost odnosi się do kuratora. Prośbę podaje się w następujący sposób: „Do dyrekcji naukowej. N. N. zamieszkałego w ..... podanie. Mam zaszczyt uprzejmie prosić Szanowną Dyрекcję o wydanie mi pozwolenia na otwarcie jedno (lub dwu) klasowej szkoły elementarnej w miejscowości ..... powiatu ..... gubernji. Po otrzymaniu pozwolenia na otwarcie szkoły, przedstawia się kandydata (kandydatkę) na nauczyciela (nauczycielkę), mający kwalifikacje wymagane przez prawo.

Podpis ..... Miejscowość ..... data i rok.

Na otwarcie kursów dla analfabetów trzeba również uzyskać pozwolenie od danego okręgu naukowego.

Otwieranie bibliotek zależy od pozwolenia gubernatora. Należy przy podaniu zaznaczyć osobę odpowiedzialną za daną bibliotekę, oraz adres lokalu gdzie biblioteka ma się znajdować.

Towarzystwo Kred. Ziemskie w Kaliszu.

Skład Dyrekcji Szczegółowej Towarzystwa Kredytowego Ziemskiego w Kaliszu. Rok 1906/7.

Prezes dr. Henryk Chrzanowski z Jastrzębnik. Radcowie: Antoni Kosiński z Nowej Wsi, Bolesław Lissowski ze Smaszewa, St. Skórzewski z Szadku, S. Murzynowski ze Stolca, Wojciech Wyganowski z Pietrzykowa i Piotr Karśnicki z Majkowa.

Rozkład kadencji: sierpień—Murzynowski i Karśnicki; wrzesień—Wyganowski i Lissowski; październik—Murzynowski i Karśnicki; listopad—Kosiński i Lissowski; grudzień — Kosiński i Wyganowski; styczeń—Skórzewski i Murzynowski; luty—Lissowski i Wyganowski; marzec—Lissowski i Skórzewski; kwiecień—Kosiński i Karśnicki; maj—Kosiński i Skórzewski; czerwiec—Wyganowski i Murzynowski; lipiec Karśnicki i Skórzewski.

Skład biura: p. o. naczelnika biura Aleksander Tyblewski, kasjer Stanisław Mianowski, rachmistrz Tomasz Wilkanowicz, archiwista Józef Smogorzewski, dziennikarz Chrupczałowski; kanceliści: Kazimierz Sikorski, Józef Poniecki, Adam Kempf i Zygmunt Żychowicz.

Towarzystwo Kredytowe m. Kalisza.

Ul. Rybna (dom własny) № 78A, założone w r. 1885. Stowarzyszonych 208.

Prezes (vacat). Dyrektorzy: D. Zawadzki, S. Bzowski, M. Brokman, J. Schnerr, A. Fulde i H. Fritsche. Wice-dyrektorzy: S. Porowski, E. Sztark i Z. Dancyger. Sekretarz A. Krasnodębski, buchalter W. Zdrojewski, pomocnik buchaltera A. Wdowiak, kasjer A. Krasnodębski. Komitet nadzorczy Towarzystwa Kredytowego: prezes J. Tykociner; członkowie: J. D. Maisner, J. Feddecki, M. Landau, L. Kindler, D. Abramski, K. Mystkowski i K. Czapski.

Towarzystwo Kredytowe Miejskie w Zduńskiej Woli.

Prezes Edward Berner.

Bank Handlowy w Warszawie Oddział w Kaliszu

Aleja Józefina (dom własny). Tel. 34.

Kapitał zakładowy banku 12000000 rb. rezerwowy 585053907 rb.

Skład osobisty oddziału w Kaliszu: zarządzający Bolesław Ebert; prokurenci: Leon Dziewulski i Leon Kryński.

Kaliskie Towarzystwo Wzajemnego Kredytu

(Aleja Józefiny dom własny). Tel. 4, przekształcone z kasy pożyczkowej przemysłowców kaliskich z dnia 1 stycznia 1899 r.

Kapitał zakładowy 187610 rb., zapasowy 34089 rb. 51 k., rezerwowy 2706 rb. 56 k. Członków 800. Kapitały na lokacji 718983 rb.

Rada Towarzystwa: prezes dr. Henryk Chrzanowski. Wice-prezes dr. Adam Drozdowski.

Członkowie: Józef Dzierzbicki, Stanisław Grabowski, Moritz Hejman, Ludwik Kindler, Józef Kreczunowicz, Józef Dawid Maisner, Wincenty Młynarski, Alfons Parczewski, Stanisław Radoński i Wojciech Wyganowski.

Zarząd: prezes Seweryn Tymieniecki. 1 członek (dyrektor) Stanisław Bulewski, 2 członek Marjan Batkowski. Buchalter Stanisław Bobiński, kasjer Wojciech Głuchowski.

Członkowie komisji rewizyjnej: Ludomir Chojnowski, Jan Unrug, Władysław Zdrojewski.

Zastępcy członków komisji rewizyjnej: Wincenty Boretti, Józef Kardoński. Jakób Szylak.

Komitet kredytowy: Stefan Bronikowski, Bronisław Bukowiński, Alojzy Gątkiewicz, Witold Garczyński, Gross Emanuel, Oswald Hindemith, Józef Jelenkiewicz, Telesfor Kożuchowski, Leon Kruszyński i Gustaw Michael.

Towarzystwa Wzajemnego Kredytu w gub. Kaliskiej.

Koło. Zał. 1903, członków 286, prezes K. Mosz. Zarząd; W. Rokosowski, K. Szczesniewski, Dobrowolski, Trojanowski, Bornstein. Towarzystwo ma fundusz przezorności i pomocy dla osób pracujących w Towarzystwie.

Łęczyca, Założone 1903. Prezes Wojciech Fiałkowski, dyrektorzy: Stanisław Witkowski i Jan Kłobski.

Zduńska Wola (pow. sieradzki). Zał. 1902. Prezes Włodzimierz Strzeszewski.

Wieluń. Zał. 1899, członków 466, prezes rady J. Łubieński, wice prezes K. Kaczkowski, deputaci: K. Białobrzeski, Z. Weryho-Darewski, dr. S. Domagalski, Z. Łączkowski. Zastępcy: F. Brzęczkowski, H. Dawidowicz. Zarząd: Władysław Górecki, Michał Nagajewski, Marcin Wołski. Komisja rewizyjna: L. Bigoszewski, A. Ładziński, St. Szmidel; zastępcy: E. Wekferth, E. Grabiński i W. Kasiński. Towarzystwo posiada kasę przezorności.

Pierwsze towarzystwo pożyczkowo-oszczędnościowe.

ul. Parkowa, dom Towarzystwa Muzycznego, zatwierdzone w roku 1899. Liczba członków 1540. Otwarte codziennie od godz. 9 rano do 2 po południu. Udział 100 rb. może być składany częściowo. Telefon 13.

Kapitał udziałowy 77022 rb. 61 k., kapitał zapasowy 2912 rb. 91 k., kapitał rezerwowy 2040 rb. 63 k., kapitał na lokacji 230877 rb. 52 k.

Rada Towarzystwa: prezes Alfons Parczewski, wice-prezes Stanisław Bulewski.

Członkowie: Bronisław Bukowiński, Ignacy Sikorski i Bronisław Szczepankiewicz.

Zarząd: prezes Wincenty Młynarski, wice-prezes Ludwik Kindler.

Członkowie: Stanisław Herbich, Jakób Szyllak i Kazimierz Arnold.

Zastępcy: F. Billewicz, W. Biedrzycki i J. Nowaczyński.

Komisja rewizyjna: Alfons Arnold, Feliks Makowski, Stanisław Orzeł, Stanisław Kubiczek i Władysław Zdrojewski.

Towarzystwo dostarcza swoim członkom herbatę, maszyny do szycia i węgiel kamienny.

Drugie towarzystwo pożyczkowo-oszczędnościowe

dom Wegnera, ul. Sukiennicza. Otwarte codziennie od 9 rana do 3 pp. Członków 318.

Kapitał udziałowy 11411 rb. 75 k., zasobowy 179 rb., kapitały na lokacje 32733 rb. 81 k.

Kurator ks. Józef Nowicki.

Rada: prezes Leon Kryński, wice-prezes Jan Tschinkel.

Członkowie: Jan Drygas, Edward Zachert, Stanisław Wolf, Ludwik Sobocki, Wiktor Winiarski, sekretarz Michał Zieliński.

Zarząd: prezes Józef Kardoliński.

Członkowie: Stanisław Orzeł, Aleksander Wdowiak, Józef Milewski, Jan Kindler.

Kom. rewizyjna: Antoni Frydecki, Marjan Kozłowski, Heromin Kosmałski, Feliks Mellerowicz, Michał Szudek.

Trzecie kaliskie towarzystwo pożyczkowo-oszczędnościowe drobnych kupców i rzemieślników

ul. Józefiny dom Waljanda. Otwarta od 9 rano do 3 pp. Członków 52.

Zarząd. Prezes J. Małecki. Członkowie: B. Wojciechowski, A. Makowski, Teofil Jaśkiewicz, W. Kononowicz.

Rada. Prezes W. Iwanowski. Członkowie B. Markowski, A. Pasternak, Juljan Góranowski.

Towarzystwa pożyczkowo-oszczędnościowego w gub. kaliskiej.

Powiat kaliski. Błaszki. Prezes Arnold.

Powiat kolski Koło. Zał. 1899 r. Zarząd: Trojanowski, J. Woliński i A. Nowiński 1904. Członków 228.

Powiat koninski. Konin. Prezes L. Ostrowski. Zał. 1899.

Powiat łęczycki. Łęczyca. Zarząd: Prezes ks. kan. Adam Żebrowski, wice-prezes Józef Chrempiński.

Członkowie: Poradowski, Walczak, Wojciechowski, i Wojtczak.

Powiat sieradzki. Sieradz. Prezes dr. Aleksander Podciechowski, 1900. Czł. 342.

Warta. Prezes Hipolit Śmiewski, 1899. Członków 337.

Powiat słupecki. Słupca. Prezes Teofil Chrempiński.

Zagórow. 1906. Konstanty Lidmanowski.

Kleczew. 1906. Adam Gruchalski.

Pyzdry. Prezes ks. Grodek.

Powiat turecki. Turek. Zarząd: Robert Hibner, Wł. Walewski.

Rada: Roman Neuman, Fabian Kaczorowski, St. Mystkowski, Teofil Szawłowski, dr. Henryk Saks, Wincenty Frieda.

Buchalter i kasjer Włodzimierz Borysławski.

Powiat wieluński. Wieluń. Prezes rady Konstanty Cierkoński.

Prezes zarządu Józef Jerisz.

Członkowie: Dworzyński i Karol Mosz.

Bolesławiec i Praszka.

Oddział towarzystwa popierania przemysłu i handlu

ul. Parkowa, dom tow. muzycznego, założone w 1900 r. Liczba członków 52. Składka roczna 15 rb.

Prezes A. Parczewski, wice-prezes K. Rymarkiewicz, skarbnik S. Bułewski, sekretarz S. Bzowski.

Członkowie zarządu: W. Młynarski, J. D. Maisner, B. Szczepankiewicz i S. Sikorski.

Towarzystwo utrzymuje swoim staraniem wieczorne bezpłatne lekcje rysunków dla rzemieślników, na których bywa około 50 uczniów. Nauczyciel rysunków S. Garszyński.

Zgromadzenie kupców

w Kaliszu (ul. Parkowa, dom tow. muzycznego).

Zgromadzenie kupców w Kaliszu rządzi się ustawą wznowioną z 1816 roku. Liczba członków 56. Starszy zgromadzenia K. Weigt, podstarszy B. Szczepankiewicz.

Kaliskie towarzystwo lekarskie

założone w roku 1877. Członków wogóle liczy 28.

Członkami czynnymi mogą być: lekarze, farmaceuci i lekarze weterynarii zamieszkali w Kaliszu i gubernji kaliskiej. Składka roczna wynosi 4 rb. Biblioteka zawiera 450 dzieł w 950 tomach.

Skład Zarządu Towarzystwa w roku 1906: Prezes A. Drozdowski, wice-prezes W. Wilczewski, sekretarz F. Krzymuski, bibliotekarz E. Beatus, skarbnik J. Merkel.

Kaliski oddział warszawskiego tow. higienicznego.

Kaliski oddział warsz. towarzystwa higienicznego założony został 16 maja 1903 r. staraniem d-ra Wernica i p. Narutowicza; członków rzeczywistych opłacających 10 rb. rocznej składki liczy 48, członków zwyczajnych opłacających 3 rublową składkę 52-ch.

Zarząd Towarzystwa: prezes dr F. Drecki, wice-prezes Feliks Bruśnic-ki, sekretarz dr. Zucker, skarbnik Władysław Bohowicz, oraz członkowie: Wincenty Młynarski, Ludwik Sobocki, dr. Zbierzchowski, Józef Schrajer, Stanisław Janowicz. Komisja rewizyjna: Bolesław Ebert, Marjan Batkowski, Wicenty Boretti.

Kaliski oddział posiada 3 sekcje miejscowe: biologiczną z komitem mleczarskim, wychowawczą i ludową, a także jedna sekcja zamiejscowa w Kole.

Zarząd sekcji biologicznej: przewodniczący magister Krajewski, magister Prusinowski, Nosarzewski i Bzowski.

Komitet mleczarski „Kropki mleka“ Prusinowski, Bohowiczowa, Młynarski, Nosarzewski i Zbierzchowski.

Zarząd sekcji wychowawczej: Emilja Bochowiczowa przewodnicząca, Franciszek Billewicz, Jadwiga Janowiczowa, Feliks Witowski, profesor Porowski.

Zarząd sekcji ludowej: Dr. Brudnicki, pastor Wende, Turd i Kubicki.

Zarząd sekcji kolskiej: Dr. Antoni Dębczyński przewodniczący, dr. Pietruszczyński, dr. Kiernożycki, Mrożewski i pani Barcewicz.

Towarzystwo muzyczne w Kaliszu

ulica Parkowa (dom własny). Założone w 1882 r. Członków liczy 200.

Składka roczna członka czynnego wynosi 6 rb., honorowego 10 rb. Każdy członek może otrzymać za opłatą rb. 3 bilet wstępu roczny dla swej najbliższej rodziny.

Komitet: prezes Alfons Parczewski, wice-prezes Stanisław Bzowski. Sekretarz Stanisław Bobiński, skarbnik Wincenty Młynarski.

Członkowie: Aleksander Hyżycki, Julian Korytowski, Bronisław Bukowiński, Bronisław Szczepankiewicz. Stanisław Herbich, Władysław Leser i Tadeusz Lech. (Dyrektor muzyczny) Romuald Aust i Józef Horky.

Komisja rewizyjna: Stanisław Bulewski, Alfons Arnold i Stanisław Orzeł. Bibliotekarze: Tadeusz Zieleniewski i J. Pietrzak. Gospodarz lokalu Wincenty Boretti.

Tow. muzyczne w gub. kaliskiej

Błaszki. Prezes dr. Jaroszewski.

Koło. Prezes C. Freudenreich. Komitet: Piaskowski, Rokossowski, Goczałkowski i Jaworski.

Konin. 1901. Prezes A. Nowiński, sekretarz B. Lachowicz.

Łęczyca. Prezes S. Witkowski, wice-prezes J. Poradowski. Komitet: dr. M. Ziemiński, dr. Żółkowski, E. Przanowski, S. Zieliński, A. Głoszkowski, S. Nawrocki i Mielcarski.

Sieradz. 1902. Prezes S. Murzynowski.

Turek. 1901. Prezes S. Zaleski.

Wieluń. Prezes I. Bąkowski, wice-prezes dr. J. Kasiński. Komitet: dr.

S. Domagalski, W. Godecki, S. Nasalska, J. Nowiński, Z. Łączkowski, M. Miklaszewski i S. Parnowski.

Kółko miłośników sceny ludowej w Kaliszu
założone zostało w 1906 r. Członków czynnych 56, popierających 16.

Członek czynny opłaca przy wpisaniu jednorazowo 50 kop. i 1 rb. 80 kop. rocznie, członek popierający opłaca jednorazowo 1 rb. i 3 rb. rocznie.

Komitet: przewodniczący ks. Mieczysław Janowski, zastępca przewodniczącego Bronisław Bukowiński, skarbnik Władysław Lesser, sekretarz Stanisław Rappak, Wiktor Makowiecki i Adam Frankenberg.

Komisja rewizyjna: Władysław Gajewski, Teofil Jaśkiewicz i Paweł Selcer. Reżyser Daniel Zaborowski.

Kaliskie Towarzystwo Rolnicze

dom własny, ul. Szopena, zał. w 1905. Telefon 35. Powstało z syndykatu rolniczego, wpisowe 1 rb.

Rada: prezes Wojciech Wyganowski, wice-prezes Witold Romocki, członkowie: ks. W. Bliźniński, dr. Henryk Chrzanowski, Zygmunt Gościmski, Stanisław Radoński, oraz prezesowie sekcji i towarzystw powiatowych: gospodarstwa kobiecego, Felicja Białecka, sekcji rolniczej dr. Chrzanowski, sekc. leśnej T. Doruchowski, sekc. hodowlanej F. Radoński, sekc. praw. ekonomicznej M. Radoszewski, składu rolniczego w Sieradzu, St. Prądyński-stacji doświadczalnej Łęczyckiej A. Werner, Kalisz dr. H. Chrzanowski, towarzystw powiatowych: Konin Józef Golcz, Wieluń Józef Łubieński, Turek W. Orłowski, Sieradz Fr. Radoński, Słupca vacat, Koło vacat, Łęczyca vacat,

Tow. rolnicze posiada agentury we wszystkich miastach powiatowych oprócz Sieradza. Sklep tow. rolniczego w Kaliszu, otwarty codziennie od godz. 8-ej rano do 6-ej wieczorem, dom własny, ul Szopena.

Sieradz. Sklep rolniczy. Dyrektor L. Laskowski.

Spółki handlowo-rolnicze w gub. kaliskiej.

Pow. kaliski. Kamień—prezes W. Romocki, Tłokinia—prezes W. Chrystowski, Staw—prezes ks. Widawski.

Pow. kolski. Dąbie.

Pow. koniński. Tuliszków—prezes L. Puławski, Kramsk—prezes ks. Maniewski, Grabienice—ks. Stawski.

Pow. sieradzki. Wróblew — prezes F. Radoński, Szadek — prezes K. Czarnowski.

Pow. słupecki. Zagórów—prezes Z. Chemski, Wola — prezes M. Suthorzewski, Mieczownica—prezes M. Chrzanowski, Młodziejowo — prezes S. Kurnatowski, Trąbczyn—prezes ks. Wtorkiewicz, Szymanowice — prezes M.

Szarzyński, Pyzdry—prezes ks. Grodek, Skulsk — prezes ks. Ciesielski, Cienin, Żłotkowy, Kowalew.

Pow turecki. Lisków—prezes ks. W. Bliziński, Strzałków, Jeziorsko—prezes W. Kurcewska, Ustków, Goszczanów—prezes J. Rudnicki, Szadów—prezes ks. Grabowski, Turek — prezes ks. Grabowski, Turkowice — prezes ks. Grabowski, Ciepiałów—prezes ks. Bliziński, Uniejów—prezes W. Dzierzbicki.

Pow. wieluński. Skomlin—prezes ks. Kukulski.

Straż ogniowa w Kaliszu

(Nowy Rynek, dom własny).

Towarzystwo straży ogniowej ochotniczej, założone zostało w r. 1864. Liczba członków honorowych pięciu, rzeczywistych 300, ofiarodawców 116. Orkiestra składa się z 22 ochotników, składka roczna dla członków rzeczywistych 1 rb., ofiarodawców rubli 3.

Zarząd: prezes Emil Repphan, naczelnik B. Bukowiński, członkowie zarządu: Z. Mrowiński, dr. I. Merkel, F. Harnysz, E. Hilchen, I. Drygas, W. Biedrzycki, B. Hindemith, komisja rewizyjna: K. Mystkowski, W. Młynarski,

Straże ogniowe w gub. kaliskiej.

Błaszki. (Pow. kaliski), zał. 1899 r. Prezes Józef Kreczunowicz.

Stawiszyn. (Pow. kaliski). Prezes dr. Z. Dukalski.

Opatówek. (Pow. kaliski). Prezes P. Nitsche.

Iwanowice. (Pow. kaliski), zał. 1899 r. Prezes W. Bogdański.

Koźminek. (Pow. kaliski). Prezes W. Wyganowski.

Koło. Zał. 1887 r. Prezes A. Nowiński. Naczelnik A. Rojewski. Zarząd: C. Freudenreich, W. Konopacki, Kaliński i Z. Rydzewski.

Kłodawa (pow. kolski). Zał. 1902 r. Prezes K. Niesiołowski, naczelnik Cygański.

Dąbie (pow. kolski). Prezes Orzechowski, naczelnik Czapliński.

Sompolno (pow. kolski). Prezes ks. Łukaszewicz, naczelnik W. Babicki.

Konin. Zał. 1873 r. Prezes dr. W. Żywanowski.

Golina (pow. koniński). Prezes Suchorzewski, naczelnik Brzeziński.

Rychwał (pow. koniński). Prezes W. Rowiński, naczelnik Zawadzki.

Władysławów (pow. koniński). Prezes Maringe, naczelnik Marszel.

Ślesin (pow. koniński). Prezes Wiśniewski.

Łęczycza. Zał. 1875 r. Prezes K. Kwewas, naczelnik S. Witkowski

Ozorków (pow. łęczycki). Zał. 1899 r. Prezes K. Lüdke.

Poddebice (pow. łęczycki). Zał. 1901 r. Prezes N. Zakrzewski, naczelnik Spodenkiewicz.

Grabów (pow. łęczycki). Założ. 1901 r. Prezes Mackiewicz.

Piątek (pow. łęczycki). Prezes A. Bronikowski, naczelnik J. Łoskowski.

Golice (pow. łęczycki). Prezes S. Wehr.

Sieradz. Zał. 1876. Prezes T. Rembowski.

Zduńska-Wola. (pow. sieradzki). Prezes E. Berner.

Warta. (pow. sieradzki), zał. 1881 r. Prezes H. Łuniewski.

Złoczew. (pow. sieradzki). Prezes M. Białecki.

Szadek. (pow. sieradzki), zał. 1896 r. vacat.

Słupca. Zał. 1893 r. Prezes Suchorzewski, naczelnik dr. Futowski.

Pyzdry. (pow. słupecki), zał. 1900 r. Prezes Marjański, naczelnik Kruszyński.

Zagórow. (pow. słupecki), zał. 1900 r. Prezes ks. Pęcherski, naczel. dr. Lidmanowski.

Kleczew. (pow. słupecki). Prezes Chrzanowski, naczel. Słomczyński.

Szymanowice. (pow. słupecki). Prezes Szarzyński, naczelnik Andrzejewski.

Turek. Prezes Miller, naczelnik Hübner.

Uniejów. (pow. turecki), zał. 1899 r. Prezes ks. T. Bukowski, naczelnik W. Pawłowski.

Wieluń. Zał. 1877 r. Prezes dr. St. Domagalski, naczelnik K. Biało-brzeski, sekretarz K. Nekrasz.

Lututów. (pow. wieluński), zał. 1903 r. Prezes Z. Taczanowski, naczelnik W. Świetliński.

Wieruszów. (pow. wieluński). Prezes K. Myszkowski, naczelnik dr. Wiedyskiewicz.

Osiaków. (pow. wieluński). Prezes Pilaski, naczelnik J. Błażejewski

Bolesławiec. (pow. wieluński), zał. 1901 r. Prezes J. Łopuchin, naczelnik H. Ostrzycki.

Praszka. (pow. wieluński). Prezes Sopoćko, naczelnik Łycki.

Działoszyn. (pow. wieluński). Prezes Karwasiński, sekretarz Kaczkowski.

Towarzystwo cyklistów

Kalisz, Aleja Józefiny, założone w r. 1892. Składka roczna 6 rb.

Członków 100.

Zarząd: prezes (vacat), wice-prezes M. Batkowski, sekretarz S. Orzeł, zastępca E. Zachert, skarbnik W. Boretti, zastępca R. Drygas, kapitan K. Mystkowski, wice-kapitanowie: T. Deutschman i J. Polaski.

Towarzystwo wioślarskie

Kalisz, przystań wioślarska, założone 1893 r.

Prezes Józef Radwan, wice-prezes J. Korytowski, kasjer W. Staszewski, sekretarz S. Kubiczek, kapitan H. Kosmański, wice-kapitan J. Falkow-

ski. Członkowie zarządu: W. Biedrzycki, B. Szczepański, M. Janaszewski, J. Korycki. Gospodarz L. Roliński, gospodarz liry J. Kubicki, wice-gospodarz J. Mitygowski, dyrektor liry J. Horcky.

Konin, założone w r. 1900. Członków 126. Składka roczna 5 rb.
Prezes Esse. Kapitan Świtalski.

Towarzystwo opieki nad zwierzętami w Kaliszu

założone 1894 r. Członków rzeczywistych 23, honorowych 4.

Zarząd: prezes A. Krajewski, wice prezes sędzia Mikołajewski, sekretarz dr. Zucker.

Towarzystwo utrzymuje dwie lecznice dla zwierząt w Kaliszu i w Kole.

Cechy rzemieślnicze w Kaliszu.

Felczerów—starszy Janowicz, podstarszy—Szwarc. Szewców—starszy Wodziński, podstarszy—Sikorski. Czeladzi szewskiej—starszy—Cichy, podstarszy—Kowalski. Krawców — starszy Mazurek, podstarszy — Kużawski. Tokarzy—starszy Langner, podstarszy—Gutman. Piekarzy—starszy Michalski, podstarszy Schmidt. Rzeźników — starszy Herbich, podstarszy — Hofman. Stolarzy—starszy Markowski, podstarszy—Helmeister. Ślusarzy—starszy Roliński, podstarszy—Michael. Kowali—starszy Hübner, podstarszy Łuczak. Młynarzy—starszy Handke, podstarszy—Dymalski. Malarzy i pozłotników — starszy Januszewicz, podstarszy—Machowski. Hałciarzy—starszy—Jędrasiak, podstarszy—Zborowski. Tasiemników—starszy Szner. Mularzy—starszy Piasecki, podstarszy—Nagadalski. Cieśli—starszy Nagadalski, podstarszy—Łuczak. Tapicerów — starszy Łączyński, podstarszy—Gryndowicz. Zdunów—starszy Raabe, podstarszy Matuszkiewicz.

Przemysł w gub. kaliskiej.

Fabryki haftów w Kaliszu.

Ader, ulica Nowa 399, hafty.

Czosnowski, hafty.

Danciger, Aleja Józefina, hafty.

Eisenberg, ul. Nowa 425, hafty.

Fraenkel, Al. Józefiny, koronki wstawki i hafty.

Geber Hendles, hafty i koronki.

Jarecki, hafty i rękawiczki niciane.

Kindler S-ka, koronki, hafty i kołnierzyki.

Krauze, koronki i hafty.

Juljusz Kunig, hafty i koronki.

Maisner, hafty białe, kolorowe, koronki jedwabne i wełniane.

Makower, haftowane hustki, kołnierze i koronki.

Perle, ul. Szopena, koronki i hafty.

Polacz, koronki i hafty.

Weyer Braendli „Helvetia“, Dobrzec Mały p. Kalisz, hafty różne.

Wołkowicz Vengarten, koronki i hafty.

Zawadzki W., hafty, bluzki damskie i kołnierzyki haftowane.

Fabryki pończoch i trykotarzy w Kaliszu.

Holtz Markus i S-ka, fabryka pończoch. Obrót 100000 rb.

Skowron i Grünfeld, wyroby: kamizelki, serdaki, halki, kamasze, rękawiczki. Obrót roczny 80000 rb.

Mamelok i Danziger, fabryka pończoch. Obrót roczny 33000 rb.

Fabryki aparatów miedzianych i odlewnie w gub. kaliskiej.

Kruszyński Leon, wyroby: aparaty gorzelnicze, urządzenia dla fabryk cukru i browarów.

Konin. K. Czajczyński, maszyny, aparaty do gorzelnicy, rury miedziane.

Fabryka tkanin metalowych w Kaliszu.

J. Kardoliński, wyroby: siatki, druty, tkaniny metalowe.

Fabryki zegarków w gub. kaliskiej.

Wieruszów (pow. wieluński). N. Rosenfeld, fabryka zegarków kieszonkowych. Roczna produkcja 71200 rb.

Kalisz. J. Sikorski, fabryka wyrobów mozaikowych i betonowych.

Przędzalnie i fabryki wyrobów bawełnianych w gub. kaliskiej.

Ozorków. Schlösserowskie Akcyjne Towarzystwo, wyroby: płótna w różnych gatunkach, madapolany, batysty, barchany, bielizna stołowa, ręczniki, chustki do nosa.

Obrót roczny 1700000 rb.

Turek. Reinhold Szeffel, wyroby: płócienna bawełniana na suknie, fartuchy.

Turek. Aleksander Hübner, tkalnia wyrobów bawełnianych. Obrót roczny 20300 rb.

Zduńska Wola. Juljan Chenke, wyroby bawełniane. Obrót roczny 3400 rubli.

Zduńska Wola. Adolf Kuske, wyroby bawełniane. Obrót roczny 3800 rubli.

Zduńska Wola. M. Silberstein, wyroby bawełniane.

Zduńska Wola. Tow. Samuel, wyroby

kanwowe i bawełniane. Obrót roczny 5,400 rb.

Zduńska Wola. O. Sznajder, wyroby bawełniane na fartuchy. Obrót roczny 7,500 rb.

Fabryki sukna, przędzalnia wełn w gub. kaliskiej.

Opatówek. Ferd. Nistche, fabryka sukna.

Kalisz. Bracia Repphan, wyroby sukno, syberyjna i korty.

Zduńska Wola. M. A. Wiener, wyroby sukna.

Zduńska Wola. Epstein, wyroby wełniane.

Zduńska Wola. Grosskopf, tkalnia wełny czesankowej. Obrót roczny 93,000 rb.

Zduńska Wola. Dawid Rawszon, tkalnia wyrobów wełnianych. Produkcja roczna 155,000 rb.

Zduńska Wola. M. Rewekał, wyroby wełniane. Obrót roczny 200,000 rb.

Fabryki lalek i zabawek w gub. kaliskiej.

Kalisz. J. Fingerhut, fabryka lalek.

Opatówek. Pinczewski, zabawki rozmaite i lalki.

Garbarnie w gub. kaliskiej.

Kalisz. Amelja Deutschman, Wrocławskie przedmieście 514a, skóry podeszwiane.

Kalisz. H. Fride, skóry podeszwiane.

Kalisz. Wilhelm Fulde, ul. Wodna, skóry na pasy do maszyn i wyroby siodlarskie.

Rusocice p. Władysławów. Juljan Marszel, skóry końskie, wołowe i cielęce.

Stawiszyn. Juljusz Sowadski, skóry pasowe, podeszwiane, juchty farbowane, czarne skóry powozowe.

Fabryki fortepianów w Kaliszu.**Rudolf Jul. Emma Betting**, ul. Nowa 609a. Obrót roczny 70,000 rb.**Arnold Fibiger**, ul. Nowa. Obrót roczny 75,000 rb.**K. i A. Fibiger**, szosa Szczypiornska „Apollo”. Obrót roczny 30,000 rb.

Fabryki ceramiczne w gub. Kaliskiej.

Auerbach Silberstein, Dobrzec Mały

p. Kalisz, wyroby: piece kaflowe, wazy gliniane balustrady do balkonów.

Koło. A. Freudenreich, wyroby fajansowe i majolikowe.**Koło. Michał Rauch**, ul. Wrocławskie-Przedm., wyroby fajansowe.

Fabryki mebli bambusowych w Kaliszu.

Buki S-ka.**M. Geber.**

Cukrownie w gubernji kaliskiej.

Miasto lub wieś	Nazw. właściciela	Gmina	Powiat
Cielce ob. 600,000 rb.	H. Wawelberg	Grzybki	Turecki
Leśmierz ob. 1,600,000	Tow. Akcyjne		
Pokrzywnica 700,000	Br. Przeworscy		Łęczycki
Zbiersk ob. 1,000,000	Tow. Akcyj. Br. Repphan	Zbiersk	Kaliski

Fabryki krochmalu w gub. kaliskiej.

Krępa	M. Radoszewski	Niewiesz	Turecki
Sokolniki	E. Gerber	Leśmierz	Łęczycki
Zbylczyce	A. Orzechowski		

Fabryki narzędzi rolniczych w gub. kaliskiej.

Kalisz	G. Michael		
Kalisz	A. Fulde		
Kalisz	A. Fibiger		
Konin	L. Rejmond		
Konin	Br. Zander		
Konin	O. Kloc		
Koło	M. Ostrowski		
Ozorków	E. Rychter		
Osieczan	St. Maciaszek		
Piaski	Sz. Śznetowski	Lututów	Łęczycki
Zduńska Wola	I. Bąkowski		Koniński
Zduńska Wola	J. Kałużewski		Wieluński
			Sieradzki

Browary w gub. kaliskiej

Miasto lub wieś	Naz. właściciela	Gmina	Powiat
Dąbie. Ob. 20000 rb. Konin	Falek Suresohn Oskar Bartel Kowalski	Konin	Kolski Koniński
" Kalisz. Ob. 110000 rb.	K. Weigt	" Kalisz	" Kaliski
Koło. Ob. 50000 rb.	A. Kowalski	Koło	
Łęczyca. Ob. 35000 rb.	J. Bredla SS-wie	Łęczyca	
Słupca. Ob. 5000 rb.	F. Herszon		
Sieradz. Ob. 50000 rb.	Danielewicz		
Sompolno	Rozenblat SS-wie		Kolski
Wieluń. Ob. 35000 rb.	K. Mosz i S-ka	Wieluń	Wieluński
Winiary. Ob. 60000 rb.	N. Schlösser	Tyniec	Kaliski
Zagórow. Ob. 3500 rb.	M. H. Fogel		Słupecki
Zduńska Wola. Obrót 60000 rb.	Z. Anstadt		

Cegielnie w gub. kaliskiej.

Czaszki	H. Młodecki	Kalisz	Kaliski
Dobrzec Mały	A. Weigant	"	"
"	Danciger i Hejman	"	"
Grodziec	K. hr. Kwilecki	Grodziec	Słupecki
Blizna	Br. Siemiątkowscy	Czołowo	Kolski
Nagórna Wieś	H. Lissak i Bornstejn		"
Ożarów	Meske	Skomlin	Wieluński
Majków	P. Karśnicki i S-ka	Tyniec	Kaliski
Tymienice	A. Siemiątkowski	Wojślawice	Sieradzki
Staw	W. Niemojowski	Staw	Kaliski
Krobanówek	J. Orzechowski	Zduńska Wola	Sieradzki
Krobanów	M. i S. Białeccczy i S-ka		"
Rypinek	M. Koczorowski	Kalisz "	Kaliski

Młyny w gub. kaliskiej.

Czarnożyły	S. hr. Załuski		Wieluński
Działoszyn	St. Pytlewski		Wieluński
Dąbie	A. H. Glicenstein		Kolski
Czapla	G. Benke	Brudzew	Kolski
Chrustin	W. Antoniewski	Bolesławice	
Grodziec	K. hr. Kwilecki	Grodziec	Słupecki
Gosławice	K. hr. Kwilecki	Gosławice	Koninski
Grabów	F. Włoszkiewicz		Łęczycki

Miasto lub wieś	Naz. właściciela	Gmina	Powiat
Kalisz	Kleczewski i Hamburger		
Koło	M. Rauch		
Koło	W. Ostrowska		
Kościelec	Al. hr. Kreuz		Kolski
Konin	Waldman i Spielvogel		
Konin	A. Leszczyński		
Łąd	I. Nelken	Zagórów	Śłupecki
Łęczycza	W. Zakolski i W. Górecki		
Łęczycza	W. Knoch		
Jarocice	R. Wagner	Majaczewice	Sieradzki
Nendzrzew	Martuzalski	Tyniec	Kaliski
Ozorków	H. Lidtke		Łęczycki
Ozorków	Br. Cedrowscy		"
Parzyce	R. Desselberg	Leśmierz	"
Piotrów	T. Aniołkiewicz	Wierzchy	Sieradzki
Praszka	Sudowicz i Braun		Wieluński
Turek	C. Lipiński i S-ka		Turecki
Niklas	L. Kicman	Stare Miasto	Koniński
Ślōdków	A. i J. Kowalscy	Piętno	Turecki
Sieradz	W. Szyliński		
Żydów	K. Neuman		Kaliski
Tartaki w gub. kaliskiej.			
Brzeźce	J. Znamienowski	Skrzynno	Wieluński
Brzeźno	B. Friszman		Sieradzki
Chocim	H. Fogel	Tokary	Turecki
Grabienice	A. Nelken	Rzgów	Koniński
Grodziec	Br. Klotz	Grodziec	Śłupecki
Grzymiszew	L. Puławski	Tuliszków	Koniński
Głębokie	H. Joel i M. Hejman	Piotrkowice	
Gosławice	M. Hildesheim	Gosławice	"
Graniczki	S. Joel i M. Klotz	Brudzew	Kaliski
Hecwoda	O. Neuman	Gruszczycze	Sieradzki
Marantów	K. hr. Kwilecki	Gosławice	Koniński
Męcka Wola	Z. Siemiątkowski	Wojstawice	Sieradzki
Nagórna Wieś	M. Calewicz	Czołowo	Kolski
Niewiesz	N. Zakrzewski	Niewiesz	Turecki
Kazimierz	A. Joel i Hejman	Kazimierz	Śłupecki
Koło	M. Goldberg		
Koźlątków	A. Fogel	Kamień	Kaliski
Kuźnica Grabowska	G. Ostrowski	Kuźnica Grab.	Wieluński
Olesiec	A. Bacharach	Chocz	Kaliski
Różdżały	R. Cielecki	Zadzim	Sieradzki
Sieradz	H. Joel	Sieradz	
Tuliszków	S. Bornstein	Tuliszków	Koniński
Tyble	S. Szukałka	Sokolniki	Wieluński
Petryki	Tow. Akc. W. Repphan	Zbiersk	Kaliski
Podłęzyce	K. Szonert	Męka	Sieradzki
Praszka	J. Rozentel	Praszka	Wieluński

Gorzelnie w gub. kaliskiej.

Gorzelnia i przy niej rektyfikacja	WŁAŚCICIEL	Powiat	Poczta	Ile wypalono spirytusu w kampanji 1905/6 r.	Ile ma kontyngensu przyznanego na 1906/7 r.
				Słopi	Wlader 40°
Wilczków rekt.	S. Bogdański	Turek	Dobra	343071	20770
Grodziec	K. hr. Kwilecki	Słupca	Rychwał	1178154	33072
Dąbrowa	T. Kisielnicki	Kalisz	Radliczyce	833700	19696
Zadworna wieś	L. Waśniewski	Konin	Konin	1021526	44525
Małków	M. Pstrokońska dzierzawca F. Radoński	Sieradz	Warta	990710	21122
Marchwacz	W. Niemojowski	Kalisz	Opatówek	2203359	38428
Stropieszyn	Z. Celiński	"	Ceków	1995826	44230
Chodybki	A. Fogel	"	Opatówek	914846	19751
Chocim	J. Zaborowski	Turek	Dobra	836915	16620
Grzymiszew	L. Puławski	Konin	Turek	1004140	15050
Turek	N. Sokolnicki	Turek	"	899861	22820
Biskupice	Suk. Taczanowskich	Konin	Zagórów	657544	25022
Brzeźno	K. Sokołowska	"	Konin	708295	20358
Wilcza góra	F. Taczanowska	Słupca	Kleczew	1420488	22284
Gostawice	K. hr. Kwilecki	Konin	Konin	2391734	46746
Żychlin	R. Bronikowski	"	"	807004	19803
Kopojno	A. Nelken	Słupca	Zagórów	1253631	28795
Łąd rektyfik.	"	"	"	1660770	31456
Licheń	K. hr. Kwilecki	Konin	Konin	1556325	33085
Łukom	Br. Chełmscy	Słupca	Zagórów	641555	15923
Mieczownica rektyfikacja	M. Chrzanowski	"	Słupca	1115949	26804
Nieświastow	S. Mańkowski	"	Konin	2725340	56865
Sławoszewek	J. Chrzanowski	Konin	Kleczew	800377	17851
Ciążeń rektyfik.	W. Dąbska	Słupca	Słupca	1616019	33532
Wąsosze rekt.	W. Mierzyński	Koło	Konin	1798397	29226
Golina	J. Suchorzewski	Konin	"	2004786	36325
Kowale	A. Berdjajew	Wieluń	Praszka	1017092	23996
Lututów	Z. Taczanowski	Wieluń	Lututów	479532	11099
Męcka Wola	Z. Siemiątkowski	Sieradz	Sieradz	1041537	22380
Prusinowice	J. Czarnowski	Sieradz	Szadek	1092274	24676
Starzenice	J. Łubieński	Wieluń	Wieluń	295777	10632
Rychłowiec	A. Trepka	Wieluń	Osiaków	984336	23726
Czarnożyły	J. hr. Załuski	Wieluń	Wieluń	1120464	14300
Głębokie	S. Higersberger	Koło	Kłodawa	624508	12560
Grabów	Br. Rejchert	Łęczycza	Łęczycza	905128	22872
Lubstów	Z. Słubicka	Koło	Sompolno	1477119	25064
Parskie	Z. Olszewska	Turek	Gostków	1091796	33391
Piorunów	L. Puławski	Konin	Władysł.	964125	17939

Gorzelnia i przy niej rektyfikacja	WŁAŚCICIEL	Powiat	Poczta	Ile wypalono spirytusu w kampanji 1905, 6	Ile ma kontyn- gensu przyzna- nego na 1906/7 r.
				Stopni r.	Wład. 40 ^o
Ponentów Dol- ny rektyfikacja	M. Kosińska	Koło	Koło	1120681	21580
Przybyłów	A. Dzierzbicki	Turek	Uniejów	2076770	30155
Chylin	A. Łaszczyńska	Konin	Władysł.	457069	11335
Czepów Średni	A. Pieczyńska	Turek	Dąbie	1097599	29417
Radoszewice	E. Wodzińska	Wielni	Osiaków	963377	22501
Cieciołów	B. Karnkowski	„	Rudniki	612134	19594
REKTYFIKACJE.					
Konin	Br. Spielfogel	Konin	Konin		
Kalisz	I. Tykociner	Kalisz	Kalisz		
Dąbie	A. Glizenstein	Koło	Dąbie		

WYKAZ GMIN

z wyszczególnieniem stacji pocztowych.

Gubernja kaliska pod względem administracyjnym dzieli się na 8 po-
wiatów z 151 gminami.

Nazwa gminy	St. pocztowa	Nazwa gminy	St. pocztowa
Pow. KALISKI.			
Gmin 20.			
Błaszki	Błaszki	Kamień	Kalisz
(Borysławice)		Kościelec	Stawiszyn
Brdzew	Stawiszyn	(Korzeniew)	
(Blizanów)		Marchwacz	Opatówek
Ceków	Ceków	(Rajsko)	„
Chocz	Stawiszyn	Opatówek	
Godziesze	Kalisz	Ostów kaliski	Giżyce
Iwanowice	Błaszki	(Brzeziny)	
Kalisz	Kalisz	Pamięcin	Kalisz
(Mały Dobrzec)		(Jastrzębniki)	
Koźminek	Opatówek	Staw	Błaszki
		Stawiszyn	Stawiszyn
		Tyniec	Kalisz
		Zbiersk	Stawiszyn

Nazwa gminy	St. pocztowa	Nazwa gminy	St. pocztowa
Zborów	Kalisz	POW. ŁĘCZYCKI.	
Tykadłów	"	Gmin 17.	
Zagorzynek (Żydów)	"	Balków	Piątek
Pow. KOLSKI.		Chociszew	Ozorków
Gmin 14.		Gostków	Gostków
Brudzew	Koło	Grabów	Łęczycza
Budziszław	"	Dalików	Poddębice
Drzewce (Olszówka)	Kłodawa	Leśmierz	Łęczycza
Izbica	Izbica	Mazew	"
Karszew (Wesołowo)	Dąbie	Piątek	Piątek
Kłodawa	Kłodawa	Poddębice	Poddębice
Koźmin	Koło	Pieschowice	Ozorków
Kościelec	"	Rogoźno	Piątek
Krzykosy (Zielonka)	"	Wypychów	"
Lubotyń (Babiak)	Sompolno	Sobótka	Łęczycza
Piotrkowice	"	Tkaczew	"
Sompolno	"	Topola	"
Chełmno	Dąbie	Tum	"
Czołowo	Koło	Witonia	"
Pow. KONIŃSKI.		Pow. SIERADZKI.	
Gmin 12.		Gmin 18.	
Brzeźno (Krzymów)	Konin	Bartochów	Warta
Gosławice	"	Barczew	Sieradz
Golina	"	Bogumiłów (Monice)	"
Dąbroszyn (Rychwał)	Rychwał	Brzeźno	Złoczew
Kramsk	Konin	Charłupia Mała	Sieradz
Piorunów	"	Godynice (Bronszewice)	Błaszki
Rzęgów	"	Gruszczyce (Wojków)	"
Sławoszewek (Śleśin)	Kłeczew	Klonowa	Lututów
Stare Miasto	Konin	Krokocice	Szadek
Tuliszków	"	Majaczewice (Burzenin)	Sieradz
Wysokie	"	Męka	"
Władysławów (Russocice)	Władysławów	Szadek	Szadek
		Wierzchy	"
		Wojśławice (Izabelew)	Zduńska Wola
		Wróblew	Sieradz
		Zadzim	Szadek

Nazwa gminy	St. pocztowa	Nazwa gminy	St. pocztowa
Zduńska Wola Złoczew	Zduńska Wola Złoczew	Piekary Piętno Pęcherzew Skarzyn Skotniki-Dąbie Strzałków Tokary Uniejów Wichertów Wola Swiniecka Zelgoszcz	Dobra Turek " Dobra Dąbie Ceków Dobra Uniejów Turek Gostków Dąbie
Pow. SŁUPECKI. Gmin 22.		Pow. WIELUŃSKI. Gmin 26.	
Słupca Budziszław Koś. Ciężyń Cienin Dobrosotów Giwartów Grodzicz Kazimierz Kleczew Królików Łąd Łądek Młodojewo Ostrowite Pyzdry Skulsk Samarzewo Szymanowice Trąbczyn Wilczyn Zagórów Złotków	Słupca Kleczew Słupca " Kleczew Słupca Rychwał Konin Kleczew Rychwał Słupca " " Kleczew Pyzdry Skulsk Waganice Pyzdry Zagórów Kleczew Zagórów Kleczew	Bolesławiec Czastary Działoszyn Dzietrzkowice Galewice Kamionka Kiełczygłów Konopnica Kuźnica Grab. Kurów Lututów Mierzyce Mokrsko Naramnice Osiaków Praszka Radoszewice Rudniki Siemkowice Skomlin Skrzynki " Sokolniki Starzenice Wieruszów Wydrzyn	Bolesławiec " Działoszyn Bolesławiec Wieruszów Wieluń Działoszyn Osiaków Giżyce Wieluń Lututów Wieluń " Lututów Osiaków Praszka Osiaków Rudniki Działoszyn Wieluń Giżyce Wieluń Lututów Wieluń Wieruszów Wieluń
Pow. TURECKI. Gmin 22.			
Biernacice Dobra Goszczanów Grzybki Kowale Pańskie Kościelnica Luboła Malanów Niewiesz Niemysłów Ostrów Warty	Uniejów Dobra Warta " Dobra Uniejów Warta Turek Uniejów " Dobra		

Ludność gub. kaliskiej podług ostatnich cyfr wynosi 1212365; z tego przypada na Kalisz 29135, na powiat kaliski 144688, na powiat wieluński 194049, na pow. kolski 144654, na pow. koniński 119488, na pow. łęczyc-

ki 157750, na pow. słupecki 118617, na pow. sieradzki 172687, na pow. turecki 131297.

Kącik informacyjny.

Stowarzyszenia polskie akademickie za granicą.

Cöthen (Anhal) „Filomatia“ udziela wszelkich informacji dotyczących się politechniki.

Darmstadt „Lechitia“ informacji udziela Zdzisław Skalkowski. Lwów, ulica Karola Ludwika C. 1.

Fryburg (Szwajcaria) „Zjednoczenie“—informacji udziela prezes K. Sulikowski, sekretarz Marjan Grotowski, lub w Paryżu Bolesław Rubach rue Lamande 15.

Freiberg (Saski) „Sarmatia“ informacji udziela Jerzy Todtleben. Warszawa, Powązkowska 6.

Grac (Styrja) „Ognisko“ Klosterwiesegasse 74 parter.

Halle (prow. Saska) informacji udziela p. Gromadzki, Universität.

Karlsruhe (Baden) Polnisches Lesezimmer, Sachsenstrasse 20.

Lipsk „Concordia“ Windmülerstr. 44. Wettinerhof i „Unitas“ Carolinerstr. Hotel Hochstein.

Wrocław. Prezes związku polskiego Stempniewicz, Karlplatz 5.

New-Jork. Broad Street 177. Informacji udziela [polski dom emigracyjny.

Paryż. „Koło“ Societè des etudints Polonais Paris 53 Monsieur le Prince.

Opieka dla dziewcząt poszukujących pracy.

Berlin. **Stowarzyszenie katolickie.** Należy na dworcach berlińskich zapytać się któregośkolwiek z urzędników kolejowych, lub policjanta o wskazanie pań z białą i żółtą szarfą, które czekają na przyjeźdnych na dworcach berlińskich. Są to przedstawiciele stowarzyszenia katolickiego opieki nad dziewczętami z wyższego i niższego stanu, szukających zajęcia. Pośrednictwo w pracy bezinteresowne. Biura i schroniska w Berlinie: 1) na Bahnhofstrasse 27, I piętro; 2) schronienie św. Ksawerego (Xaverusstift) Berlin C. Kaiserstrasse 36, pięć minut z dworca z Aleksanderplatz; 3) schronienie dla nauczycielek katoliczek Sterstrasse 50; 4) schronienie św. Agnieszki (Agnes. Hospiz) Klosterstrasse 41 dla bon i służących; 5) schronienie Marji (Marienstift) obok Tumu, kleiner Scheitnigerat schronienie dla sług.

Doktorzy polacy, ordynujący u wód po za granicami Królestwa Polskiego.

Cieplice Trenczyńskie (Trenscen Teplic) — dr. Fr. Wobr i S. Filipkiewicz.

- Francensbad**—Zofja Moraczewska.
Gries Bozen—dr. Nazarkiewicz.
Bad Hall (Górna Austria)—dr. A. Feuerstein.
Karlsbad — dr. E. Biernacki, dr. Kołaczkowski, dr. Śliwiński, dr. Ko-
stecki, dr. S. Hassewicz, dr. W. Kretowicz, dr. W. Maleszewski, dr. Mora-
czewski.
Kissingen—dr. J. Maciejewski i dr. F. Chłapowski.
Kołobrzeg—dr. Piotrowski i dr. A. Chłapowski.
Krynica—dr. J. Wąsowicz, dr. E. Zarzycki, dr. Kmiotowicz, dr. Dębski,
dr. Cercha i dr. Ebers.
Marjenbad — dr. W. Harajewicz, dr. J. Szermat, dr. Liberkind, dr.
Kwiatkowski i dr. F. Eichorn.
Meissen—dr. Giżycki.
Meran—dr. E. Żuliński.
Neuheim — dr. J. Jaworowicz, dr. Jankowski, dr. Wolfheim i dr. Ło-
wiński.
Oynhausen—dr. Janta Połczyński.
Reichenhall—dr. W. Sadowski i dr. Goldschmidt.
Sławuta—dr. Dobrzycki.
Szczawnica—dr. E. Żuliński.
Schoty (Zoppot)—dr. Mroczkowski.
Wiesbaden—dr. B. Barczewski, dr. Błociszewski, dr. Prus-Mierzwiński,
dr. Surmiński i dr. Witkowski.
Weisser-Hirsch pod Dreznem—dr. Weidner i dr. Stępowski.
Zakopane — dr. E. Chamiec, dr. Majewicz, dr. Janiszewski i dr. Ha-
wranek.
Nicea rue de France 111—dr. Colonna-Walewski.

TAKSA KORESPONDENCJI.

Taksa korespondencji wewnętrznej.

Za listy zamknięte—za każdy łut po 7 kop. Za listy otwarte za każdy po 3 kop. Za przesyłki pod opaską za każde 4 łuty po 2 kop., przyczem za przesyłki opaskowe z papierami aktowemi, jub mieszane, z papierami aktowemi i drukami, najmniejsze porto 7 kop. z próbkami towarów najmniejsze porto 3 kop.

Uwaga: Za rekomendowanie powyższych listów i przesyłek płaci się oprócz taksy po 7 kop.

Za pakiety wartościowe i pieniężne za sztukę po 7 kop., a nadto ase-
kuracja: do 600 rb. $\frac{1}{2}\%$, od 600 do 1600 rb. $\frac{1}{4}\%$ z dopłatą jeszcze za całą przesyłkę 1.50 kop., od 1600 i wyżej rb. $\frac{1}{8}\%$ z dopłatą jeszcze za całą przesyłkę 3.50 kop.

Za przesyłkę monety brzączącej w węzłach od funta podług taksy za przesyłki (patrz N. 6).

Uwagi. 1. Listy pieniężne powinny być przedstawione stacji pocztowej niezapieczone, również listów zapieczonych razem z pieniędzmi przesyłać nie można, najwyższa waga listów tych wynosi 20 funtów.—2. Przesyłki monety w workach, zawierających jedynie monetę, nie mogą ważyć więcej nad funtów 60. 3. Posyłki wogóle wartościowe mogą być oddawane zapieczone lub nie i nie mogą przewyższać wartości 15,000 rb., przy przedstawieniu otwartem i 500 rb., gdy są oddawane zapieczone; posyłki te do 5-ciu funtów mogą być zawinięte w papier, przy wadze wyższej nieodzownie w płótno lub ceratę; najwyższa waga posyłki 3 pudy.

2. Taksa korespondencji miejskiej.

Za list zamknięty (do 32 lutów) za każdy lut: *a*) w Petersburg i w Moskwie po 5 kop., *b*) gdzieindziej (w tem i w Warszawie po 3 kop. Za list zamknięty rekomendowany: *a*) w Petersburgu i w Moskwie po 12 kop. *b*) gdzieindziej po 10 kop. Za list otwarty po 3 kop. Za przesyłki pod opaską: *a*) z drukami w Warszawie i wszędzie nie wyłączając Petersburga i Moskwy za lut 1 k. wyżej luta do 8 lutów po 2 k. *b*) z papierami aktowymi: za każde 4 łuty po 2 kop. przyczem najniższa opłata w Warszawie i wszędzie po 3 kop. w Petersburgu i Moskwie po 5 kop. *c*) z próbkami za każde 4 łuty po 2 kop.

3. Taksa korespondencji zagranicznej.

Za listy zamknięte za każde 15 gramów po 10 kop. Za otrzymane w Rosji listy niefrankowane za każdy po 20 kop. Rekomendacja każdego listu lub pakietu po 10 k. Za listy otwarte za każdy po 4 k. Za przesyłki pod opaską za każde 50 gr. po 2 k., przyczem: *a*) za przesyłki z papierami aktowymi najmniejsze porto po 10 kop. *b*) za przesyłki z próbkami po 4 kop. *c*) z drukami po 2 kop. Za pakiety wartościowe i pieniądze za sztukę po 10 kop. a nadto asekuracja: 1. od każdych 75 rb. lub ich części za pakiety, przesyłane do Niemiec, Austrii, Rumunii, Turcji Szwecji i Norwegji po 3 kop. 2. od każdych 75 rb. lub ich części, za pakiety przesyłane do innych krajów związkowych po 7 kop.

Opłata wagowa od przesyłek oblicza się od głównego miasta gubernji lub obwodu miejsca oddania do głównego miasta, gubernji lub obwodu, w którym znajduje się pograniczny urząd pocztowy, przez który przesyłka przesłana zostanie za granicę.

Korespondencja z zaliczeniem.

Za pośrednictwem poczty można przysyłać listy rekomendowane, posyłki wartościowe i opaski (banderole) za zaliczeniem (z nałożonym płatizom). Zaliczkę można nałożyć do wysokości 200 rb. Najmniejsza opłata (do 5 rb.) wynosi 10 kopiejek oprócz wagowego i ubezpieczenia. Tego rodzaju korespondencja jest załatwianą tylko w granicach Królestwa i Cesarstwa.

Odnośnienie przesyłek do domów.

Wprowadzone zostało doręczanie do domów przesyłek wagi nie wyższej nad 50 funtów i pakietów wartości nie więcej nad 100 rb., za co płać się 10 kop. Żądanie o dostarczenie przesyłki pisze się na awizacji pocztowej i można je wrzucić do skrzynki pocztowej bez marki i legalizacji podpisu. Życzenie stałego odbioru przesyłek w ten sposób należy złożyć w podaniu (bez stempla) w urzędzie pocztowym, przyczem podpis musi być legalizowany.

Przekazy pocztowo-telegraficzne.

W celu zapewnienia ludności większych udogodnień w wysyłaniu sum pieniężnych pocztą, niezależnie od istniejącego sposobu przesyłania pieniędzy w naturze, w pakietach pieniężnych i wartościowych, od roku 1896 ustanowiono przesyłanie przekazów pieniężnych pocztą i telegraficznie, za pośrednictwem instytucji pocztowo-telegraficznych, na warunkach następujących:

1. Pieniądze do przechowywania przyjmowane są przez wszystkie instytucje pocztowo-telegraficzne do wszystkich miejscowości, nie wyłączając Syberji.

2. Przyjmowanie pieniędzy do przekazywania w drodze telegraficznej dozwolono jest do takich tylko miejscowości, gdzie istnieje telegraf.

3. Aż do nowego rozporządzenia jako najwyższą normę przekazu jednorazowego oznacza się sto rubli.

4. Opłata za każdy przekaz pocztowy pieniężny do 25 rubli wynosi 15 kop., za sumy ponad 25 rb. do 100—25 kop. Przy przekazach telegraficznych, prócz powyższych opłat, pobiera się zwyczajna za 20 wyrzów opłata telegraficzna.

5. Instytucje pocztowe i pocztowo-telegraf. przyjmują od interesantów dla przekazywania gotowiznę (złotą według kursu ustanowionego przez ministerjum finansów) wraz ze specjalnym blankietem z kuponem do odcięcia, które przygotowane są przez departament poczty w dwóch postaciach: z nałożonym stemplem ceny 15 kop. i bez stempla. Blankiety do przekazów sprzedawane są we wszystkich instytucjach pocztowych i pocztowo-telegraficznych po 1 kopiejce za 4 blankiety bez stempla. Za blankiety ze stemplem pobiera się tylko wartość oznaczoną na stemplu, t. j. 15 kopiejek.

6. Podatek pocztowy (art. 6) za przekazy na blankiet bez stempla opłaca się przy składaniu przekazu w zwykłych markach pocztowych, które nzklejają się na stronie frontowej blankietu. Opłatę telegraficzną wypłaca się w gotowiznie.

7. Na stronie frontowej blankietu z przekazem w pierwszym wierszu, powinno być wyraźnie wypisane przez interesanta: „przez pocztę“ lub „telegrafem“ stosownie do tego, jakim z tych dwóch sposobów mają być przesłane pieniądze. Przy przekazie telegraficznym depeszę, odpowiednio do złożonego blankietu, przygotowuje sama instytucja pocztowo-telegraficzna, przyjmująca przekaz. Strona odwrotna znajdującego się przy blankiecie kuponu do odcinania, ma przeznaczenie listu otwartego, osoba zatem wysyłająca przekaz „przez pocztę“ ma prawo wypełnić list ten piśmienną informacją dla adresata.

8. Przekazy pieniężne na blankietach przygotowanych prywatnie, oraz wymiana zepsutych blankietów na nowe nie są dozwolone.

9. Po przyjęciu pieniędzy interesantowi wydaje się bezpłatnie kwit.

10. Po otrzymaniu przekazu na miejscu przeznaczenia do adresata wysyła się awizację o przyjściu na jego imię sumy pieniężnej, którą wypłaca mu, po zgłoszeniu się osobistym, instytucja pocztowo-telegraficzna. Jednocześnie adresatowi wydaje się kupon odcięty od przekazu „przez pocztę“.

11. W miastach, gdzie istnieje dostarczenie korespondencji pieniężnej do domów, sumy przekazane mogą być w razie życzenia adresata dostarczone mu do domu według obowiązujących przepisów.

12. W razie zagubienia przez pocztę przekazu, władza pocztowo-telegraficzna zwraca wysyłającemu całkowitą sumę pieniędzy lub posyła według jego życzenia duplikat przekazu adresantowi, bez pobrania powtórnej opłaty.

13. Do operacji przekazywania pieniędzy stosują się istniejące przepisy dla przesyłki pakietów pieniężnych, o ile nie zostały wymienione na zasadzie niniejszych przepisów.

14. Powyższe przepisy co do przekazu pieniędzy pocztą i telegrafem wprowadzono w wykonanie w Rosji Europejskiej, na Kaukazie, w kraju Turkietańskim i obwodzie Zakaspijskim od dnia 13-go stycznia, a w Syberji od dnia 13-go marca 1897 roku.

Karetki pocztowe

odchodzą do Koła o godz. 4¹/₂ po południu, do Konina o godz. 7 po poł.

Redakcje w Kaliszu.

„Gazeta Kaliska“ — organ Ziemi Kaliskiej—wychodzi rok XV. Prenumerata 6 rb. rocznie, 3 rb. półrocznie, 1 rb. 50 kop. kwartalnie. Redaktor Józef Radwan.

„Jutrzenka Kaliska“ —tygodnik poświęcony dla ludu wiejskiego i miejskiego. Prenumerata 2 rb. rocznie. Redaktor Józef Radwan.

Pierwsza pomoc w nagłych przypadkach zachorowania.

W każdym nagłym przypadku choroby, **przedewszystkiem winniśmy się udać o pomoc do lekarza.** Wskutek jednak już to znacznej odległości od miejsca wypadku do najbliższego lekarza, pomoc taka przybyć może za późno. W takich razach chory, bez pomocy zostawiony, albo umiera, albo ulega nieuleczalnej nieraz chorobie, gdy tymczasem podanie choćby mniej umiejętnej, ale natychmiastowej pomocy, może go od tych następstw uchronić.

Gdy ktoś ulegnie silnemu **stłuczeniu, uderzeniu** przez jakiś ciężki przedmiot, lub spadnie ze znacznej wysokości, gdy jest przytem obawa wstrząśnienia mózgu (co się objawia nieprzytomnością), lub zmiążdżenia jakich ważnych wewnętrznych części ciała; gdy chory po takim silnym uderzeniu kaszle i pluje krwią; natenczas obok natychmiastowego zawezwania lekarza, chorego takiego należy **nadzwyczaj ostrożnie przenieść do mieszkania, rozebrać, położyć do łóżka i zalecić jaknajwiększy spokój,** zabronić wszelkich ruchów oraz wychodzenia z łóżka, dopóki przybyły lekarz nie powie co dalej robić należy.

Gdy ktoś skaleczy się jakimś **ostrem narzędziem,** natenczas zwykle następuje krwawienie rany.

Przedewszystkiem należy wiedzieć, wszelkie skaleczenie, przy którym nie ma zbyt wielkiego krwawienia, goi się samo bez pomocy leków. Nie należy zatem używać żadnych środków drażniących, albo tak zwanych tamujących krew. **Nigdy, pod żadnym pozorem, nie należy kłaść na ranę pajęczyny, pożutego chleba, skubanki z brudnej bielizny, a co najważniejsza — nie należy tamować krwi za pomocą piasku lub ziemi.**

Jeżeli więc ktoś się skaleczył, to należy natychmiast najpierw obmyć własne ręce wodą z mydłem, obmyć jaknajstaranniej samą ranę i jej brzegi. Do wnętrza rany nie należy wprowadzać szmatki, ale puścić strumień wody tak, ażeby wszystko co może się znajdować w ranie, wymyć. Następnie kawałek czystej szmatki należy na ranie położyć, ale uprzednio trzeba się postarać zbliżyć brzegi przeciętej skóry tak, żeby rana była jaknajmniejszą. Przyłożywszy w ten sposób czystą szmatkę na zbliżone brzegi rany, owijujemy skaleczone miejsce za pomocą długiego paska czystego, świeżo wypranego płótna, zlekka, nie za mocno, przyciskając tak, ażeby tylko opatrunek dosyć mocno się trzymał. Bardzo jest dobrze kłaść zamiast zwykłej szmatki, kawałek **gazy opatrunkowej**, którą kupujemy w aptece. Nie należy nigdy wprost na ranę kłaść waty, a tem gorzej szarpki lub skubanki. Nieźle też jest zmyć **wodą karbolową** ranę i brzegi rany, a potem zmazać tą samą wodą szmatkę, którą na ranę kładziemy. Jednak w razie braku wody karbolowej, można użyć zwykłej zimnej wody wprost ze studni. **Rany nie należy nigdy dotykać palcami, szczególnie nieumyтыми.** Jeśli rana jest dużą, to trzeba zrobić opatrunek z kilku warstw szmatki lub gazy, na to zaś położyć nieco waty aptecznej lub zwykłej. Nie powinno się kłaść na ranę takich opatrunków, które były już do ran przykładane, gdyż wówczas łatwo natąpi ropienie. Jeżeli opatrunek został dobrze nałożony nie należy go często poruszać i zmieniać; przeciwnie—zostawić ranę w spokoju, iżby brzegi jej jaknajprędzej skleiły się i zrosły. Można zmieniać bandaż zewnętrzny, jeżeli się przybrudzi, ale wewnętrzny poruszać nie należy.

W ten sposób rana często pod jednym opatrunkiem zagaja się zupełnie i, gdy po tygodniu opatrunek zdejmujemy, rana pokazuje się zupełnie czystą i całkiem zagojoną.

Gdy pomimo opatrunku rana mocno krwawi, gay po upływie dłuższego czasu krew iść nie przestaje oznacza to, że jest skaleczoną większa żyła lub tętnica. Skaleczenie tętnicy poznajemy potem, że krew tryska w górę mocnym strumieniem. Takie skaleczenie się jest jak najniebezpieczniejsze, gdyż człowiek może umrzeć wskutek upływu krwi, dlatego przy takich skaleczeniach należy jaknajszybciej zastosować właściwy ratunek. Polega on na tem, że tętnicę zaciskamy za pomocą palca; a robi się to w ten sposób: powyżej lub poniżej miejsca rany, za pomocą pociskania palcem, staramy się dojść gdzie jest tętnica. Poznajemy ją potem, że odczuwamy w tem miejscu bicie pulsu. Gdyśmy takie miejsce znaleźli, wtenczas przyciskamy je mocno palcem w pobliżu rany. Wówczas krew iść przestaje. Ponieważ trudno byłoby długo trzymać palec w tem miejscu, zatem, owinąwszy czystą szmatką mały kawałek korka lub szmatkę w twardy wałeczek skręconą, przyciskamy nim mocno tętnicę i obwiązujemy naokoło bandażem, tak, żeby ucisnąć tylko to jedno miejsce. Ma się rozumieć, że równocześnie jaknajprędzej szukamy pomocy lekarza, który za pomocą narzę-

dzi lepiej to zrobi i niebezpieczeństwo na trwałe usunie. Nigdy nie należy obwiązywać ręki lub nogi, ściskając tak mocno, że aż skóra staje się sina i żyły mocno nabierają.

Zdarzają się niekiedy **bardzo drobne napozór zakażenia, które prowadzą do bardzo złych następstw, a nawet i do śmierci.** Niekiedy do sprowadzenia takiego zakażenia wystarczy drobne ukłucie igłą lub szpilką. Zwykle wówczas w miejscu zakłótem powstaje opuchnięcie i ból, a niekiedy pod pachą tworzy się bolący gruczoł; jestto dowód, że zakażenie istotnie miało miejsce i, jeżeli nie zachowano należytej ostrożności może stąd wyniknąć poważna choroba. Najlepiej wówczas obłożyć skałeczony palec świeżo ugotowanym siemieniem lnianem, całą zaś ręką owiązać i zawiesić na chustce przynajmniej dotąd, aż gruczoł z podpachy zniknie. Jeżeli takie skałeczenie, połączone, z zakażeniem, zdarzy się na palcu nogi np. przy wycinaniu nagniotka, należy nawet w łóżku pozostać, trzymając nogę w postaci leżącej. Spokój i brak ruchu są w takich razach rzeczami najważniejszymi.

Gdy się ktoś w ten sposób skałeczy, że jest obawa o zakażenie, **nie powinien przedewszystkiem nigdy krwi z palca wysysać,** gdyż zarazek ropny może się dostać z ust, natomiast powinien wymyć ranę obfitą ilością wody. Bardzo dobrze jest wymoczyć ją w ciepłej wodzie w ciągu pół do 1 godziny, następnie zaś owiązać szmatką, dla zabezpieczenia ranki do ucisku i uderzenia.

Skałeczenia, przy których do rany dostaje się brud, albo ziemia, bywają czasami niebezpieczne i prowadzą do zakażenia. Niekiedy powstaje ztąd groźna choroba, zwana tężcem, podczas której tężeją i nadzwyczaj bolą wszystkie mięśnie. Takich skałeczeń należy się wystrzegać, rany należy nie obmywać; gdy zaś wystąpią objawy ściskania się szczęk, lub gdy po upływie jednego tygodnia, albo dwóch, skałeczone miejsce zaczyna mocno boleć, natenczas trzeba się natychmiast udać do najbliższego szpitala dla zastosowania właściwego lekarstwa.

Dobrze bywa również natychmiast po skałeczeniu zapuścić do zakażonej ranki nieco lekarstwa, zwanego jodyną, której używać należy także w tych wypadkach, gdy nastąpiło ukąszenie jakiegoś szkodliwego owadu, żmiji lub psa wściekłego.

Przy ukąszeniu przez psa wściekłego lub inne zwierzę, dotknięte wściekliczną, trzeba udać się natychmiast do Warszawy, w celu właściwego leczenia w Zakładzie szczepienia wściekliczny.

Ukąszenie przez psa wściekłego jest niebezpiecznym wówczas tylko, gdy ząb zadrasnął do krwi. Jeżeli ukąszenie jest nie do krwi, to jest nieszkodliwym. Wściekłego psa poznamy pospolicie potem, że kasa w obecnym miejscu wszystko, co napotka i zwykle zaraz ucieka.

Przy oparzeniu ratunek polega na tem, ażeby oparzony naskórek, który w postaci bąbla odstaje, jaknajdłużej ochraniać, a w żadnym razie nie przekłówać. Najlepiej całą powierzchnię opatrzoną okryć czystą szmatką lub gazą, zmaczaną w oliwie lub oleju lnianym. Gdy powstaje pod oparzoną ropą, należy ją zmywać za pomocą wody przegotowanej, a potem przykładać szmatkę, zmaczaną w oliwie, szmalcu lub innym świe-

żo przetopionym tłuszczu. Przeciwnie, jak przy skaleczeniach, należy tutaj opatrunek zmieniać częściej, o ile, mianowicie, wytwarza się ropa.

Zastanówmy się teraz, jak należy postępować tam, gdzie jest **złamanie kości lub zwichnięcie**. **Złamanie** poznaje się po tem, że kość staje się ruchomą w niezwykłym miejscu np. kość ramienia, albo biodra w środkowej części. Przy tem zwykle, jeżeli staramy się wykonać ruch złamaną kończą, to czujemy w miejscu złamania lekki trzask. Złamanie zrasta się zazwyczaj dosyć szybko, jeżeli tylko złamana kość będzie zestawiona bez ruchu w należytem wyprostowaniu, owiązając deseczkami owiniętymi watą. Nie można brać samych deseczek bez owinięcia, gdyż wskutek ucisku można zrobić szkodę. Deseczki takie z wierzchu należy otoczyć dość mocno przystającym bandażem w ten sposób, ażeby kość, ujęta w deseczki i owinięta, nie mogła się poruszać.

Jeżeli złamanie dotyczy kości nogi, to należy pozostać w łóżku co najmniej 4—6 tygodni. Jeżeli zaś złamaną została ręka, to również kilka tygodni nie można jej używać, poruszać nią. Bliższe szczegóły jednak, jak postępować należy, w każdym przypadku musi wyjaśnić wezwany lekarz.

Gdy złamanie jest połączone ze zranieniem, albo przedziurawieniem skóry przez kość, natenczas trzeba starać się naprzód należyście oczyścić ranę w sposób przedtem już opisany, nałożyć opatrunek i czekać pomocy lekarza.

Zwichnięcie, czyli wyjście ze stawu, ujawnia się w tem, że poruszanie uszkodzonego stawu staje się niemożliwe. Najczęściej jednak w takich razach pomoc musi się ograniczać do robienia zimnych okładów i wezwania rady lekarza. **Wszelkie wprawiania i naciągania, robione nieumiejętnie mogą zaszkodzić** i dlatego, jeśli się próbuje, powinno się to robić bardzo ostrożnie. Również należy pamiętać, ażeby okłady zimne nie były robione za długo. Nigdy nie powinny leżeć dłużej po stłuczeniu albo skaleczeniu, jak jeden dzień. Nie trzeba do okładów używać lodu, lecz zimnej wody.

Rozpatrzmy jeszcze, jak należy ratować w innych wypadkach. **Przy wszystkich wogóle nieprzytomnościach, omdleniach, zaczadzeniach, utonięciach**, należy najpierw ułożyć chorego poziomo i rozluźnić lub zdjąć całkowicie odzież.

Gdy ktoś utonie, natenczas po wyjęciu go z wody, układamy go poziomo i staramy się wywołać oddech za pomocą miarowego uciskania klatki piersiowej z przodu i z boków; odciągamy mu ręce od boków po nad głowę i opuszczamy je z powrotem, ale nie podnosząc ku górze, tylko utrzymując wciąż poziomo. Przy każdym takim podniesieniu rąk, piersi się rozszerzają i płuca nabierają powietrza, przy każdym zaś opuszczeniu powietrze wychodzi.

Zanim rozpoczniemy sztuczny oddech, trzeba postarać się wydalić nadmiar wody z żołądka i płuc, co się robi przez odwrócenie topielca twarzą na dół i ugniatanie pleców i boków, aż się woda wyleje. Nie należy zaś nigdy podnosić topielca za nogi z głową na dół, bo to może go tembardziej o śmierć przyprawić.

Trzeba również uważać, ażeby usta były otwarte i język nie był za głęboko zapadnięty. W tym celu, przy stosowaniu sztucznego oddychania, należy przycisnąć język rękojeścią łyżki tak, ażeby było słychać, że powietrze przy wykonanych ruchach wchodzi i wychodzi. Sztuczny oddech należy wykonywać długo, gdyż często jeszcze po upływie pół godziny i więcej można topielca do życia przywrócić.

Tego samego sposobu sztucznego oddychania używamy wtedy, gdy mamy do czynienia z **uduszeniem, albo powieszeniem**; oczywiście należy przytem najpierw usunąć wszystko to, co oddech tamuje. Uduszenie może nieraz nastąpić przez oddychanie szkodliwymi gazami. Bywa ono niekiedy, gdy się ktoś dostanie do głębokiej piwnicy, kanału lub dawno nieoczyszczanej studni. Dla tego to najlepiej przed zejściem do takich miejsc opuszczać przed sobą drążek z zapaloną świecą; jeżeli świeca **gaśnie, oznacza to że w tej przestrzeni znajdują się niezdadne do oddychania gazy**. Nie należy jednak używać tego sposobu, gdy wchodzimy do piwnicy miejskiej, w której przechodzi rura gazowa i czuć zapach gazu oświetlającego, gdyż wówczas płomień może spowodować niebezpieczny wybuch z zapalenia się gazu. Człowiek, który ulegnie uduszeniu jakimbyś gazem, powinien być natychmiast wyniesiony na czyste powietrze i należy zastosować sztuczne oddychanie tak jak u topielca.

Jeżeli zasunięto szyber w piecu z niehermetycznym zamknięciem, gdy węgiel, czy drzewo, niezupełnie jeszcze się wypaliły, a drzwi i okna w pokoju zamknięte—wtedy może być zaczadzenie.

Z początku z zaczadzenia ma człowiek mocny ból głowy, zawrót, nudności, wynity, a potem traci przytomność, twarz ma siną, oczy czerwone. Zaczadzonego najpierw potrzeba **wynieść na świeże powietrze**, zdjęć przynajmniej z piersi odzież i posadzić na stołku, podtrzymując głowę. Następnie **polewać zimną wodą twarz i głowę**; dla tego człowiek, mający polewać, staje obok zaczadzonego na stołku i co chwila polewa mu głowę zimną wodą. Gdy zaczadzony zacznie dawać znaki życia, nie przestając polewać wodą, podsunąć mu należy pod nos mocny ocet, albo chrzan tarty. Skoro może już polykać, położyć go należy do pościeli z **głową podniesioną**, dać mu napić się czego ciepłego, a na głowę cały dzień kłaść okłady z zimnej wody.

Gdy się ktoś udławi większym kęsem jadła, natenczas należy posuwać ów kęs palcami. Gdy się to nie udaje, należy uderzyć dosyć silnie dłonią pomiędzy łopatki: powietrze, wychodzące z płuc, często kęs w ten sposób usuwa. Gdy w gardle utkwii ostra kostka, wówczas jeżeli palcami nie uda się jej wydostać, trzeba w takim razie kazać połknąć mały kawałek chleba; w ten sposób kostka często zostaje zepchniętą ku dołowi. Jeżeli to nie pomaga, należy szybko posłać po lekarza, ażeby przybył z odpowiednimi narzędziami.

Gdy mamy przed sobą **chorego bez przytomności**, wówczas staramy się oznaczyć przyczynę tego stanu. Może to być albo zwykle omdlenie, albo otrucie, epilepsja (wielka choroba), wreszcie nadużycie napojów gorących.

Przedewszystkiem gdy twarz chorego jest czerwoną, umieszczamy go z głową nieco wzniesioną, gdy zaś jest bladą, umieszczamy poziomo.

Usuwamy dalej wszelką krępującą odzież, ułatwiamy przystęp świeżego powietrza.

Gdy to jest **omdlenie** — skrapiamy twarz zimną wodą i dajemy nieco wina lub wódki.

Gdy mamy przed sobą **napad epileptyczny**, który poznajemy po tem, że chory z twarzą czerwoną i zaciśniętymi pięściami wykonywa kurczowe ruchy, natenczas nie przeszkadzając mu w wykonywaniu tych ruchów, podkładamy pod głowę i ciało coś miękiego, ażeby się nie potłukł; w ten sposób napad sam prędko przejdzie.

Porażenie słoneczne następuje skutkiem silnego upału. Skóra jest wówczas rozpalona. twarz czerwona, tętno słabe, wreszcie raptownie następuje utrata przytomności. Przedewszystkiem należy umieścić chorego w chłodnem miejscu (n. p. w cieniu drzewa), zlewać głowę zimną wodą i podawać chłodny napój.

Przy zażyciu jakiegś trucizny należy najpierw wydalić ją, wywołując wymioty za pomocą lechtania gardła palcem lub piórkiem, jeżeli same przez się nie nastąpiły. Jeżeli chory otruł się jakimś kwasem, jak to się często dzieje np. w fabrykach blacharskich, należy mu podać sporo wody z rozmożoną w niej magnezją, wreszcie kredą lub sodą. Przy otruciu łągiem podajemy kwasy: cytrynę, ocet. Wreszcie jeżeli był połknięty jakiś płyn mocno piekący, należy podać dużo wody lub mleka. Mleko dobrze dawać tam, gdzie otrucie nastąpiło jakąś trucizną metaliczną, np. sublimatem. Gdy ktoś przez pomyłkę wypije kwasu karbolowego, należy mu dać do wypicia wielką ilość wody i sporą łyżkę soli głauberskiej w wodzie rozpuszczonej.

(według „Pierwsza pomoc“ dr. O. Bujwida).

DORADZCA PRAKTYCZNY.

Oparzenie ciała Doskonałym środkiem jest natychmiastowe użycie fusów kawy—tych znajdujących się na spodzie naczynia od kawy, i przyłożony taki kataplazm, łagodzi ból zupełnie. Sposób ten zawsze z dobrym skutkiem praktykują w wielu okolicach kraju.

Czyszczenie filcowych kapeluszy. Kapelusze filcowe można zupełnie wyczyścić, wycierając mieszaniną złożoną z dwóch łyżek soli kuchennej, 5 łyżek salamoniaku i 5 łyżek spirytusu octowego. Sól rozpuścić w płynach, potrząsając ciągle butelką, zmaczać szmatkę wełnianą w płynie i wycierać filc tak długo, dopóki nie będzie czysty, potem wysuszyć czystym ręcznikiem.

Przechowywanie nafty. Nafta nie powinna nigdy stać w przezroczystych naczyniach np. butelkach i nie może być wystawioną na promienie słońca, gdyż światło rozkłada naftę i zmniejsza siłę oświetlania.

Jak usunąć śwąd z kuchni? Kuchnie w mieście blisko pokoi się znajdujące, narażają często panie na bóle głowy z powodu śwędów jakie z tamtych dochodzą. Mleko rozlane na gorącą blachę, tłuszcz, roznoszą woń po pokojach arcynieprzyjemną, radzimy w takim razie przesunąć po blasze przekrojonej na pół cebulę t. j. blachę natrzeć cebulą, a śwąd natychmiast ustąpi.

Jak rozpoznać świeżość jaj? Wody $\frac{1}{4}$ kwarty zagotować z solą 60 gr. Świeże jajka włożyć a opadną natychmiast na dół, starsze pływają

będą. Dodawszy 0,25 kwarty wody to opadną także jajka, które mają pni 14, im jajka starsze tem wodę więcej rozciąć należy i dochodzi się do tego, że jaja w czystej wodzie pływać będą po wierzchu, jeżeli mają 60 do 100 dni.

Co robić gdy likier skryształizuje się? Likier skryształizowany wstać z butelką w inne naczynie, napełnione gorącą wodą, a skoro się rozpuści, dodać spirytusu dla uniknięcia powtórnego skryształizowania.

Sposób czyszczenia jelonkowych rękawiczek. Na to by móżdż samemu dobrze wyczyścić jelonkowe rękawiczki, trzeba je nałożyć po jednej na rękę; następnie umoczywszy białą flanelę w mleku ze zwyczajnym mydłem, nacierać nią rękawiczki, a gdy plamy zupełnie znikną, wytrzeć dobrze kawałkiem suchej flaneli.

Środek przeciw nagniotkom. Białą cebulę obrać, posiekać, pognieść na miazgę, położyć na nagniotek i obowiazać płatkami. Po kilku dniach okład ten można zdjąć a zarazem też zwykle łatwo usunąć można cały nagniotek.

Oświeżenie dywanów. Wytrzepany i oczyszczony porządnie dywan położyć na podłodze, wziąć kapusty kwaszonej z beczki, wycisnąć z kwasu dobrze, biorąc po garści, czyścić nią miejsce pry miejscu. Należy mocno trzeć, żeby brud zupełnie oczyścić. Pozostałą na dywanie kapustę starannie obczyścić szczotką lub miotełką, a po zupełnem dopiero wyschnięciu dywan złożyć. Czyszczonym w ten sposób dywanom powracamy wszystkie kolory pierwotne. Zapakowane na lato i wyjęte jesienią wyglądają jak zupełnie świeże.

Kapelusze czarne słomkowe tak damskie jak i męskie, latem zakurzają się łatwo, kilka kropel deszczu gdy na kapelusz padnie, czyni go niemożliwym do noszenia. Wziąć herbaty mocnej zmieszać z płynną gumą arabską i kapelusz cały tem pociągnąć, najlepiej pędzelkiem. Po wyschnięciu kapelusz będzie jak nowy.

Tużurki panów, mianowicie codziennie, przez opieranie się o poręczę krzesła świecą się. Ażeby tego uniknąć, należy maczać szczotkę w mocnej czarnej kawie i trzeć miejsca świecące, następnie tużurek powiesić bez prasowania, żeby sam przesechł.

Środek przeciw łupieżowi. Bierze się 9 łutów gliceryny, 2 łuty sody i 1 łut olejku rycynowego, a wymywszy głowę glicerynowym mydłem i wytarłszy ją czystym ręcznikiem, naciera się mocno wyżej wspomnianym płynem. Powtarzając tę operację 3 razy na tydzień, można być pewnym, że po upływie 3—4 tygodni łupież zginie zupełnie z głowy.

Sposób czyszczenia luster, szkła i wszystkich metali. Bierze się kawałek palonej magnezji i zwilża benzyną, tak, aby, magnezja była tylko wilgotną, a nie rozpływała się i żeby dopiero wtedy kropla benzyny wyciekła, gdy się magnezja rozgniecie. Taka magnezja benzynowa, przedstawią masę kruchą, którą się łatwo daje przechowywać we flaszkiach szklanych z otworem obszernym. Przy użyciu, masą tą, nabraną na gałganek bawełniany, lub kawałek skóry, wyciera się dane do czyszczenia przedmioty, szczególnie miękkie metale, jako to: złoto, srebro, cynę, mosiądz.

Sól w użytku domowym. Wilgotna sól wywabia plamy, spowodowane kawą lub herbatą w filiżankach.

Sól utrwała czarny i inne kolory, jeżeli się cokolwiek jej doda do wody pralnej.

Sól zmieszana z sokiem cytrynowym zmyje plamy atramentu, farby albo smoły.

Sól i woda użyta do czyszczenia koszyków albo innych słomianych przedmiotów, użyta przy pomocy szczotki jest najlepszym środkiem.

Mosiężne przedmioty będą połyskiwały, skoro je raz wyczyścić solą z octem.

Sól rzucona do pieca zagasi płomień w kominie.

Przepisy kucharskie.

Żółta zupa. 1 łyżkę masła, 3 jaja, 2 łyżki mąki, $\frac{1}{2}$ szklanki mleka słodkiego, sól, gałka muszkatołowa, smak z włoszczyzny.

Surowe masło utrzeć do białości; rozbić z mlekiem i mąką całe jaja; następnie całą tę sumę wlać powoli na gotujący się smak z włoszczyzny, mieszając bezprzestannie kwirlikiem do zagotowania. Na podanie stosownie osolić, dodając utartą gałkę muszkatołową. Propozycja na 6 osób.

Zupa selerowa. 3 selery, 1 marchew, $\frac{1}{2}$ cebuli, 1 łyżka masła, 1 łyżkę kartoflanej mąki, 3 szklanki słod. mleka, 2 żółtka.

Drobno pokrajane i ugotowane selery, marchew i cebulę, przetrzeć przez sitko włosianne; zapalić masło z mąką, kartoflaną mąkę rozprowadzić mlekiem, zagotować wszystko razem. Na podaniu dać żółtka rozkwirlowane, do tej zupy podaje się grzanki. Prop. na 6 osób.

Zapiekane kalafiory. 2 główki kalafiorów, sól $\frac{1}{4}$ funta masła, 3 łyżki mąki, 2 szklanki smaku z ugotowanych kalafiorów, 4 żółtka, $\frac{1}{3}$ funta sera parmezanu, $\frac{1}{8}$ szklanki tartej bułki.

Obronę z łodyg, kalafiory ugotować w słonej wodzie. Następnie zapalić masło z mąką, dolewając smak z ugotowanych poprzednio kalafiorów zagotować i zaciągnąć żółtkami z jaj. Sosem tym zalać ułożone w odpowiedniej formie kalafior; na wierzchu posypać bułką tartą z serem i wstawić na 10 minut do ciepłego pieca.

Faszerowane pomidory. 10 pomidorów, 2 bułki, 3 jaja, cebula pietruszka, 1 szklanka mleka, 2 łyżki masła, sól.

Bułkę zamoczyć w mleku, pomidory przepołowić wydrążyć mięso pomidorowe—przefasować i wraz z namoczoną bułką, jałecznicą z dwóch jaj, drobno posiekana cebulą, natką od pietruszki, całym surowym jajem ponapełnić pomidory. Następnie ułożyć pomidory w odpowiednią foremkę, przykrywając je wierzchnią częścią pomidorów i w piec pod blachę $\frac{1}{2}$ godziny. Na stół podać z foremką.

Sałata ze szparagów. Ostругane szparagi krajać w kawałki i gotować w słonej wodzie. Po ugotowaniu wyłożyć na sito do ostudzenia. Przed podaniem polać oliwą i wcisnąć cytrynę.

Grzyby. $\frac{1}{2}$ kwarty grzybów, łyżkę masła, sól, pietruszka, 1 łyżkę mąki, 1 cebulę

Poszatkowane grzyby osolić, dodać masła, drobno usiekanej cebuli, pietruszki i mąki dusić pod pokrywą.

Kluska w serwecie. 4 bułki, 4 jaja, 1 szklanka słod. mleka, 2 cebule, 2 łyżki siekanej natki pietruszki, sól.

Bułki namoczyć w mleku przetrzeć przez sito; dodać całe jaja utartą cebulę, pietruszkę, sól i całą masę zawiązać w serwecie gotując 1 godz. w garnku z słoną wodą.

Kartofle z śledziem na gorąco. 1 talerz kartofli, 3 śledzie $\frac{1}{4}$ fun. masła 3 szklanki kwaśnej śmietany, 3 jaja.

Ugotowane kartofle pokrajać w plasterki, układać w rondelku warstwy masła, kartofli i śledzia pokrajanego. Następnie całe jaja ze śmietaną i oblać całą tę masę, piec 1 godzinę pod blachą -na stół podać z rądelkiem.

Lista abonentów telefonów kaliskich.

Adwokatów izba	47	Fibiger Arnold, fabr. fortepianów.	51
Akcyza gubernjalna	78	Fingerhut i S-ka, fabryka lalek	62
Akcyza okręgowa	83	Fraenkel, fabryka haftów	23
Ambulatorjum kolejowe	75	Fraenkel Henryk, inżynier	125
Anc, apteka i skład apteczny	33	Friedman, skład drzewa	56
Bank handlowy warszawski	34	Gazownia	44
Bank państwa	29	Golcz Kazimierz, inżynier	107
Betting, fabryka fortepianów	54	Golcz i Krassowski, biuro tech-	
Berliner, sklep kolonialny	99	niczne	100
Bohowicz, rejent	16	Grand-Cafè, Wesołowski	46
Bolkowski, ekspedytor	72	J. E gubernator	1
Borków, dominium	80	Gubernjalny zarząd	2
Brygada straży pogranicznej	87	Gutfreund, skład nafty.	67
Bukowiński	93	Holtz, fabryka pończoch	61
Bzowski, rejent	37	Haberbusch i Schile, akcyj. tow.,	
Cukiernia w parku	12	skład piwa	58
Danziger br., fabryka haftu.	66	Hamburger M., remiza.	42
Dozorca kolejowy	76	Hammer, sklep kolonialny	92
Dworzec kolei kaliskiej	28	Heins, handel win	15
Dzierzbicki, rejent	69	Hindemith, adwokat	11
Dzięciołowski A., hotel i restau-		Hotel „Drezdeński“	90
racja przy kolei „Sielanka“	77	Hotel „Europejski“	74
Dziewulski, Korczak	104	Hotel „Polski“	31
Ekspedycja tow. kolei kaliskiej	32	Hotel „Viktorja“	40
Ebert, dyr. banku handlowego	34	Hotel „Wiedeński“	39
Fabryczny inspektor	88	Hulewicz i S-ka	24
		Hermanowicz, agentura dr. żel.	
		Warsz. Wied.	124

Helvecja, fabryka haftów	118	Pawłowski, skład apteczny	73
Jelenkiewicz, ekspedytor	60	Pułkownik żandarmerji	96
Ks. Jasiński, prefekt	120	Redakcja „Gazety Kaliskiej“	38
Klimow, komisarz policyjny.	117	Rein, ekspedytor.	97
Kancelarja naczel. oddz. kaliskiej żandarmerji kolejowej	108	Reicher	102
Kaftal	79	Rektyfikacja warszawska	90
Kasprzak, doktor	64	Repphan br., fabryka sukna.	5
Kindler L., skład mydła	30	Rymarkiewicz, adwokat	9
Kindler i S-ka, fabryka koronek	30	Skowron, Grünfeld i S-ka, fabry- ka trykotów	63
Kokanin, dominium	80	Staszewski, sklep kolonjalny	21
Kołosow	78	Straż ogniowa	36
Krassowski, inżynier	91	Szulc, nacz. kal. żandarm. kol.	43
Królikowski, adwokat	116	Szachtel, ekspedytor	68
Koźuchowski, adwokat	103	Szczepankiewicz, księgarnia	33
Komora w Szczypiornie	52	Szmidt, ekspedytor	89
Kunig i S-ka, fabryka haftów	14	Szpital św. Trójcy	70
Klub cyklistów	114	Szyllak, mieszkanie	81
Konin miasto	115	Szaub, cukiernia	73
Kuczyński, ekspedytor	85	Szkoła handlowa	105
Landau, bank	35	Szkoła realna	98
Landau Ludwik, ekspedytor.	79	Schlösser Karol, p. Opatówek	84
Lew, ekspedytor	101	Towarzystwo rolnicze	55
Majków, dominium	59	Towarzystwo kred. miejskie.	82
Maisner br., fabryka haftów.	41	„ „ „ ziemskie	17
Mamelok, bank	48	Tow. pożycz.-oszczędnościowe	13
Mamroth, bank	18	Towarzystwo wzajem. kredytu	4
Marszel, piekarnia	22	Trzcieniecki, ekspedytor	85
Michael, fabryka maszyn	49	Tschinkel, sklep kolonjalny	19
Młyn parowy Kleczewski i Ham- burger	81	Tykociner, dystylarnia	95
Monopol	86	Ultra-Marina, fabryka	106
Mystkowski, „Piekarnia nowa“	7	Warszówka, dominium.	59
Marchwacz, dom. p. Opatówek	84	Wagner Witold	63
Naczelnik dystansu	50	Walach, dom handlowy	25
„Nadieżda“, tow. przewozowe	35	Wartski, zakład przewozowy	10
Opatówek, miasto, fabr. sukna	84	Weigt Karol, browar	8
Pietrzyków, dom. p. Opatówek	84	Więżenie	57
Poczta i telegraf	45	Wiśniewski, reustauracja w parku	12
Policja	112	Wolf Stanisław	26
Policmajstra mieszkanie	6	Zarząd telefonów	100
Prezydent m. Kalisza	3	Zawadzki, adwokat	71
Prezes sądu	20	Zbierzchowski, doktor	65
Prokurator	94	Zjazd sędziów pokoju	47
		Żukowski, inżynier	100
		Zarząd żandarmerji powiatowej	53
		Zucker, doktor	111
		Żyrycki	98

Lista abonentów telefonów konińskich.

Przystań wioślarzy	1 Skład monopolowy	11
Jakób i Włodzimierz Lewy	2 Szpital	12
L. Reymond, fabryka maszyn	3 Sander Bracia	13
Doktór Frank	4 Magistrat	14
Doktór Żywanowski	5 Kancelarja pułkowa	15
Lange, „Hotel Polski“	6 Poczta	16
Powiat	7 Dokt. Godlewski	17
Drukarnia Michła w Koninie	8 Naczelnik poczty	18
Akcyza okręgowa	9 Grabowski adwokat	19
Stawiszyn	„Gros“ skład żelaza	20
Grodziec	Maliniec, Gosławice, Marantów	21
Rychwał	Leszczyński młyn parowy	22
Herman Joel	10 Fabryka Sander	23

Przez stację Stawiszyn: Jarantów, Żelazków, Złotniki Wielkie, Złotniki Małe; przez stację Rychwał: Mamroth, Smaszew; przez stację Opatówek: Szczytniki, Pietrzyków.

Sygnalizacja. Po dłuższem dzwonku na odezwanie się stacji, trzeba wymienić abonenta, z którym się chce rozmawiać. Po otrzymaniu odpowiedzi stacji „połączone“, dzwoni się dłużej po raz drugi i słuchać póki żądana osoba nie odezwie się. Po skończeniu rozmowy daje się trzykrotny urywany dzwonek. Podczas dzwonienia słuchawka powinna być zawieszona na haczyku. Mówić należy głosem zwyczajnym, nie podniesionym. W czasie burzy telefony są nieczynne.

Monety państw zagranicznych.

Państwa europejskie.

Anglja. Jednostka monetarna: 1 funt szterling   Wartość w kopiejkach
(£)—20 szylingom, 1 szyling—12 pensom—47,3 k.,   1 £.—9 rb. 46 k.
1 korona —5 szylingom, 1 penny—3,95 k.

Austro-Węgry. Dawna jedn.: gulden czyli floren—100 krajców—90,9 k.; 1 cent—0,9 k. Nowa jedn. mon.: korona 100 halerz.   1 korona — 39₃ kop.
1 halerz—0,4 k.

Belgja. Frank—20 sou—100 centimom; 1 sou —5 centimom.   1 frank—37₃ kop.

Bułgarja. 1 lew złoty—100 centimom —1 frank.   1 lew. 37₃ kop.

Danja. Krona—100 oerom; 1 oer—1/2 kop.   1 krona 51₃ kop.

Francja. Frank—20 sou—100 centimom; 1 sou —5 centimom.   1 frank—37₃ k.

Grecja. Drachma—100 leptom   1 drachma—37₃ k.

Jednostka monetarna	Wartość w kopiejkach
Hiszpanja. 1 peseta—100 centymom; dawniej: 1 duro (2 rb. 3,7 kop.)—2 eskudu; 1 eskudo — 10 realom; 1 real—10 centymom.	1 peseta—31 kop.
Cesarstwo Niemieckie. Marka — 100 pfenigów	1 marka—46 ₃ kop.
Niderlandy. Gulden—100 centom; 1 cent—0,8 kop.	1 gulden — 78 ₁ k.
Norwegja. Krona—100 parom	1 krona—51 ₉ kop.
Portugalja. Reis. Rachunek od roku 1844 na milreisy—1000 reisom. Dla większych sum Conto de reis—1000 milr., Conto de contos—1000000 milreisom.	1 milreis—2 rb. 10 k. 1 reis—0,21 k.
Rumunja. Leja (romanak)—100 bani	1 leja czyli romanak—37 ₅ kop.
Serbja. Denar (1 frankowi) 100 parom	1 denar—37 ₅ kop.
Szwajcarja. Frank—20 sou—100 centimom 1 sou—5 centimom.	1 frank—37 ₅ kop.
Szwecja. Krona—40 parom	1 krona—51 ₉ kop.
Turcja. Piastr turecki — 40 parom, para — 3 asprom; 100 piastrow — 1 funtowi—8 rb. 54,2 kop.	1 piastr—8 ₅ kop.
Włochy. Lir albo frank—10 centesimosom	1 lir—37 ₅ kop.
Argentyna. Peso oro—5 frank.	Peso oro—1,87 ₅ rb.
Brazylja. Reis. Rachunek od roku 1844 na milreisy—1000 reisom. Dla większych sum Conto de reis—1000 milreisom. Conto de contos — 1000000	1 milreis—1 rb. 0,6 k. 1 reis 0,1 kop.
Chiny. 1 tael czyli liang—10 mehów czyli cjenów—2 rb. 9 ³ / ₄ kop. 1 meh—10 kandarynow—29,7 kop. 1 kandaryn—10 keszów—3 kop. 1 kesz—0,3 k.	
Egipt. Piastr—40 parom, para—3 asprom	1 piastr—8 ₅ k., 1 aspr—0,7 kop.; 1 cekin—100 piastr.
Japonja. Jen—100 senom — 1 rb. 94 ⁴ / ₉ k. 1 sen—10 rinom—19 ⁴ / ₉ kop.	1 rin—2 kop.
Stany Zjednoczone Ameryki Północnej. Dolar—10 dimom, dima—10 centom, cent—10 milsom.	Dolar—1 rb. 94 ⁴ / ₉ k. Cent—1,9 kop.

M I A R Y.

Miary długości.

Myriametr—10000 metrów	Metr.
Kilometr — 1000 „	Decymetr—0,1 metra.
Hektometr — 100 „	Centym. —0,01 „
Dekametr — 10 „	Milimetr —0,001 „

Rozkład zimowy jazdy pociągów.

Warszawa - Kalisz i Kalisz - Warszawa.								
Pocztowy № 3 K. z wagon. kl. I, II, III.	Osobowy № 5 K. z wagon. kl. I, II, III.	Miejscowe № 21 K. 23 K. zwag. kl. I, II, III.	STACJE CZAS WARSZAWSKI			Miejscowe № 22 K. i 24 K. zwag. kl. I, II, III.	Pocztowy № 4 K. kl. I, II, III.	Osobowy № 6 K. kl. I, II, III.
№ 3 K.	№ 5 K.	№ 21 K.				№ 22 K.	№ 4 K.	№ 6 K.
7.55 r.	2.00 pp.	4.00 pp.	odc.iodzi	Warszawa	przych.	9.10 r.	3.15 pp.	8.00 w.
8.17 "	2.39 "	4.28 "	"	Ożarów	"	8.43	2.38 "	7.38 "
8.30 "	2.51 "	4.41 "	"	Płochocin	"	8.29	2.35 "	7.25 "
8.45 "	3.06 "	4.57 "	"	Błonie	"	8.13	2.11 "	6.09 "
9.05 "	3.25 "	5.18 "	"	Teresin	"	7.52 r.	1.52 "	6.49 "
9.27 "	3.46 "	—	"	Sochaczew	"	—	1.30 "	6.26 "
9.53 "	4.11 "	—	"	Bednary	"	—	1.05 "	6.00 "
10.06 "	4.24 "	—	przych. }	Łowicz	{ odchod. przych. }	—	12.51 "	5.46 pp.
10.16 "	4.32 "	—	odchod. }			—	12.41 "	5.36 "
10.50 "	5.05 "	—	"	Główno	"	—	12.09 pp.	5.03 "
11.08 "	5.23 "	—	"	Stryków	"	—	11.52 "	4.46 "
11.39 "	5.49 "	—	"	Zgierz	"	—	11.29 "	4.23 "
11.55 "	6.05 w.	№ 23 K.	przych. }	Łódź	{ odchod. przych. }	№ 24 K.	11.13 "	4.07 "
12.15 pp.	6.13 "	7.55 r.	odchod. }			9.15 w.	11.03 "	3.55 "
12.44 "	6.36 "	8.20 r.	"	Pabianice	"	8.51	10.39 "	3.30 "
1.10 "	7.00 "	8.45 r.	"	Łask	"	8.27	10.14 "	3.04 "
1.35 "	7.19 "	9.06	"	Zduńska-Wola	"	8.08	9.55 "	2.44 "
2.10 "	7.50 "	9.41	"	Sieradz	"	7.31	9.24 "	2.09 "
2.39 "	8.17 "	10.11	"	Kociotki	"	7.01	8.56 "	1.41 "

2.54	8.32 „	10.27	„	Radliczyce	„	6.44 „	8.40 „	1.25 „
3.09 „	8.47 „	10.45	„	Opatówek	„	6.25 „	8.24 „	1.09 „
3.21 „	8.59 „	10.57	„	Winiary	„	6.12 „	8.12 „	12.57 „
3.35pp	9.13w.	11.10r.	przych.	Kalisz	odchod.	6.00pp	8.00 r.	12.45pp
4.28 „	10.07 „	12.36pp	„	Skalmierzyce	—	—	—	—
—	—	—	—	Kalisz	przych.	5.02 pp.	7.00 r.	11.45 r.
pp. 5.13	10.52 wn	1.16 pp.	odchod.	Skalmierzyce	przych.	4.14 pp.	6.42 r.	11.26 r.
5.41	11.09 w.	2.14 pp.	przych.	Ostrowo	wychod.	4.44 pp.	6.26 r.	11.00 r.
—	—	1.32	—	—	—	3.56 pp.	—	—
—	—	2.31	—	—	—	4.38 pp.	—	—
—	11.19 w.	1.44 pp.	odchod.	Ostrowo	przych.	3.39 pp.	6.19 r.	—
—	2.02wn	3,22 pp.	przych.	Poznań	„	4.08 pp.	3.30 wn.	—
—	6.15 r.	7.36 pp.	„	Berlin	wychod.	2.17 pp.	11.49 wn.	—
—	—	—	—	—	—	10.24 r.	—	—
5.46 pp.	11.11 w.	2.33 pp.	odchod.	Ostrowo	przych.	3.30 pp.	6.24 r.	10.56 r.
6.28 pp.	11.37 w.	3.01 pp.	przych.	Krotoszyn	„	2.59 pp.	5.50 r.	8.03 r.
6.07 r.	6.07 r.	10.50 w.	„	Halle	wychod.	8.09 r.	11.24 pp.	11.24 pp.
—	11.43 w.	11.59 w.	odchod.	Krotoszyn	przych.	4.00 pp.	5.52 r.	—
—	1.15 wn.	3.31 pp.	przych.	Wrocław	wychod.	2.29 pp.	4.24 r.	—

UWAGA. Wyrazy podane w rozkładzie w skróceniu: wn. rano, pp. po południu, w. wieczór.

Warszawa.	Osobowy № 1 R.	do stacji:
	Poczty № 4 K.	
WA		
ACZEW		
NARY		
ŁOWICZ		
GŁÓWNO.		
STRYKÓW		
ZGIERZ		
ŁÓDŹ		
PABJANICE		
ŁASK		
ZDUŃSKA-WOLA		
SIERADZ		
KOCIOŁKI		
OPATÓWEK		

CENA BILETÓW KOLEJOWYCH

na stacji KALISZ:

		kl. I.		kl. II.		kl. III.	
		rb.	kop.	rb.	kop.	rb.	kop.
7	45	4	47	2	98		
6	88	4	13	2	75		
6	33	3	80	2	58		
5	95	3	57	2	38		
5	78	3	47	2	31		
5	—	3	—	2	—		
4	68	2	81	1	87		
4	15	2	49	1	66		
3	78	2	27	1	51		
3	30	1	98	1	32		
2	73	1	64	1	09		
2	38	1	43	—	95		
1	80	1	08	—	72		
1	13	—	68	—	45		
—	45	—	27	—	18		

Kaliski Teatr Miejski.

CENY MIEJSC ZWYKŁE.

Łoże prosceniowe A B C po 8 rb., łoże I piętra № 6, 7, 8, 9 i 10 po 6 rb., pozostałe i parterowe po 5 rb., łoże II piętra po 2 rb. 50 kop. Fotele: w I rzędzie po 2 rb., w II po 1 rb. 50 kop., w III po 1 rb. 25 kop., w IV i V po 1 rb. Krzesła w 6, 7 i 8 rzędzie po 75 k., pozostałe po 50 kop. Balkon w I rzędzie po 40 k., w następnych po 30 k. Galerja 20 kop.

SALA TOWARZYSTWA MUZYCZNEGO

Estrada.

A.	10	9	8	7	6	5	⊗	I	⊗	4	3	2	1	⊗	⊗					
B.																				
C.	11	12	13	14	15	16	17	II	⊗	18	19	20	21	22	23					
D.																				
E.	43	42	41	40	39	38	37	36	III		35	34	33	32	31	30	29	28	24	
	44	45	46	47	48	49	50	51	IV		52	53	54	55	56	57	58	59	25	
F.	75	74	73	72	71	70	69	68	V		67	66	65	64	63	62	61	60		
G.																				
H.																				
I.	76	77	78	79	80	81	82	83	VI		84	85	86	87	88	89	90	91		
K.	107	106	105	104	103	102	101	100	VII		92	93	94	95	96	97	98	99	26	
	108	109	110	111	112	113	114	115	VIII		116	117	118	119	120	121	122	123	27	
L.	139	138	137	136	135	134	133	132	IX		131	130	129	128	127	126	125	124		
M.	140	141	142	143	144	145	146	147	X		148	149	150	151	152	153	154	155		
N.	171	170	169	168	167	166	165	164	XI		163	162	161	160	159	158	157	156	239	
O.	172	173	174	175	176	177	178	179	XII		180	181	182	183	184	185	186	187	240	
P.	203	202	201	200	199	198	197	196	XIII		195	194	193	192	191	190	189	188	241	
	204	205	206	207	208	209	210	211	XIV		212	213	214	215	216	217	218	219	242	
	238	237	236	235	234	233	232	231	230	229	228	227	226	225	224	223	222	221	220	243
																				244
																				245
																				246

Wejscie

Parter.

